

Contenta in hoc libello
De noua insula Utopia libellus bonus Thomae mori
Epigrammata Thomae mori
Epigrammata Erasmi Roterodami
Michaelis Ritii Neapolitani De Regibus Francorum libri iij
Hispaniae li. iij
Hierosolymorum li. vnus
Neapolis et Siciliae li. 4.
Vngariae libri duo
Joannis Gazonis Bononiensis de Rebus Saxoniae Thuringiae
Libonotriae Misniae et Lusatiae libri duo

1717

B

4 Apr: 1629

Conspectus hujus Voluminis.

1. Thomae Mori Utopia
2. - - - - - Epigrammata.
3. Erasmi Roterodami Epigrammata.
4. Michaelis Ritii Neapolitani de Regibus Francorum. Hispaniae, Hierosolymorum, Neapolis et Sicil.
5. Jo: Garzonis Bononiensis de Rebus Saxoniae, Thuringiae, Libonomisniae et Lusatiae.

1717.

GVILLIELMVS BVDAEVS THOMAE LVPSETO ANGLO S.

GRATIAM SANÈ INGENTEM À nobis inīsti Lupsete adolescētum doctissime, qui me porrecta mihi VTOPIA THOMAE MORI, ad iucūdissimæ simul & usui futuræ lectionis intentionem auertisti. Nam cum à me dudum precibus id contendisses, id quod meapte ipse sponte magnopere exoptaturus eram, ut THOMAE LINACRI medici utraq; lingua præstātissimi libros sex de sanitate tuēda legerem, quos ille ex Galeni monumentis latinitate nuper ita donauit, uel quibus ipse potius latinitatē, ut si omnia eius autoris opera (quæ ego instar omnis medicinæ esse puto) latina tandem fiant, non magnopere tum medicorum schola Græcæ linguæ cognitionem desyderatura uideatur. eum librū ex schedis LINACRI tumultuaria lectione ita percurri (quarum mihi usum tan per à te indultum summi loco beneficij duco) ut ea lectione multū me profecisse existimem, sed ex libri æditione, quæ nunc à te sedulo procuratur in officinis huius urbis, ego maiorem etiam profectū mihi spondeam. Hoc nomine cum me tibi obstrictum esse

Alxd.
TRÜ Raamatukogu
2079
c4431518
BIBLIOTH. ACADEM. DORPAT.

ctum esse satis crederem, ecce tu mihi uelut prioris be-
neficij uel appendicem uel auctarium VTOPIAM illā
MORI donasti, hominis in primis acris, ingenióq; a-
mœno, & in rerum humanarum æstimatione ueterato
ris. Eum librum cum ruri in manibus cursitando, sata-
gendo, operis imperitando haberem (partim enim no-
sti, partim audisti uillaticis me negocijs alterū iam hūc
annum multum operæ impendisse) usq; adeo eius le-
ctione affectus sum cognitis & perpensis Vtopinorū
moribus & institutis, ut penè rei familiaris procuratio
nem intermiserim, atq; etiam abiecerim, cū nugas esse
uiderem artem omnem industriamq; œconomicam,
omnino curam census ampliatricem. qua tamen ipsa
omne genus mortalium uelut œstro quodam intesti-
no & congenito exagitari nemo est qui non uideat &
intelligat. ut legitimarum propè dixerim & ciuiliū ar-
tium ac disciplinarum eum esse scopum fateri neces-
sit, ut tam liuida quàm accurata solertia alter ab altero,
qui cū ciuilitatis ius ei & interdū gentilitatis intercedit,
quippiā semp abducat, abstrahat, abradat, abiuret, ex-
primat, extundat, exculpat, extorqueat, excutiat, excu-
dat, subducat, suffuret, suppilet, inuolet, legibusq; par-
tim conniuentibus, partim autoribus auferat & inter
uertat. Id adeo magis in ijs gentibus apud quas iura,
quæ ciuilia & pontificia uocantur, amplius in utroq; fo
ro ualent. Quorum moribus & institutis eam inualuis
se opinionē

se opinionē nemo nō uidet, ut homines cautionū pru-
dentes uel captionū potius, & inconsultorū ciuiū aucu
pes, & formularū, id est excipularū opifices, ac pactilis
iuris callentissimi, & litiū concinnatores iurisq; contra-
uersi, peruersi, inuersi, consulti, antistites esse iustitiæ æ-
quitatisq; existiment, solióq; digni q de æquo bonóq;
responsitent, atq; etiam (quod maius est multo) qui cū
imperio ac potestate statuant, quid unum quēq; habe
re, quid non habere, quatenus cp̄diúq; liceat. halucinā-
tis id utiq; sensus communis iudicio. quippe cū pleriq;
hominum crassis ignorantiæ lemis cæcutientes, tam æ-
quissimam ferè causam unum quēq; putemus habere
quàm maxime ius postulat, aut iure subnixus est. Cū
si ad ueritatis normam, & ad simplicitatis Euangelicæ
præscriptum exigere iura uelimus, nemo sit tam stupi-
dus quin intelligat, nemo tā uæcors quin fateatur si ur
geas, tā ius & fas hodie ac iamdiu in sanctionibus pon
tificijs, & ius atq; æquum in legibus ciuilibus & princi
pum placitis dissidere, quàm CHRISTI rerum huma
narum conditoris instituta, eiusq; discipulorum ritus,
ab eorū decretis & placitis qui Crœsi & Midæ aceruos
bonorum finem esse putant, & felicitatis cumulū. adeo
si iustitiam finire nūcuelis quomodo priscis autoribus
placuit, quæ ius suum unicuiq; tribuat, uel nullibi eam
in publico inuenias, uel (si dicere id mihi permittam) cu
linariam quandam dispensatricem esse ut fateamur ne

 cesse sit.

ceſſe ſit, ſiue nunc imperitantium mores ſpectes, ſiue ciuium inter ſe & popularium affectus. Niſi uero à germana mundiq; æquali iuſtitia (quod ius naturale uocant) manaſſe ius id cõtẽderint, ut quo quiſq; plus polleat, eo etiã plus habeat. quo autẽ plus habeat, eo plus eminere inter ciues debeat. quo fit ut iã iure gentiũ receptũ eſſe uideamus, ut q nec arte nec induſtria memorabili iuuare ciues ſuos & populares poſſunt, ſi modo pactiles illos nexus & cõtractiles nodos teneãt, queis hominũ patrimonia obſtringuntur, quoſq; uulgus ignarum, hominesq; literis humanioribus dediti ac procul foro, animi cauſa aut ueritatis indagandæ ergò agentes, partim Gordij uincula eſſe ducunt, partim circulatoria, nec magnopere miranda, ij millenorum ciuium cenſum, & ſæpe ſingularum ciuitatum, aut etiam ampliorẽ habeant. ijdemq; tum locupletes, tum frugi homines, tum magnifici conquiſitores honorifice uociten tur. Quippe ijs ſæculis, ijs inſtitutis, ijs moribus, in ijs gentibus quæ id ius eſſe ſtatuerunt, ut tam ſumma fide atq; autoritate quiſq; ſit, quàm maximis opibus penates ſuos architectatus eſt, ipſe hæredesq; eius. idq; eo magis atq; magis, quo eorum adnepotes horumq; rurſus abnepotes patrimonia à maioribus parta lucu/lentis certatim acceſſionibus cumulauerint, id eſt quo longius latiusq; confines, affines, cognatos, conſanguineosq; ſummouerint. At uero CHRISTVS poſſeſſionum condi

num conditor & moderator, Pythagoricam cõmunionem & charitatem inter aſſeclas ſuos relictam, luculento ſanxit exemplo, damnato capitis Anania ob temeratam cõmunionis legem. Quo certe inſtituto CHRISTVS omne iuris, iſtius ciuilis pontificiiq; adeo recentioris argumentoſa uolumina, inter ſuos quidem abrogaſſe mihi uidetur. quod ipſum ius hodie arcem tenere prudentiæ uidemus, ac fata noſtra regere. VTOPIA uero inſula, quam etiam VDEPOTIAM appellari audio, mirifica utiq; ſorte (ſi credimus) Chriſtianos ueros ritus ac germanã ipſam ſapientiã publice priuatimq; hauſiſſe perhibetur, intemeratamq; ad hũc uſq; diem ſeruaſſe, utpote quæ tria diuina inſtituta, hoc eſt bonorum malorumq; inter ciues æqualitatem, ſeu malis ciuilitatem numeris omnibus ſuis abſolutam, & pacis ac tranquillitatis amorem conſtantem ac pertinacem, & auri argentiq; contemptũ conſertis (ut aiunt) manibus retinet, tria (ut ita loquar) euerticula omnium fraudũ, impoſturarum, circũſcriptionum, uerſutiarum, & planicarum improbitatum. Superi ſuo numine facerent ut hæc tria VTOPIANAE legis capita trabalibus clauis firmæ ac ſtatæ perſuaſionis in ſenſibus omniũ mortalium figerentur, protinus ſuperbiam, cupiditatem, contentionẽ uæſanam, atq; alia penè omnia uulnifica Stygij aduerſarij tela concidere langueréq; uideres, iuriſq; illam uoluminum uim immenſam, tot eximia ſolidáq; ingenia

ingenia ad libitinam usq; detinentia, ut cassa & uacan-
tia teredinibus permitti, aut inuolucris officinarum di
cari. Proh diui immortales quæ nam Vtopianorum
sanctitas eam diuinitus beatitudinem emereri potuit.
ut auaritia & cupiditas in eam unam insulam irrumpe
re, aut irrepere tot sæculis non potuerint, nec inde iusti
tiam cum pudore proteruitate sua impudentiáq; ex-
plodere & exigere. Deus nunc optimus maximus tam
benigne cum ijs prouincijs egisset, quæ ab eius sacratis
simo nomine cognomentum retinent & amplectũtur:
certe auaritia tot mentes alioquin egregias arduasq;
deprauans & pessundans, semel hinc facesseret, & aure-
um sæculum Saturniumq; rediret. Hic enimuero peri-
culum esse quispiam autumarit ne forte Aratus & poë
tæ prisci opinione falsi fuerint, qui Iustitiam è terris de
cedentẽ in signifero circulo collocauerũt. restitisse em̃
eam in Vtopia insula necesse est, si Hythlodæo credi-
mus, nec dum in cælum peruenisse. uerum ego Vtopiã
extra mundi cogniti fines sitam esse percunctando cõ
peri, insulam nimirũ fortunatam, Elysijs fortasse cam-
pis proximam, (nam Hythlodæus nõdum situm eius
finibus certis tradidit ut Morus ipse testatur) multas
quidem ipsam in urbes distractam, sed unam in ciuita
tem coëuntes aut cõspiranteis, nomine Hagnopolin,
suis utiq; ritibus bonisq; acquiescentẽ, innocentia bea-
tam, cælestem quodam modo uitam agentem, ut infra
cælum

cælum, sic supra mundi huius cogniti colluuionẽ. Quæ
in tot mortalium studijs ut acribus & incitatis, sic inani
bus & irritis turbide & æstuose in præcipitium rapitur.
Eius igitur insulæ cognitionẽ THOMAE MORO de-
bemus, qui beatæ uitæ exemplar, ac uiuẽdi præscriptũ
ætate nostra promulgauit, ab Hythlodæo, ut ipse tra-
dit, inuentum, cui omnia fert accepta. qui ut Vtopianis
ciuitatem architectatus sit, ritusq; illis & instituta cõdi-
derit, id est beatæ uitæ argumẽtũ nobis inde mutuatus
sit, & importarit, MORVS certe insulam & sancta insti
tuta stilo orationéq; illustrauit, ac ciuitatem ipsam Ha-
gnopolitanorũ ad normã regulãq; expoliuit, omniáq;
ea addidit, unde operi magnifico decor uenustasq; ac-
cedit, & autoritas. etiã si in ea opera nauanda sibi tantũ
partes structoris uendicauit. uidelicet religio fuit maio
res sibi partes in eo opere sumere, ne Hythlodæus iure
queri posset gloriã sibi à MORO præcerptam, præflo-
ratamq; relinqui, si quãdo suos ipse labores literis man
dare constituisset. εὐλαβουμένου δοῦθεν αὐτοῦ, μὴ ὑθλόδαιος
αὐτὸς ὁ τοῦ οὐδεποτίᾳγε νήσῳ ἐμφιλοχωρῶν ἐπιφανείς ποτε
δυσχεράνειε καὶ βαρύνοιτο τάυτην ἀγνωμοσύνην αὐτοῦ τοῦγε
ἐγκαταλιπόντος αὐτῷ προαπηνθισμένον τὸ κλέος τοι εὐρέμα-
τος τούτου. οὕτω γὰρ πεπεῖσθαι, πρὸς ἀνδρῶν ἐστὶν ἀγαθῶντε
καὶ σοφῶν. MORO autem homini per se graui, & auto-
ritate magna subnixo, fidem planè ut habeã, efficit Pe
tri Aegidij Hantuerpiensis testimonium, quem uirum

nunc̄q; coram à me cognitum (mitto nũc doctrinæ mo
rumq; cõmendationem) eo nomine amo quod ERA-
SMI clariſſimi uiri ac de literis ſacris, profanis, omnéq;
genus meritiſſimi, amicus eſt iuratiſſimus, quicum etiã
ipſo iamdiu ſocietatem amicorũ contraxi literis ultro
citróq; obſignatis. Vale Lupſete mi dilectiſſime, & LI
NACRVM Britãnici nominis columẽ (quod quidẽ ad
literas bonas attinet) nõ magis iam ueſtrũ (ut ſpero) q̄;
noſtrũ uerbis meis ſaluta, uel coram uel epiſtola inter-
nuncia, idq; primo quoq; tempore. is em̃ unus eſt pau
corum, quibus me perlubens approbarim ſi poſſim, cũ
& ipſe coram hic agens mihi ſe ſumme, Ioannicq; Ruel
lio amico meo, ſtudiorumq; conſcio probauerit, & eius
excellentem doctrinam, exactamq; diligentiam in pri-
mis ſuſpiciam, æmulariq; contendam. Velim etiam ut
MORO ſalutem unã & alteram mandato meo uel mit
tas ut dixi, uel dicas. quem uirum in Mineruæ ſacratius
album iamdiu opinione mea, ſermonéq; meo relatũ,
de Vtopia noui orbis inſula ſumme & amo, & uene-
ror. Eius enim hiſtoriam ætas noſtra, poſteræq; ætates
habebunt uelut elegantium, utiliumq; inſtitutorum ſe
minarium, unde tranſlatitios mores in ſuam quiſq; ci-
uitatem importent & accommodent. Vale, Pariſijs
pridie Cal. Auguſt.

Hexaſtichon

HEXASTICHON ANEMOLII POETAE LAV REATI, HYTHLODAEI EX SORORE NEPOTIS IN VTOPIAM INSVLAM.

Vtopia priſcis dicta, ob infrequentiam,
Nunc ciuitatis æmula Platonicæ,
Fortaſſe uictrix, (nam quod illa literis
Deliniauit, hoc ego una præſtiti,
Viris & opibus, optimisq; legibus)
Eutopia merito ſum uocanda nomine.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y

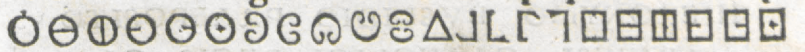

TETRASTICHON VERNACVLA VTOPIENSIVM LINGVA.

Vtopos ha Boccas peula chama.

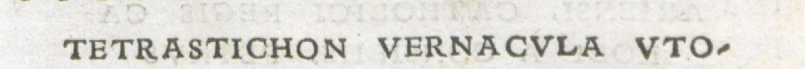

polta chamaan

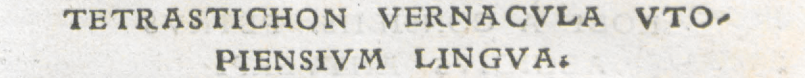

Bargol he maglomi baccan

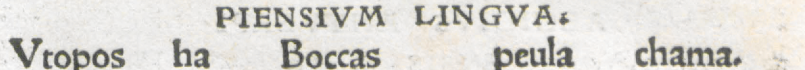

ſoma gymnoſophaon

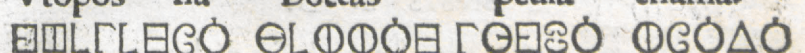

Agrama gymnoſophon labarem

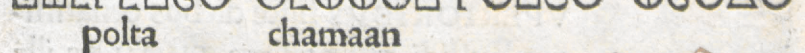

bacha bodamilomin

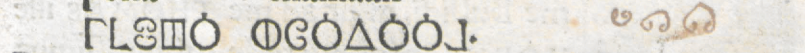

Voluala barchin heman la

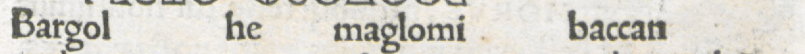

lauoluola dramme pagloni.

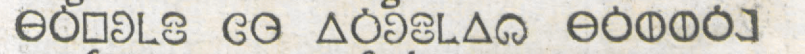

HORVM VERSVVM AD VERBVM HAEC EST SENTENTIA.

Vtopus me dux ex non inſula fecit inſulam.
Vna ego terrarum omnium abſq; philoſophia.
Ciuitatem philoſophicam expreſſi mortalibus.
Libenter impartio mea, non grauatim accipio meliora.

CLARISSIMO D.

HIERONYMO BVSLIDIO PRAEPOSITO ARIENSI, CATHOLICI REGIS CAROLI À CONSILIIS, PETRVS AEGIDIVS ANTVERPIENSIS S. D.

SVPERIORIBVS hiſce diebus ornatiſſime Buſlidi, miſit ad me THOMAS ille MORVS, te quoq; teſte, cui notiſſimus eſt, eximium huius ætatis noſtræ decus, Vtopiã inſulã, paucis adhuc mortalibus cognitã, ſed dignã in primis, quàm ut pluſcp̃ Platonicam omneis uelint cognoſcere, præſertim ab homine facũdiſſimo ſic expreſſam, ſic depictã, ſic oculis ſubiectã, ut quoties lego, aliquanto plus mihi uidere uidear, cp̃ cũ ipſum Raphaelẽ Hythlodæũ (nam ei ſermoni æque interfui ac MORVS ipſe) ſua uerba ſonantẽ audirẽ. Etiam ſi uir ille haud uulgari præditus eloquentia ſic rem exponeret, ut facile appareret eum nõ ea referre, quæ narrantibus alijs didiciſſet, ſed quæ cominus hauſiſſet oculis, & in qbus nõ exiguũ tempus eſſet uerſatus, homo mea quidẽ ſentẽtia, regionũ, hominũ, & rerũ experientia uel ipſo Vlyſſe ſuperior, & qualẽ octingentis hiſce annis nuſcp̃ arbitrer natum, ad quẽ collatus Veſpucius nihil uidiſſe putet. Iam prætercp̃ quod uiſa cp̃ audita narramus efficacius, aderat homini peculiaris quædã ad explicandas res dexteritas.

Attamẽ

Attamen eadẽ hæc quoties MORI penicillo depicta contemplor, ſic afficior, ut mihi uidear nõnuncp̃ in ipſa uerſari Vtopia. Et hercule crediderim Raphaelẽ ipſum minus in ea inſula uidiſſe p̃ omne quinquenniũ quod illic egit, cp̃ in MORI deſcriptione uideri liceat. Tantũ hic occurrit undiq; miraculorũ, ut ambigã quid primũ, aut potiſſimũ admirer, feliciſſimæ memoriæ fidem, quæ tot res auditas duntaxat penè ad uerbũ reddere potuerit. an prudentiã, qui uulgo ignotiſſimos fontes, unde oĩa reipublicæ uel oriũtur mala, uel oriri poſſent bona, ſic animaduertit. an orationis uim ac facultatẽ, qua tanta ſermonis latini puritate, tantis dicendi neruis, tot res cõplexus eſt, præſertim un9 in tot publica ſimul & domeſtica negotia diſtractus. Verũ hæc oĩa tu minus admiraris doctiſſime Buſlidi, qui familiari etiã cõſuetudine penitus habes cognitũ, homine maius ac propè diuinũ hominis ingeniũ. In cæteris igitur nihil eſt, quod illius ſcriptis queã adiicere. Tantũ tetraſtichũ uernacula Vtopienſiũ lingua ſcriptum, quod ã MORI diſceſſu, forte mihi oſtẽdit Hythlodæus apponendum curaui, præfixo eiuſdẽ gentis alphabeto, tũ adiectis ad margines aliquot annotatiunculis. Nã quod de inſulæ ſitu laborat MORVS, ne id quidẽ omnino tacuit Raphael, quancp̃ paucis admodũ, ac uelut obiter attigit, uelut hoc alĩ ſeruãs loco. Atq; id ſanè neſcio quo modo caſus quidã malus utricp̃ noſtrũ inuidit, ſiquidẽ cum ea loqueretur Raphael, adierat MORVM è famulis quiſpiã,

qui

qui illi nescio quid diceret in aurẽ,ac mihi quidẽ tanto attentius auscultanti,comitũ quispiã,darius,ob frigus opinor,nauigatione collectũ,tussiens,dicentis uoces aliquot intercepit. Verũ non conquiescã,donec hãc quoq; partẽ ad plenũ cognouero,adeo ut nõ solum situm insulæ, sed ipsam etiã poli sublationẽ sim tibi ad unguẽ redditurus, si modo incolumis est noster Hythlodæus. Nam uarius de homine rumor adfert,aliq; affirmant periisse in itinere, rursum aliq; reuersum in patriã, sed partim suorũ mores nõ ferentẽ,partim Vtopiæ desyderio sollicitatũ, eò remigrasse. Nã quod huius insulæ nomẽ nusq; apud Cosmographos reperiat,pulchre dissoluit Hythlodæus ipse. Si quidem fieri potuit,inquit, ut nomẽ quo ueteres sint usi, postea sit cõmutatũ,aut etiã illos hæc fugerit insula,quãdo & hodie cõplures oriuntur terræ, priscis illis Geographis intactæ. Quanq; quorsum attinet hic argumentis astruere fidẽ,cũ MORVS ille sit autor? Cæterũ quod is ambigit de æditione,equidem laudo & agnosco uiri modestiã. At mihi uisum est opus modis omnibus indignũ quod diu premeretur,& cũ primis dignũ, quod exeat in manus hominũ,idq; tuo potissimũ nomine cõmendatũ orbi,uel qd' MORI dotes tibi præcipue sint pspectæ,uel qd' nemo magis idoneus,q rectis cõsilijs iuuet rẽpublicã, in qua iã annis cõpluribus,summa cũ laude uersaris,tum prudẽtiæ,tũ integritatis. Bene Vale studiorũ Mecœnas, & hui9 sæculi dec9. Antuerpiæ An. M.D.XVI. Cal. Nouẽb.

Thomas

ris reliquerunt. Dum causas forenseis assidue alias ago,alias audio, alias arbiter finio, alias iudex dirimo, dum hic officij causa uisitur, ille negocij, dum foris totum fermè diem alijs impartior, reliquum meis, relinquo mihi, hoc est literis, nihil. Nempe reuerso domum, cum uxore fabulandum est, garriendum cum liberis,colloquendum cum ministris. quæ ego omnia inter negocia numero, quando fieri necesse est (necesse est autem, nisi uelis esse domi tuæ peregrinus) & danda omnino opera est, ut quos uitæ tuæ comites, aut natura prouidit, aut fecit casus, aut ipse delegisti, hijs ut te quàm iucundissimum compares, modo ut ne comitate corrumpas, aut indulgentia ex ministris dominos reddas. Inter hæc quæ dixi elabitur dies, mensis, annus. Quando ergo scribimus? nec interim de somno quicquàm sum loquutus, ut nec de cibo quidem, qui multis non minus absumit temporis, quàm somnus ipse,qui uitæ absumit fermè dimidium. At mihi hoc solum temporis adquiro quod somno cibóque sufficit furor, quod quoniam parcum est,lente, quia tamen aliquid, aliquando perfeci, atque ad te mi Petre transmisi Vtopiam ut legeres, & si quid effugisset

fugiſſet nos, uti tu admoneres. Quanquã enim non hac parte penitus diffido mihi (qui utinam ſic ingenio atque doctrina aliquid eſſem, ut memoria non uſquequaque deſtituor) non uſqueadeo tamen confido, ut credam nihil mihi potuiſſe excidere. Nam & Ioannes Clemens puer meus, qui adfuit ut ſcis unà, ut quem à nullo patior ſermone abeſſe in quo aliquid eſſe fructus poteſt, quoniam ab hac herba qua & latinis literis & Græcis cœpit euireſcere, egregiam aliquando frugem ſpero, in magnam me coniecit dubitationem, ſi quidem quum, quantum ego recordor, Hythlodæus narrauerit Amauroticum illum pontem, quo fluuius Anydrus inſternitur, quingentos habere paſſus in longum, Ioannes meus ait detrahendos eſſe ducentos, latitudinem fluminis haud ſupra trecentos ibi continere. Ego te rogorem ut reuoces in memoriam. Nam ſi tu cum illo ſentis, ego quoque adſentiar & me lapſum credam, ſin ipſe non recolis, ſcribam ut feci quod ipſe recordari uideor mihi, nam ut maxime curabo, ne quid ſit in libro falſi, ita ſi quid ſit in ambiguo, potius mendacium dicam, quàm mentiar, quod malim bonus eſſe quàm prudens. Quanquàm facile

Nota Theologicã differentiã inter mentiri & mendaciũ dicere.

facile fuerit huic mederi morbo, ſi ex Raphaele ipſo, aut præſens ſciſciteris, aut per literas, quod neceſſe eſt facias, uel ob alium ſcrupulum, qui nobis incidit neſcio mea ne culpa magis, an tua, an Raphaelis ipſius. Nam neque nobis in mentem uenit quærere, neque illi dicere, qua in parte noui illius orbis Vtopia ſita ſit. Quod non fuiſſe prætermiſſum ſic, uellem profecto mediocri pecunia mea redemptum, uel quod ſubpudet me neſcire, quo in mari ſit inſula de qua tam multa recenſeam, uel quod ſunt apud nos unus & alter, ſed unus maxime, uir pius & profeſſione Theologus, qui miro flagrat deſyderio adeũdæ Vtopiæ, non inani & curioſa libidine colluſtrandi noua, ſed uti religionem noſtram, feliciter ibi cœptam, foueat atque adaugeat. Quod quo faciat rite, decreuit ante curare ut mittatur à Pontifice, atque adeo ut creetur Vtopienſibus Epiſcopus, nihil eo ſcrupulo retardatus, quod hoc antiſtitium ſit illi precibus impetrandum. Quippe ſanctum ducit ambitum, quem non honoris aut quæſtus ratio, ſed pietatis reſpectus pepererit. Quamobrem te oro mi Petre uti aut præſens, ſi potes commode, aut abſens per epiſtolam, compelles Hythlo-

Sanctus ambitus.

dæum,atq; efficias, ne quicquàm huic operi meo, aut inſit falſi, aut ueri deſyderetur. Atque haud ſcio an præſtet ipſum ei librum oſtendi. Nam ne que alius æque ſufficit, ſi quid eſt erratum corrige re, neq; is, ipſe aliter hoc præſtare poteſt, quàm ſi quæ ſunt à me ſcripta perlegerit. Ad hæc: fiet ut hoc pacto intelligas, accipiat ne libenter, an grauatim ferat, hoc operis à me conſcribi. Nempe ſi ſuos labores decreuit ipſe mandare literis, nolit fortaſſe me: neque ego certe uelim, Vtopienſium per me uulgata republica, florem illi gratiamque nouitatis hiſtoriæ ſuæ præripere. Quanquàm ut uere dicam, nec ipſe mecum ſatis adhuc conſtitui, an ſim omnino æditurus. Etenim tam uaria ſunt palata mortalium, tam moroſa quorundam ingenia, tam ingrati animi, tam abſurda iudicia, ut cum hijs haud paulo felicius agi uideatur, qui iucundi atque hilares genio indulgent ſuo, quàm qui ſemet macerant curis, ut æ dant aliquid quod alijs, aut faſtidientibus, aut ingratis, uel utilitati poſſit eſſe, uel uoluptati. Plurimi literas neſciunt: multi contemnunt. Barbarus ut durum reijcit, quicquid non eſt planè barbarum, Scioli aſpernãtur ut triuiale, quicquid obſoletis uerbis

Ingrata hominum iudicia.

letis uerbis non ſcatet. quibuſdam ſolum placent uetera, pleriſque tantum ſua. Hic tam tetricus eſt, ut non admittat iocos, hic tam inſulſus, ut non ferat ſales. tam ſimi quidam ſunt, ut naſum omnem uelut aquam ab rabido morſus cane, reformidẽt. adeo mobiles alij ſunt, ut aliud ſedentes probent, aliud ſtantes. Hi ſedent in tabernis, & inter pocula de ſcriptorum iudicant ingenijs, magnáq; cum autoritate condemnant utcunque lubitum eſt, ſuis quenque ſcriptis, ueluti capillicio uellicantes, ipſi interim tuti, & quod dici ſolet, ἔξω βέλους. quippe tam leues & abraſi undique, ut ne pilum quidem habeant boni uiri, quo poſſint apprehendi. Sunt præterea quidam tam ingrati, ut quum impenſe delectentur opere: nihilo tamen magis ament autorem. non abſimiles inhumanis hoſpitibus, qui quum opiparo conuiuio prolixe ſint excepti, ſaturi demum diſcedunt domum, nullis habitis gratijs ei, à quo ſunt inuitati. I nunc & hominibus tam delicati palati: tam uarij guſtus: animi præterea tam memoris & grati, tuis impenſis epulum inſtrue. Sed tamen mi Petre tu illud age quod dixi cum Hythlodæo. poſtea tamen integrum erit hac de re conſultare denuo. Quanquàm ſi

Simos, uocat homines nullo naſo.

Prouerbium.

Miracolatio.

quàm si id ipsius uoluntate fiat: quandoquidem scribendi labore defunctus: nunc sero sapio: quod reliquum est de ædendo: sequar amicorum consilium: atque in primis tuum. Vale dulcissime Petre Aegidi: cum optima coniuge: ac me ut soles amat: quando ego te amo etiam plus quàm soleo.

omnes candido, in amicos uero tam propẽso pectore amore, fide, adfectu tam syncero, ut uix unum aut alterum usq; inuenias, quem illi sentias omnibus amicitiæ numeris esse conferendum. Rara illi modestia, nemini longius abest fucus, nulli simplicitas inest prudentior, porrò sermone tam lepidus, & tam innoxie facetus, ut patriæ desyderium, ac laris domestici, uxoris, & liberorum, quorum studio reuisendorũ nimis cq; anxie tenebar (iam tum enim plus quatuor mensibus abfuerã domo) magna ex parte mihi dulcissima cõsuetudine sua, & mellitissima confabulatione leuauerit. Hunc quum die quadã in templo diuæ Mariæ, quod & opere pulcherrimum, & populo celeberrimũ est, rei diuinæ interfuissem, atq; peracto sacro, pararem inde in hospitium redire, forte colloquẽtem uideo cum hospite quodam, uergentis ad senium ætatis, uultu adusto, promissa barba, penula neglectim ab humero dependẽte; qui mihi ex uultu atq; habitu nauclerus esse uidebatur. At Petrus ubi me cõspexit, adit ac salutat. respondere conantem seducit paululum, & uides inquit hunc? (simul designabat eum cum quo loquẽtem uideram) eum inquit iam hinc ad te rectà parabam ducere. Venisset inquã pergratus mihi tua causa. Imo inquit ille, si nosses hominem, sua. Nam nemo uiuit hodie mortaliũ omniũ, qui tantam tibi hominũ, terrarumq; incognitarum narrare possit historiam. quarum rerum audiendarũ scio

auidiſſimum eſſe te. Ergo inquã non peſſime coniecta-
ui. Nam primo aſpectu protinus ſenſi hominem eſſe
nauclerum. Atqui inquit aberraſti longiſſime: nauiga-
uit quidem non ut Palinurus, ſed ut Vlyſſes: imo uelut
Plato. Nempe Raphaël iſte, ſic enim uocatur gentilicio
nomine Hythlodæus, & latinæ linguæ nõ indoctus, &
græcæ doctiſſimus (cuius ideo ſtudioſior q̃ Romanæ
fuit, quoniam totum ſe addixerat philoſophiæ: qua in
re nihil quod alicuius momenti ſit, præter Senecæ quæ
dam, ac Ciceronis extare latine cognouit) relicto fratri-
bus patrimonio, qd̃ ei domi fuerat (eſt em̃ Luſitanus)
orbis terrarũ contemplandi ſtudio Americo Veſpucio
ſe adiunxit: atq; in tribus poſterioribus illarũ quatuor
nauigationũ quæ paſſim iã legũtur, perpetuus eius co-
mes fuit, niſi qd̃ in ultima cũ eo nõ rediit. Curauit em̃
atque adeo extorſit ab Americo, ut ipſe in his XXIIII
eſſet q ad fines poſtremæ nauigatiõis in Caſtello relin
quebant. Itaq; relictus eſt, uti obtẽperaret animo eius,
peregrinationis magis q̃ ſepulchri curioſo. quippe cui
hæc aſſidue ſunt in ore, „Cælo tegitur qui non habet ur-
nam, & Vndiq; ad ſuperos tantundem eſſe uiæ.“ Quæ
Apophthegma. mens eius, niſi deus ei propitius adfuiſſet, nimio fuerat
illi cõſtatura. Cæterũ poſtq̃ digreſſo Veſpucio multas
regiones cũ quinq; Caſtellanorũ comitibus emenſus
eſt, mirabili tandẽ fortuna Taprobanen delatus, inde
peruenit in Caliquit, ubi repertis cõmode Luſitanorũ
nauibus,

nauibus, in patriã deniq; præter ſpem reuehitur. Hæc
ubi narrauit Petrus, actis ei gratijs quod tã officioſus
in me fuiſſet, ut cuius uiri colloquiũ mihi gratum ſpera-
ret, eius uti ſermone fruerer, tantã rationem habuiſſet,
ad Raphaëlem me conuerto, tum ubi nos mutuo ſalu-
taſſemus, atq; illa cõmunia dixiſſemus, quæ dici in pri-
mo hoſpitum cõgreſſu ſolent, inde domũ meam digre-
dimur, ibiq; in horto conſidentes in ſcamno ceſpitibus
herbeis conſtrato, cõfabulamur. Narrauit ergo nobis,
quo pacto poſteaq̃ Veſpucius abierat, ipſe, ſocijq; x
eius, qui in Caſtello remanſerant, conueniendo atque
blandiendo cœperint ſe paulatim eius terræ gentibus
inſinuare, iamq; non innoxie modo apud eas, ſed etiã
familiariter uerſari, tum principi cuidã (cuius & patria
mihi, & nomen excidit) grati, chariq; eſſe. eius liberalita-
te narrabat cõmeatum, atq; uiaticũ ipſi & quinq; eius
comitibus affatim fuiſſe ſuppeditatũ, cũ itineris (quod
per aquam ratibus, per terram curru peragebant) fide-
liſſimo duce, qui eos ad alios principes, quos diligẽter
cõmendati petebant, adduceret. Nam poſt multorum
itinera dierum, oppida atque urbes aiebat reperiſſe ſe,
ac non peſſime inſtitutas magna populorum frequen
tia reſpublicas. Nempe ſub æquatoris linea tum hinc
atq; inde ab utroq; latere quantum ferè ſpatij ſolis or-
bita cõplectitur, uaſtas obiacẽre ſolitudines perpetuo
feruore torridas. Squalor undiq; & triſtis rerum facies

horrida atq; inculta omia feris habitata, ſerpẽtibusq;, aut deniq; hominib⁹, neq; minus efferis quàm ſint be luæ, neq; minus noxijs. Cæterum ubi longius euectus ſis, paulatim omnia mãſueſcere, cælum minus aſperũ, ſolum uirore blandũ, mitiora animantiũ ingenia; tandem aperiri populos, urbes, oppida, in his aſſidua non inter ſe modo, ac finitimos, ſed procul etiã diſſitas gentes, terra mariq; cõmercia. Inde ſibi natam facultatem multas ultro citróq; terras inuiſendi, quod nulla nauis ad iter quodlibet inſtruebatur, in quam non ille, comitesq; eius libentiſſime admittebantur. Naues quas primis regionibus conſpexerũt, carina plana fuiſſe narrabat. uela conſutis papyris aut uiminibus intendebant, alibi coriacea. poſt uero acuminatas carinas canabea uela reppererunt. omnia deniq; noſtris ſimilia. nautæ maris ac cæli nõ imperiti. Sed miram ſe narrabat iniſſe gratiã, tradito magnetis uſu, cuius antea penitus erant ignari. ideóq; timide pelago conſueuiſſe ſeſe, neq; aliâs temere, cũq; æſtate credere. Nunc uero eius fiducia lapidis contemnũt hyemem, ſecuri magis, cũq; tuti, ut periculum ſit, ne quæ res magno eis bono futura putabatur, eadem per imprudẽtiam magnorum cauſa malorum fiat. Quid quoq; in loco ſe uidiſſe narrauit, & longum fuerit explicare, neq; huius eſt operis inſtitutum, & alio fortaſſe loco dicetur à nobis, præſertim quicquid ex uſu fuerit nõ ignorari, qualia ſũt in primis ea, quæ apud po-

pulos

pulos uſq; ciuiliter cõuiuentes animaduertit, recte prudenterq; prouiſa. His enim de rebus & nos auidiſſime rogabamus, & ille libentiſſime diſſerebat, omiſſa interim inquiſitione monſtrorũ, quibus nihil eſt minus nouum. Nam Scyllas & Celenos rapaces, & Leſtrigonas populiuoros, atq; eiuſcemodi immania portẽta, nuſq; ferè non inuenias, at ſane ac ſapienter inſtituto ciues haud reperias ubilibet. Cæterũ ut multa apud nouos illos populos adnotauit ꝓperã cõſulta, ſic haud pauca recenſuit, unde poſſint exempla ſumi corrigendis harũ urbiũ, nationũ, gentium, ac regnorũ erroribus idonea, alio, ut dixi, loco à me cõmemoranda. Nunc ea tantum referre animus eſt, quæ de moribus atq; inſtitutis narrabat Vtopienſium, præmiſſo tamen eo ſermone, quo uelut tractu quodam ad eius mẽtionem reipublicæ deuentum eſt. Nam quũ Raphaël prudentiſſime recenſuiſſet, alia hic, alia illic errata, utrobiq; certe plurima, tũ quæ apud nos, quæue itẽ ſunt apud illos cauta ſapientius, quum uniuſcuiuſq; populi mores atq; inſtituta ſic teneret, tanq; in quẽcunq; locum diuertiſſet, totã ibi uitam uixiſſe uideretur, admiratus hominem Petrus, Miror profecto mi Raphaël, inquit, cur te regi cuipiã non adiungas, quorũ neminẽ eſſe ſatis ſcio, cui tu non ſis futurus uehemẽter gratus, utpote quẽ hac doctrina, atq; hac locorum hominumq; peritia nõ oblectare ſolum, ſed exemplis quoque inſtruere, atq; adiuuare conſilio

ſis

sis idoneus,simul hoc pacto & tuis rebus egregie cõsu
lueris,& tuorum omniũ commodis magno esse adiu-
mento possis.Quod ad meos attinet,inquit ille,nõ ual
de cõmoueor, nempe in quos mediocriter opinor me
officiũ mei partes impleuisse. nam quibus rebus aliũ nõ
nisi senes & ægri cedunt,imo tum quoq; ægre cedunt,
quum amplius retinere non possunt,eas res ego nõ sa-
nus modo ac uegetus,sed iuuenis quoq; cognatis,ami-
cisq; dispartiui, quos debere puto hac mea esse beni-
gnitate cõtentos,neq; id exigere atq; expectare præte
rea,ut memet eorum causa regibus in seruitiũ dedam.
Bona uerba inquit Petrus, mihi uisum est non ut ser-
uias regibus,sed ut inseruias.Hoc est inquit ille,una syl
laba pluscq; seruias.At ego sic cẽseo inquit Petrus,quo
quo tu nomine rẽ appelles, eam tamen ipsam esse uiã,
qua non aliis modo & priuatim,& publice possis cõdu
cere,sed tuam quoq; ipsius cõditionem reddere felicio-
rem. Feliciorem ne inquit Raphaël,ea uia facerẽ, à qua
abhorret animus? Atqui nunc sicuiuo ut uolo, quod
ego certe suspicor pauciſſimis purpuratorũ cõtingere.
Quin satis est eorum,qui potẽtum amicitias ambiunt,
ne magnã putes iacturam fieri,si me atq; uno aut alte-
ro mei similibus sint carituri. Tum ego,perspicuum est
inquã te mi Raphaël,neq; opũ esse,neq; potẽtiæ cupi-
dum,atq; ego,pfecto huius tuæ mentis hominẽ nõ mi
nus ueneror ac suspicio,q; eorũ quẽuis,q maxime rerũ
sunt

sunt potentes. Cæterum uideberis planè rem te atque
isthoc animo tuo tam generoso, tam uere philosopho
dignam facturus,si te ita compares,ut uel cum aliquo
priuatim incõmodo ingenium tuũ atq; industriã,pu-
blicis rebus accõmodes,quod nunc̃q; tanto cum fructu
queas,quãto si à consiliis fueris magno alicui principi,
eiq; (quod te facturũ certe scio) recta atq; honesta per-
suaseris.nempe à principe bonorũ,malorumq; omniũ
torrens in totum populũ,uelut à perenni quodã fonte
prománat. In te uero tam absoluta doctrina est,ut uel
citra magnũ rerum usum,porrò tanta rerum peritia,ut
sine ulla doctrina,egregium cõsiliariũ cuiuis regum sis
præstaturus. Bis erras,inquit ille,mi More,primum in
me,deinde in re ipsa.nam neq; mihi ea est facultas,quã
tu tribuis,& si maxime esset,tamẽ quũ ocio meo nego
cium facesserem,publicam rem nihil promoueam.Pri-
mum emẽ principes ipsi pleriq; omnes militaribus stu-
diis(quorum ego neq; peritiam habeo,neq; desydero)
libentius occupantur,q̃ bonis pacis artibus, maiusq;
multo studiũ est, quibus modis per fas ac nefas noua
sibi regna pariant,q̃ uti parta bene administrent. Præ
terea quicunq; regibus à consilio sunt,eorũ nemo est,
qui non aut uere tantũ sapit,ut non egeat, aut tantum
sibi sapere uidetur,ut non libeat alterius probare consi
lium,nisi quod absurdissimis quibusq; dictis assentiũ-
tur & supparasitãtur eorũ,quos ut maxime apud prin
e cipem

cipem gratiæ,ſtudent aſſentatione demereri ſibi.Et cer te ſic eſt natura comparatum,ut ſua cuicꝫ inuẽta blan diantur. Sic & coruo ſuus arridet pullus, & ſuus ſimiæ catulus placet. Quod ſiquis in illo cœtu uel alienis inui dentium, uel præferentium ſua, aliquid afferat, quod aut alijs temporibus factum legit,aut alijs fieri locis ui dit,ibi qui audiunt,perinde agunt, ac ſi tota ſapientiæ ſuæ periditaretur opinio , & poſt illa pro ſtultis plane ſint habendi, niſi aliquid ſufficiant inuenire, quod in aliorũ inuentis uertant uitio. Si cætera deſtituant,tum huc confugiunt,hæc noſtris,inquiunt,placuere maiori bus,quorum prudentiã utinam nos æquaremus.itaqꝫ hoc dicto ueluti egregie perorata re conſidunt. Tanꝯ magnũ ſit periculũ,ſiquis ulla in re deprehendatur ma ioribus ſuis ſapientior.à quibus tamen,ut quicqꝫ opti me conſultũ eſt , ita æquiſſimo animo ualere ſinimus. at ſiqua de re potuit conſuli prudentius,eam protinus anſam cupide arreptam mordicus retinemus . Itaqꝫ in hæc ſuperba,abſurda, ac moroſa iudicia,cũ ſæpe alibi, tum ſemel in Anglia quoqꝫ incidi . Obſecro inquã,fu iſti apud nos? Fui inquit,atqꝫ aliquot menſes ibi ſum uerſatus,non multo poſt eam cladem,qua Anglorũ oc cidentaliũ ciuile aduerſus regem bellum miſerãda ipſo rum ſtrage cõpreſſum eſt. Interea multum debui reue rendiſſimo patri Ioanni Mortono Cantuariẽſi Archi epiſcopo & Cardinali,ac tum quoqꝫ Angliæ Cancella rio,uiro

rio,uiro mi Petre (nã Moro cognita ſum narraturus) nõ autoritate magis,cꝫ prudẽtia ac uirtute uenerabili. Etenim ſtatura ei mediocris erat,nec ætati, cꝫcꝫ ſeræ ce dens.uultus quẽ reuereare,nõ horreas.in congreſſu nõ difficilis. ferius tamen & grauis.libido erat aſperius in terdum cõpellando ſupplicãtes experiri,ſed ſine noxa, quid ingenij,quã animi præſentiã quiſqꝫ præ ſe ferret, qua uelut cognata ſibi uirtute,modo abeſſet impuden tia delectabatur,& ut idoneã ad res gerẽdas amplecte batur, Sermo politus & efficax, Iuris magna peritia,in genium incõparabile,memoria ad prodigiũ uſqꝫ excel lens.Hæc em̃ natura egregia,diſcendo atqꝫ exercendo puexit. Huius cõſilijs rex plurimũ fidere,multũ Reſp. niti(cũ ego aderã)uidebatur.quippe qui ab prima ferè iuuenta protinus à ſchola cõiectus in aulã, maximis in negocijs per omnẽ uerſatus ætatẽ,acuarijs fortunæ æſti bus aſſidue iactatus prudentiã rerum (quæ ſic recepta nõ facile elabitur) multis,magniſcꝫ cũ periculis didice rat.Forte fortuna quũ die quodã in eius menſa eſſem, laicus quidam legum ueſtratiũ peritus aderat, is neſcio unde nactus occaſionẽ, cœpit accurate laudare , rigidã illã iuſtitiã,quæ tũ illic exercebat in fures, quos paſſim narrabat nõnunꝯ ſuſpẽdi uiginti in una cruce,atqꝫ eo uehementius dicebat ſe mirari,cũ tam pauci elaberent ſupplicio,quo malo fato fieret,uti tã multi tamẽ ubiqꝫ graſſarent. Tum ego,auſus em̃ ſum libere apud Cardi

De legibꝰ parũ æqs

nalem loqui:nihil mireris inquã. Nam hæc punitio fu rum & ſupra iuſtum eſt,& nõ ex uſu publico. Eſt enim ad uindicanda furta nimis atrox,nec tamẽ ad refrenan da ſufficiens. Quippe neq; furtum ſimplex tam ingẽs facinus eſt,ut capite debeat plecti,neque ulla pœna eſt tanta,ut ab latrocinijs cohibeat eos,qui nullam aliã ar tem quærendi uictus habent. Itaq; hac in re non uos modo,ſed bona pars huius orbis imitari uidetur ma los præceptores, qui diſcipulos uerberant libentius q̃ docent. Decernũtur enim furanti grauia atq; horrẽda ſupplicia,cum potius multo fuerit prouidendũ,uti ali quis eſſet prouentus uitæ,ne cuiq; tam dira ſit furandi primũ,dehinc pereundi neceſſitas. Eſt inquit ille, ſatis hoc prouiſum:ſunt artes mechanicæ, eſt agricolatio,ex his tueri uitã liceat,ni ſponte mali eſſe mallent. At non ſic euades inquã. Nam primũ omittamus eos,qui fæ pe uel ab externis bellis, uel ciuilibus mutili redeũt do mum,ut nuper apud uos è Cornubienſi prælio,& non ita pridem è Gallico,qui uel Reip. impendũt mẽbra, uel regi,quos neq; priſtinas artes exercere debilitas pa titur,neq; ætas nouam diſcere. hos inquã omittamus, quando bella per intermiſſas uices cõmeant. Ea cõtem plemur,quæ nullo die nõ accidunt. Tantus eſt ergo no bilium numerus,qui nõ ipſi modo degant ocioſi tanq; fuci laboribus aliorũ, quos puta ſuorũ prædiorũ colo nos augẽdis reditibus ad uiuũ uſq; radunt. Nam eam ſolam

Qua ratione fieri poſſit, ne tam multi ſint fures.

ſolam frugalitatem nouere,homines alioquin ad men dicitatem uſq; prodigi:uerũ immenſam quoq; ocioſo rum ſtipatorum turbam circũferunt, qui nullam unq; quærẽdi uictus artẽ didicere. Hi ſimul atq; herus obie rit,aut ipſi ægrotauerint,eijciuntur ilico.nam & ocioſos libentius q̃ ægrotos alunt,& ſæpe morientis heres nõ ptinus alendæ ſufficit paternæ familiæ.interim illi eſu riunt ſtrennue,niſi ſtrennue latrocinẽtur. Nam quid fa ciant? Siquidẽ ubi errando paululũ ueſtes ac ualetudi nem attriuere,morbo iam ſqualidos, atq; obſitos pan nis,neq; generoſi dignãtur accipere, neq; audent ruſti ci:non ignari eum qui molliter educatus in ocio ac deli cijs,ſolitus ſit accinctus acinace ac cetra,totam uiciniam uultu nebulonico deſpicere & contemnere omnes præ ſe,haudquaq; idoneum fore,qui cum ligone ac marra, maligna mercede ac uictu parco,fideliter inſeruiat pau peri. Ad hæc ille,atqui nobis inquit,hoc hominum ge nus in primis fouendũ eſt. In his enim,utpote homini bus animi magis excelſi ac generoſioris, q̃ ſunt opifi ces aut agricolæ, conſiſtunt uires ac robur exercitus, ſi quando ſit cõfligendũ bello. Profecto inquã ego,eadẽ opera dicas licet,belli gratia fouẽdos eſſe fures, quibus haud dubie nunq; carebitis,dum habebitis hos. Quin neq; latrones ſunt inſtrennui milites,neq; milites igna uiſſimi latronũ,adeo inter has artes belle conuenit. At hoc uitium tamẽ frequens eſt uobis,nõ propriũ. eſt em

omniũ ferè gentiũ cõmune. Nam Gallias infestat alia præterea pestis pestilentior, Tota patria stipendiarijs, in pace quoq; (si illa pax est) oppleta atq; obsessa militibus, eadem persuasione inductis, qua uos ocioſos hic ministros alendos esse cẽsuistis. nempe quod Morosophis uisum est, in eo sitam esse publicam salutem, si in promptu semper adsit ualidum, firmumq; præsidium, maxime ueteranorũ. neq; enim cõfidunt inexercitatis quicq;. ut uel ideo quærendũ eis bellum sit, ne imperitos habeãt milites, & homines iugulandi gratis, ne (ut habet facete Salustius) manus aut animus incipiat per ocium torpescere. At quàm sit pernicioſum huiusmodi beluas alere, & Gallia suo malo didicit, & Romanorũ, Carthaginensium, ac Syrorum, tum multarũ gentium exempla declarant, quorũ omniũ non imperiũ modo, sed agros quoq;, atq; adeo urbes ipsas parati ipsorum exercitus alijs atq; alijs occasionibus euerterũt. Quam uero nõ magnopere necessariũ, uel hinc eluceſcit, quod ne Galli quidem milites armis ab unguiculis exercitatissimi cum euocatis comparati uestris, admodũ sæpe gloriantur superiores sese discessisse, ut ne quid dicam amplius, ne præsentibus uidear adblandiri uobis. Sed nec uestri illi uel opifices urbici, uel rudes atq; agrestes agricolæ ocioſos generosorũ stipatores creduntur ualde pertimescere, nisi aut hi quibus ad uires atq; audaciam corpus contigit ineptius, aut quorum animi uis inopia

Quã pernicie adferant perpetua militũ præsidia.

inopia rei familiaris infringitur, adeo periculũ nullum est, ne quorũ ualida & robusta corpora (neq; enim nisi selectos dignantur generosi corrumpere) nunc uel elanguescũt ocio, uel negocijs propè muliebribus emolliuntur, ijdem bonis artibus instructi ad uitam, & uirilibus exercitati laboribus effœminentur. Certe utcunq; sese hæc habet res, illud mihi nequaq; uidetur publicæ rei conducere, in euentum belli, quod nunc habetis, nisi quum uultis, infinitam eius generis turbam alere, quod infestat pacem, cuius tãto maior haberi ratio, quàm belli debeat. Neque hæc tamen sola est furandi necessitas. Est alia magis quantum credo, peculiaris uobis. Quænam est ea inquit Cardinalis. Oues inquam uestræ, quæ tam mites esse, tamq; exiguo solent ali, nunc (uti fertur) tam edaces atq; indomitæ esse cœperunt, ut homines deuorẽt ipsos, agros, domos, oppida uastent ac depopulentur. Nempe quibuscunq; regni partibus nascitur lana tenuior, atque ideo precioſior, ibi nobiles & generosi, atq; adeo Abbates aliquot sancti uiri, non his contenti reditibus, fructibusq; annuis, qui maioribus suis solebant ex prædijs crescere, nec habẽtes satis, quod ocioſe ac laute uiuentes, nihil in publicũ prosint, nisi etiã obsint, aruo nihil relinquunt, omnia claudunt pascuis, demoliuntur domos, diruunt oppida, templo duntaxat stabulandis ouibus relicto, & tanq; parum soli perderent apud uos ferarum saltus, ac uiuaria, illi boni

boni uiri habitationes oẽs,& quicquid uſq; eſt culti, uertunt in ſolitudinem.Ergo ut unus helluo inexplebi lis ac dira peſtis patriæ,cõtinuatis agris, aliquot millia iugerum uno circũdet ſepto, eiſciuntur coloni quidam, ſuis etiam aut circũſcripti fraude,aut ui oppreſſi exuun tur,aut fatigati iniurijs, adigũtur ad uenditionẽ. Itaq; quoquo pacto emigrant miſeri, uiri, mulieres, mariti, uxores,orbi,uiduæ,parẽtes cum paruis liberis,& nume roſa magis q; diuite familia,ut multis opus habet ma nibus res ruſtica, emigrant inquã è notis atq; aſſuetis laribus,nec inueniũt quo ſe recipiãt, ſupellectilẽ omnẽ haud magno uendibilem,etiã ſi manere poſſit empto rem,quũ extrudi neceſſe eſt,minimo uenũdant.id quũ breui errando inſumpſerint, quid reſtat aliud deniq; q; uti furentur,& pendeant iuſte ſcilicet, aut uagentur atq; mendicent.quanq; tum quoq; uelut errones con ñciuntur in carcerem, quod ocioſi obambulent,quorũ operã nemo eſt qui conducat, quũ illi cupidiſſime offe rant.Nam ruſticæ rei cui aſſueuerũt nihil eſt quod aga tur,ubi nihil ſeritur.Siquidem unus opilio atq; bubul cus ſufficit ei terræ depaſcendæ pecoribus, in cuius cul tum,ut ſementi faciendæ ſufficeret,multæ poſcebantur manus.Atq; hac ratione fit, ut multis in locis annona multo ſit carior. Quin lanarum quoque adeo increuit precium,ut à tenuioribus,qui pãnos inde ſolent apud uos conficere,prorſus emi non poſſint, atq; ea ratione plures

plures ab opere ablegantur in ocium.Nam poſt aucta paſcua infinitam ouium uim abſumpſit tabes,uelut eo rum cupiditatẽ ulciſcente deo immiſſa in oues lue,quã in ipſorum capita contortam eſſe fuerat iuſtius.Quod ſi maxime increſcat ouium numerus,precio nihil decre ſcit tamen.quod earum,ſi monopolium appellari non poteſt quod nõ unus uendit,certe oligopolium eſt. Re ciderunt enim ferè in manus paucorum, eorundemq; diuitũ,quos nulla neceſſitas urget ante uendẽdi quàm libet,nec ante libet quàm liceat quanti libet.Iam cætera quoque pecorum genera,ut æque cara ſint, eadem ra tio eſt,atq; hoc etiam amplius,quod dirutis uillis, atq; imminuta re ruſtica non ſint qui fœturam curent. Ne q; enim diuites illi,ut ouium,ſic etiam armentorum fœ tus éducant:ſed aliunde macra empta uili,poſteaq; ſu is paſcuis pinguerint,magno reuendunt. Ideóq;,ſicuti reor,nondum ſentitur totum huius rei incommodum. Nempe adhuc his modo locis reddunt cara, ubi uen dunt. cæterum ubi aliquandiu celerius extulerint illinc, quàm naſci poſſint, tũ demũ ibi quoq; paulatim decre ſcente copia,ubi coëmuntur,neceſſe eſt hic inſigni labo retur inopia.Ita qua re uel maxime felix hæc ueſtra ui debatur inſula,iam ipſam paucorum improba cupidi tas uertit in perniciem. Nam hæc annonæ caritas in cauſa eſt, cur quiſq; quàm poſſit plurimos è familia di mittat,quo quæſo niſi mendicatum, aut quod genero

sis animis persuadeas facilius latrocinatũ? Quid quod ad miseram hanc egestatem, atq; inopiam adiungitur, importuna luxuries. Nam & ministris nobilium, & opificibus, & ipsis propemodũ rusticis, & omnibus denicq; ordinibus, multũ est insolẽtis apparatus in uestibus, nimius in uictu luxus. Iã ganea, lustra, lupanar, & aliud lupanar tabernæ, uinariæ, ceruisiariæ, postremo tot improbi ludi, alea, charta, fritillus, pila, sphæra, discus, an non hæc celeriter exhausta pecunia, recta suos mystas mittunt aliquò latrocinatum? Has pernicioſas pestes eijcite, statuite, ut uillas atq; oppida rustica, aut hi resti tuant qui diruere, aut ea cedant reposituris, atq; ædificare uolentibus. Refrenate coëmptiones istas diuitum, ac uelut monopolij exercendi licentiã. Pauciores alant ocio, reddatur agricolatio, lanificium instauretur, ut sit honestum negociũ, quo se utiliter exerceat ociosa ista turba, uel quos hactenus inopia fures fecit, uel qui nũc errones aut ociosi sunt ministri, fures nimirum utriq; futuri. Certe nisi his malis medemini, frustra iactetis exercitam in uindicanda furta iustitiam. nempe specio sam magis, cq; aut iustã aut utilem. Siquidẽ quũ pessime sinitis educari, & mores paulatim ab teneris annis corrũpi, puniendos uidelicet, tum demũ quũ ea flagitia uiri designent, quorum spem de se perpetuã à pueritia usq; præbuerãt, quid aliud quæso cq; facitis fures, & ijdem plectitis? Iam me hæc loquente iuris ille consultus inte-

tus interim se ad dicendum composuerat, ac statuerat secum modo illo solenni disputantium uti, qui diligentius repetunt cq; respondent, adeo bonam partem laudis ponunt in memoria. Belle, inquit, dixisti profecto, quum sis uidelicet hospes, qui magis audire his de rebus aliquid potueris, cq; exacte quicq; cognoscere, id quod ego paucis efficiam perspicuum. Nam primum ordine recensebo quæ tu dixisti. deinde ostendam quibus in rebus imposuit tibi nostrarum rerum ignoratio, postremo rationes tuas omnes diluam atq; dissoluam. Igitur ut à primo quod sum pollicitus, exordiar, quatuor mihi uisus es: Tace inquit Cardinalis: nam haud responsurus paucis uideris qui sic incipias. Quãobrem leuabimus in præsenti te hac respondendi molestia, seruaturi tamen integrum id munus tibi in proximum congressum uestrum, quem (nisi quid impediat, aut te, aut Raphaelẽ hunc) crastinus dies uelim referat. Sed interim abste mi Raphäel perquàm libẽter audierim, quare tu furtũ putes ultimo supplicio nõ puniendum quamue aliam pœnam ipse statuas, quæ magis conducat in publicum. Nam tolerandum ne tu quidem sentis. At si nunc per mortem quoq;, tamen in furtum ruitur, proposita semel uitæ securitate, quæ uis, quis metus posset absterrere maleficos: qui mitigatione supplicij, uelut præmio quodam ad maleficiũ se inuitatos interpretarẽtur? Omnino mihi uidetur inquã

Expressit morem ei Cardinali familiarẽ interpellãdi si quis loquacius ageret.

pater benigniſſime homini uitã eripi propter ereptam pecuniam prorſus iniquum eſſe. Siquidem cum humana uita ne omnibus quidẽ fortunæ poſſeſſionibus paria fieri poſſe arbitror. Quod ſi læſam iuſtitiam, ſi leges uiolatas, hac rependi pœna dicant, haud pecuniã: quid ni merito ſummum illud ius, ſumma uocetur iniuria? Nam neq; legũ probanda ſunt tam Manliana imperia, ut ſicubi in leuiſſimis parum obtemperetur, illico ſtringant gladium: neq; tam Stoica ſcita, ut omnia peccata adeo exiſtiment paria, uti nihil iudicent intereſſe, occidat ne aliquis hominem, an nummum ei ſurripiat, inter quæ (ſi quicq̃ æquitas ualet) nihil omnino ſimile aut affine. Deus uetuit occidi quenq̃, & nos tam facile occidimus ob ademptã pecuniolam? Quod ſi quis interpretetur, illo dei iuſſu interdictam necis poteſtatem, niſi quatenus humana lex declaret occidẽdũ, quid obſtat quo minus homines eodem modo conſtituant inter ſe, quatenus ſtuprum admittendum ſit, adulterãdum, peierandum? Siquidem quum deus non alienæ modo, uerum etiam ſuæ cuique mortis ius ademerit, ſi hominum inter ſe conſenſus de mutua cede, certis placitis conſentientium, adeo debet ualere, ut illius præcepti uinculis eximat ſuos ſatellites, qui ſine ullo exemplo dei, eos interemerint, quos humana ſanctio iuſſit occidi: an non hoc pacto præceptum illud dei tantum iuris eſt habiturum, quantũ humana iura permiſerint?

Manliana imperia ex Liuio.

ac fiet

ac fiet nimirum ut ad eundem modum omnibus in rebus ſtatuant homines, quatenus diuina mandata conueniat obſeruari. Denique lex Moſaica, quanq̃ inclemens & aſpera: nempe in ſeruos, & quidem obſtinatos lata, tamẽ pecunia furtum haud morte mulctauit. Ne putemus, deum in noua lege clemẽtiæ: qua pater imperat filijs maiorem indulſiſſe nobis inuicem ſæuiendi licentiam. Hæc ſunt cur non licere putem. Quàm uero ſit abſurdum, atq; etiam pernicioſum reipub. furem, atq; homicidam ex æquo puniri, nemo eſt, opinor, qui neſciat. Nempe quum latro conſpiciat non minus imminere diſcriminis duntaxat furti damnato, q̃ ſi præterea conũincatur homicidij, hac una cogitatione impellitur in cædem eius, quem alioqui fuerat tãtum ſpoliaturus. quippe præterq̃ quod deprehenſo nihil ſit plus pericli, eſt etiã in cæde ſecuritas maior, & maior cælãdi ſpes ſublato facinoris indice. Itaq; dũ fures nimis atrociter ſtudemus perterrefacere, in bonorum incitamus perniciem. Iam quod quæri ſolet: quæ punitio poſſit eſſe cõmodior: hoc meo iudicio haud paulo facilius eſt repertu: q̃ quæ poſſit eſſe deterior. Cur enim dubitemus eã uiam utilem eſſe caſtigãdis ſceleribus: quã ſcimus olim tam diu placuiſſe Romanis adminiſtrandæ reipub. peritiſſimis? Nempe hi magnorum facinorum cõuictos in lapidicinas, atq; fodienda metalla damnabant, perpetuis adſeruãdos uinculis. Quanq̃ ego quod ad hãc

rem attinet, nullius institutũ gentis magis ꝓbo, quàm id quod interea dũ peregrinabar, in Perside obseruatum apud uulgo dictos Polyleritas adnotaui, populũ neq; exiguũ, neq; imprudenter institutũ, & nisi quod tributum quotannis Persarũ pendit regi: cætera liberũ ac suis ꝑmissum legibus. Cæterꝝ quoniã longe ab mari, montibus ferè circũdati, & suæ terræ nulla in re maligne cõtenti fructibus, neq; adeũt alios sæpe, neq; adeũtur. tamẽ ex uetusto more gentis, neq; fines prorogare student, & quos habent ab omni facile iniuria, & montes tuentꝰ, & pensio quã rerum potienti persoluunt, immunes prorsus ab militia, haud perinde splẽdide, atq; cõmode, felicesq; magis quàm nobiles, aut clari degũt. quippe ne nomine quidẽ opinor præter q̃ contermi-

Respublica Polyleritarũ apud Persas.

nis admodum, satis noti. Ergo apud hos furti qui peraguntur, quod sustulere domino reddũt, non, quod alibi fieri solet, principi: utpote cui tantũ iuris esse censent in rem furtiuam quantũ ipsi furi: Sin res perierit, precio ex bonis furum confecto, ac persoluto tum reliquo uxoribus eorũ, atq; liberis integro, ipsi damnantur in opera, ac nisi atrociter cõmissum furtũ est, neq; claudũtur ergastulo, neq; gestant compedes, sed liberi, ac soluti in publicis occupantur operibus. detrectantes ac languidius gerentes sese: non tã uinculis cohercent quàm excitant uerberibus, strẽnuam nauantes operã, absunt à contumelijs, noctu tantũ nominatim censiti cubiculis includuntꝰ

Annotandum nobis qui secus facimus.

includuntur. præter assiduum laborem nihil incõmodi est in uita. Aluntur enim haud duriter qui publicæ rei seruiũt, è publico. alibi aliter. Siquidẽ alicubi quod impenditur in eos ex eleemosyna colligitur, atq; ea uia q̃ q̃ incerta: tamen ut est ille populus misericors nulla reperitꝰ uberior. alibi reditus quidã publici ad id destinãtur. Est ubi certum in eos usus tributum uiritim conferunt. Quin aliquot in locis nullum publicum opus faciũt, sed ut priuatus quisq; eget mercenarijs, ita illorum cuiuspiam in eum diem operam, stata mercede conducit apud forum, paulo minoris quàm quanti liberã fuerat conducturus: præterea fas est seruilem ignauiã flagris corripere. Sic fit uti nunq̃ opere careant: & præter uictum aliquid quoq; die ab singulis publico inferatꝰ ærario. Vno quodam colore uestiuntur & omnes & soli, capillo non abraso uerum paulo supra auriculas attonso, è quarum altera paululum præscinditur. Cibum cuiq; ab amicis dari, potumq; ac sui coloris uestem, licet pecuniam datam esse danti pariter, atq; accipiẽti capitale, neq; minus periculosum etiã homini libero quacunq; de causa nummum à damnato recepisse, & seruos item (sic enim damnatos uocant) arma contingere. Suos quæq; regio propria distinguit nota, quàm abiecisse capitale est, ut uel extra suos conspici fines, uel cũ alterius regionis seruo quicq̃ esse collocutum. At neq; tutior fugæ meditatio q̃ ipsa est fuga. Quin conscium talis fuisse

At idẽ hodie famuli nobilium pulchrum sibi ducũt

talis fuiſſe cõſilij in ſeruo nex eſt:in libero ſeruitus. Cõ tra indici præmia decreta ſunt:libero pecunia, ſeruo li bertas.utricꝫ uero uenia atcꝫ impunitas conſciẽtiæ, ne quando perſequi malum conſilium cẽꝫ pœnitere ſit tu tius.Huius rei hæc lex atcꝫ hic ordo eſt,quem dixi.qui quãtum habeat humanitatis & commodi,facile patet. quando ſic iraſcitur, ut uitia perimat ſeruatis homini bus,atcꝫ ita tractatis,ut bonos eſſe neceſſe ſit.& quan tum ante damni dederunt, tantum reliqua uita reſarti ant.porrò ne ad priſtinos relabantur mores,adeo nul lus eſt metus, ut uiatores quoꝫ quibus iter aliquò in ſtitutum eſt,non aliꝫs uiæ ducibus ſeſe tutioreis arbitrẽ tur, cẽꝫ ſeruis illis ad quamcꝫ regionem ſubinde cõmu tatis. Nempe ad perpetrandum latrocinium nihil ha bent uſquàm non importunum:manus inermes:pecu nia tantum ſceleris index:deprehenſo parata uindicta necꝫ ſpes ulla prorſus fugiendi quoquàm. Quo enim pacto falleret ac tegeret fugam:homo nulla ueſtiũ par te populo ſimilis:niſi abeat nudus? quin ſic quoꝫ fugi entem proderet auricula. At ne inito ſaltem conſilio cõ iurent in rempub.id demum ſcilicet periculũ eſt. quaſi in tantam uenire ſpem ulla poſſit uicinia non tentatis ac ſollicitatis ante multarum regionũ ſeruitiꝫs.quæ tan tum abſunt à facultate conſpirandi:ut ne cõuenire qui dem:& colloqui aut ſalutare ſe mutuo liceat:ut credan tur interim id conſilium intrepide crediturí ſuis: quod

reticentibus

reticentibus periculoſum,prodentibus maximo eſſe bo no ſciant.Quum contra nemo ſit prorſus exſpes, obe diendo ac perferendo,bonamcꝫ de ſe prebendo ſpem, emendatioris in poſterum uitæ, poſſe his modis fieri, ut libertatẽ aliquando recuperet. quippe nullo non an no reſtitutis aliquot cõmendatione patiẽtiæ. Hæc quũ dixiſſem atcꝫ adieciſſem nihil mihi uideri cauſæ,quare non hic modus haberi uel in Anglia poſſit,multo ma iore cũ fructu,quàm illa iuſtitia, quàm iuris ille peritus tantopere laudauerat,Sub hæc ille, nempe iureconſul tus,Nuncꝫ inquit iſtud ſic ſtabiliri queat in Anglia,ut nõ in ſummum diſcrimen adducat remp. & ſimul hæc dicens,cõmouit caput,ac diſtorſit labrum,atcꝫ ita con ticuit.Et omnes qui aderant, pedibus in eius ibant ſen tentiã. Tum Cardinalis nõ eſt,inquit, procliue diuina re,commode ne an ſecus res ceſſura ſit,nullo prorſus fa cto periculo.Verũ ſi pronuntiata mortis ſententia,diſ ferri executionem iubeat princeps,atcꝫ hũc experiatur morem, cohibitis aſylorũ priuilegiꝫs. Tum uero ſi res comprobetur euentu eſſe utilis, rectum fuerit eam ſta biliri.alioqui tunc quoꝫ affícere ſupplicio eos,qui ſunt ante damnati, necꝫ minus è republica fuerit,necꝫ ma gis iniuſtum,quàm ſi nunc idẽ fieret, nec ullum interea naſci ex ea re poteſt periculum. Quin mihi certe uiden tur errones quoꝫ ad eundẽ poſſe modum nõ peſſime tractari,in quos hactenus tã multis æditis legibus,nihil

promouimus tamẽ. Hæc ubi dixit Cardinalis, quæ me narrante contempserant omnes, eadem nemo non certatim laudibus est prosequutus, maxime tamen illud de erronibus, quoniam hoc ab ipso adiectum est. Nescio an quæ sunt secuta silere prestiterit. erant enim ridicula, sed narrabo tamen. nam non erant mala, & aliquid ad hanc rem pertinebant. Adstabat forte parasitus quidã, qui uideri uolebat imitari morionẽ, sed ita simulabat, ut propior uero esset, tã frigidis dictis captãs risum, ut ipse sæpius, cꝫ dicta sua rideretur. Excidebant homini tamẽ interdũ quædam, adeo non absurda, ut fidem adagio facerẽt, crebro iactu iaci aliquãdo Venerem. Is ergo, dicente quodam è conuiuis: Iam meo sermone bene ꝓuisum esse furibus, atq; à Cardinale etiã cautum de erronibus, restare nunc uti his præterea conuiuleretur publicitus, quos ad egestatẽ morbus aut senectus impulisset, atq; ad labores unde uiui possit, reddidisset impotes. Sine, inquit, me. nam ego & hoc recte ut fiat uidero. Etenim hoc genus hominum misere cupio aliquò è cõspectu amoliri meo, ita me male uexarũt sæpe, cum querulis illis opplorationibus flagitarent pecuniam, quas nunc cꝫ tamen tam commode potuerunt occinere, ut nummum à me extorquerent. Quippe semper alterum euenit, ut aut non libeat dare, aut ne liceat quidem, quando nihil est quod detur. Itaq; nunc cœperũt sapere. nam ne perdant operam, ubi me præterire uident, præter

Festiuus dialogus fratris & morionis.

dent, prætermittunt taciti, ita nihil à me sperant amplius, non hercule magis quàm si essem sacerdos. Sed illos ego mendicos omnes lata lege distribui ac dispartiri iubeo in Benedictinorum cœnobia, & fieri laicos ut uocant monachos: Mulieres moniales esse impero. Subrisit Cardinalis & approbat ioco, cæteri etiam serio. Cæterum Theologus quidam frater hoc dicto in sacerdotes ac monachos adeo est exhilaratus, ut iam ipse quoq; cœperit ludere homo alioqui prope ad torui-tatem grauis. At ne sic quidem, inquit, extricaberis à mẽdicis, nisi nobis quoq; prospexeris fratribus. Atqui, inquit Parasitus, hoc iam curatum est. Nam Cardinalis egregie prospexit uobis quum statueret de cohercendis, atq; opere exercendis erronibus. nam uos estis errones maximi. Hoc quoque dictum, quum coniectis in Cardinalem oculis eum uiderent non abnuere, cœperunt omnes non illibenter arripere, excepto fratre. Nam is (neque equidẽ miror) tali perfusus aceto, sic indignatus est, atque incanduit, ut nec à conuicijs quidem potuerit temperare: hominem uocauit nebulonem, detractorem, susurronem, & filium perditionis, minas interim terribiles citans è scriptura sacra. Iam scurra serio scurrari cœpit. & erat planè in sua palæstra. Noli, inquit, irasci bone frater, scriptum est, in patientia uestra possidebitis animas uestras. Rursum frater (referam enim ipsius uerba) non irascor, inquit,

Prouerbiũ uulgo iactatũ apud mendicos.

Alluſit ad illud Horatianum, ita lo pfusus aceto.

Vt seruat decorũ in narratiõe.

inquit furcifer, uel saltem non pecco. Nam Psalmista dicit, Irascimini & nolite peccare. Admonitus deinde frater à Cardinale suauiter, ut suos affectus compesceret, Non domine, inquit, ego loquor nisi ex bono zelo sicut debeo, Nam uiri sancti habuerunt bonũ zelum, unde dicitur, Zelus domus tuæ comedit me. & canitur in ecclesijs, Irrisores Helizei, dum conscendit domum dei, zelus calui sentiunt, sicut fortasse sentiet iste derisor, scurra, ribaldus. Facis inquit, Cardinalis bono fortassis affectu, sed mihi uideris facturus, nescio an sanctius, certe sapientius, si te ita compares, ne cum homine stulto & ridiculo ridiculum tibi certamen instituas. Non domine inquit, non facerem sapientius. Nã Solomon ipse sapientissimus dicit: Respondе stulto secundum stultitiam eius, sicut ego nunc facio, & demonstro ei foueam in quam cadet, nisi bene præcaueat. Nam si multi irrisores Helizei, qui erat tãtum unus caluus, senserunt zelus calui, quãto magis sentiet unus derisor multorum fratrum, in quibus sunt multi calui? & etiam habemus bullam Papalem, per quã omnes qui derident nos, sunt excommunicati. Cardinalis, ubi uidit nullum fieri finem, nutu ablegato parasito, ac aliam in rem commodum uerso sermone, paulo post surgit è mensa, atque audiendis clientum negotijs dedit se, nosq; dimisit. En mi More, quàm longo te sermone onerauui, quod tam diu facere planè puduisset me, nisi tu & cupide

Apparet fratrem ob imperitiã, zelus abusum neutro genere, sicut hoc scelus.

cupide flagitasses, & sic uidereris audire, tanquàm nolles quicquàm eius confabulationis omitti, quæ quanquàm aliquanto perstrictius, narranda tamẽ mihi fuit omnino propter eorum iudicium, qui quæ me dicente spreuerant, eadẽ rursus euestigio nõ improbante Cardinale, etiam ipsi comprobarunt, usq; adeo assentantes ei, ut parasiti quoq; eius inuentis, quæ dominus per iocum non aspernabatur, adblandirentur & serio propemodũ admitterẽt. Vt hinc possis æstimare quanti me ac mea cõsilia aulici forẽt æstimaturi. Profecto mi Raphãel inquã magna me affecisti uoluptate, ita sunt abste dicta prudenter simul & lepide omnia, præterea uisus mihi interim sum, non solũ in patria uersari, uerum etiam repuerascere quodãmodo iucunda recordatione Cardinalis illius, in cuius aula puer sum educatus, cuius uiri memoriæ quod tu tam impense faues, non credas mi Raphãel quanto mihi sis effectus hoc nomine charior, cũ esses alioqui charissimus. Cæterum nõ possum adhuc ullo pacto meã demutare sententiã, quin te planè putem, si animũ inducas tuum, uti ne ab aulis principum abhorreas, in publicum posse te tuis consilijs plurimũ boni cõferre. quare nihil magis incumbit tuo, hoc est boni uiri, officio. Si quidem cũ tuus censeat Plato. resp. ita demum futuras esse felices, si aut regnẽt philosophi, aut reges philosophentur, cẽq; procul aberit felicitas, si philosophi regibus nec dignentur saltẽ suum im-

partiri consiliũ? Non sunt, inquit, ille tam ingrati, quin id libenter facerẽt, imo multi libris æditis iam fecerũt, si hĳ qui rerum potiuntur essent parati, bene consultis parêre. Sed bene haud dubie præuidit Plato, nisi reges philosophentur ipsi, nunq̃ futurũ, ut peruersis opinionibus à pueris imbuti, atq; infecti penitus philosophãtium cõprobent consilia: quod ipse quoq; experiebat apud Dionysiũ. An non me putas, si apud aliquẽ regũ decreta sana ꝓponerem, & pernicioſa malorũ semina, conarer illi euellere, ꝓtinus aut eĳciẽdum aut habendũ ludibrio? Age finge me apud regẽ esse Gallorũ, atq; in eius cõsidere cõsilio, dũ in secretissimo secessu præsidente rege ipso, in corona prudentissimorũ hominum, magnis agitur studĳs, qbus artibus ac machinamẽtis Mediolanũ retineat, ac fugitiuã illam Neapolim ad se retrahat: postea uero euertat Venetos, ac totã Italiã subĳciat sibi. deinde Flandros Brabãtos, totã postremo Burgundiã suæ faciat ditionis. Atq; alias præterea gentes, quarũ regnũ iam olim animo inuasit. Hic dũ alius suadet feriendũ cũ Venetis fœdus tantisper duraturũ, dũ ipsis fuerit commodum, cum illis communicandum cõsilium. quin deponendam quoq; apud eosdem aliquã prædæ partem, quam rebus ex sententia peractis repetat, dum alius consulit conducendos Germanos, alius pecunia demulcendos Eluetios. Alius aduersus numen imperatoriæ maiestatis, auro, uelut anathemate, propi

Tecte Gallos dehortaẽ ab Italia parãda.

Eluetĳ cõductitĳ.

propitiandum. Dum alĳ uidetur cum Arragonum rege componendas esse res, & alieno Nauariæ regno, uelut pacis authoramento cedendum: Alius interim censet Castelliæ principem aliqua spe affinitatis irretiendum, atq; aulicos nobiles aliquot in suam factionem certa pensione esse pertrahendos. Dũ maximus omnium nodus occurrit, quid statuendum interim de Anglia sit. Cæterum de pace tractandum tamen, & constringenda firmissimis uinculis, semper infirma societas, amici uocentur, suspiciantur ut inimici. Habendos igitur paratos, uelut in statione Scotos, ad omnem intentos ocasionem, si quid se commoueant Angli protinus immittendos. Ad hæc fouendum exulem nobilẽ aliquem occulte, nãq; id aperte ne fiat prohibent fœdera, qui id regnum sibi deberi contendat, ut ea uelut ansa contineat, suspectum sibi principem. Hic, inquã, in tanto rerum molimine, tot egregĳs uiris ad bellum sua certatim consilia conferentibus, si ego homuncio surgam, ac uerti iubeam uela, omittendam Italiam censeam & domi dicam esse manendũ, unũ Galliæ regnũ ferè maius esse, cõq; ut cõmode possit ab uno administrari, ne sibi putet rex de alĳs adĳciẽdis esse cogitãdũ. Tũ si illis ꝓponerem decreta Achoriorũ populi, Vtopiensiũ insulæ ad Euronoton oppositi, q quũ, olim bellum gessissent, ut regi suo aliud obtinerent regnum, quod affinitatis antiquæ causa sibi contendebat hæreditate deberi,

Exemplũ annotãdũ.

deberi,consequuti tandē id,ubi uiderunt nihilo sibi minus esse molestiæ in retinendo,quàm in quærēdo pertulerūt,uerum assidua pululare semina,uel internæ rebellionis,uel externæ incursionis,in deditos ita semper aut pro illis,aut contra pugnandum,nunq; dari facultatem dimittendi exercitus,compilari interim se,efferri foras pecuniam,alienæ gloriolæ suum impendi sanguinem,pacem nihilo tutiorē, domi corruptos bello mores,imbibitam latrocinandi libidinē,confirmatam cædibus audaciam,leges esse contemptui,quod rex in duorum curam regnorum distractus, minus in utrumuis animum posset intendere. Cum uiderēt alioqui tantis malis nullum finem fore,inito tādem consilio,regi suo humanissime fecerunt optionem retinēdi utrius regni uellet.nam utriusq; nō fore potestatem, se plures esse, quàm qui à dimidiato possint rege gubernari, quū nemo sit libenter admissurus mulionē sibi cum alio communē.Ita coactus est ille bonus princeps, nouo regno cuipiam ex amicis relicto(qui breui etiam post eiectus est) antiquo esse contētus. Præterea si ostenderē omēs hos conatus bellorum , quibus tot nationes eius causa tumultuarentur,quum thesauros eius exhausissent, ac destruxissent populum,aliqua tandem fortuna frustra cessuros tamē,proinde auitum regnum coleret , onaret quantū posset,& faceret quàm florētissimū.Amet suos & ametur à suis,cum his unà uiuat, imperetq; suauiter, atq;

atq; alia regna ualere sinat,quando id quod nūc ei contigisset,satis amplum superq; esset.hanc orationē quibus auribus mi More, putas excipiendam ? Profecto nō ualde pronis inquam.Pergamus ergo inquit,si consiliarijs cum rege quopiam tractantibus, & cōminiscentibus quibus technis ei queant coaceruare thesauros, dum unus intendendam cōsulit æstimationem monetæ,quum ipsi sit erogāda pecunia . dejciendam rursus infra iustum, quū fuerit corroganda.uti & multū æris paruo dissoluat, & pro paruo multum recipiat: Dum alius suadet ut bellū simulet, atq; eo prætextu coacta pecunia cum usum erit,faciat pacē, sanctis cerimonijs, quo plebeculæ oculis fiat præstigium,miseratus uidelicet humanum sanguinem princeps pius: Dum alius ei suggerit in mētem,antiquas quasdā,& tineis adesas leges, lōga desuetudine antiquatas,quas quod nemo latas meminisset,omēs sint trāsgressi,earū ergo mulctas iubeat exigi,nullum uberiorem prouētum esse,nullum magis honorificum,utpote qui iustitiæ præ se personā ferat:Dum ab alio admonetur,uti sub magnis mulctis multa prohibeat,maxime talia,quæ ne fiant,in rem sit populi.post pecunia cum illis dispensset,quorum commodis obstat interdictum, sic & à populo gratiā iniri, & duplex adferri compendiū,uel dum hij mulctantur, quos quæstus cupiditas pellexit in casses,uel dum alijs uendit priuilegia,tanto pluris,quanto scilicet fuerit me-

lior princeps, utpote qui grauatim quicq̄ cōtra populi cōmodum priuato cuicq̄ indulgeat, & ob id nō niſi magno precio. Dum alius ei perſuadet obſtringēdos ſibi iudices, qui quauis in re ꝓ regio iure diſceptēt, accerſendos præterea in palatiū, atq; inuitādos uti coram ſe de ſuis rebus diſſerant, ita nullā cauſam eius tā aperte iniquam fore, in qua nō aliquis eorū uel cōtradicendi ſtudio, uel pudore dicēdi eadē, uel quo gratiā ineāt, apud eum aliquā reperiant rimā, qua poſſit intendi calūnia. Sic dum iudicibus diuerſa ſentiētibus, res per ſe clariſſima diſputatur, & ueritas in quæſtionē uenit, anſam cōmodū regi dari, pro ſuo cōmodo ius interpretādi. cæteros aut pudore acceſſuros, aut metu, ſic intrepide ferē, poſtea ꝓ tribunali ſentētia. Neq; em̄ deeſſe prætextus poteſt pronūcianti ꝓ principe. Nempe cui ſatis eſt aut æquitatē à ſua parte eſſe, aut uerba legis, aut cōtortum ſcripti ſenſum, aut quæ legib⁹ deniq; omnibus præponderat, apud religioſos iudices principis indiſputabilem prærogatiuā. Dum omnes in Craſſiano illo cōſentiunt atq; cōſpirant, Nullā auri uim ſatis eſſe principi, cui ſit alēdus exercitus. præterea nihil iniuſte regem facere, ut maxime etiam uelit poſſe. Quippe omnia omniū eius eſſe, ut homines etiā ipſos, tantū uero cuiq; eſſe ꝓpriū quantū regis benignitas ei nō ademerit, qd' ipſum ut cq̄ minimū ſit, principis multū referre, ut cuius tutamentū in eo ſitū ſit, ne populus diuitijs ac libertate laſciuiat,

Craſſi diuitis dictum

quod

qd' hæ res minus patiēter ferāt dura atq; iniuſta imperia, quū cōtra egeſtas atq; inopia retundat animos, ac patiētes reddat, adimatq; preſſis generoſos rebellandi ſpiritus. Hic ſi ego rurſus adſurgēs cōtendā hæc cōſilia oīa regi & inhoneſta eſſe, & pniciosa. Cui⁹ nō honor modo, ſed ſecuritas q̄q; in populi. magis opibus ſita ſit cq̄ ſuis. q̄s ſi oſtendā, regē ſibi deligere ſua cauſa, nō regis, uidelicet uti ei⁹ labore ac ſtudio ipſi cōmode uiuāt, tutiq; ab iniurijs. eoq; magis ad principē eam ptinere curā, ut populo bene ſit ſuo, cq̄ ut ſibi, nō aliter ac paſtoris officium eſt, oues potius cq̄ ſemet paſcere, quatenus opilio eſt. Nam qd' populi egeſtatē cenſeant pacis præſidiū eſſe, longiſſime aberrare eos ipſa res docet. Nēpe ubi plus rixarū cōperias, cq̄ inter mēdicos? Quis intentius mutatioi rerū ſtudet, cq̄ cui minime placet præſens uitæ ſtatus? Aut cui deniq; audacior impetus ad cōturbanda omnia, ſpe alicūde lucrādi, cq̄ cui iā nihil eſt qd' poſſit pdere? Quod ſi rex aliquis adeo aut cōtemptus eſſet, aut inuiſus ſuis, ut aliter eos cōtinere in officio nō poſſit, niſi cōtumelijs, cōpilatione, & ſectione graſſetur, eoſq; redigat ad mēdicitatē, præſtiterit illi profecto regno abdicare, cq̄ his retinere artibus, qbus cq̄ cq̄ imperij nomē, retineat, certe amittit maieſtatē. Neq; em̄ regiæ dignitatis eſt, imperiū in mēdicos exercere, ſed in opulētos potius, atq; felices. Quod ipm̄ ſenſit certe uir erecti ac ſublimis animi Fabricius, cū reſponderet malle ſe im

 perare

perare diuitibus,q̄ꝫ diuitem esse. Et profecto unum ali quem uoluptate ac delicijs fluere,gemētibus undiq; ac lamentantibus alijs,hoc non est regni, sed carceris esse custodem. Deniq; ut imperitissimus medicus est, qui morbum nescit nisi morbo curare, ita qui uitam ciuiū nō nouit alia uia corrigere, quàm ademptis uitæ cōmodis,is se nescire fateatur imperare liberis.quin aut inertiam potius mutet suam, aut superbiam. nam his ferè uitijs accidit,ut populus eum uel cōtemnat, uel habeat odio.uiuat innocuus de suo, sumptus ad reditus accōmodet,refrenet maleficia,& recta institutiōe suorū præueniat potius,q̄ꝫ sinat increscere, quæ deinde puniat.leges abrogatas consuetudine haud temere reuocet, præsertim quæ diu desitæ nunq̄ꝫ desyderatæ sunt. neque unq̄ꝫ commissi nomine eiusmodi quicq̄ꝫ capiat, quale priuatum quēpiam iudex,uelut iniquū ac uafrum non pateretur accipere. Hic si proponerē illis Macarensium legem,qui & ipsi non longe admodum absunt ab Vtopia,quorū rex quo primū die auspicatur imperiū,magnis adhibitis sacrificijs iurijurando astringitur,nunq̄ꝫ se uno tempore supra mille auri pondo in thesauris habiturum,aut argenti,quātum eius auri precium æquet. Hanc legem ferunt ab optimo quodam rege institutā, cui maiori curæ fuit patriæ cōmodum, q̄ꝫ diuitiæ suæ, uelut obicem aceruādæ pecuniæ tantæ,quanta faceret inopiam eius in populo.Nempe eum thesaurum uidebat suffe-

Mira lex Macarēsiū

bat suffecturū,siue regi aduersus rebelleis, siue regno aduersus hostium incursiones esset confligendum. Cæterum minorē esse q̄ꝫ ut animos faciat inuadendi aliena.quæ potissima condendæ legis causa fuit. Proxima quod sic prospectum putauit,ne desit pecunia,quæ in quotidiana ciuium commutatione uersetur, & quum regi necesse est erogare,quicquid thesauro supra legitimum accreuit modum,nō quæsiturum censuit occasiones iniuriæ. Talis rex & malis erit formidini,& à bonis amabitur. Hæc ergo atq; huiusmodi si ingererē apud homines in cōtrariam partē uehementet indinatos,q̄ꝫ surdis essem narraturus fabulam? Surdissimis inquā, haud dubie. neq; hercule miror,neq; mihi uidētur (ut uere dicā)huiusmodi sermones ingerēdi, aut talia danda consilia, quæ certus sis nunq̄ꝫ admissum iri. Quid enim prodesse possit, aut quomodo in illorum pectus influere sermo tam insolens,quorū præoccupauit animos,atq; insedit penitus diuersa persuasio? Apud amiculos in familiari colloquio nō insuauis est hæc philosophia scholastica. Cæterū in cōsilijs principū,ubi res magnæ magna autoritate aguntur, nō est his rebus locus. Hoc est,inquit ille,quod dicebam nō esse apud principes locum philosophiæ. Imo inquā est uerum,nō huic scholasticæ,quæ quiduis putet ubiuis conuenire,sed est alia philosophia ciuilior,quæ suam nouit scenam, eiq̄ꝫ sese accōmodans,in ea fabula quæ in manibus est,suas

Philosophia scholastica.

partes concinne & cum decoro tutatur. Hac utendū est tibi. Alioquin dum agitur quæpiam Plauti comœdia, nugantibus inter se uernulis, si tu in prosceniū prodeas habitu philosophico, & recēseas ex Octauia locum in quo Seneca disputat cum Nerone, nonne præstiterit egisse mutam personam, q̄ aliena recitando talem fecisse tragicomœdiam? Corruperis enim, peruerterisq̄ præsentē fabulam, dum diuersa permisces, etiam si ea quæ tu affers meliora fuerint. Quæcunq; fabula in manu est, eam age q̄ potes optime. neq; ideo totā pertur bes, quod tibi in mētem uenit alterius, quæ sit lepidior. Sic est in Rep. sic in consultationibus principū. Si radicitus euelli non possint opiniones prauæ, nec receptis usu uitijs mederi queas, ex animi tui sententia, nō ideo tamē deserenda Resp. est, & in tempestate nauis destituenda est, quoniā uentos inhibere non possis. at neq; insuetus & insolens sermo inculcandus, quē scias apud diuersa persuasos pondus nō habiturum, sed obliquo ductu conandū est, atq; adnitendū tibi, uti pro tua uirili omnia tractes cōmode. & quod in bonū nequis uertere, efficias saltē, ut sit q̄minime malū. Nam ut oīa bene sint, fieri nō potest, nisi omnes boni sint, quod ad aliquot abhinc annos adhuc non expecto. Hac, inquit, arte nihil fieret aliud, q̄ ne dum aliorum furori mederi studeo, ipse cum illis insaniā. Nam si uera loqui uolo, talia loquar necesse est. Cæterū falsa loqui, sit ne philosophi

ὁμοίωσις mira.

κωφὸν πρόσωπον

sophi nescio, certe non est meum. Quanq̄ ille meus sermo ut fuerit fortasse ingratus illis, atq; molestus, ita nō uideo cur uideri debeat usq; ad ineptias insolēs. Quod si aut ea dicerē, quæ fingit Plato in sua Rep. aut ea quæ faciūt Vtopiēses in sua, hæc quāq̄ essent, ut certe sunt, meliora, tamē aliena uideri possint, quod hic singulorū priuatæ sunt possessiones, illic omnia sunt communia. Mea uero oratio nisi quod ad eos qui statuissent secū, ruere diuersa uia præcipites, iucundus esse non potest, qui reuocet ac præmonstret pericula, alioquin quid habuit, quod non ubiuis dici, uel cōueniat, uel oporteat? Equidem si omittenda sunt omnia tanquàm insolentia atq; absurda, quæcunq; peruersi mores hominum fecerūt, ut uideri possint aliena, dissimulemus oportet, apud Christianos, pleraq; omnia quæ CHRISTVS docuit, ac dissimulari usqueadeo uetuit, ut ea quoque quæ ipse in aures insusurrasset suis, palàm in tectis iusserit prædicari. Quorum maxima pars ab istis moribus lōge est alienior, quàm mea fuit oratio. Nisi quod concionatores homines callidi, tuum illud consilium secuti puto, quando mores suos homines ad CHRISTI normam grauatim paterentur aptari, doctrinam eius uelut regulam plumbeam accommodauerunt ad mores, ut aliquo saltem pacto coniungerentur scilicet. qua re nihil uideo quid profecerint, nisi ut securius liceat esse malos, atque ipse profecto tantundem proficiam

Vtopiēsiū instituta.

ficiam in consilijs principum. Nam aut diuersa sentiã, quod perinde fuerit, ac si nihil sentiam. aut eadem, & ipsorum adiutor sim, ut inquit Mitio Terẽtianus, insaniæ. Nam obliquus ille ductus tuus non uideo quid sibi uelit, quo censes adnitendum, si nõ possint omnia reddi bona, tamen ut tractentur commode, fiantque, quoad licet, q̃ minime mala. Quippe non est ibi dissimulandi locus, nec licet cõniuere. approbãda sunt aperte pessima cõsilia. & decretis pestilẽtissimis subscribẽdũ est. Speculatoris uice fuerit, ac penè proditoris, etiã qui improbe consulta maligne laudauerit. Porrò nihil occurrit, in quo prodesse quic q̃ possis, in eos delatus collegas, qui uel optimum uirum facilius corruperint, q̃ ipsi corrigantur. quorum peruersa consuetudine uel deprauaberis, uel ipse integer atq; innocens, alienæ malitiæ, stultitiæq; prætexeris, tantum abest ut aliquid possit in melius obliquo illo ductu conuertere. Quam ob rem pulcherrima similitudine declarat Plato, cur merito sapientes abstineãt à capessenda Rep. Quippe quũ populum uideãt in plateas effusum assiduis imbribus perfundi, nec persuadere queant illis, ut se subducãt pluuiæ, tectáq; subeãt. gnari nihil profuturos sese si exeãt, q̃ ut unà compluãtur, semet intra tecta continent habentes satis, quando alienæ stultitiæ nõ possunt mederi, si ipsi saltem sint in tuto. Quanc q̃ profecto mi More (ut ea uere dicam, quæ meus animus fert) mihi uidetur ubicunq;

ubicunq; priuatæ sunt possessiones, ubi omnes omnia pecunijs metiuntur, ibi uix uncq; posse fieri, ut cũ Rep. aut iuste agatur, aut prospere, nisi uel ibi sentias agi iuste, ubi optima quæq; perueniũt ad pessimos, uel ibi feliciter, ubi omnia diuiduntur in paucissimos, nec illos habitos undecunq; commode, cæteris uero planè miseris. Quam ob rem quũ apud animum meum reputo, prudentissima atq; sanctissima instituta Vtopiẽsium, apud quos tam paucis legibus, tam cõmode res administrantur, ut & uirtuti precium sit, & tamen æquatis rebus omnia abundent omnibus, tum ubi his eorũ moribus ex aduerso cõparo, tot nationes alias, semper ordinantes, nec ullam satis ordinatam uncq;, earũ omniũ in quibus quod quisq; nactus fuerit, suum uocat priuatum, quorum tam multæ indies conditæ leges nõ sufficiunt, uel ut consequatur quisq;, uel ut tueatur, uel ut satis internoscat ab alieno, illud quod suũ inuicẽ quisq; priuatum nominat, id quod facile indicant infinita illa tam assidue nascentia, q̃ nunc q̃ finienda litigia. hæc inquam, dum apud me consydero, æquior Platoni fio, minusq; demiror, dedignatum illis leges ferre ullas, qui recusabant eas quibus ex æquo omnes omnia partirentur commoda. Siquidem facile præuidit homo prudentissimus, unam atq; unicam illam esse uiam ad salutem publicã, si rerum indicatur æqualitas, quæ nescio an uncq; possit obseruari, ubi sua sunt singulorum

propria. Nam quũ certis titulis, quiſq; quantũ poteſt, ad ſe cõuerrit, quantacũq; fuerit rerũ copia, eam omnẽ pauci inter ſe partiti, reliquis relinquũt inopiam, ferẽq; accidit, ut alteri ſint alterorum ſorte digniſſimi, quũ illi ſint rapaces, improbi atq; inutiles, contra hi modeſti uiri, ac ſimplices, & cotidiana induſtria, in publicum ẽq; in ſemet benigniores. Adeo mihi certe ꝓſuadeo, res æquabili ac iuſta aliqua ratione diſtribui, aut feliciter agi cũ rebus mortalium, niſi ſublata prorſus proprietate, non poſſe. Sed manente illa, manſurã ſemper apud multo maximã, multóq; optimam hominũ partem, egeſtatis & erumnarũ anxiam atq; ineuitabilem ſarcinã. Quam ut fateor leuari aliquantulũ poſſe, ſic tolli planè cõtendo nõ poſſe. Nempe ſi ſtatuatur ne quis ſupra certum agri modum poſſideat, & uti ſit legitimus cuiq; cenſus pecuniæ, ſi fuerit legibus quibuſdam cautum, ut neq; ſit princeps nimium potens, neq; populus nimis inſolens, Tum magiſtratus ne ambiantur, neu dentur uenum, aut ſumptus in illis fieri ſit neceſſe, alioquin & occaſio datur per fraudem ac rapinas ſarciendæ pecuniæ, & fit neceſſitas eis muneribus præficiendi diuites, quæ potius fuerant adminiſtranda prudentibus. talibus inquam legibus, quemadmodum ægra aſſiduis ſolent fomentis fulciri corpora deploratæ ualetudinis, ita hæc quoq; mala leniri queant, ac mitigari. ut ſanentur uero atq; in bonũ redeãt habitũ, nulla oñino ſpes eſt, dum ſua

ſua cuiq; ſunt ꝓpria. Quin dum unius partis curæ ſtudes, aliarũ uulnus exaſperaueris, ita mutuo naſcitur ex alterius medela alterius morbus, quãdo nihil ſic adĳci cuiq; poteſt, ut non idem adimatur alĳ. At mihi inquã cõtra uidetur, ibi nunq; cõmode uiui poſſe, ubi omnia ſint cõmunia. Nam quo pacto ſuppetat copia rerum, unoquoq; ab labore ſubducente ſe? utpote quẽ neq; ſui quæſtus urget ratio, & alienæ induſtriæ fiducia reddit ſegnem. At quum & ſtimulentur inopia, neque quod quiſq; fuerit nactus, id pro ſuo tueri ulla poſſit lege, an nõ neceſſe eſt perpetua cæde ac ſeditione laboretur? Sublata præſertim autoritate ac reuerentia magiſtratuũ, cui quis eſſe locus poſſit, apud homines taleis, quos inter nullũ diſcrimẽ eſt, ne cõminiſci quidẽ queo. Nõ miror inquit, ſic uideri tibi, quippe cui eius imago rei, aut nulla ſuccurrit, aut falſa. Verũ ſi in Vtopia fuiſſes mecum, moresq; eorum atq; inſtituta uidiſſes præſens, ut ego feci, q plus annis quinq; ibi uixi, neq; unq; uoluiſſem inde diſcedere, niſi ut nouũ illum orbẽ proderem, tum planè fateres, populum recte inſtitutum nuſq; alibi te uidiſſe q̃ illic. Atqui profecto inquit Petrus Aegidius, ægre perſuadeas mihi, melius inſtitutũ populum in nouo illo, q̃ in hoc noto nobis orbe reperiri, ut in quo neq; deteriora ingenia, & uetuſtiores opinor eſſe, q̃ in illo Reſp. & in quibus plurima ad uitam commoda longus inuenit uſus, ut ne adĳciam apud

nos casu reperta quædam, quibus excogitãdis nullum potuisset ingenium sufficere. Quod ad uetustatem, inquit ille, rerum attinet publicarũ, tum pronunciare possես rectius, si historias illius orbis perlegisses, quibus si fides haberi debet, prius apud eos erãt urbes, quàm homines apud nos. iam uero quicquid hactenus uel ingenium inuenit, uel casus repperit, hoc utrobiq; potuit extitisse. Cæterum ego certe puto, ut illis præstemus ingenio, studio tamen atq; industria longe à tergo relinquimur. Nam (ut ipsorum habẽt annales) ante appulsum illuc nostrũ de rebus nostris (quos illi uocãt Vltraequinoctialeis) nihil unq̃ quicq̃ audierãt, nisi quod olim annis ab hinc ducẽtis supra mille, nauis quædam apud insulam Vtopiam naufragio periit, quã tempestas eò detulerat. Eiecti sunt in littus Romani quidam, atque Aegyptij, qui postea nunq̃ inde discessere. Hanc unã occasionem, uide quàm commodam illis sua fecit industria. Nihil artis erat intra Romanũ imperium, unde possit aliquis esse usus, quod nõ illi aut ab expositis hospitibus didicerint, aut acceptis quærẽdi seminibus ad inuenerint. tanto bono fuit illis aliquos hinc semel illuc esse delatos. At siqua similis fortuna quempiam ante hac illinc huc perpulerit, tam penitus hoc obliteratum est, q̃ istud quoq; forsan excidet posteris, me aliquando illic fuisse. Et ut illi uno statim congressu quicquid à nobis commode inuentum est, fecerunt suum: Sic diu futurũ

futurũ puto, priusq̃ nos accipiamus quicquàm quod apud illos melius q̃ nobis est institutum. Quod unũ maxime esse reor in causa, cur quũ neq; ingenio, neq; opibus inferiores simus eis, ipsorum tamen res quàm nostra prudentius administretur, & felicius efflorescat. Ergo mi Raphäel inquã, quæso te atq; obsecro, describe nobis insulam. nec uelis esse breuis, sed explices ordine, agros, fluuios, urbes, homines, mores, instituta, leges, ac deniq; omnia, quæ nos putes uelle cognoscere. putabis autẽ uelle quicquid adhuc nescimus. Nihil inquit faciam libẽtius. Nam hæc in promptu habeo. Sed res ocium poscit. Eamus ergo inquam intro pransum, mox tempus nostro arbitratu sumemus. Fiat inquit. Ita ingressi prandemus. pransi, in eundẽ reuersi locum, in eodem sedili consedimus, ac iussis ministris ne quis interpellaret, ego ac Petrus Aegidius hortamur Raphäelem, ut præstet quod erat pollicitus. Is ergo ubi nos uidit intentos, atq; auidos audiendi, quum paulisper tacitus & cogitabundus assedisset, hunc in modũ exorsus est.

PRIMI LIBRI

FINIS.

SERMONIS QVEM

RAPHAEL HYTHLODAEVS DE OPTI MO REIP. STATV HABVIT, LI BER SECVNDVS, PER THO MAM MORVM CIVEM ET VICECOMITEM LONDINENSEM.

*

Sitꝰ & forma Vtopiæ nouæ insulæ.

VTOPIENSIVM INSVLA in media sui parte (nã hac latissima est) millia passuũ ducenta porrigit, magnũq; per insulæ spatium nõ multo angustior, fines uersus paulatim utrinq; tenuatur. hi uelut circunducti circino quingentorum ambitu millium, insulam totam in lunæ speciem renascentis effigiant. Cuius cornua fretum interfluens, millibus passuũ plus minus undecim dirimit, ac per ingens inane diffusum, circũiectu undiq; terræ prohibitis uentis, uasti in morem lacus stagnans magis, q̃ sæuiens omnem propè eius terræ aluum pro portu facit. magnóq; hominum usu naues quaquà uersus transmittit. fauces hinc

hinc uadis, inde saxis formidolosæ. In medio fermè interstitio una rupes eminet, eóq; innoxia, cui inædificatam turrim præsidio tenent, cæteræ latentes & insidiosæ. Canales solis ipsis noti, atque ideo non temere accidit, uti exterus quisquàm hunc in sinum, nisi Vtopiano duce, penetret, ut in quem uix ipsis tutus ingressus est, nisi signis quibusdam è litore uiam regentibus. His in diuersa translatis loca, hostium quamlibet numerosam classem facile in perniciem traherẽt. Ab altera parte non infrequentes portus. At ubiq; descensus interram ita natura munitus, aut arte, ut ingentes copiæ paucis inde queant propugnatoribus arceri. Cæterum uti fertur, utiq; ipsa loci facies præ se fert, ea tellus olim nõ ambiebatur mari. Sed Vtopus cuius utpote uictoris nomẽ refert insula, Nam ante id temporis Abraxa dicebatur, quiq; rudem atq; agrestem turbam ad id quo nunc cæteros propè mortales antecellit cultus, humanitatisq; perduxit, primo protinus appulsu uictoria potitus, passuũ milia quindecim, qua parte tellus cõtinenti adhæsit, exscindendũ curauit, ac mare circum terrã duxit. Quumq; ad id operis non incolas modo coëgisset (ne cõtumeliæ loco laborẽ ducerent) sed suos præterea milites omnes adiungeret, in tantam hominũ multitudinẽ opere distributo incredibili celeritate res perfecta, finitimos (q̃ initio uanitatẽ incœpti riserant) admiratione successus ac terrore perculerit. Insula ciuitates habet quatuor

Locus natura tutus unico præsidio defenditur.

Stratagema ex mutatis signis

Vtopia insula ab Vtopo duce.

Hoc plus erat q̃ Isthmum perfodere. Facile ferẽ qd̃ omnibus cõmune est.

Oppida Vtopiæ insulæ.

quatuor & quinquaginta spatiosas omnes ac magnificas lingua, moribus, institutis, legibus, prorsus inde, idem situs omniũ, eadem ubicq; quatenus per locum licet, rerũ facies. Harum quæ proximæ inter sunt millia quatuor ac uiginti separant. Nulla rursus est tam deserta, è qua nõ ad aliam urbẽ pedibus queat unius itinere diei peruenirí. Ciues quacq; ex urbe terni senes ac rerũ periti tractatum de rebus insulæ cõmunibus, quotãnis cõueniunt Amaurotum. Nam (ea urbs quod tancq; in umbilico terræ sita maxime iacet omniũ partium legatis opportuna) prima, princepsq; habetur. Agri ita cõmode ciuitatib⁹ assignati sunt, ut ab nulla parte minus soli quàm XX passuũ millia una quæuis habeat. ab aliqua multo etiam amplius, uidelicet qua parte longius urbes inter se disiunguntur. Nulli urbi cupido promouendorum finiũ. Quippe quos habẽt agricolas magis eorum se, q̃ dominos putant. Habent ruri per omnes agros commode dispositas domos, rusticis instrumẽtis instructas. Hæ habitantur ciuibus per uices eò commigrantibus. Nulla familia rustica in uiris mulieribusq; pauciores habet, q̃ quadraginta præter duos adscriptitios seruos, qbus pater materq; familias graues ac maturi præficiũtur, & singulis tricenis familijs philarchus unus. E quacq; familia uiginti quotãnis in urbem remigrãt, hi qui bienniũ ruri compleuere. In horum locum totidẽ recentes ex urbe subrogãtur, ut ab his qui annũ ibi fuere,

Distributio agrorũ.

At hinc hodie pestis rerump. omnium.

Prima cura agricolationis.

ibi fuere, atq; ideo rusticarum peritiores rerum, instituantur, alios anno sequente docturi, ne si pariter omnes ibi noui, agricolationisq; rudes essent, aliquid in anno na per imperitiam peccaretur. Is innouandorum agricolarũ mos, & si solennis sit, ne quisquàm inuitus asperiorem uitam cogatur continuare diutius, multi tamen quos rusticæ rei studium natura delectat, plures sibi annos impetrant. Agricolæ terram colunt, nutriunt animalia, ligna comparant, atq; in urbem qua commodũ est, terra, mariúe conuehunt. Pullorum infinitam educant multitudinem, mirabili artificio. Neq; enim incubant oua gallinæ, sed magnum eorum numerum calore quodam æquabili fouentes animant, educantq;, hi simul atq; è testa prodiere, homines, uice matrum comitantur, & agnoscunt. Equos alunt perq; paucos, nec nisi ferocientes, neq; alium in usum quàm exercendæ rebus equestribus iuuentuti. Nam omnem, seu colendi, seu uehendi laborem, boues obeunt, quos (ut fatentur) equis impetu cedere, sic patientia uincere, nec tot obnoxios morbis putant, ad hæc minore impendio, & operæ, & sumptus ali, ac deniq; laboribus emeritos, in cibũ tandem usui esse. Semente in solum panem utuntur. Nam aut uuarum uinum bibunt, aut pomorum, piorumue, aut deniq; aquam nõnunq; meram, sæpe etiã, qua mel, aut glycyrizam incoxerint, cuius haud exiguã habent copiam. Quum exploratum habeant (habent

Agricolarũ officia.

Mira ratio fouendi oua.

Vsus equorum.

Vsus boũ.

Cibus, ac potus.

Modus sementis.

enim certissimum) quantum annonæ consumat urbs, & circuiectus urbi conuentus, tamen multo amplius & sementis faciunt, & pecudum educant, cꝫ quod in suos usus sufficiat, reliquũ impartituri finitimis. Quibuscunqꝫ rebus opus est, quæ res ruri non habentur, eam supellectilem omnem ab urbe petunt, & sine ulla rerũ commutatione, à magistratibus urbanis nullo negocio consequũtur. Nam illò singulo quoqꝫ mense, plericꝫ ad festum diem conueniunt. Quum frumentandi dies instat, magistratibus urbanis agricolarum phylarchi denunciant, quantum ciuium numerum ad se mitti cõueniat, quæ multitudo frumentatorum, quum ad ipsum diem opportune adsit, uno propè sereno die tota frumentatione defunguntur.

Mutua opera quantũ ualeat.

DE VRBIBVS, AC NOMINATIM DE AMAVROTO.

VRbium qui unam norit, omnes nouerit. ita sunt inter se (quatenus loci natura nõ obstat) omnino similes. Depingam igitur unam quampiam (neqꝫ enim admodum refert quam) Sed quam potius, cꝫ Amaurotum? qua nec ulla dignior est, quippe cui senatus gratia reliquæ deferunt, nec ulla mihi notior, ut in qua annos quincꝫ perpetuo uixerim. Situm est igitur Amaurotum, in leni deiectu montis, figura ferè quadrata. Nã latitudo eius paulò infra collis incœpta uerticem, millibus pas-

Amaurotirimariæ Vtopiẽsiũ urbis descriptio.

bus passuũ duobus ad flumen Anydrũ pertinet, secundum ripam aliquanto longior. Oritur Anydrus milibus octoginta supra Amaurotum, modico fonte, sed aliorum occursu fluminum, atqꝫ in his duorum etiam mediocrium auctus, ante urbem ipsam, quingentos in latum passus extenditur, mox adhuc amplior, sexaginta milia prolapsus, excipitur oceano. Hoc toto spacio, quod urbem ac mare interiacet, ac supra urbem quoqꝫ aliquot milia, sex horas perpetuas influens æstus, ac refluus alternat celeri flumine. Quum sese pelagus infert, triginta in longũ milia, totum Anydri alueum suis occupat undis, profligato retrorsum fluuio. Tum aliquanto ultra liquorem eius salsugine corrumpit, dehinc paulatim dulcescens amnis, syncerus urbem perlabitur, ac refugientem uicissim purus & incorruptus, ad ipsas propè fauces insequitur. Vrbs aduersæ fluminis ripæ, non pilis ac sublicibus ligneis, sed ex opere lapideo, egregie arcuato ponte, commissa est, ab ea parte, quæ longissime distat à mari, quo naues totum id latus urbis possint inoffensæ præteruehi. Habent alium præterea fluuium, haud magnum quidem illum, sed perquàm placidum, ac iucundum. Nam ex eodem scaturiens monte, in quo ciuitas collocatur, mediam illam per deuexa perfluẽs Anydro miscetur. Eius fluuiꝫ caput, fontemqꝫ, quod paulo extra urbem nascitur, munimentis amplexi, Amaurotani iunxerunt oppido. ne si qua uis hostium

Amiscri

Idem fit apud Anglos in flumine Thamysi.

Et in hoc Londinũ cũ Amaurotoconuenit.

Vsus aquæ potabilis.

ſtium ingruat, intercipi, atq; auerti aqua, né ue corrum
pi queat. Inde canalibus coctilibus, diuerſim ad inferio
res urbis partes aqua diriuatur, id ſicubi locus fieri ue/
tat, ciſternis capacibus, collecta pluuia, tantundē uſus
Mœnium munimenta. adfert. Murus altus, ac latus oppidū cingit, turribus, ac
propugnaculis frequens, arida foſſa, ſed alta, lataq;, ac
ueprium ſepibus impedita tribus ab lateribus circūdat
Plateæ cuiuſmodi. mœnia, quarto flumen ipſum pro foſſa eſt. Plateæ cū
ad uecturam, tum aduerſus uentos deſcriptæ, cōmode
ædificia neutiq; ſordida, quorum longa, & totum per
uicum, perpetua ſeries, aduerſa domorum fronte con/
Aedificia. ſpicitur. has uicorum frontes uia diſtinguit pedes uigin
ti lata. Poſterioribus ædium partibus, quanta eſt uici
longitudo, hortus adiacet, latus, & uicorū tergis undiq;
Horti ædibus adhærentes. circumſeptus. Nulla domus eſt, quæ non ut hoſtium in
plateam, ita poſticum in hortum habeat. Quin bifores
quoq; facili tractu manus apertiles, ac dein ſua ſponte
coëuntes, quemuis intromittūt, ita nihil uſquàm priua
Hæc ſapiūt cōmunitatē Platonis ti eſt. Nam domos ipſas uno quoq; decennio ſorte cō/
mutant. Hos hortos magnificiunt. in his uineas, fru
ctus, herbas, flores habent. tanto nitore, cultuq;, ut ni
hil fructuoſius uſquàm uiderim, nihil elegantius. qua
in re ſtudium eorum, non ipſa uoluptas modo, ſed ui/
Vtilitas hortorum etiā Maroni prædicata. corum quoq; inuicem de ſuo cuiuſq; horti cultu certa/
men accendit. & certe non aliud quicq; temere urbe co
ta reperias, ſiue ad uſum ciuium, ſiue ad uoluptatem cō
modius

modius. eóq; nullius rei, quàm huiuſmodi hortorum,
maiorem habuiſſe curam uidetur is qui cōdidit. Nam
totam hanc urbis figuram, iam inde ab initio deſcriptā
ab ipſo Vtopo ferunt. Sed ornatū, cæterumq; cultum,
quibus unius ætatem hominis haud ſuffecturam ui/
dit, poſteris adiiciendum reliquit. Itaq; ſcriptum in an
nalibus habent, quos ab capta uſq; inſula, mille ſeptin/
gentorum, ac ſexaginta annorum complectentes hiſto
riam, diligenter & religioſe perſcriptos adſeruant, ædes
initio humiles, ac ueluti caſas, & tuguria fuiſſe, è quoli/
bet ligno temere factas, parietes luto obductos, culmi
na in aciem faſtigiata ſtramentis operuerant. At nunc
omnis domus uiſenda forma tabulatorum trium, pari
etum facies, aut ſilice, aut cementis, aut latere coctili con
ſtructæ, in aluum introrſus congeſto rudere. Tecta in
planum ſubducta, quæ intritis quibuſdam inſternunt.
nullius impendij, ſed ea temperatura, quæ nec igni ob/
noxia ſit, & tolerandis tempeſtatum iniurijs plumbū
ſuperet. Ventos è feneſtris uitro (nam eius ibi creberri/
mus uſus eſt) expellunt. Interim etiam lino tenui, quod
perlucido oleo, aut ſuccino perlinunt, gemino nimirū
commodo. Siquidem ad eum modum fit, ut & plus lu
cis tranſmittat, & uentorum minus admittat.

Vitreæ aut linteatæ feneſtræ.

DE MAGISTRATIBVS.

TRiginta quæq; familiæ magiſtratum ſibi quotan
nis eligunt, quē ſua priſca lingua Syphograntum

uocant, recentiore phylarchum, Syphograntis decem cum ſuis familijs Traniborus olim, nunc protophylarchus dictus præficitur. Demum Syphogranti omnes, qui ſunt ducenti, iurati lecturos ſeſe, quem maxime cenſent utilem, ſuffragijs occultis renunciant principem unum uidelicet ex his quatuor, quos eis populus nominauit. Nam à quaq; urbis quarta parte, ſelectus unus commendatur ſenatui. Principis magiſtratus perpetuus eſt in omnem illius uitam, niſi tyrannidis affectæ ſuſpicio impediat. Traniboros quotannis eligunt. Cæterum haud temere commutant. Reliqui magiſtratus omnes annui. Tranibori tertio quoq; die, interdū ſi res poſtulat ſæpius, in conſiliū cum principe ueniunt. De rep. conſultant. controuerſias priuatorum (ſi quæ ſunt) quæ perquàm paucæ ſunt, mature dirimunt. Syphograntos ſemper in ſenatum duos adſciſcunt, atque omni die diuerſos. cautumq; ut ne quid ratū ſit quod ad remp. pertineat, de quo non tribus in ſenatu diebus ante agitatum, quàm decretum ſit. Extra ſenatum, aut comitia publica de rebus cōmunibus inire conſilia capi tale habetur. Hæc eò ferunt inſtituta, ne procliue eſſet, cōiuratione principis, ac Tranibororum, oppreſſo per tyrannidem populo, ſtatum reipub. mutare. Atq; ideo quicquid magni momenti iudicatur, ad Syphograntorum comitia defertur, qui cum ſuis familijs communicata re, poſt inter ſe conſultant, ac ſuum conſilium renunciant

Traniborꝰ Vtopiēſiū lingua ſonat præfectū primarium.

Mira ratio creādi magiſtratus.

Tyrannis inuiſa bene inſtitutæ reip.

Cito dirimendæ cō troueſiæ, quas nunc data opera in immenſum prorogant.

Nihil ſubito ſtatuendum.

ciant ſenatui. Interdum ad totius inſulæ conſilium res defertur. Quin id quoq; moris habet ſenatus, ut nihil, quo die primum proponitur, eodem diſputetur. ſed in ſequentem ſenatū differatur, ne quis ubi quod in buccam primum uenerit, temere effutierit, ea potius excogitet poſtea, quibus decreta tueatur ſua, quàm quæ ex reip. uſu ſint. malitq; ſalutis publicæ, quàm opinionis de ſe iacturam facere, peruerſo quodam ac præpoſtero pudore, ne initio parū proſpexiſſe uideat. Cui proſpiciendū initio fuit, ut conſulto potius, q; cito loqueretur.

Vtinā idē hodie fiat ī noſtris cōſilijs.

Hoc ſibi uolebat uetus prouerbium, ἐν νυκτὶ βουλή.

DE ARTIFICIIS.

ARs una eſt omnibus uiris, mulieribusq; promiſcua agricultura, cuius nemo eſt expers. Hac à puericia erudiuntur omnes, partim in ſchola traditis præceptis, partim in agros uiciniores urbi, quaſi per ludum educti, non intuentes modo, ſed per exercitandi corporis occaſionem tractantes etiam. Præter agriculturam (quæ eſt omnibus, ut dixi, cōmunis) quilibet unā quāpiam, tanq; ſuam docetur, ea eſt ferè aut lanificiū, aut operandi lini ſtudium, aut cemētariorum, aut fabri, ſeu ferrarij, ſeu materiarij artificium. Neq; enim aliud eſt opificium ullum, quod numerū aliquem, dictu dignū occupet illic. Nam ueſtes, quarum, niſi quod habitu ſexus diſcernitur, & cælibatus à coniugio, una per totam inſulam forma eſt, eademq; per omne æuum perpetua, nec ad oculum indecora, & ad corporis motum habilis

Agricolatio cōmunis omniū, quā nunc in paucos cōtemptos reijcimus.

Artes ad neceſſitatē non ad luxū diſcendæ.

Cultus ſimilitudo.

habilis, tum ad frigoris æſtuſque rationem appoſita. Eas inquam, quæque ſibi familia conficit. Sed ex alijs illis artibus unuſquiſque aliquam diſcit, nec uiri modo, ſed mulieres etiam. cæterum hæ uelut imbecilliores, leuiora tractant. lanam ferè, linumq; operantur. uiris artes reliquæ magis laborioſæ mandantur, maxima ex parte quiſq; in patrijs artibus educatur. nam eò plerique natura feruntur. Quod ſi quem animus aliò trahat, in eius opificij, cuius capitur ſtudio, familiam quampiam adoptione traducitur. cura non à patre modo eius, ſed magiſtratibus etiam præſtita, ut graui, atq; honeſto patrifamilias mancipetur. Quin ſi quis unam perdoctus artem, aliam præterea cupiuerit, eodem modo permittitur. Vtramq; nactus, utram uelit exercet, niſi alterutra ciuitas magis egeat. Syphograntorum, præcipuū ac prope unicum negocium eſt, curare, ac proſpicere ne quiſquàm deſideat ocioſus. Sed uti ſuæ quiſque artifici ſedulo incumbat, nec ab ſummo mane tamen, ad multam uſque noctem perpetuo labore, uelut iumenta, fatigatus. nam ea pluſquàm ſeruilis erumna eſt, quæ tamen ubiq; ferè opificum uita eſt, exceptis Vtopienſibus, qui cum in horas uigintiquatuor æquales, diem connumerata nocte diuidant, ſex duntaxat operi deputant, tres ante meridiem, à quibus prandium ineunt, atq; à prandio duas pomeridianas horas, quum interquieuerint, tres deinde rurſus labori datas, cœna claudunt.

Nemo ciuium expers artificij.

Ad quam quiſq; natura ſit appoſitus, eā diſcat artē.

Ocioſi pellendi e Republica.

Moderandus opificum labori.

dunt. Quum primam horam ab meridie numerēt: ſub octauam cubitum eunt. horas octo ſomnus uendicat. Quicquid inter operis horas ac ſomni cibiq; medium eſſet, id ſuo cuiuſq; arbitrio permittitur, non quo per luxum, aut ſegnitiem abutatur, ſed quod ab opificio ſuo liberum, ex animi ſententia in aliud quippiam ſtudij bene collocet. has intercapedines plerique impendūt literis. Solenne eſt enim publicas cotidie lectiones haberi, antelucanis horis, quibus ut interſint, ij dumtaxat adiguntur, qui ad literas nominatim ſelecti ſunt. Cæterum ex omni ordine mares ſimul, ac fœminæ multitudo maxima ad audiendas lectiones, alij alias, prout cuiuſq; fert natura confluit. Hoc ipſum tempus tamen, ſi quis arti ſuæ malit inſumere quod multis uſu uenit (quorum animus in nullius contemplatione diſciplinæ conſurgit) haud prohibetur, quin laudatur quoq;, ut utilis reipublicæ. Super cœnā tum unam horam ludendo producunt, æſtate in hortis, hyeme in aulis illis communibus, in quibus comedunt. Ibi aut muſicen exercent, aut ſe ſermone recreant. Aleam atq; id genus ineptos ac pernicioſos ludos ne cognoſcunt quidem, cæterum duos habent in uſu ludos, latrunculorum ludo non diſſimiles. Alterum numerorū pugnam, in qua numerus numerum prædatur. Alterum in quo collata acie cum uirtutibus uitia confligūt. Quo in ludo percōmode ſcite oſtenditur & uitiorū inter ſe diſſidiū, & aduerſus

Studia literarum

Luſus in cœnis.

At nunc alea principum luſus eſt.

Luſus utiles quoq;.

uirtutes concordia.item quæ uitia,quibus ſe uirtutibus opponant,quibus uiribus aperte oppugnent, quibus machinamẽtis ab obliquo adoriãtur, quo præſidio,uirtutes uitiorum uires infringant,quibus artibus eorum conatus eludant, quibus deniq; modis alterutra pars uictoriæ compos fiat. Sed hoc loco, ne quid erretis quiddã preſſius intuendũ eſt. Etenim quod ſex dumtaxat horas in opere ſunt,fieri fortaſſe poteſt,ut inopiã aliquã putes,neceſſariarũ rerum ſequi.Quod tam longe abeſt ut accidat,ut id temporis ad omniũ rerum copiam quæ quidem ad uitæ uel neceſſitatem requirantur uel cõmoditatem non ſufficiat modo, ſed ſuperfit etiam,id quod uos quoq; intelligetis ſi uobiſcum reputetis apud alias gẽtes,quàm magna populi pars inerdegit.primum mulieres ferè omnes,totius ſummæ dimidium,aut ſicubi mulieres negocioſæ ſunt, ibi ut plurimum,earum uice,uiri ſtertunt. ad hæc, ſacerdotum ac religioſorum,quos uocant quanta quãq; ocioſa turba adĳce diuites omnes maxime prædiorum dominos quos uulgo generoſos appellant ac nobiles,his adnumera ipſorum famulitiũ,totam uidelicet illam cetratorum nebulonum colluuiem,robuſtos deniq; ac ualentes mendicos adiunge,morbum quempiam prætexentes inertiæ,multo certe pauciores eſſe quàm putaras inuenies eos,quorũ labore conſtant hæc omnia quibus mortales utuntur.Expẽde nunc tecũ ex his ipſis quàm pauci

Ocioſorũ hominũ genera.

Δοχυφόρημα nobilium

Prudentiſſime dictũ.

pauci in neceſſariĳs opificiĳs uerſant.ſiquidẽ ubi omnia pecuniĳs metimur,multas artes neceſſe eſt exerceri inanes prorſus ac ſupfluas,luxus tantũ ac libidinis miniſtras.nã hæc ipſa multitudo quæ nũc opat, ſi partiret in tam paucas artes, q; paucas cõmodus naturæ uſus poſtulat:in tãta rerũ abũdãtia: quantã nũc eſſe neceſſe ſit, precia nimirũ uiliora forent,q; ut artifices inde uitã tueri ſuam poſſent. At ſi iſti omnes quos nũc inertes artes diſtringunt:ac tota inſup ocio ac deſidia langueſcẽs turba,quorũ unus quiuis earũ rerum quæ aliorũ labo tibus ſuppeditãtur: quantũ duo earundẽ operatores cõſumit:in opera uniuerſi atq; eadẽ utilia collocarent, facile animaduertis: quantulũ tẽporis ad ſuppeditãda omnia:quæ uel neceſſitatis ratio: uel cõmoditatis effligitet (adde uoluptatis etiã quæ quidẽ uera ſit ac naturalis)abũde ſatis ſupq; foret.atq; id ipſum in Vtopia res ipſa pſpicuũ facit. Nam illic in tota urbe cũ adiacẽte uicinia uix homines qngẽti ex omi uirorũ ac mulierũ numero,quorũ ætas ac robur opi ſufficit,uacatio pmittit. In hĳs ſyphogrãti(q;q; leges eos labore ſoluerũt) ipſi tamẽ ſeſe nõ eximũt:quo facilius exẽplo ſuo reliquos ad labores inuitent.Eadẽ immunitate gaudẽt hi: quos cõmẽdatiõe ſacerdotũ,pſuaſus populus occultis ſypho grãtorũ ſuffragiĳs ad pdiſcẽdas diſciplinas ppetuã uacationẽ indulget.Quorũ ſi qs cõceptã de ſe ſpem fefellerit:ad opifices retrudit, cõtraq; nõ rarẽter uſu uenit:

Ne magiſtratus quidẽ ab opere ceſſant.

ut mechanicus quiſpiã, ſubciſiuas illas horas tam gna-
uiter impẽdat literis, tantũ diligentia proficiat, ut opifi-
cio ſuo exemptus, in literatorum claſſem prouehatur.
Soli litera-ti ad magi-ſtratus uo-cantur. Ex hoc literatorum ordine legati, ſacerdotes, Tranibori
ac ipſe deniq; deligitur princeps, quem illi priſca ipſo-
rum lingua Barzanem, recentiore Ademum appellãt.
Reliqua ferè multitudo omnis: quum neq; ocioſa ſit:
nec inutilib⁹ opificijs occupata, procliuis æſtimatio eſt,
quàm paucæ horæ quantũ boni operis pariant, ad ea
quæ commemoraui, hoc præterea facilitatis accedit,
Quomo-do uitẽtur impenſæ in ædificijs. quod in neceſſarijs pleriſq; artibus, minore opa quàm
aliæ gentes, opus habent. Nam primum ædificiorum,
aut ſtructura: aut refectio ideo tam multorum aſſiduã
ubiq; requirit operã, quod quæ pater ædificauit: hæres
parũ frugi, paulatim dilabi ſinit, ita quod minimo tue-
ri potuit: ſucceſſor eius de integro impendio magno co-
gitur inſtaurare. quin frequẽter etiam quæ domus alij
ingenti ſumptu ſtetit, hanc alius delicato animo con-
temnit, eáq; neglecta: atq; ideo breui collapſa: aliã ali-
bi impenſis non minoribus extruit. At apud Vtopien-
ſes compoſitis rebus omnibus: & conſtituta rep. rariſſi-
me accidit: uti noua collocandis ædibus area deligatur
& non modo remedium celeriter præſentibus uitijs ad-
hibetur, ſed etiam imminentibus occurritur. Ita fit, ut
minimo labore, diutiſſime perdurent ædificia, & id ge-
nus opifices uix habeant interdum quod agant: nifi
quod

quod materiam dolare domi & lapides interim qua-
drare atq; aptare iubentur, quo (ſi quod opus incidat)
maturius poſſit exurgere. Iam in ueſtibus uide, quàm
paucis operis egeant: primũ dum in opere ſunt: corio
neglectim aut pellibus amiciuntur quæ in ſeptenniũ
durent. quum procedunt in publicũ, ſuperinduũt chla-
mydem ueſtem, quæ rudiores illas ueſtes cõtegat: eius
per totam inſulam unus color eſt, atq; is natiuus. Itaq;
lanei panni, nõ modo multo minus quæ uſquàm alibi
ſufficit, uerũ is ipſe quoq; multo minoris impendij eſt,
at lini minor eſt labor, eóq; uſus crebrior, ſed in lineo
ſolus candor, in laneo ſola mundicies conſpicit, nullũ
tenuioris fili precium eſt. Itaq; fit, ut quum alibi nuſq;,
uni homini quatuor aut quinq; togæ laneæ diuerſis co-
loribus, ac totidem ſericiæ tunicæ ſufficiant, delicatiori-
bus paulo ne decem quidem, ibi una quiſq; contentus
eſt, plerunq; in biennium. Quippe nec cauſa eſt ulla
cur plures affectet, quas conſecutus neq; aduerſus fri-
gus eſſet munitior, neq; ueſtitu uideretur uel pilo cul-
tior. Quamobrem quũ & omnes utilibus ſeſe artibus
exerceant, & ipſarum etiam opera pauciora ſufficiant,
fit nimirum, ut abundante rerum omnium copia, inter
dum in reficiendas (ſi quæ detritæ ſunt) uias publicas
immenſam multitudinẽ educant, perſæpe etiam quũ
nec talis cuiuſpiam operis uſus occurrat, pauciores ho-
ras operãdi publice denuntiẽt. neq; enim ſupuacaneo
Quomõ in amictu.

labore ciues inuitos exercent magiſtratus: quandoquidem eius reipub. inſtitutio hunc unum ſcopum in primis reſpicit: ut quoad per publicas neceſſitates licet: q̃ plurimũ temporis ab ſeruitio corporis ad animi libertatem cultumq; ciuibus uniuerſis aſſeratur. In eo enim ſitam uitæ felicitatem putant.

DE COMMERCIIS MVTVIS.

SEd iam quo pacto ſeſe mutuo ciues utãtur: quæ populi inter ſe commercia: quæq; ſit diſtribuẽdarum rerum forma uidetur explicandum. Quum igitur ex familijs conſtet ciuitas: familias ut plurimũ, cognationes efficiũt. Nam fœminæ (ubi maturuerint) collocatæ maritis: in ipſorum domicilia concedunt. at maſculi filij, ac deinceps nepotes: in familia permanent, & parentũ antiquiſſimo parent. niſi præ ſenecta mente parum ualuerit. tunc enim ætate proximus ei ſufficitur. Verum ne ciuitas aut fieri infrequentior: aut ultra modum poſſit increſcere, cauetur, ne ulla familia, quarum millia ſex, quæq; ciuitas, excepto conuentu, complectitur: pauciores quàm decem: pluresue quàm ſexdecim puberes habeat. Impuberum enim nullus præfiniri numerus poteſt. Hic modus facile ſeruatur, tranſcriptis hijs in rariores familias, qui in plenioribus excreſcunt. At ſi quãdo in totum plus iuſto abundauerit: aliarum urbium ſuarum infrequentiam farciunt. Quod ſi forte per totam

Numerus ciuium.

inſulam plus æquo moles intumuerit, tum ex qualibet urbe deſcriptis ciuibus in continente proximo ubicũq; indigenis agri multum ſupereſt, & cultu uacat: coloniã ſuis ipſorum legibus propagant, aſcitis unà terræ indigenis ſi conuiuere ſecum uelint. Cum uolentibus coniuncti in idem uitæ inſtitutum: eoſdemq; mores, facile coaleſcunt, idq; utriuſq; populi bono. efficiunt enim ſuis inſtitutis ut ea terra, utrisq; abunda ſit: quæ alteris aut parca ac maligna uidebatur. Renuentes ipſorum legibus uiuere, propellunt his finibus quos ſibi ipſi deſcribũt. Aduerſus repugnantes, bello confligũt. nam eam iuſtiſſimam belli cauſam ducunt, quum populus quiſpiam eius ſoli quo ipſe non utitur, ſed uelut inane ac uacuum poſſidet, alijs tamen qui ex naturæ præſcripto inde nutriri debeant, uſum ac poſſeſſionem interdicat. Si quando ullas ex ſuis urbibus aliquis cauſus, eouſq; imminuerit, ut ex alijs inſulæ partibus ſeruato ſuo cuiuſq; urbis modo, reſarciri nõ poſſint (quod bis dumtaxat ab omni æuo peſtis graſſante fæuitia fertur contigiſſe) remigrantibus è colonia ciuibus replentur. Perire enim colonias potius patiũtur, quàm ullam ex inſulanis urbibus imminui. Sed ad conuictum ciuium reuertor. Antiquiſſimus (ut dixi) præeſt familiæ. Miniſtri ſunt uxores maritis, & liberi parentibus, atq; in ſumma minores natu maioribus. Ciuitas omnis in quatuor æquales partes diuiditur. In medio cuiuſq;

Sic excludi poteſt ocioſa turba miniſtrorum.

partis forũ eſt omniũ rerum. Eo in certas domos opa
cuiuſq; familiæ conuehuntur, atq; in horrea ſingulæ ſe
orſum ſpecies diſtributæ ſunt. Ab hĩs quilibet paterfa
milias quibus ipſe ſuiq; opus habent, petit, ac ſine pe
cunia, ſine omni prorſus hoſtimento quicquid petierit,
aufert. Quare enim negetur quicq; ? quum & omnium
rerum abunde ſatis ſit nec timor ullus ſubſit, ne quiſq;
pluſquàm ſit, opus flagitare uelit? Nam cur ſupuacua
petiturus putetur is, qui certũ habeat, nihil ſibi unquã
defuturum? Nempe auidum ac rapacem, aut timor ca
rendi facit, in omni animantũ genere, aut in homine ſo
la reddit ſuperbia, quæ gloriæ ſibi ducit, ſuperflua rerũ
oſtentatione cæteros antecẽllere, quod uitiũ genus in
Vtopienſium inſtitutis nullum omnino locũ habet.
Adiuncta ſunt foris (quæ cõmemorauí) fora cibaria, in
quæ nõ olera modo, arborum q; fructus & panes com
portãtur, ſed piſces præterea quadrupedũ q; & auium
quicquid eſculentũ eſt, extra urbem locis appoſitis ubi
fluento tabum ac ſordes eluant. Hinc deportant pecu
des occiſas depurataſq; manibus famulorũ (nam neq;
ſuos ciues patiuntur aſſueſcere laniatu animaliũ, cuius
uſu, dementiam humaniſſimũ naturæ noſtræ affectũ
paulatim deperire putant, neq; ſordidũ quicq; atq; im
mundũ, cuius putredine corruptus aer morbũ poſſet in
uehere) pferri in urbem ſinunt. Habet præterea qui
libet uicus, aulas quaſdã capaces, æquali ab ſeſe inuicem
interuallo

Rapacitas unde.

Tabes ac ſordes peſtem inuehit ciuitatibus.

Ex pecudũ laniena dicimus & homines iugulare.

interuallo diſtantes, nomine quanq; ſuo cognitas. Has
colunt Syphogrãti, quarũ unicuiq; triginta familiæ ui
delicet ab utroq; latere quindecim ſunt adſcriptæ, cibũ
ibi ſumpturæ. Obſonatores cuiuſq; aulæ, certa hora cõ
ueniunt in forum, ac relato ſuorum numero, cibum pe
tunt. Sed prima ratio ægrotorum habetur, qui in publi
cis hoſpitiis curãtur. Nam quatuor habent in ambitu
ciuitatis hoſpitia, paulo extra muros tam capacia, ut to
tidem oppidulis æquari poſſint, tum ut neq; ægrotorũ
numerus quãlibet magnus anguſte collocaretur, & per
hoc incõmode, tum quo hiĩ qui tali morbo tenerentur,
cuius contagio ſolet ab alio ad aliũ ſerpere, longius ab
aliorum cœtu ſemoueri poſſint. Hæc hoſpitia ita ſunt
inſtructa, atq; omnibus rebus quæ ad ſalutem confe
rant referta, tum tam tenera ac ſedula cura adhibetur,
tam aſſidua medicorũ peritiſſimorũ præſentia, ut quũ
illuc nemo mittatur inuitus, nemo tamẽ ferè in tota ur
be ſit, qui aduerſa ualetudine laborans, non ibi decum
bere q; domi ſuæ præferat. Quũ ægrotorum obſona
tor cibos ex medicorũ præſcripto receperit, deinceps
optima quæq; inter aulas æquabiliter pro ſuo cuiuſq;
numero diſtribuũtur, niſi quod principis, pontificis, &
T raniborорũ reſpectus habetur, ac legatorũ etiam, &
exterorũ omniũ (ſi qui ſunt, qui pauci ac raro ſunt) ſed
hĩs quoq; cũ adſunt, domicilia certa atq; inſtructa pa
rantur. Ad has aulas prandiũ, cœnáq; ſtatis horis tota

m ſypho-

Cura ægrotorũ.

Conuiuia cõmunia, promiſcuaq;

ſyphograntia conuenit, æneæ tubæ clangore commo-
nefacta, niſi qui aut in hoſpitijs, aut domi decumbũt.
Vt ubiq; libertatis habẽ ratio, ne qd fiat a coactis.
quanquàm nemo prohibetur, poſtquàm aulis eſt ſatis
factum è foro domum cibum petere. ſciunt enim nemi
nem id temere facere, nam & ſi domi prandere nulli ue
titum ſit, nemo tamen hoc libenter facit, cum neq; ho-
neſtum habeatur, & ſtultum ſit deterioris parãdi pran
dij ſumere laborem, cum lautum atq; opiparum præ-
ſto apud aulam, tam propinquam ſit. In hac aula mini
ſteria oĩa in quibus paulo plus ſordis, aut laboris eſt,
Fœminæ miniſtræ ĩ cõuiuijs. obeunt ſerui. Cæterum coquendi, parandiq; cibi offi-
cium, & totius deniq; inſtruendi cõuiuij ſolæ mulieres
exercent, cuiuſq; uidelicet familiæ per uices. Tribus, plu
ribusue menſis pro numero conuiuarum diſcumbitur.
Viri ad parietem, fœminæ exterius collocantur, ut ſi
quid his ſubiti oboriatur mali, quod uterum gerenti-
bus interdum ſolet accidere, imperturbatis ordinibus
exurgant, atque inde ad nutrices abeant. Sedent illæ
quidem ſeorſum cum lactentibus in cœnaculo quo-
dam ad id deſtinato, nunquàm ſine foco atque aqua
munda, nec abſque cunis interim, ut & reclinare liceat
infantulos, & ad ignem cum uelint exemptos faſcijs
liberare, ac ludo reficere. ſuæ quæq; ſoboli nutrix eſt,
niſi aut mors, aut morbus impediat. id cum accidit,
uxores Syphograntorum propere nutricem quærunt,
nec id difficile eſt. Nam quæ id præſtare poſſunt, nul-

li officio ſeſe offerunt libentius, quoniam & omnes
eam miſericordiam laude proſequuntur, & qui educa-
tur nutricem parentis agnoſcit locum. In antro nutri-
cum, conſidunt pueri omnes, qui primum luſtrum nõ
expleuere. cæteri impuberes, quo in numero ducunt
quicũq; ſexus alterius utrius intra nubiles annos ſunt,
aut miniſtrant diſcumbentibus, aut qui per ætatem
nondum ualent, adſtant tamen, atque id ſummo cum
ſilentio. utrique quod à ſedentibus porrigitur, eo ue-
ſcuntur, nec aliud diſcretum prandendi tempus ha-
bent. In medio primæ menſæ (qui ſummus locus eſt,
& cui, Nam ea menſa ſuprema in parte cœnaculi tranſ
uerſa eſt) totus conuentus conſpicitur, Syphogran-
tus cum uxore conſidet. His adiunguntur duo ex na
tu maximis. Sedent enim per omnes menſas quater-
ni. At ſi templum in ea Syphograntia ſitum eſt, ſacer
dos, eiuſque uxor cum Syphogranto ſedent ut præſi-
deant. Ab utraque parte collocantur iuniores, poſt ſe-
nes rurſus, atq; hoc pacto per totam domum, & æqua
les inter ſe iunguntur, & diſſimilibus tamen immiſcen
tur, quod ideo ferunt inſtitutum, ut ſenum grauitas ac
reuerentia (quum nihil ita in menſa fieri, dicíue poteſt,
ut eos ab omni parte uicinos effugiat) iuniores ab im
proba uerborum, geſtuumq; licentia cohibeat. Cibo-
rum fercula non à primo loco deinceps apponuntur,
ſed ſenioribus primum omnibus (quorum inſignes

Laude & officio ciues optime iuitanẽ ad recte agendum. Educatio ſobolis.

Sacerdos ſupra principem, At nũc etiã & Epiſcopi tijs manci-piorum uice ſunt.

Iuniores maioribus admixti.

Senũ habita ratio.

loci sunt) optimus quisq; cibus infertur. deinde reliquis æqualiter ministratur. At senes lautitias suas (quarum non tanta erat copia, ut posset totam per domum affatim distribui) pro suo arbitratu circunsedentibus impartiũtur. Sic & maioribus natu suus seruatur honos, & commodi tantundem tamen, ad omneis peruenit.

Id hodie uix monachi obseruant.

Omne prandium, cœnamq; ab aliqua lectione auspicantur, quæ ad mores faciat, sed breui tamẽ ne fastidio sit. Ab hac seniores, honestos sermones, sed neque tristes, ac infacetos ingerunt.

Sermones ĩ cõuiuijs.

At nec longis logis totum occupant prandium, quin audiunt libẽter iuuenes quoq; atque adeo de industria prouocant, quo & indolis cuiusq; & ingenij per conuiuij libertatem prodentis sese, capiant experimentum. Prandia breuiuscula sunt, cœnæ largiores, quod labor illa, has somnus & nocturna quies excipit, quam illi ad salubrem concoctionem magis efficacem putant.

Id hodie medici damnant.

Musica in conuiuio.

Nulla cœna sine musica transigitur. nec ullis caret secunda mensa bellarijs. odores incendunt, & unguẽta spargunt. nihilq; nõ faciunt, quod exhilarare conuiuas possit. sunt enim hanc in partem aliquanto procliuiores, ut nullum uoluptatis genus (ex quo nihil sequatur incommodi) censeant interdictum.

Voluptas ĩnoxia nõ aspernãda

Hoc pacto igitur in urbe cõuiuunt, at ruri, qui longius ab sese dissiti sunt, omnes domi quisq; suæ comedunt. nulli enim familiæ quicquàm ad uictum deest, quippe à quibus id totum uenit, quo uescantur urbici.

De pere-

DE PEREGRINATIONE VTOPIENSIVM.

At si quos aut amicorũ alia in urbe cõmorantiũ, aut ipsius etiam uidendi loci desyderium cœperit à Syphograntis ac Traniboris suis ueniã facile impetrant, nisi siquis usus impediat. Mittitur ergo simul, numerus aliquis cum epistola principis, quæ & datam peregrinandi copiam testatur, & reditus diem præscribit. Vehiculum datur cum seruo publico, qui agat boues & curet. cæterum nisi mulieres in cœtu habeãt, uehiculum uelut onus & impedimentum, remittitur. Toto itinere cum nihil secum efferant, nihil defit tamen, ubiq; enim domi sunt. Si quo in loco diutius uno die cõmorentur, suam ibi quisq; artem exercet, atq; ab artis eiusdẽ opificibus, humanissime tractantur. Si semet autore quisquàm extra suos fines uagetur, deprehensus sine principis diplomate, contumeliose habitus, pro fugitiuo reducitur, castigatus acriter. idem ausus denuo, seruitute plectitur. Quod si quem libido incessat per suæ ciuitatis agros palandi, uenia patris & consentiente coniuge, non prohibetur. Sed in quodcunq; rus peruenerit, nullus ante cibus datur, quàm ante meridianũ operis pensum, (aut quãtum ante cœnam ibi laborari solet) absoluerit. Hac lege quouis intra suæ urbis fines ire licet. Erit enim non minus utilis urbi, quàm si in urbe esset. Iam uidetis cẽ nulla sit usq; ociandi licentia, nullus inertiæ prætext9, nulla taberna uinaria, nulla ceruisiaria, nusq;

O ſanctã rẽpublicã, & uel Chriſtianis imitandam.

lupanar, nulla corruptelæ occaſio, nullæ latebræ, cõcilia/bulum nullum, ſed omnium præſentes oculi neceſſitatem aut conſueti laboris, aut ociũ non inhoneſti faciũt. Quem populi morem neceſſe eſt omnium rerum copiam ſequi, atq; ea quum æquabiliter ad omnes peruenìat, fit nimirũ, ut inops eſſe nemo aut mendicus poſſit. In ſenatu Amaurotico (quem uti dixi terni quotannis omni ex urbe frequẽtant) ubi primum conſtiterit, quæ res quoq; loco abundet, rurſum cuius alicubi malignior prouentus fuerit, alterius inopiam, alterius protinus ubertas explet, atque id gratuito faciunt, nihil uiciſſim ab his recipientes quibus donant. Sed quæ de ſuis rebus unicuipiã urbi dederint, nihil ab ea repetentes, ab alia cui nihil impenderũt, quibus egent accipiũt. Ita tota inſula uelut una familia eſt. At poſtquàm ſatis prouiſum ipſis eſt, (quod non antea factum cenſent, quàm in bienniũ propter anni ſequentis euentum proſpexerint) tum ex his quæ ſuperſunt magnã uim frumenti, mellis, lanæ, lini, ligni, cocci, & conchyliorũ, uellerum, ceræ, ſeui, corij, ad hæc animaliũ quoque in alias regiones exportant. quarum rerum omniũ, ſeptimã partem in opibus eius regionis dono dant, reliquã precio mediocri uenditant, quo ex cõmercio, non eas modo merces, quibus domi egẽt, (nam id ferè nihil eſt præterferrum) ſed argẽti atq; auri præterea, magnam uim in patriam reportant. Cuius rei diutina conſuetudine ſupra

Aequabilitas facit, ut omnibus ſufficiat.

Reſpublica nihil aliud q̃ magna quædam familia eſt.

Negotiatio Vtopiẽſiũ.

pra q̃ credi poſſit, ubiq; iam earum rerum copia abundant. Itaq; nunc parum penſi habent, præſente necunia, an in diem uendãt, multóq; maximã partem habeant in nominibus, in quibus tamen faciendis nõ priuatorum unq̃, ſed confectis ex more inſtrumentis, publicam urbis fidem ſequuntur. Ciuitas ubi ſolutionis dies aduenerit, à priuatis debitoribus exigit creditum, atq; in ærarium redigit, eiuſq; pecuniæ quoad ab Vtopienſibus repetatur, uſura fruitur. Illi maximã partem nunq̃ repetunt. Nam quæ res apud ſe nullum habet uſum, eam ab his auferre, quibus uſui eſt, haud æquum cenſent. Cæterũ ſi res ita poſcat, ut eius aliquã partem alij populo mutuã daturi ſint, tum demũ poſcunt, aut quũ bellum gerendum eſt, quam in rem unam totum illum theſaurum quem habent domi ſeruant, uti aut extremis in periculis, aut in ſubitis præſidio ſit. potiſſimum quo milites externos (quos libentius quàm ſuos ciues obijciunt diſcrimini) immodico ſtipendio conducant, gnari multitudine pecuniæ hoſtes ipſos plerunq; mercabiles, & uel proditione, uel infeſtis etiam ſignis inter ſe committi. Hanc ob cauſam inæſtimabilem theſaurum ſeruant, at non ut theſaurum tamen, ſed ita habent, quomodo me narrare profecto deterret pudor, metuentem ne fidem oratio non ſit habitura, quod eo iuſtius uereor, quo magis mihi ſum conſcius, niſi uidiſſem præſens, q̃ ægre potuiſſem ipſe perduci, ut alteri idem

Vt nuſq; non meminerũt ſuæ communitatis. Qua ratione poſſit eſſe uilis pecunia.

Satius eſt bellũ pecunia aut arte declinare, q̃ miſta ſanguinis humani iactura gerere.

O artificẽ.

ri idem recenſenti crederē. Neceſſe eſt enim ferè quàm quicq; eſt ab eorum qui audiunt moribus alienū, tam idem procul illis abeſſe à fide. quancq; prudens rerum æſtimator minus fortaſſe mirabitur, quum reliqua eorum inſtituta, tam longe ab noſtris differant: ſi argenti quoq; atq; auri uſus ad ipſorū potius, cq; ad noſtri moris rationem accōmodetur. Nempe quū pecunia non utantur ipſi, ſed in eum ſeruent euentum, qui ut poteſt uſu uenire, ita fieri poteſt ut nuncq; incidat. Interim aurum, argentumq; (unde eā fit) ſic apud ſe habent, ut ab nullo pluris æſtimetur, cq; rerum ipſarum natura meretur, qua quis non uidet cq; longe infra ferrum ſunt? ut ſine quo non hercule magis cq; abſq; igni atq; aqua uiuere mortales queant, quū interim auro, argentōq; nullum uſum, quo nō facile careamus, natura tribuerit, niſi hominū ſtultitia precium raritati feciſſet. quin contra, uelut parens indulgentiſſima optima quæq; in propatulo poſuerit, ut aerem, aquā, ac tellurem ipſam, longiſſime uero uana ac nihil profutura ſemouerit. Ergo hæc metalla ſi apud eos in turrim aliquam abſtruderētur, princeps ac ſenatus in ſuſpicionem uenire poſſet (ut eſt uulgi ſtulta ſolertia) ne deluſo per technā populo, ipſi aliquo inde cōmodo fruerentur, porrò ſi phyalas inde aliáq; id genus opera fabre excuſa conficerent, ſi quando incidiſſet occaſio, ut conflanda ſint rurſus, atq; in militum eroganda ſtipendium, uident nimirum fore, ut

Aurū ferro uili⁹, quantū ad uſum attinet.

ægre

ægre patiantur auelli quæ ſemel in delitijs habere cœpiſſent. His rebus uti occurrant, excogitauere quandā rationem, ut reliquis ipſorum inſtitutis cōſentaneam, ita ab noſtris (apud quos aurū tāti fit, ac tam diligēter conditur) longiſſime abhorrētem, eóq; niſi peritis nō credibilem. Nam quum in fictilibus è terra uitróq; elegantiſſimis quidē illis, ſed uilibus tamen edāt bibāt q; ex auro, atq; argento nō in cōmunibus aulis modo, ſed in priuatis etiam domibus, matellas paſſim, ac ſordidiſſima quæq; uaſa conficiunt. Ad hæc catenas & craſſas compedes, quibus cohercent ſeruos: ijſdem ex metallis operantur. Poſtremo quoſcunq; aliquod crimen infames facit, ab horum auribus anuli dependent aurei digitos aurum cingit, aurea torques ambit collum, & caput denicq; auro uincitur. Ita omnibus curant modis, uti apud ſe aurum argentumq; in ignominia ſint, atq; hoc pacto fit, ut hæc metalla, quæ cæteræ gentes nō minus ferè dolenter ac uiſcera ſua diſtrahi patiūtur, apud Vtopieñ. ſi ſemel omnia res poſtularet efferri, nemo ſibi iacturam unius feciſſe aſſis uideretur. Margaritas præterea legunt in littoribus, quin in rupibus quibuſdam adamantes ac pyropos quoq; : neq; tamen quærunt, ſed oblatos caſu, perpoliunt. His ornant infantulos, qui ut primis pueritiæ annis, talibus ornamētis gloriantur, ac ſuperbiunt: ſic ubi pluſculum accreuit ætatis, cum animaduertunt eiuſmodi nugis non niſi pueros

O magnifica auri cōtumeliā.

Aurum geſtamen infamium.

Gemmæ puerorum delitiæ.

uti,nullo parentum monitu,ſed ſuomet ipſorũ pudo-
re deponunt.non aliter ac noſtri pueri,quum grande-
ſcunt nuces,bullas,& pupas abiiciunt.Itaq; hæc tam di
uerſa ab reliquis gentibus inſtituta,quàm diuerſas iti-
dem animorum affectiones pariat,nunc̃q; æque mihi
atq; in Anemoliorum legatis inclaruit. Venerunt hi
Amaurotum(dum ego aderam) & quoniam magnis
de rebus tractatum ueniebant,aduentũ eorũ terni illi
ciues,ex qualibet urbe præuenerant, ſed omnes finiti-
marum gentium legati,qui eò ante appulerãt, quibus
Vtopienſium perſpecti mores erant,apud quos ſum-
ptuoſo ueſtitui nihil honoris haberi intelligebant,ferũ
cum contemptui eſſe,aurum etiam infame ſciebant,cul
tu quàm poterant modeſtiſſimo uenire conſueuerant.
At Anemolij,quod longius aberãt,ac minus cum illis
cõmercij habuerant,quum accepiſſent,eodem omnes,
eóq; rudi corporis cultu eſſe,perſuaſi non habere eos,
quo nõ utebãtur,ipſi etiã ſuperbi magis,quàm ſapien-
tes,decreuerunt apparatus elegantia,deos quoſdam re
præſentare, & miſerorũ oculos Vtopienſium,ornatus
ſui ſplendore præſtringere. Itaq; ingreſſi ſunt legati
tres, cũ comitibus centum,omnes ueſtitu uerſicolori,
pleriq; ſerico,legati ipſi(nam domi nobiles erant) ami-
ctu aureo,magnis torquibus, & inauribus aureis, ad
hæc anulis aureis in manibus,monilibus inſuper appẽ
ſis in pileo,quæ margaritis ac gemmis affulgebãt, omi
bus poſtre-

Elegantiſ-
ſima fabu-
la.

bus poſtremo rebus ornati,quæ apud Vtopienſes,aut
ſeruorum ſupplicia,aut infamium dedecora, aut pue-
rorum nugamenta fuere. Itaq; operæprecium erat ui-
dere,quo pacto criſtas erexerint,ubi ſuum ornatũ cum
Vtopienſiũ ueſtitu(nam in plateis ſeſe populus effude
rat)contulere.contráq; non minus erat uoluptatis cõſy
derare quàm lõge ſua eos ſpes expectatióq; fefellerat,
quã̃q; longe ab ea exiſtimatione aberant,quã ſe conſe
cuturos putauerãt.Nempe Vtopienſiũ oculis omniũ,
exceptis perq̃ paucis, qui alias gentes aliqua idonea
de cauſa inuiſerant,totus ille ſplẽdor,apparatus pudẽ-
dus uidebatur,& infimum quenq; pro dominis reue-
renter ſalutantes,legatos ipſos ex aurearum uſu cate-
narum ꝓ ſeruis habitos,ſine ullo prorſus honore præ-
termiſerunt.Quin pueros quoq; uidiſſes,qui gemmas
ac margaritas abiecerant,ubi in legatorum pileis affi-
xas conſpexerunt,compellare matrem ac latus fodere.
En mater,quàm magnus nebulo margaritis adhuc & ὦ τεχνίτης
gemmulis utitur, ac ſi eſſet puerulus? At parens ſerio
etiam illa,tace inquit fili,eſt opinor quiſpiã è morioni
bus legatorum.Alij catenas illas aureas reprehendere,
utpote nullius uſus,quippe tã graciles,ut eas facile ſer-
mus infringere,tam laxas rurſus,uti quum fuerit libitũ
poſſit excutere,& ſolutus ac liber quouis aufugere. Ve-
rũ legati poſtq̃ ibi unum,atq; alterum diem uerſati
tantam auri uim in tanta uilitate conſpexerunt,nec in

minore contumelia, quàm apud se honore habitam ui
dissent, ad hæc in unius fugitiui serui catenas compe
desq; plus auri, atq; argenti congestum, q̃; totus ipso
rum trium apparatus cõstiterat, subsidentibus pennis
omnem illum cultum, quo sese tam arroganter extule
rant, pudefacti, sepositerunt. Maxime uero post q̃; fa
miliarius cum Vtopiensibus collocuti, mores eorum
atq; opiniones didicere, mirant illi siquidẽ quẽq; esse
mortalium quem exiguæ gemmulæ, aut lapilli dubius
oblectet fulgor, cui quidẽ stellam aliquam, atq; ipsum
deniq; solem liceat intueri. aut quẽq; tam insanũ esse,
ut nobilior ipse sibi ob tenuioris lanæ filum uideatur, si
quidẽ hanc ipsam (quãtumuis tenui filo sit) ouis olim
gestauit, nec aliud tamen interim, q̃; ouis fuit. Mirãtur
item aurum suapte natura tam inutile, nunc ubiq; gen
tium æstimari tanti, ut homo ipse per quem, atq; adeo
in cuius usum id precij obtinuit, minoris multo q̃; au
rum ipsum æstimetur, usq; adeo ut plumbeus quispiã
& cui nõ plus ingenij sit q̃; stipiti, nec minus etiã impro
bus quàm stultus, multos tamen & sapientes & bonos
uiros in seruitute habeat, ob id duntaxat, quod ei ma
gnus contigit aureorum numismatũ cumulus, quem
si qua fortuna, aut aliqua legum stropha (quæ nihil mi
nus ac fortuna ipsa summis ima permiscet) ab hero illo
ad abiectissimum totius familiæ suæ nebulonẽ trans
tulerit, fit nimirum paulopost, ut in famuli sui famuli
licium

Dubius dixit, ob gemmas factiti as, aut certe dubiũ dixit exiguũ ac malignũ

Quã uere & q̃; apte.

licium concedat, uelut appendix additamentum q; numismatum. Cæterum multo magis eorum mirantur, ac detestantur insaniam qui diuitibus illis, quibus neq; debẽt quicq̃;, neq; sunt obnoxij, nullo alio respectu, q̃; quod diuites sunt, honores tantũ non diuinos impendunt, idq; cum eos tam sordidos atq; auaros cognoscunt, ut habeant certo certius ex tanto nũmorũ cumulo, uiuentibus illis ne unum quidem nũmulum unq̃; ad se uenturũ. Has atq; huiusmodi opiniones partim ex educatione conceperunt. in ea educti Rep. cuius institituta longissime ab his stultitiæ generibus absunt, partim ex doctrina & literis. Nam & si haud multi cuiusq; urbis sunt, qui cæteris exonerati laboribus soli disciplinæ deputantur. hij uidelicet in quibus à pueritia egregiam indolem, eximium ingenium, atq; animũ ad bonas artes propensum deprehendere, tamen omnes pueri literis imbuuntur, & populi bona pars, uiri, fœminæq;, per totã uitam, horas illas quas ab operibus liberas diximus, in literis collocant. Disciplinas ipsorũ lingua perdiscunt. est em̃ neq; uerborũ inops, nec insuauis auditu, nec ulla fidelior animi interpres est. eadem fere (nisi quod ubiq; corruptior, alibi aliter) magnã eius orbis plagam peruagatur. Ex omnibus his philosophis, quorũ nomina sunt in hoc noto nobis orbe celebria, ante nostrũ aduentũ ne fama quidẽ cuiusq̃; eò pueneràt. & tamen in musica, dialecticá q;, ac numerãdi & metiendi scientia,

Quanto plus sapiũt Vtopiãi, q̃; Christiano rũ uulgus.

Studia & disciplinæ Vtopiẽsiũ.

tiendi ſcientia, eadem ferè quæ noſtri illi ueteres inue-
Muſica. Dialectica. Arithmeti-ca. nere, Cæterum ut antiquos omnibus propè rebus exæ-
quant, ita nuperorũ inuentis dialecticorũ longe ſunt
Apparet hoc loco ſubeſſe na ſum. impares. Nam ne ullam quidem regulam inuenerunt
earũ, quas de reſtrictionibus, amplificationibus, ac ſup-
poſitionibus acutiſſime excogitatis in paruis logicali-
bus paſſim hic ediſcũt pueri. Porrò ſecũdas intẽtiones
tam longe abeſt ut inueſtigare ſuffecerint, ut nec homi-
nẽ ipſum in cõmuni quẽ uocãt q̃ q̃ (ut ſcitis) planè co-
loſſeũ & quouis gigãte maiorẽ, tũ à nobis præterea di-
gito demonſtratũ, nemo tamẽ eor̃ uidere potuerit. At
Aſtrologia ſunt in aſtrorũ curſu, & cæleſtiũ orbium motu, peritiſſi-
mi. Quin inſtrumẽta quoq; diuerſis figuris ſolerter ex
cogitarunt, quibus ſolis ac lunæ, & cæterorũ itẽ aſtrorũ
quæ in ipſorũ horizonte uiſunt, motiones ac ſitus exa-
Ac hĳ re-gnãt, inter Chriſtia-nos hodie. ctiſſime cõprehẽſos habent. Cæter̃ amicitias, atq; errã-
tiũ diſſidia ſyderũ, ac totã deniq; illã ex aſtris diuinãdi
impoſturã, ne ſomniãt quidẽ. Imbres, uẽtos, ac cæteras
tẽpeſtatũ uiciſſitudines, ſignis quibuſdã longo perſpe-
Phyſica om-nĩũ incer-tiſſima. ctis uſu præſentiũt. Sed de cauſis earũ rerũ omniũ, &
de fluxu maris eiuſq; ſalſitate, & in ſũma de cæli mun-
diq; origine, ac natura partim eadẽ quæ ueteres philo-
ſophi noſtri differũt, partim ut illi inter ſe diſſident, ita
hi quoq; dũ nouas rerũ ratiões afferũt, ab oĩibus illis
diſſentiũt, nec inter ſe tamẽ uſq;. quaq; cõueniũt. In ea
Ethica. philoſophiæ parte qua de morib⁹ agit, eadẽ illis diſpu-
tantur

tantur quæ nobis, de bonis animi quærũt & corporis,
Ordo bo-norum & externis, tũ utrum boni nomen omnibus his, an ſo-
lis animi dotibus conueniat, De uirtute diſſerũt, ac uo-
luptate, ſed omniũ prima eſt ac princeps cõtrouerſia,
Fines bo-norum. Vtopiani felicitatem honeſta uo-luptate me-tiuntur. qua nam in re, una pluribus ue ſitã hominis felicitatem
putẽt. At hac in re ꝓpenſiores æquo uident in factio-
nẽ uoluptatis aſſertricẽ, ut qua uel totã, uel potiſſimã
felicitatis hũanæ partẽ definiãt. Et quo magis mireris
Principia philoſo-phiæ ere ligione petenda. ab religione quoq; (quæ grauis & ſeuera eſt feréq; tri-
ſtis & rigida) petũt tamẽ ſentẽtiæ tã delicatæ patrocini
um. Neq; em̃ de felicitate diſceptant unq;, quin princi
pia quædã ex religiõe deprompta, tũ philoſophia quæ
rationibus utitur cõiungant, ſine q̃bus ad ueræ felicita-
Theologia Vtopiẽſiũ. tis inueſtigationẽ mancã, atq; imbecillã per ſe rationẽ
putãt. Ea principia ſũt huiuſmodi. Animã eſſe immor-
talẽ, ac dei beneficẽtia ad felicitatẽ natã, uirtutibus ac be
Animorũ immortali-tas, de qua hodie non pauci etiã Chriſtiani du bitant. nefactis noſtris præmia poſt hãc uitã, flagitĳs deſtina
ta ſupplicia. Hæc tametſi religionis ſint, ratiõe tamẽ cẽ-
ſent ad ea credẽda, & cõcedenda perduci, q̃bus è medio
Vt nõ quæ uis expetẽ da uolu-ptaſ, ita nec dolor affe-ctandus ni ſi uirtutis cauſa. ſublatis, ſine ulla cũctatiõe ꝓnũciãt neminẽ eſſe tã ſtu
pidũ, qui nõ ſentiat petendã ſibi per fas ac nefas uolu-
ptatẽ. hoc tãtũ caueret ne minor uoluptas obſtet maio
ri, aut eã perſequat quã inuicem retaliet dolor. Nã uir
tutẽ aſperã, ac difficilẽ ſequi, ac nõ abigere modo ſuaui
tatem uitæ, ſed dolorem etiã ſponte perpeti, cuius nul-
lũ expectes fructũ (quis em̃ poteſt eſſe fructus ſi poſt
mortem

mortem nihil assequeris quum hanc uitam totã insua-
uiter hoc est misere traduxeris) id uero dementissimũ
ferunt. Nunc uero non in omni uoluptate felicitatem,
sed in bona, atq; honesta sitam putant. ad eam enim
uelut ad summum bonum, naturam nostram ab ipsa
uirtute pertrahi, cui sola aduersa factio felicitatem tri-
Hoc iuxta Stoicos. buit. Nempe uirtutem definiunt, secundum naturam
uiuere ad id siquidem à deo institutos esse nos. Eũ ue-
ro naturæ ductum sequi quisquis in appetendis fugié-
disq; rebus obtemperat rationi. Rationem porrò, mor
tales primum omnium in amorem, ac ueneratione di-
uinæ maiestatis incendere, cui debemus, & quod su-
mus, & quod compotes esse felicitatis possumus, secun
dum id commonet, atq; excitat nos ut uitam q̃ licet mi
nime anxiam, ac maxime lætã ducamus ipsi, cæteris q;
omnibus ad idem obtinendum adiutores nos pro na-
turæ societate præbeamus. Neq; em̃ quisq̃ unq̃ fuit
tam tristis ac rigidus assecla uirtutis, & osor uoluptatis,
qui ita labores, uigilias & squalores indicat tibi, ut non
idem aliorum inopiam, atq; incõmoda leuare, te pro
tua uirili iubeat, & id laudãdum humanitatis nomine
censeat, hominẽ homini saluti ac solatio esse, si huma-
num est maxime (qua uirtute nulla est homini magis
propria) aliorum mitigare molestiam, & sublata tristi-
tia uitæ iucunditati, hoc est uoluptati reddere. Quid ni
natura quenq; instiget ut sibimet idem præstet? Nam
aut mala

aut mala est uita iucũda, id est, uoluptaria, quod si est, At nunc quidam ac cersunt do lores uelut in his sita sit religio, cum ferẽdi potius sint si incidant ad pietatis officium tẽ dẽti, aut na turæ neces sitate acci dant.
non solum neminem ad eam debes adiutare, sed oñi
bus utpote noxiam ac mortiferam, quantum potes adi
mere, aut si conciliare aliis eam, ut bonam nõ licet mo-
do, sed etiam debes, cur non tibi in primis ipsi? cui non
minus propitium esse te quàm aliis decet. neq; eñ quũ
te natura moneat uti in alios bonus sis, eadẽ te rursus
iubet, in temet sæuum atq; inclemẽtem esse. Vitam er-
go iucundam inquiunt, id est uoluptatem tanq̃ opera
tionum omnium finem, ipsa nobis natura præscribit,
ex cuius præscripto uiuere, uirtutem definiunt. At quũ
natura mortales inuitet ad hilarioris uitæ mutuũ sub-
sidium (quod certe merito facit. neq; em̃ tam supra ge-
neris humani sortẽ quisq̃ est, ut solus naturæ curæ sit,
quæ uniuersos ex æquo fouet, quos eiusdem formæ cõ
munione cõplectitur) eadem te nimirũ iubet etiã atq;
etiã obseruare, ne sic tuis cõmodis obsecũdes: ut aliorũ
procures incõmoda. Seruanda igitur censent non inita Pacta & le ges.
solũ inter priuatos pacta, sed publicas etiã leges, quas
aut bonus princeps iuste promulgauit, aut populus, nec
oppressus tyrannide, nec dolo circũscriptus, de partien-
dis uitæ commodis, hoc est materia uoluptatis, cõmu-
ni consensu sanxit. His inoffensis legibus tuum cura-
re commodum, prudentia est: publicum præterea, pie-
tatis: Sed alienam uoluptatem præreptum ire, dum cõ
sequare tuam: ea uero iniuria est. cõtra tibi aliquid ipsi

demere,quod addas alijs,id demũ eſt humanitatis ac
Officia uitæ mutua. benignitatis officiũ,quod ipſum nunc̃ꝫ tantũ aufert cõ
modi,quantũ refert. Nam & beneficiorũ uiciſſitudine
penſatur,& ipſa benefacti cõſcientia,ac recordatio cha
ritatis eorũ & beneuolentiæ quibus benefeceris, plus
uoluptatis affert animo,quàm fuiſſet illa corporis qua
abſtinuiſti.Poſtremo(quod facile perſuadet animo li
benter aſſentienti religio)breuis & exiguæ uoluptatis
uicẽ,ingenti ac nunc̃ꝫ interituro gaudio rependit deus.
Itaqꝫ hoc pacto cenſent,& excuſſa ſedulo & perpenſa
re oẽs actiões noſtras,atqꝫ in his uirtutes etiã ipſas,
uoluptatem tandẽ uelut finem,felicitatemq; reſpicere.

Voluptas quid. Voluptatẽ appellant omnẽ corporis animi ue motũ
ſtatũc̃ꝫ,in quo uerſari natura duce delectet. Appetitio
nem naturæ,non temere addunt. Nam ut quicquid na
Falſæ uoluptates. tura iucũdum eſt,ad quod neqꝫ per iniuriam tenditur,
nec iucũdius aliud amittitur,nec labor ſuccedit,nõ ſeru
ſus modo,ſed recta quoqꝫ ratio perſequit̃,ita quæ præ
ter naturam dulcia ſibi mortales uaniſſima cõſpiratio
ne confingunt (tanc̃ꝫ in ipſis eſſet perinde res ac uoca
bula commutare)ea omnia ſtatuunt adeo nihil ad feli
citatem facere,ut plurimũ officiant etiam,uel eo quod
quibus ſemel inſederunt,ne ueris ac genuinis oblectа
mentis uſc̃ꝫ uacet locus, totum prorſus animum falſa
uoluptatis opinione præoccupãt. Sunt enim perquàm
multa,quæ quum ſuapte natura nihil contineant ſuã
uitatis

uitatis,imo bona pars amaritudinis etiam plurimum,
peruerſa,tum improbarum cupiditatum illecebra,non
pro ſummis tantum uoluptatibus habeantur: uerum
etiam inter præcipuas uitæ cauſas numerentur. In hoc
adulterinæ uoluptatis genere,eos collocant,quos ante
memoraui,qui quo meliorem togam habent, eo ſibi
meliores ipſi uidẽtur.qua una in re,bis errant. Neque Error eorũ qui ſibi ob cultũ placent.
eñ minus falſi ſunt, quod meliorẽ putant togam ſuã,
quàm quod ſe. Cur enim ſi ueſtis uſum ſpectes,tenuio
ris fili lana præſtet craſſiori? at illi tamen tanc̃ꝫ natura
nõ errore præcellerẽt, attollũt criſtas,& ſibimet quoqꝫ
precij credũt inde non nihil accedere.eóqꝫ honorem,
quem uilius ueſtiti ſperare non eſſent auſi elegantiori
togæ,uelut ſuo iure exigunt,& prætermiſſi negligẽtius
indignantur. At hoc ipſum quoqꝫ,uanis & nihil profu
turis honoribus affici,an non eiuſdẽ inſcitiæ eſt? Nam Stulti honores.
quid naturalis & ueræ uoluptatis affert nudatus alte-
rius uertex,aut curuati poplites,hoccine tuorum popli
tum dolori medebitur? aut tui capitis phreneſim leua
bit? In hac fucatæ uoluptatis imagine, mirum quàm
ſuauiter inſaniunt ij qui nobilitatis opinione ſibi blan
diuntur ac plaudunt, quod eiuſmodi maioribus na
ſci contigerit, quorum longa ſeries diues (neque enim
nunc aliud eſt nobilitas) habita ſit, præſertim in præ
dijs, nec pilo quidem minus ſibi nobiles uidentur, Vana nobilitas.
etiam ſi maiores nihil inde reliquerint, aut relictum

Stultiſſi/ma uolu/ptas ex gē/mis.

ipſi obligurierint. His adnumerant eos qui gemmis ac lapillis (ut dixi) capiuntur, ac dĳ quodammodo ſibi uidentur facti, ſi quando eximium aliquē conſequantur, eius præſertim generis, quod ſua tempeſtate, maximo apud ſuos æſtimetur. neq; ēm apud omnes, neq; omni

Opinio hominū p̄ciū addit, aut adimit gē mis.

tempore, eadem genera ſunt in precio: Sed nec niſi exemptum auro ac nudum comparāt. Imo ne ſic quidē, niſi adiurato uenditore, & præſtanti cautionem, uerā gemmam ac lapidem uerum eſſe, tam ſolliciti ſunt: ne oculis eorū, ueri loco adulterinus imponat. At ſpectaturo tibi, cur minus præbeat oblectamēti factitius, quē tuus oculus non diſcernit à uero. Vterq; ex æquo uale re debet, tibi, nō minus herde c̄p cæco. Quid hĳ qui ſuperfluas opes adſeruant, ut nullo acerui uſu, ſed ſola cōtemplatione delectentur, num ueram percipiūt: an falſa potius uoluptate luduntur? aut hi qui diuerſo uitio, aurum quo nunc̄p ſint uſuri, fortaſſe nec uiſuri amplius, abſcondunt, & ſolliciti ne perdant, perdunt. quid ēm aliud eſt, uſibus demptum tuis & omniū fortaſſe mortaliū, telluri reddere? & tu tamen abſtruſo theſauro, uelut animi iam ſecurus lætitia geſtis. Quem ſi quis furto ſuſtulerit, cuius tu ignarus furti, decem poſt annis obieris, toto illo decennio, quo ſubtractæ pecuniæ ſuperfuiſti, quid tua retulit, ſurreptū an ſaluū fuiſſe? utrōq; certe modo tantundē uſus ad te peruenit. Ad has tam ineptas lætitias, aleatores (quorū inſaniam auditu, non

Mira fictio & aptiſſi/ma.

Alea

uſu cognouere) uenatores præterea, atq; aucupes, adiū gunt. Nam quid habet, inquiunt, uoluptatis, talos in alueum proĳcere, quod toties feciſti, ut ſi quid uoluptatis ineſſet, oriri tamen potuiſſet ex frequenti uſu ſatietas: aut quæ ſuauitas eſſe poteſt, ac nō faſtidiū potius. in audiēdo latratu, atq; ululatu canum? aut qui maior uoluptatis ſenſus eſt, cum leporem canis inſequitur, c̄p quū canis canem? nempe idem utrobiq; agitur, accurritur enim, ſi te curſus oblectet. At ſi te cædis ſpes, laniatus expectatio ſub oculis peragendi retinet, miſericordiam potius mouere debet, ſpectare, lepuſculum à cane, imbecillum à ualidiore, fugacem ac timidū à feroce, innoxiū deniq; à crudeli diſcerptū. Itaq; Vtopiēſes totum hoc uenandi exercitium, ut rem liberis indignam, in lanios (quā artē per ſeruos obire eos ſupra diximus) reiecerunt. infimam enim eius partem eſſe uenationē ſtatuūt, reliquas eius partes & utiliores & honeſtiores ut quæ & multo magis conferant, & animalia neceſſitatis dūtaxat gratia perimāt, quū uenator ab miſeri animalculi cæde ac laniatu, nihil niſi uoluptatē petat, quā ſpectandæ necis libidinē in ipſis etiam beſtĳs, aut ab animi crudelis affectu cenſent exoriri, aut in crudelitatē deniq;, aſſiduo tā efferæ uoluptatis uſu defluere. Hæc igitur & quicquid eſt eiuſmodi (ſunt ēm innumera) c̄p pro uoluptatibus mortalium uulgus habeat, illi tamen quum natura nihil ĳnſit ſuaue, planè ſtatuūt, cum

Venatio.

At hæc hodie ars eſt deorū aucorum.

uera uoluptate nihil habere cõmercij. Nam quod uul-
go ſenſum iucunditate perfundunt (quod uoluptatis
opus uidetur) nihil de ſententia decedunt. nõ em̃ ipſi-
us rei natura, ſed ipſorum peruerſa conſuetudo in cau-
ſa eſt. cuius uitio fit, ut amara pro dulcibus amplectan-
Citta in grauidis tur. Nõ aliter ac mulieres grauidæ picem & ſeuum, cor-
rupto guſtu, melle mellitius arbitrantur. Nec cuiuſq; tamen aut morbo, aut conſuetudine deprauatum iudi-
cium, mutare naturam, ut non aliarum rerum, ita nec
Veræ uolu ptatis ſpẽs. uoluptatis poteſt. Voluptatum quas ueras fatẽtur, ſpecies diuerſas faciunt. Siquidem alias animo, corpo-
ri alias tribuunt. Animo dant intellectum, eam̃q; dulce-
dinem quam ueri contemplatio pepererit. Adhæc ſua-
uis additur bene actæ uitæ memoria, & ſpes nõ dubia
futuri boni. Corporis uoluptatem in duas partiuntur
formas, quarũ prima ſit ea, quæ ſenſum perſpicua ſua-
uitate perfundit, quod alias earum inſtauratione par-
Voluptates corpis. tium fit, quas inſitus nobis calor exhauſerit. Nam hæ
cibo potúq; redduntur, alias dum egeruntur illa, quo-
rum copia corpus exuberat. hæc ſuggeritur, dum excre-
mẽtis inteſtina purgamus, aut opera liberis datur, aut
ullius prurigo partis fricTu ſcalptuúe lenitur. Interdum
uero uoluptas oritur, nec reddittura quicquã quod mẽ-
bra noſtra deſyderent, nec ademptura quo laborent.
cæterum quæ ſenſus noſtros tamen ui quadam occul-
ta, ſed illuſtri motu titillet afficiat̃q;, & in ſe conuertat,
qualis ex

qualis ex muſica naſcitur. Alteram corporeæ uolupta-
tis formã, eam uolunt eſſe, quæ in quieto, atq; æquabili
corporis ſtatu conſiſtat, id eſt nimirum ſua cuiuſq; nul-
lo interpellata malo ſanitas. Hæc ſiquidẽ, ſi nihil eã do-
loris oppugnet, per ſe ipſa delectat, etiã ſi nulla extrin-
ſecus adhibita uoluptate moueat̃. Quãq; em̃ ſeſe mi-
nus effert, minuſq; offert ſenſui, q̃; tumida illa edẽdi bi-
bendiq; libido, nihilo tamen ſecius multi eam ſtatuũt
uoluptatũ maximã, omnes ferè Vtopienſes magnã &
uelut fundamentũ omnium acbaſim fatentur, ut quæ
uel ſola placidam & optabilem uitæ conditionem red-
dat, & qua ſublata, nullus uſq; reliquus ſit cuiq; uolu-
ptati locus. Nã dolore prorſus uacare, niſi adſit ſanitas,
ſtuporẽ certe nõ uoluptatẽ uocant. Iamdudum explo-
ſum eſt apud eos decretũ illorũ, qui ſtabilem & trãquil-
lam ſanitatẽ (nam hæc quoq; quæſtio gnauiter apud
eos agitata eſt) ideo nõ habendã pro uoluptate cenſe-
bant, quod præſentem nõ poſſe dicerẽt, niſi motu quo
piam extrario ſentiri. Verũ cõtra nũc in hoc propè uni
uerſi cõſpirant, ſanitatem uel in primis uoluptati eſſe.
Etem̃ quũ in morbo, inquiunt, dolor ſit, qui uoluptati
implacabilis hoſtis eſt, nõ aliter, ac ſanitati morbus, qd
ni uiciſſim inſit ſanitatis tranquillitati uoluptas? nihil
em̃ ad hãc rem referre putãt, ſeu morbus dolor eſſe, ſeu
morbo dolor ineſſe dicat̃. Tãtũdẽ em̃ utróq; modo ef-
fici. Quippe ſi ſanitas, aut uoluptas ipſa ſit, aut neceſſa-
rio uo-

Valeat poſſeſſor oportet.

rio uoluptatem pariat,uelut calor igni gignitur, nimirum utrobiq; efficitur,ut quibus immota ſanitas adeſt his uoluptas abeſſe non poſſit. Præterea dū ueſcimur, inquiunt,quid aliud quàm ſanitas quæ labefactari cœperat, aduerſus eſurientem (cibo commilitone)depugnat,in qua dū paulatim inualeſcit, ille ipſe profectus ad ſolitū uigorem ſuggerit illam,qua ſic reficimur, uoluptatem. Sanitas ergo quæ in conflictu lætatur, eadē nō gaudebit adepta uictoriam? Sed priſtinum robur, quod ſolum toto conflictu petiuerat tandem, feliciter aſſecuta,protinus obſtupeſcet? nec bona ſua cognoſcet atq; amplexabitur? Nam quod non ſentiri ſanitas dicta eſt,id uero per quàm procul à uero putant. Quis enim uigilans,inquiunt, ſanū eſſe ſe non ſentit,niſi qui non eſt? quē ne tātus,aut ſtupor,aut lethargus adſtringit,ut ſanitatem non iucundā ſibi fateatur ac delectabilem? at delectatio quid aliud quàm alio nomine uoluptas eſt? Amplectuntur ergo in primis animi uoluptates,(eas enim primas omnium principesq; ducūt)quarum potiſſimam partem cenſent ab exercitio uirtutum bonæq; uitæ conſcientia proficiſci. Earum uoluptatū quas corpus ſuggerit,palmam ſanitati deferunt. Nam edendi,bibendiq; ſuauitatem,& quicquid eandem oblectamenti rationem habet, appetenda quidem, ſed non niſi ſanitatis gratia ſtatuunt. Neq; em̄ per ſe iucūda eſſe talia,ſed quatenus aduerſæ ualitudini clanculū

ſurrepenti

ſurrepenti reſiſtunt. ideóq; ſapienti,ſicuti magis deprecandos morbos, quàm optandam medicinam,& dolores profligandos potius,quàm adſciſcenda ſolatia, ita hoc quoq; uoluptatis genere non egere quàm deliniri præſtiterit,quo uoluptatis genere ſi quisq̄ ſe beatum putet,is neceſſe eſt fateatur,ſe tum demum fore feliciſſimum,ſi ea uita contigerit, quæ in perpetua fame, ſiti, prutitu,eſu,potatione, ſcalptu,frictúq;, traducat̄: quæ quàm non fœda ſolum, ſed miſera etiam ſit, quis non uidet? Infimæ profecto omnium hæ uoluptates ſunt, ut minime ſynceræ,neq; enim unq̄ ſubeunt, niſi contrarijs coniunctæ doloribus, Nempe cum edendi uoluptate copulatur eſuries,idq; nō ſatis æqua lege. Nam ut uehementior,ita longior quoq; dolor eſt. quippe & ante uoluptatem naſcitur, & niſi uoluptate unà cōmoriente, non extinguitur. Huiuſmodi ergo uoluptates, niſi quatenus expetit neceſſitas, haud magni habēdas putāt. Gaudēt tamē etiā his,gratiq; agnoſcunt naturæ parentis indulgentiam,quæ fœtus ſuos ad id quod neceſſitatis cauſa tam aſſidue faciūdum erat,etiam blandiſſima ſuauitate pelliceat. Quanto enim in tedio uiuendū erat,ſi ut cæteræ ægritudines quæ nos infeſtant rarius,ita hij quoq; cotidiani famis ac ſitis morbi,uenenis ac pharmacis amaris eſſent abigendi? At formam, uires,agilitatem,hæc ut propria,iucundaq; naturæ dona libēter fouent. Quin eas quoq; uoluptates,quæ per

áures,oculos,ac nares admittunt, quas natura proprias ac peculiares esse homini uoluit (neq; enim aliud animantium genus,aut mundi formam pulchritudinēq; suspicit,aut odorum: nisi ad cibi discrimen,ulla cōmouetur gratia:neq; consonas inter se discordesq; sonorū distantias internoscit)& has inquam ut iucunda quædam uitæ condimenta persequuntur.In omnibus autē hunc habēt modum ne maiorem minor impediat,neu dolorem aliquando uoluptas pariat, quod necessario sequi censent,si inhonesta sit. At certe formæ decus contemnere:uires deterere,agilitatem in pigritiam uertere, corpus exhaurire ieiunijs,sanitati iniuriam facere:& cætera naturæ blandimenta respuere:nisi quis hæc suæ cōmoda negligat,dum aliorū publicamue ardentius procurat,cuius laboris uice maiorem a deo uoluptatem expectet:alioquin ob inanem uirtutis umbrā nullius bono,semet affligere:uel quo aduersa ferre minus molliste possit:nunq; fortasse uentura.hoc uero putant esse dementissimū,animiq; & in se crudelis: & erga naturā ingratissimi:cui tanquàm debere quicq; dedigneturomnibus eius beneficijs renunciat. Hæc est eorum de uirtute ac uoluptate sentētia:qua nisi sanctius aliquid inspiret homini:cælitus immissa religio:nullam inuestigari credunt humana ratione ueriorem:qua in re rectene an secus sentiant,excutere nos,neq; tempus patitur, neq; necesse est.quippe qui narranda eorum institutanon etiam

Annotandū & hoc diligēter.

non etiam tuenda suscepimus.Cæterum hoc mihi certe persuadeo,ut ut sese habeāt hæc decreta: nusq; neq; præstantiorem populum, neq; feliciorem esse respublicam.Corpore sunt agili uegetoq;: uirium amplius quàm statura promittat. nec ea tamen improcera: & quum neq; solo sint usq;quaq; fertili:nec admodū salubri cælo:aduersus aerem ita sese temperantia uictus muniūt:terræ sic medentur industria: ut nusquàm gentium sit frugis,pecorisq; prouentus uberior: aut homi nū uiuaciora corpora:paucioribusq; morbis obnoxia. Itaq; non ea modo quæ uulgo faciūt agricolæ: diligenter ibi administrata conspicias: ut terram natura maligniorem, arte atq; opera iuuent:sed populi manibus alibi radicitus euulsam syluam, alibi consitam uideas: qua in re habita est nō ubertatis: sed uecturæ ratio: ut essent ligna,aut mari,aut fluuijs,aut urbibus ipsis uiciniora,minore enim cum labore terrestri itinere,fruges quàm ligna longius afferūtur. Gens facilis ac faceta,sollers,ocio gaudēs,corporis laborū (quum est usus) satis patiēs, Cæterū aliàs haud q̄q̄ sanè appetēs:animi stu diis infatigata. Qui quū à nobis accepissent de literis & disciplina Græcorū (Nam in latinis præter historias ac poetas nihil erat quod uidebant magnope probaturi)mirū quāto studio cōtenderūt,ut eas liceret ipsis:nostra interpretatiōe pdiscere. Cœpimus ergo legere,magis adeo primū,ne recusare laborē uideremur,q̄ quod

Felicitas Vtopiēsiū ac descriptio.

Vtilitas linguæ græcæ

Docilitas Vtopiēsiū mira.

fructū eius aliquē ſperaremus. At ubi paulum proceſſi
mus, ipſorū diligētia fecit, ut noſtrā haud fruſtra impē
dendā animo ſtatim præciperemus. Si quidē literarū
formas, tam facile imitari, uerba tam expedite pronun-
ciare, tam celeriter mandare memoriæ, & tanta cum fi-
de reddere cœperunt, ut nobis miraculi eſſet loco, niſi
quod pleraq; pars eorum, qui non ſua ſolum ſponte
accenſi, uerū ſenatus quoq; decreto iuſſi, iſta ſibi diſcen-
da ſumpſerūt: E numero ſcholaſticorum, ſelectiſſimis
ingeniis, & matura ætate fuerunt. Itaq; minus quàm
triennio nihil erat in lingua, quod requirerent bonos
autores, niſi obſtet libri menda, inoffenſe perlegerent.
Eas literas ut equidem coniicio ob id quoq; facilius ar-
ripuerunt, quod nonnihil illis eſſent cognatæ. Suſpicor
enim eam gentem a græcis originē duxiſſe: propterea
quod ſermo illorum cætera ferè Perſicus, nō nulla græ-
ci ſermonis ueſtigia ſeruet in urbium ac magiſtratuum
uocabulis. Habent ex me, (Nam librorum ſarcinā me-
diocrem loco mercium quarto nauigaturus in nauem
conieci quod mecum planè decreueram nunq; portus
redire quàm cito) Platonis opera pleraq;, Ariſtotelis
plura, Theophraſtū item de plantis, ſed pluribus, quod
doleo, in locis mutilum. In librum enim dum nauiga-
bamus negligentius habitum, cercopithecus inciderat
qui laſciuiēs ac ludibundus, paginas aliquot hinc atq;
inde euulſas lacerauit. Ex hīs qui ſcripſere grammati-
cam,

At nunc ſti
pites & cau
dices dicāt
literis: feli-
ciſſima in-
genia uolu
ptatib⁹ cor
rumpunt.

cam, Laſcarem habent tantum, Theodorum enim nō
aduexi mecum, nec dictionarium aliquem præter He-
ſychium, ac Dioſcoridem: Plutarchi libellos habēt cha-
riſſimos, & Luciani quoq; facetijs ac lepore capiuntur.
Ex poetis habent Ariſtophanem, Homerum, atq;. Eu-
ripidem: tum Sophoclem minuſculis Aldi formulis. Ex
hiſtoricis Thucydidem atq; Herodotum: necnon He-
rodianum. Quin in re medica quoq; ſodalis meus Tri
cius Apinatus aduexerat ſecum parua quædam Hip-
pocratis opuſcula, ac Microtechnen Galeni, quos li-
bros magno in precio habent: ſiquidem & ſi omnium
ferè gentium, re medica minime egent, nusq; tamen in
maiore honore eſt, uel eo ipſo quod eius cognitionem
numerāt inter pulcherrimas atq; utiliſſimas partes phi
loſophiæ: cuius ope philoſophiæ dum naturæ ſecreta
ſcrutantur, uidentur ſibi non ſolum admirabilem inde
uoluptatem percipere: ſed apud autorem quoq; eius,
atq; opificem ſummam inire gratiam: Quæ cæterorum
more artificum arbitrātur: mundi huius uiſendam ma
chinam homini (quem ſolum tantæ rei capacem fecit)
expoſuiſſe ſpectandam: eòq; chariorem habere: curio-
ſum ac ſollicitum inſpectorem, operiſq; ſui admirato-
rem: quàm eum qui uelut animal expers mentis: tantū
ac tam mirabile ſpectaculum, ſtupidus immotuſq; ne
glexerit. Vtopienſium itaq; exercitata literis ingenia
mire ualent ad inuentiones artium, quæ faciant aliquid

Medicina
utiliſſima.

Contēpla-
tio naturæ.

ad commodæ uitæ compẽdia. Sed duas tamen debent nobis Chalcographorũ & faciendæ chartæ, nec ſolis tà men nobis ſed ſibi quoq; bonam eius partem. Nam quum oſtenderemus eis libris chartaceis impreſſas ab Aldo literas, & de chartæ faciendæ materia, ac literas imprimendi facultate loqueremur: aliquid magis q̃ explicaremus (neq; enim quisq̃ erat noſtrum qui alterutram calleret) ipſi ſtatim acutiſſime coniecerunt rem: & quum ante pellibus corticibus ac papyro tantũ ſcribe/rent, iam chartam ilico facere, & literas imprimere tentarunt: quæ quum primo non ſatis procederẽt, eadem ſæpius experiẽdo, breui ſunt utrũq; conſecuti, tantũq; effecerunt, ut ſi eſſent Græcorũ exemplaria librorum: codices deeſſe nõ poſſent. At nũc nihil habẽt amplius, q̃ à me cõmemoratũ eſt, id uero quod habẽt impreſſis iam libris in multa exemplariorũ millia propagaue/re. Quiſquis eo ſpectãdi gratia uenerit, quem inſignis aliqua dos ingenij aut longa pegrinatione uſum: multarum cognitio terrarum cõmendet (quo nomine gratus fuit noſter appulſus) pronis animis excipitur. Quippe libenter audiunt, quid ubiq; terrarum geratur. Cæterum mercandi gratia non admodum frequenter ap/pellitur. Quid enim ferrent: niſi aut ferrum, aut quod quiſq; referre mallet, aurum argẽtumue? Tum quæ ex ipſis exportanda ſint, ea conſultius putant ab ſe efferri quàm ab alijs illinc peti, quo & exteras undiq; gentes exploratiores

exploratiores habeant, neq; maritimarũ rerum uſum ac peritiam oblitum eant.

DE SERVIS.

PRo ſeruis neq; bello captos habent niſi ab ipſis geſto, neq; ſeruorum filios: neq; deniq; quenq̃ quẽ apud alias gentes ſeruientem poſſent comparare, ſed aut ſi cuius apud ſe flagitium in ſeruitium uertitur, aut quos apud exteras urbes (quod genus multo frequentius eſt) admiſſum facinus deſtinauit ſupplicio. Eorum enim multos, interdum æſtimatos uili, ſæpius etiã gratis impetratos, auferunt. Hæc ſeruorum genera non in opere ſolum perpetuo: uerum etiam in uinculis habẽt: ſed ſuos durius quos eo deploratiores, ac deteriora meritos exempla cenſent, quod tam prædara educatione ad uirtutem egregie inſtructi: contineri tamen ab ſcelere non potuerint. Aliud ſeruorum genus eſt: quum alterius populi mediaſtinus quiſpiã laborioſus ac pauper elegerit apud eos ſua ſponte ſeruire. Hos honeſte tractant ac niſi quod laboris: ut pote conſuetis, imponitur pluſculum non multo minus clementer ac ciues habent: uolentem diſcedere (quod non ſæpe fit) neq; retinent inuitum, neque inanem dimittunt. Egrotantes: ut dixi, magno cum adfectu curant, nihilq; prorſus omittunt quo ſanitati eos, uel medicinæ uel uictus obſeruatione, reſtituant. Quin inſanabili mor/

Mira huius gentis æquitas.

De ægrotis.

bo laborantes assidendo, colloquendo, adhibendo demum quæ possunt leuamenta solantur. Cæterum si non immedicabilis modo morbus sit uerũetiam perpetuo uexet atq; discrutiet:tum sacerdotes ac magistratus hortantur hominem,quandoquidem omnibus uitæ munijs impar alijs molestus ac sibi grauis morti iam suæ superuiuat,ne secũ statuat pestem diutius ac luem alere,neue quum tormentum ei uita sit mori dubitet, quin bona spe fretus acerba illa uita uelut carcere atq; aculeo uel ipse semet eximat:uel ab alijs eripi se sua uoluntate patiatur: hoc illum quum non commoda, sed supplicium abrupturus morte sit prudenter facturum, quoniam uero sacerdotum in ea reconsilijs,id est interpretum dei sit obsecuturus,etiam pie sanctéq; facturũ. Hæc quibus persuaserint:aut inedia sponte uitã finiũt, aut sopiti sine mortis sensu soluũtur. Inuitum uero neminem tollunt nec officij erga eum quicq̃ imminuunt, persuasos hoc pacto defungi honorificũ. Alioqui qui mortem sibi consciuerit causa non probata sacerdotibus & senatui:hunc neq; terra neq; igne dignantur:sed in paludem aliquam turpiter insepultus abijcitur.

Mors sponcanea.

Fœmina non ante annum duodeuicesimũ nubit. Mas non nisi expletis quatuor etiã amplius. Ante coniugiũ, mas aut fœmina si conuincatur furtiuæ libidinis, grauiter in eũ eaḿue animaduertit: coniugióq; illis in totũ interdicitur,nisi uenia principis noxam remiserit, sed & pater

Deconiugijs.

pater & materq; familias cuius in domo admissum flagitium est:tanq̃ suas partes parum diligẽter tutati magnæ obiacent infamiæ:id facinus ideo tam seuere uindicant,quod futurum prospiciunt,ut rari in coniugalẽ amorem coalescerent:in quo ætatem omnem cum uno uideant exigendã: & perferendas insuper quas ea res affert molestias,nisi à uago concubitu diligẽter arceantur, Porro in deligendis coniugibus ineptissimũ ritum (uti nobis usum est) adprimeq; ridiculum, illi serio ac seuere obseruant. Mulierem enim seu uirgo seu uidua sit,grauis & honesta matrona proco nudam exhibet, ac probus aliquis uir uicissim nudum puellæ procum sistit. Hunc morem quum uelut ineptum ridentes improbaremus,illi contra cæterarum omnium gentium insignem demirari stultitiam,qui quũ in equuleo comparando,ubi de paucis agitur nummis,tam cauti sint, ut q̃uis ferè nudũ nisi detracta sella tamen,omnibusq; reuulsis ephippijs recusent emere,ne sub illis operculis hulcus aliquod delitescret, in deligenda coniuge, qua ex re aut uoluptas,aut nausea sit totã per uitam comitatura,tam negligenter agant,ut reliquo corpore uestibus obuoluto,totam mulierẽ uix ab unius palmæ spatio(nihil enim præter uultum uisitur)æstiment adiungantq; sibi non absq; magno(si quid offendat postea) male cohærẽdi periculo. Nam neq; omnes tam sapiẽtes sunt ut solos mores respiciant, & in ipsorum quoq;

Et si parũ uerecũde haud tamen incaute.

ſapientum coniugijs,ad animi uirtutes non nihil addi/
tamenti corporis etiam dotes adijciunt,certe tam fœda
deformitas,latere ſub illis poteſt inuolucris ut aliena/
re prorſus animū ab uxore queat, quum corpore iam
ſeiungi non liceat:Qualis deformitas ſi quo caſu con/
tingat poſt contractas nuptias,ſuam quiſq; ſortem ne
ceſſe ferat,ante uero ne quis capiatur inſidijs, legibus
caueri debet,idq; tanto maiore ſtudio fuit curandum
quod & ſoli illarū orbis plagarū ſingulis ſunt contenti
Diuortiū. cōiugibus:& matrimoniū ibi haud ſæpe aliter, q̄ mor
te ſoluitur:niſi adulterium:in cauſa fuerit,aut morū nō
ferenda moleſtia.Nempe alterutri ſic offenſo facta ab
ſenatu coniugis mutādi uenia: alter infamem ſimul ac
cælibem perpetuo uitam ducit.Alioquin inuitam con/
iugē,cuius nulla ſit noxa repudiare,quod corporis obti
gerit calamitas, id uero nullo pacto ferunt:nam & cru/
dele iudicant,tum quenq; deſeri,cum maxime eget ſo/
latio,& ſenectuti,quum & morbos afferat & morbus
ipſa ſit:incertam atq; infirmā fidem fore. Cæterum ac/
cidit interdum ut quum non ſatis inter ſe coniugum
conueniant mores repertis utriq; alijs quibus cum ſpe/
rent ſe ſuauius eſſe uicturos amborum ſponte ſepara/
ti:noua matrimonia cōtrahant, haud abſq; ſenatus au/
toritate tamen,qui niſi cauſa per ſe atq; uxores ſuas di
ligenter cognita:diuortia non admittit.Imo ne ſic qui/
dem,facile.quod rem minime utilem ſciunt firmandæ
coniugum

coniugum charitati,facilem nouarū nuptiarum ſpem
eſſe propoſitam. Temeratores coniugij grauiſſima
ſeruitute plectuntur, & ſi neuter erat cælebs,iniuriam
paſſi (uelint modo) repudiatis adulteris cōiugio in/
ter ſe ipſi iunguntur alioquin quibus uidebitur. At
ſi læſorum alteruter erga tam male merentem con/
iugem: in amore perſiſtat: tamen uti coniugij lege
non prohibetur ſi uelit in opera damnatum ſequi:
accidit q̄; interdum ut alterius pœnitentia alterius of
ficioſa ſedulitas miſerationem commouens principi,
libertatem rurſus impetret. Cæterum ad ſcelus iam
relapſo nex infligitur. Cæteris facinoribus nullam cer
tam pœnam lex ulla præſtituit: ſed ut quodq; atrox,
aut contra uiſum eſt: ita ſupplicium ſenatus decer/
nit. Vxores mariti caſtigant, & parentes liberos: ni/
ſi quid tam ingens admiſerint: ut id publice puniri,
morum interſit. ſed ferè grauiſſima quæq; ſcelera ſer/
uitutis incommodo puniuntur, id ſiquidem & ſcele/
ratis non minus triſte: & reipublicæ magis commo/
dum arbitrantur, quàm ſi mactare noxios & proti/
nus amoliri feſtinent. Nam & labore quàm nece ma
gis proſunt,& exemplo diutius alios ab ſimili flagitio
deterrent.quod ſi ſic habiti rebellent atq; recalcitrent,
tum demum uelut indomitæ beluæ. quos cohercere
carcer & catena non poteſt,trucidantur.At patientibus
nō adimit omnis omnino ſpes: quippe longis domiti

Aeſtima/
tio ſuppli/
cij penes
magiſtra/
tum.

malis si eam pœnitentiam præ se ferant,quæ peccatum testetur magis eis displicere quàm pœnam,principis interdum prærogatiua:interdũ suffragijs populi,aut mitigatur seruitus aut remittitur.Sollicitasse ad stuprum nihilo minus quàm stuprasse periculi est.In omni siquidem flagitio certum destinatumq; conatum æquant facto.neq; enim id quod defuit ei putant prodesse debere:per quem nõ stetit:quo minus nihil defuerit.Morriones in delitijs habentur,quos ut affecisse contumelia magno in probro est,ita uoluptatem ab stultitia capere non uetant.Si quidem id morionibus ipsis maximo esse bono censent,cuius qui tam seuerus ac tristis est ut nullum neq; factum neq; dictum rideat ei tutandum non credunt,ueriti ne non satis indulgenter curetur ab eo,cui non modo nulli usui,sed ne oblectamento quidem(qua sola dote ualent)futurus esset. Irridere deformem aut mutilum,turpe ac deforme nõ ei, qui ridetur,habetur,sed irrisori qui cuiq; quod in eius potestate nõ erat ut fugeret, id uitij loco stulte exprobret. Vt enim formã naturalem nõ tueri segnis atq; inertis ducunt,sic adiuumentũ ab fucis quærere infamis apud illos insolentia est. Vsu enim ipso sentiunt, quàm non ullum formæ decus uxores æque ac morum probitas & reuerentia cõmendet maritis.Nam ut forma nõnulli sola capiuntur,ita nemo nisi uirtute atq; obsequio retinetur. Non pœnis tantum deterrent à flagitijs, sed propositis

Stupri sollicitati pœna.

Voluptas e morionibus.

Fucata forma.

Et præmijs inuitãdi ciues ad officium.

propositis quoq; honoribus ad uirtutes inuitãt,ideóq; statuas uiris insignibus & de republica præclare meritis in foro collocant, in rerum bene gestarum memoriam, simul ut ipsorum posteris maiorum suorum gloria calcar & incitamentum ad uirtutem sit. Qui magistratum ullum ambierit exspes omnium redditur. Conuiuunt amabiliter, quippe nec magistratus ullus insolens, aut terribilis est:patres appellantur:& exhibent. ijsdem defertur:ut debet:ab uolentibus honor:nõ ab inuitis exigitur.Ne principem quidẽ ipsum,uestis aut diadema, sed gestatus frumenti manipulus discernit, ut pontificis insigne est prælatus cereus. Leges habent per quàm paucas.sufficiunt enim sic institutis paucissimæ. Quin hoc in primis apud alios improbant populos,quod legum interpretumq; uolumina,non infinita sufficiunt. Ipsi uero censent iniquissimum:ullos homines his obligari legibus:quæ aut numerosiores sint,quàm ut perlegi queant:aut obscuriores quàm ut à quouis possint intelligi:porrò causidicos:qui causas tractent callide: ac leges uafre, disputent:prorsus omnes excludunt.censent enim ex usu esse:ut suam quisq; causam agat:eademq; referat iudici:quæ narraturus patrono fuerat. Sic & minus ambagum fore & facilius elici ueritatem. dum eo dicente:quem nullus patronus fucum docuit: iudex solerter expendit singula:& contra uersutorum calumnias simplicioribus ingenijs opitulat'. hæc apud

Damnat' ambitus. Honor magistratuũ. Dignitas principis.

Leges paucæ.

Aduocatorum inutilis turba.

alias gentes:in tanto perplexissimarum aceruo legum difficile est obseruari. Cæterum apud eos unusquisq; est legis peritus. Nam & sunt (ut dixi) paucissimæ:& interpretationum præterea ut quæq; est maxime crassa:ita maxime æquam censent. Nempe quum omnes leges (inquiunt) ea tantum causa promulgentur:ut ab his quisq; sui commonefiat officij: subtilior interpretatio paucissimos admonet (pauci enim sunt qui assequantur) quum interim simplicior ac magis obuius legum sensus:omnibus in apto sit:alioquin quod ad uulgus attinet: cuius & maximus est numerus & maxime eget admonitu:quid referat utrum legem omnino non condas: an conditam in talem interpreteris sententiam:quàm nisi magno ingenio & longa disputatione nemo possit eruere: ad quam inuestigandā neq; crassum uulgi iudicium queat attingere: neq; uita in comparando uictu occupata sufficere. His eorum uir tutibus incitati finitimi:qui quidem liberi sunt & suæ spontis (Multos enim ipsi iam olim tyrannide liberauerunt) magistratus sibi:ab illis alij quotannis:alij in lustrum impetrant:quos defunctos imperio, cum honore ac laude reducunt:nouoq; secum rursus in patriā reuehunt. Atq; hi quidem populi optime profecto ac saluberrime reipublicæ suæ consulunt: cuius & salus & pernicies, quum ab moribus magistratuum pendeat: quos nam potuissent elegisse prudentius, quàm qui neq;

neq; ullo precio queant ab honesto deduci (utpote quod breui sit remigraturis inutile) ignoti ciuibus, aut prauo cuiusq; studio aut simultate flecti. Quæ duo mala, affectus atq; auaritiæ, sicubi incubuere iudicijs, illico iustitiam omnem, fortissimum reipublicæ neruum dissoluunt. Hos Vtopiani populos, quibus qui imperent ab ipsis petunt, appellant socios, cæteros quos beneficijs auxerūt amicos uocāt. Fœdera quæ reliquæ inter se gentes toties ineunt:frangunt ac renouant, ipsi nulla cum gente feriunt. Quorsum enim fœdus inquiunt:quasi non hominem homini satis natura conciliet quàm qui contempserit, hunc uerba scilicet putes curaturum. In hanc sententiam eo uel maxime trahuntur, quod in illis terrarum plagis, fœdera pactaq; principū solent parum bona fide seruari. Etenim in Europa idq; his potissimū partibus quas CHRISTI fides & religio possidet, sancta est & inuiolabilis ubiq; maiestas fœderū, partim ipsa iustitia & bonitate principum, partim summorū reuerentia metúq; pontificū, qui ut nihil in se recipiunt ipsi:quod non religiosissime præstant. ita cæteros omnes principes iubent, ut pollicitis omnibus modis immorentur, tergiuersantes uero pastorali censura & seueritate compellunt. Merito sane censent turpissimam rem uideri si illorum fœderibus absit fides: qui peculiari nomine fideles appellantur. At in illo nouo orbe terrarum, quē circulus æquator uix tam longe

De fœderibus.

ab hoc noſtro orbe ſemouet: ꝙ uita moreſq; diſſidẽt: fœderum nulla fiducia eſt: quorum ut quoq; plurimis ac ſanctiſſimis ceremonijs innodatum fuerit: ita citiſſime ſoluitur inuẽta facile in uerbis calumnia, quæ ſic interim de induſtria dictant callide: ut nunꝙ tam firmis adſtringi uinculis queant: quin elabantur aliqua, fœduſq; & fidem pariter eludant. Quam uafriciem, imo quàm fraudem dolumq; ſi priuatorum deprehenderẽt interueniſſe contractui: magno ſupercilio rem ſacrilegam: & furca dignam clamitarent, hi nimirum ipſi: qui eius conſilij principibus dati: ſemet gloriãtur Autores. Quo fit ut iuſtitia tota uideatur, aut nõ niſi plebea uirtus & humilis, quæq; longo interuallo ſubſidat infra regale faſtigium: aut uti ſaltem duæ ſint quarum altera uulgus deceat, pedeſtris & humirepa: néue uſq; ſepta tranſilire queat, multis undiq; reſtricta uinculis, altera principum uirtus, quæ ſicuti ſit quàm illa popularis auguſtior: ſic eſt etiã longo interuallo liberior, ut cui nihil non liceat niſi quod non libeat. Hos mores ut dixi principum: illic fœdera tam male ſeruantium puto in cauſa eſſe: ne ulla feriant Vtopienſes: mutaturi fortaſſe ſententiam ſi hic uiuerent. Quanꝙ illis uidetur ut optime ſeruentur: male tamen inoleuiſſe fœderis omnino ſanciendi conſuetudinem qua fit, ut (perinde ac ſi populum populo: quos exiguo ſpacio, collis tantum aut riuus diſcriminat: nulla naturæ ſocietas copularet) hoſtes

hoſtes atque inimicos inuicem ſeſe natos putent, meritóq; in mutuam graſſari perniciem, niſi fœdera prohibeant, quin his ipſis quoq; initis, non amicitiam coalescere, ſed manere prædandi licentiam, quatenus per imprudẽtiam dictandi fœderis, nihil quod prohibeat ſatis caute comprehenſum in pactis eſt. At illi contra cenſent, neminem pro inimico habendum, à quo nihil iniuriæ profectum eſt. Naturæ conſortium, fœderis uice eſſe, & ſatius, ualentiuſq; homines inuicem beneuolentia, quàm pactis, animo quàm uerbis connecti.

DE RE MILITARI.

BEllum utpote rem planè beluinam, nec ulli tamen beluarum formæ in tam aſſiduo, atq; homini eſt uſu, ſummopere abominantur, contráq; morem gentium fermè omniũ nihil æque ducunt inglorium, atq; petitam è bello gloriam. eóq; licet aſſidue militari ſeſe diſciplina exerceant, neque id uiri modo, ſed fœminæ quoque, ſtatis diebus, ne ad bellum ſint, quum exigat uſus, inhabiles: non temere capeſſunt tamen, niſi quo aut ſuos fines tueãtur, aut amicorum terris, infuſos hoſtes propulſent, aut populum quempiam tyrannide preſſum, miſerati, (quod humanitatis gratia faciunt) ſuis uiribus Tyrãni iugo, & ſeruitute liberent. Quanquàm auxilium gratificantur amicis non ſemper quidem, quo ſe defendant, ſed interdum quoq; illatas reta

lient,atq; ulciſcantur iniurias.uerum id ita demum faciunt, ſi re adhuc integra conſulantur ipſi, & probata cauſa,repetitis ac non redditis rebus belli autores inferendi ſint, quod non tunc ſolum decernũt,quoties hoſtili incurſu abacta eſt præda.uerum tum quoque multo infeſtius, quum eorum negotiatores uſquàm gentium,uel iniquarum prætextu legum, uel ſiniſtra deriuatione bonarum, iniuſtam ſubeunt, iuſtitiæ colore,calumniam. Nec alia fuit eius origo belli,quod pro Nephelogetis aduerſus Alaopolitas, paulo ante noſtram memoriam, Vtopienſes geſſere,quàm apud Alaopolitas Nephelogetarum mercatoribus illata prætextu iuris(ut uiſum eſt ipſis)iniuria certe, ſiue illud ius, ſiue ea iniuria fuit,bello tam atroci eſt uindicata, quũ ad proprias utriuſq; partis uires, odiáq; circũiectarum etiam gentium ſtudia atque opes adiungerentur, ut florentiſſimis populorum alijs concuſſis,alijs uehementer afflictis,orientia ex malis mala, Alaopolitarum ſeruitus demum, ac deditio finierit, qua in Nephelogetarum (neq; enim ſibi certabant Vtopienſes)poteſtatem conceſſere,gentis,florentibus Alaopolitarum rebus,haud quaquàm cum illis conferendæ. Tam acriter Vtopienſes amicorum, etiam in pecunijs, iniuriam perſequuntur,ſuas ipſorũ,non item,qui ſicubi circunſcripti bonis excidant,modo corporibus abſit uis hactenus iraſcuntur,uti quoad ſatiſfactio fiat, eius cõmercio gẽtis abſtineant.

neant. Non quod minoris ſibi curæ ciues, q̃; ſocij ſint, ſed horum tamen pecuniam intercipi, ægrius q̃; ſuam ferunt,propterea quod amicorum negotiatores,quotiam de ſuo perdunt priuato,graue uulnus ex iactura ſentiunt. At ipſorum ciuibus nihil niſi de publica perit, præterea quod abundabat domi, ac ueluti ſupererat, alioqui non emittendum foras. Quo fit uti intertrimentum citra cuiuſquàm ſenſum accidat. Quo circa nimis crudele cenſent id damnum multorum ulciſci mortibus,cuius damni incommodum nemo ipſorum,aut uita,aut uictu perſentiſcat. Cæterum ſi quis ſuorũ uſq; per iniuriam debilitetur,aut occidat,ſiue id publico factum conſilio,ſiue priuato ſit,per legatos re comperta, niſi deditis noxijs placari nõ poſſunt,quin ilico bellum denuncient. Noxæ deditos,aut morte,aut ſeruitio puniunt. Cruentæ uictoriæ non piget modo eos,ſed pudet quoq;,reputantes inſcitiam eſſe quãlibet precioſas merces nimio emiſſe,arte doloq; uictos, oppreſſos hoſtes impendio gloriantur,triũphumq; ob eam rẽ publicitus agunt,& uelut re ſtrennue geſta,tropheũ erigunt. tunc enim demum uiriliter ſeſe iactant, & cum uirtute geſſiſſe,quoties ita uicerint, quomodo nullum animal præter hominẽ potuit,id eſt ingenij uiribus. Nam corporis inquiũt urſi, leones,apri,lupi,canes, cæteræq; beluæ dimicant,quarum ut pleræq; nos robore ac fero cia uincunt,ita cunctæ ingenio, & ratione ſuperantur.

Magno empta uictoria.

Hoc unum illi in bello ſpectant, uti id obtineant, quod ſi fuiſſent ante conſequuti, bellum non fuerant illaturi, aut ſi id res uetet, tam ſeueram ab his uindictam expe/tunt, quibus factum imputant, ut idem auſuros in poſterum terror abſterreat. Hos propoſiti ſui ſcopos deſtinant, quos mature petunt. at ita tamẽ, uti prior uitandi periculi cura, quàm laudis aut famæ cõſequendæ ſit. Itaq; protinus indicto bello, ſchedulas ipſorum publico ſigno roboratas, locis maxime cõſpicuis hoſticæ terræ, clam uno tempore multas appendi procurant, quibus ingentia pollicentur præmia, ſi quis principem aduerſarium ſuſtulerit, deinde minora quancq; illa quoq; egregia decernunt, pro ſingulis eorum capitibus, quorum nomina in ijſdem literis proſcribũt, hij ſunt quos ſecundum principem ipſum, autores initi aduerſus conſilij ducunt. Quicquid percuſſori præſiniunt, hoc gemínãt ei, qui uiuũ è proſcriptis aliquẽ ad ſe pduxerint, quum ipſos quoq; proſcriptos, præmijs ijſdem, addita etiam impunitate, contra ſocios inuitant. Itaq; fit celeriter, ut & cæteros mortales ſuſpectos habeant, & ſibi inuicem ipſi, neq; fidentes ſatis, neq; fidi ſint, maximóq; in metu & non minore periculo uerſentur. Nam ſæpenumero conſtat eueniſſe, uti bona pars eorum & principem in primis ipſe ab his proderentur, in quibus maximam ſpem repoſuerunt. Tam facile quoduis in facinus impellũt munera, quibus illi nullum exhibent modum.

Sed memores in quantum diſcrimen hortantur, operam dant, uti periculi magnitudo beneficiorũ mole compenſetur. eóq; non immenſam modo auri uim, ſed prædia quoq; magni redit9 in locis apud amicos tutiſſimis, propria ac perpetua pollicitantur, & ſumma cũ fide præſtant. Hunc licitandi mercandiq; hoſtis morẽ, apud alios improbatum, uelut animi degeneris crudele facinus illi magnæ ſibi laudi ducunt, tanq; prudentes, qui maximis hoc pacto bellis, ſine ullo prorſus prælio defungantur, humaniq; ac miſericordes etiam, qui paucorum nece noxiorum, numeroſas innocentium uitas redimãt, qui pugnando fuerint occubituri. Partim è ſuis, partim ex hoſtibus, quorum turbam, uulguſq; non minus fermè quàm ſuos miſerãtur, gnari nõ ſua ſponte eos bellum capeſſere, ſed principum ad id furijs agi. Si res hoc pacto non procedat, diſſidiorum ſemina iaciunt, aluntq; fratre principis, aut aliquo è nobilibus in ſpem potiundi regni perducto. Si factiones internæ languerint, finitimas hoſtibus gẽtes excitãt, committuntq;, eruto uetuſto quopiam titulo, quales nunq; regibus deſunt, ſuas ad bellum opes polliciti, pecuniã affluenter ſuggerunt. Ciues parciſſime, quos tam unice habent charos, tantiq; ſeſe mutuo faciunt, ut neminem ſint è ſuis cum aduerſo principe libenter commutaturi. At aurum, argentumq; quoniam unũ hunc in uſum omne ſeruant, haud grauatim erogant, utpote non mi-

nus cõmode uicturi,etiam si uniuersum impenderent. Quin præter domesticas diuitias est illis foris quoque infinitus thesaurus,quo plurimæ gentes, uti ante dixi, in ipsorum ære sunt. ita milites undiq; conductos ad bellum mittunt,præsertim ex Zapoletis. Hic populus quingentis passuum millibus ab Vtopia distat,orientem solem uersus,horridus,agrestis,ferox, syluas montesq; asperos, quibus sunt innutriti, præferunt. Dura gens,æstus,frigoris,& laboris patiens, delitiarũ expers omniũ,neque agriculturæ studens,& cum ædificiorum tum uestitus indiligens,pecorum duntaxat curam habent.Magna ex parte uenatu & raptu uiuunt. Ad solum bellum nati, cuius gerendi facultatẽ studiose quærunt,repertã cupide amplectuntur, & magno numero egressi,cuiuis requirenti milites uili semet offerũt.Hanc unam,uitæ artem nouerũt,qua mors quæritur, sub quibus merent,acriter pro hijs & incorrupta fide dimicãt. Verum in nullum certum diem sese obstringunt,sed ea lege in partes ueniunt, ut posteriore die, uel ab hostibus,oblato maiore stipendio sint staturi,ijdem perendie rursus inuitati plusculo remigrant. Rarum oritur bellum,in quo non bona pars illorũ in utroq; sint exercitu.itaq; accidit quotidie, ut sanguinis necessitudine, coniuncti, qui & ijsdem in partibus conducti familiarissime semet inuicem utebantur, paulo post in contrarijs distracti copias,hostiliter concurrant.& infestis animis,

mis,obliti generis,immemores amicitiæ, mutuo sese cõfodiant,nulla alia causa in mutuam incitati perniciem, quàm quod à diuersis principibus exigua pecuniola conducti, cuius tam exactam habent rationem, ut ad diurnũ stipendium unius accessione assis facile ad commutandas partes impellantur.Ita celeriter imbiberunt auaritiam,quæ tamen nulli est eis usui. Nam quæ sanguine quærunt, protinus per luxum,& eum tamen miserum consumunt. Hic populus Vtopiensibus aduersus quosuis mortales militat,quod tanti ab hijs eorum conducatur opera quanti nusquàm alibi. Vtopienses siquidẽ ut bonos quærũt quibus utantur ita hos quoq; homines pessimos quibus abutantur. quos quũ usus postulat,magnis impulsos pollicitationibus,maximis obijciunt periculis, unde plerunq; magna pars nunq; ad exigẽda promissa reuertitur,superstitibus,quæ sunt polliciti bona fide,persoluunt, quoad similes ausus incendantur. Neq; enim pensi quicquàm habent,quàm multos ex eis perdant. rati de genere humano maximam merituros gratiam se, si tota illa colluuie populi tam tetri,ac nepharij orbem terrarũ purgare possent. Secundum hos eorum copijs utuntur, pro quibus arma capiunt,deinde auxiliaribus cæterorum amicorum turmis. Postremo suos ciues adiungunt, è quibus aliquem uirtutis probatæ uirum,totius exercitus summæ præficiunt.Huic duos ita substituunt, uti eo incolumi,

ambo

ambo priuati sint,capto aut interempto, alter è duob9 uelut hæreditate succedat, eiq3 ex euentu tertius.ne (ut sunt bellorum sortes uariæ)periclitante duce totus perturbetur exercitus. E quaq3 ciuitate delectus exercetur ex his,qui sponte nomen profitentur.neque enim inuitus quisquàm foras in militiam truditur, quod persuasum habeant,si quis sit natura timidior, nõ ipsum modo nihil facturum strennue, sed metum etiam comitibus incussurum. Cæterum si quod bellum ingruat in patriam, ignauos huiusmodi, modo ualeant corpore, in naues mixtos melioribus collocãt: Aut in mœnibus sparsim disponunt. unde non sit refugiendi locus. ita suorum pudor,hostis in manibus, atq3 adempta fugæ spes, timorem obruunt, & sæpe extrema necessitas in uirtutem uertitur. At sicuti ad externũ bellum ex ipsis nemo protrahitur nolens, ita fœminas uolentes in militiam comitari maritos,adeo non prohibent,ut exhortentur etiam, & laudibus incitent, profectas cum suo quaq3 uiro,pariter in acie constituũt.tum sui quemq3 liberi affines cognati circunsistunt, ut hi de proximo sint mutuo sibi subsidio, quos maxime ad ferendas inuicem suppetias natura stimulat. In maximo probro est coniunx absq3 coniuge redux,aut amisso parente reuersus filius.quo fit, uti si ad ipsorũ manus uentũ sit modo perstẽt hostes, longo & lugubri prælio ad interitionem usque decernatur.Nempe ut omnibus cu-

rant modis ne ipsis dimicare necesse sit, modo bello possint uicaria conductitiorum manu defungi,ita quũ uitari non potest quin ipsi ineant pugnam,tam intrepide capessunt,quàm quoad licuit prudenter detrectabant,nec tam primo ferociunt impetu quàm mora sensim & duratione inualescunt,tam offirmatis animis ut interimi citius quàm auerti queant: Quippe uictus illa securitas quæ cuiq3 domi est, ademptáq3 de posteris anxia cogitãdi cura(Nam hæc solitudo generosos ubique spiritus frangit)sublimem & uinci dedignantẽ facit. Ad hæc militaris disciplinæ peritia fiduciam præbet,postremo rectæ opiniones (quibus & doctrina & bonis reipublicæ institutis imbuti à pueris sunt)uirtutẽ addunt.qua neq3 tam uilem habent uitam, ut temere prodigant,neq3 tam improbe charam,ut quum honestas ponendam suadeat,auare turpiterq3 retineãt. Dũ ubiq3 pugna maxima feruet,lectissimi iuuenes coniurati,deuotiq3,ducem sibi deposcũt aduersum,hũc aperte inuadunt,hunc ex insidijs adoriuntur,idem eminus idem cominus petitur,longóq3 ac ꝓpetuo cuneo, summissis assidue in fatigatorum locum recentibus,oppugnatur,raróq3 accidit(ni sibi fuga prospiciat)ut non intereat aut uiuus in hostium potestatem ueniat. Si ab ipsis uictoria sit,haud quaquàm cæde grassantur,fugatos enim comprehendunt, quàm occidunt libentius. neq3 unquàm ita persequuntur fugientes, ut non unã

Dux potissimum impetendus, quo citius finiatur bellum.

interim ſub ſignis inſtructam aciem retineant, adeo uiſi cæteris ſuperati partibus, poſtrema acie ſua uictoriam adepti ſint, elabi potius hoſtes uniuerſos ſinant, quàm inſequi fugiẽtes perturbatis ſuorum ordinibus inſueſcant. memores ſibimet, haud ſemel uſu ueniſſe, ut mole totius exercitus uicta profligatáq; quũ hoſtes uictoria geſtientes, hac atq; illac abeuntes perſequerẽtur, pauci ipſorum in ſubſidijs collocati ad occaſiones intenti, diſperſos ac palantes illos & præſumpta ſecuritate negligentes derepente adorti, totius euentum prælij mutauerunt. extortáq; è manibus tam certa & indubitata uictoria, uicti uictores inuicem uicerunt. Haud facile dictu eſt, aſtutiores inſtruendis inſidijs, an cautiores ad uitandas ſient. fugam parare credas, quum nihil minus in animo habent, contra quum id conſilij capiunt, nihil minus cogitare putes. Nam ſi nimium ſeſe ſentiunt, aut numero, aut loco premi, tunc aut noctu, agmine ſilente, caſtra mouent, aut aliquo ſtratagemate eludunt, aut interdiu ita ſenſim ſeſe referunt, tali ſeruato ordine, ut non minus periculi ſit cedentes quàm inſtantes adoriri. Caſtra diligentiſſime communiunt. foſſa prealta latáque, terra quæ egeritur introrſum reiecta, nec in eam rem opera mediaſtinorũ utuntur, ipſorum manibus militum res agitur, totuſq; exercitus in opere eſt, exceptis qui pro uallo in armis ad ſubitos caſus excubant. Itaq; tam multis adnitentibus, magna multumq;

multumq; amplexa loci munimenta, omni fide citius perficiunt. Armis utuntur ad excipiendos ictus, firmis, nec ad motum geſtumue quemlibet ineptis, adeo ut ne natando quidem moleſta ſentiant. Nam armati natare inter militaris diſciplinæ rudimẽta conſueſcũt. tela ſunt eminus ſagittæ, quas acerrime ſimul & certiſſime iaculantur non pedites modo, ſed ex equis etiam, cominus uero nõ gladij, ſed ſecures uel acie letales, uel pondere ſeu cæſim, ſeu pũctim feriant. Machinas excogitant ſolertiſſime, factas accuratiſſime cælant ne antepditæ quàm res poſtulet. Ludibrio magis quàm uſui ſint, in quibus fabricandis hoc in primis reſpiciunt, uti uectu faciles & habiles circumactu ſint. Formæ armorum.

Initas cum hoſtibus inducias tam ſancte obſeruant, ut ne laceſſiti quidem uiolent. Hoſtilem terram non depopulantur, neque ſegetes exurunt, imo ne hominum equorumue pedibus, conterantur, quantum fieri poteſt prouident, rati in ipſorum uſus creſcere. Inermem neminem lædunt, niſi idem ſpeculator ſit. Deditas urbes tuentur, at nec expugnatas, diripiunt, ſed per quos deditio eſt impedita eos enecant, cæteris defenſoribus in ſeruitutem addictis. Imbellem turbam omnem relinquunt intactam. Si quos deditionem ſuaſiſſe compererint, his è damnatorum bonis aliquam partem impartiunt, reliqua ſectione auxiliares donant. Nam ipſorũ nemo quicquàm de præda capit. Cæterum confecto De induciis.

Athodie Victores maximam partem dependunt.

bello, non amicis impensas in quos insumpsere, sed uictis imputant, exiguntq; eo nomine, partim pecuniam quam in similes bellorum usus reseruant, partim prædia quæ sint ipsis apud eos perpetua non exigui census. Huiusmodi reditus nunc apud multas gentes habent, qui uarijs ex causis paulatim nati, supra septingenta ducatorum millia in singulos annos excreuere, in quos è suis ciuibus aliquos emittunt quæstorum nomine, qui magnifice uiuant, personamq; magnatum illic præ se ferant, at multum tamen superest quod inferatur ærario, nisi malint eidem genti credere, quod sæpe tantisper faciunt, quoad uti necesse sit uixq; accidit unquàm, ut totam reposcant. Ex his prædijs partem assignant illis, qui ipsorum hortatu tale discrimen adeũt quale ante monstraui, si quis princeps armis aduersus eos sumptis, eorum ditionem paret inuadere, magnis illico uiribus extra suos fines occurrũt: nam neq; temere in suis terris bellum gerunt, neq; ulla necessitas tanta est, ut eos cogat aliena auxilia in insulam suam admittere.

DE RELIGIONIBVS VTOPIENSIVM.

RELIGIONES sunt non per insulam modo: uerum singulas etiam urbes uariæ, alijs Solem, Lunam alijs, alijs aliud errantium syderum dei uice

uene

uenerantibus, sunt quibus homo quispiam, cuius olim aut uirtus aut gloria enituit, non pro deo tantum, sed pro summo etiam deo suspicitur. At multo maxima pars, eademq; longe prudẽtior, nihil horum, sed unum quoddam numen putant, incognitum, æternum, immensum, inexplicabile, quod supra mentis humanæ captum sit, per mundum hunc uniuersum, uirtute non mole diffusum. hunc parentem uocant. Origines, auctus, progressus, uices, finesq; rerum omnium. huic acceptos uni referũt, nec diuinos honores alij præterea ulli, applicant. Quin cæteris quoq; omnibus, quãquàm diuersa credentibus, hoc tamen cum istis conuenit, quod esse quidem unum censent summum, cui & uniuersitatis opificium, & prouidẽtia debeatur, eumq; communiter omnes patria lingua Mythram appellant, sed eo dissentiunt, quod idem alius apud alios habetur. Autumãte quoq; quicquid id sit, quod ipse summum ducit, eandem illam prorsus esse naturam, cuius unius numini ac maiestati, rerum omnium summa, omnium consensu gentium tribuitur. Cæterum paulatim omnes ab ea superstitionum uarietate desciscunt, atq; in unam illam coalescũt religionem, quæ reliquas ratione uidetur antecellere. Neq; dubium est quin cæteræ iam pridem euanuissent, nisi quicquid improsperum cuiquàm inter mutandæ religionis cõsilia fors obiecisse, non id accidisse casu, sed cælitus immissum inter-

pretaretur timor,tanq̃ numine, cuius relinquebatur cultus,impium contra se propositum uindicante. At posteaq̃ acceperunt à nobis CHRISTI nomen,doctri nam,mores,miracula,nec minus mirandam tot marty rum constantiam,quorum sponte fusus sanguis, tam numerosas gentes in suam sectam longe latéq; traduduxit,non credas quàm pronis in eam affectibus etiã ipsi concesserint,siue hoc secretius inspirante deo, siue quod eadem ei uisa est hæresi proxima, quæ est apud ipsos potissima,quanquàm hoc quoq; fuisse non paulum momenti crediderim,quod CHRISTO cõmunem suorum uictum audierant placuisse,& apud germanissimos Christianorũ conuentus adhuc in usu esse. Cœnobia
te quoquo id momento accidit,haud pauci nostram in religionem coierunt Lymphaq; sacra sunt abluti. Verum quoniam in nobis quatuor(totidem enim duntaxat supereramus,nam duo fatis concesserant)nemo id quod doleo,sacerdos erat. Cæteris initiati,ea tamẽ adhuc sacramenta desyderant,quæ apud nos non nisi sacerdotes conferunt,intelligunt tamen, optantq; ita ut nihil uehementius.quin hoc quoq; sedulo iam inter se disputant an sine Christiani pontificis missu quisq̃ è suo numero delectus sacerdotij consequatur characterem. & electuri,sanè uidebãtur. uerum quum ego discederem,nondum elegerant.Quin hi quoque religioni Christianæ

ni Christianæ,qui non assentiunt,neminem tamen absterrent, nullum oppugnant imbutum. Nisi quod unus è nostro cœtu me præsente cohercitus est. Is quum recens ablutus, nobis contra suadentibus, de CHRISTI cultu publice maiore studio, quàm prudentia differeret, usqueadeo cœpit incalescere, ut iam nostra modo sacra cæteris anteferret, sed reliqua protenus uniuersa damnaret. Prophana ipsa, cultores impios ac sacrilegos,æterno plectendos igni uociferaretur. Talia diu concionantem comprehendunt,ac reum non spretæ religionis, sed excitati in populo tumultus agunt,peraguntque, damnatum, exilio mulctant, siquidem hoc interim antiquissima instituta nu merant, ne sua cuiquàm religio fraudi sit. Vtopus enim iam inde ab initio, quum accepisset incolas ante suum aduentum de religionibus inter se assidue dimicasse,atque animaduertisset eam rem, quod in commune dissidentes, singulæ pro patria sectæ pugnabant, occasionem præstitisse sibi uincendarum omnium, adeptus uictoriam in primis sanxit,uti quàm cuique religionem libeat sequi liceat, ut uero alios quoque in suam traducat, hactenus niti possit, uti placide, ac modeste suam rationibus astruat,non ut acerbe cæteras destruat,si suadendo non persuadeat, neque uim ullam adhibeat,& conuicijs temperet, pe- Laude trahendi sunt hoĩes ad religionem.

tulantius

tulantius hac de re contendentem exilio, aut seruitute mulctant. Hæc Vtopus instituit nõ respectu pacis modo quã assiduo certamine, atq; inexpiabili odio fundi tus uidit euerti, sed q; arbitratus est, uti sic decerneret, ipsius etiam religionis interesse, de qua nihil est ausus temere definire, uelut incertũ habens, an uariũ ac multiplicem expetens cultum deus, aliud inspiret alij, certe ui ac minis exigere, & quod tu uerum credis idem omnibus uideatur, hoc uero & insolens & ineptum censuit, tum si maxime una uera sit, cæteræ omnes uanæ, facile tamen præuidit (modo cum ratione ac modestia res agatur) futurum deniq; ut ipsa per se ueri uis emergat aliquando atq; emineat. sin armis & tumultu certetur, ut sint pessimi quiq; maxime peruicaces, optimam ac sanctissimam religionem ob uanissimas inter se superstitiones, ut segetes inter spinas ac frutices obrutum iri. Itaq; hanc totam rem in medio posuit, & quid credendum putaret liberum cuiq; reliquit. Nisi quod sancte ac seuere uetuit, ne quis usq; adeo ab humanæ naturæ dignitate degeneret, ut animas quoq; interire cum corpore, aut mundũ temere ferri, sublata prouidentia putet, atq; ideo post hanc uitã supplicia uitijs decreta, uirtuti præmia cõstituta credũt. cõtra sentientem, ne in hominum quidem ducunt numero, ut qui sublimem animæ suæ naturam, ad pecuini corpusculi uilitatem deiecerit, tantum abest ut inter ciues ponant, quorum instituta

instituta, moresq; (si per metum liceat) omnes, floccifacturus sit. Cui enim dubium esse potest, quin is publicas patriæ leges, aut arte clam eludere, aut ui nitatur infringere, dum suæ priuatim cupiditati seruiat, cui nullus ultra leges metus, nihil ultra corpus spei superest amplius. Quamobrem sic animato nullus communicatur honos, nullus magistratus committitur, nulli publico muneri præficitur. Ita passim uelut inertis, ac iacentis naturæ despicitur. Cæterum nullo afficiũt supplicio, quod psuasum habeant, nulli hoc in manu esse, ut quicquid libet, sentiat. sed nec minis adigunt ullis, animum ut dissimulet suum, nec fucos admittunt, & mendacia, quæ uelut proxima fraudi, mirum quàm habẽt inuisa. Verum ne pro sua disputet sententia prohibent, atque id duntaxat apud uulgus. Nam alioquin apud sacerdotes, graues q; uiros seorsum, non sinunt modo, sed hortantur quoque, confisi fore, ut ea tandem uesania rationi cedat. Sunt & alij, nec hij sanè pauci, nempe improhibiti, ueluti neque ratione penitus pro se carentes, neque mali, qui uitio longe diuerso, brutorum quoque æternas esse animas opinantur. At nostris tamen neq; dignitate comparandas, neq; ad æquam natas felicitatem. hominum enim cuncti ferè tam immensam fore beatitudinem pro certo atq; explorato habent, ut morbum lamententur omnium, mortem uero nullius, nisi quẽ uident anxie è uita, inuitumq; diuelli. Nempe hoc

Mira opinio de animab⁹ brutorum.

pro peſſimo habẽt augurio, tanq; anima exſpes ac male conſcia, occulto quopiam imminentis pœnæ præſagio, reformidet exitũ. Ad hoc haudquaquàm gratum deo, eius putãt aduentum fore. qui quum ſit accerſitus, non accurrit libens, ſed inuitus ac detrectans pertrahitur. Hoc igitur mortis genus, qui intuent horrent, itaq; defunctos, mœſti ac ſilentes efferũt, precatiq; propitiũ manibus deum, uti eorum clementer infirmitatibus ignoſcat, terra cadauer obruunt. Contra, quicunq; alacriter ac pleni bona ſpe deceſſerint, hos nemo luget, ſed cantu proſequuti funus, animas deo, magno commendantes affectu, corpora tandem reuerenter magis quàm dolenter concremant, columnamq; loco inſcriptis defuncti titulis erigunt. domum reuerſi, mores, actáq; eius recenſent, nec ulla uitæ pars, aut ſæpius, aut libentius, quàm lætus tractatur interitus. Hanc probitatis memoriam, & uiuis efficaciſſima rentur incitamenta uirtutum, & gratiſſimum defunctis cultum putant, quos intereſſe quoq; de ſe ſermonibus opinant, quanquàm (ut eſt hebes mortalium acies) inuiſibiles. Nam neque felicium ſorti conueniat, libertate carere migrandi quo uelint, & ingratorum fuerit prorſus abieciſſe deſyderium amicos inuiſendi ſuos, quibus eos dum uiuerent, mutuus amor, charitasq; deuinxerat, quanquàm bonis uiris, ut cætera bona, auctam poſt fata potius, quàm imminutam coniectant. Mortuos ergo uerſari inter

inter uiuentes credunt, dictorum factorumq; ſpectatores, eóq; res agendas fidentius aggrediũtur, talibus uelut freti præſidib⁹, & ab inhoneſto ſecreto deterret eos, credita maiorum præſentia. Augurĩa, cæteraſq; ſuperſtitionis uanæ diuinationes, quarum apud alias gentes magna eſt obſeruatio, negligunt prorſus, atque irridẽt. Miracula uero, quæ nullo naturæ proueniunt adminiculo, uelut præſentis operæ, teſtesq; numinis uenerantur. qualia & ibi frequẽter extare ferunt, & magnis interdum ac dubijs in rebus publica ſupplicatione, certa cum fiducia procurant, impetrantque. Gratum deo cultum putant naturæ contemplationem, laudemque ab ea. ſunt tamen, hijq; haud ſanè pauci, qui religione ducti, literas negligunt, nulli rerum cognitioni ſtudent, neque ocio prorſus ulli uacant, negocijs tantum, bonisq; in cæteris officijs ſtatuũt, futuram poſt fata felicitatem promereri. Itaq; alij ægrotis inſeruiunt, alij uias reficiunt, purgant foſſas, pontes reparant, ceſpites, arenam, lapides effodiunt, arbores demoliuntur ac diſſecant, bigisque ligna, fruges, item alia in urbes important, nec in publicum modo, ſed priuatim quoque miniſtros, ac plus quàm ſeruos agunt. Nam quicquid uſquàm operis eſt aſperum, difficile, ſordidum, à quo pleroſque labor, faſtidium, deſperatio deterreat, hoc illi ſibi totum libentes, hilaresque deſumunt, cæteris ocium procurant, ipſi perpetuo in opere ac labore uerſantur,

Vita actiua.

santur,nec imputant tamen,nec aliorum fugillant uitã, nec suam efferunt.Hĩ quo magis sese seruos exhibent, eo maiore apud omnes in honore sunt. Eorum tamen hæreses duæ sunt, Altera cælibum, qui nõ Venere modo in totum abstinent,sed carnium esu quoq;.quidam animalium etiam omnium,reiectisq; penitus tãquàm noxijs uitæ præsentis uoluptatibus, futuræ duntaxat, per uigilias ac sudores inhiãt, eius propediem obtinendæ spe.alacres interim,uegetiq; . Altera laboris haud minus appetens,coniugium præfert,ut cuius nec aspernantur solatium,& opus,naturæ debere se,& patriæ liberos putant. Nullam uoluptatem refugiũt,quæ nihil eos ab labore demoretur . Carnes quadrupedũ uel eo nomine diligunt , quod tali cibo se ualidiores ad opus quodq; censeant. Hos Vtopiani prudentiores,at illos sanctiores reputant . Quos quod cælibatũ anteferunt matrimonio,asperamq; uitam placidæ anteponunt, si rationibus niterentur irriderent,nunc uero quum se fateantur religione duci suspiciunt ac reuerentur . Nihil enim sollicitius obseruant,quàm ne temere quicquàm ulla de religione pronuncient . Huiusmodi ergo sunt, quos illi peculiari nomine sua lingua Buthrescas uocant, quod uerbum latine religiosos licet interpretari. Sacerdotes habent eximia sanctitate, eóq; admodum paucos.neq; enim plus quàm tredecim in singulis habent urbibus pari templorum numero , nisi quum itur ad

ad bellum.tunc eĩ septem ex illis cũ exercitu profectis totidem sufficiuntur interim, sed illi reuersi,suũ quisq; locum recuperat, qui supersunt, hĩ quoad decedentibus illis ordine succedant, comites interea sunt Pontifi cis.Nam unus reliquis præficitur.Eliguntur à populo, idq; cæterorum ritu magistratuum, occultis, ad studia uitanda,suffragijs.electi à suo collegio consecrãtur.Hĩ rebus diuinis præsunt,religiones curant, ac morum ueluti censores sunt,magnóq; pudori ducit ab hijs quenquàm tanquàm uitæ parum probatæ accersi,compellari ue. Cæterum ut hortari atque admonerè illorum est, ita coercere atque in facinorosos animaduertere principis,atque aliorum est magistratuum,nisi quod sacris interdicunt, quos improbe malos comperiunt. nec ullum ferè supplicium est quod horreant magis. Nam & summa percellũtur infamia,& occulto religionis metu lacerantur, ne corporibus quidem diu futuris in tuto.quippe ni properam pœnitentiam sacerdotibus approbent,comprehensi impietatis pœnam Senatui persoluunt,puericia iuuentusq; ab illis eruditur,nec prior literarũ cura,quàm morum ac uirtutis habetur, namq; summam adhibẽt industriam,ut bonas protenus opiniones,& conseruandæ ipsorum reipublicæ utiles, teneris adhuc, & sequacibus puerorum animis instillent, quæ ubi pueris penitus insederint, uiros per totam uitam comitantur, magnamq; ad tuendum publicæ rei

ſtatum (qui non niſi uitijs dilabitur, quæ ex peruerſis naſcuntur opinionibus) afferunt utilitatem. Sacerdotibus (ni fœminæ ſint. nam neque ille ſexus excluditur, ſed rarius, & non niſi uidua, natúque grandis eligitur) uxores ſunt populariũ ſelectiſſimæ. Neq; enim ulli apud Vtopienſes magiſtratui maior habetur honos uſqʒadeo, ut ſi quid etiam flagitij admiſerint, nulli publico iudicio ſubſint, deo tantum, ac ſibi relinquuntur. Neque enim fas putant illum, quantumuis ſceleſtum, mortali manu cõtingere, qui Deo tam ſingulari modo uelut anathema dedicatus eſt. Qui mos illis facilior eſt obſeruatu, quod ſacerdotes & tam pauci, & tanta cum cura deliguntur. Nam neque temere accidit, ut qui ex bonis optimus ad tantam dignitatem, ſolius reſpectu uirtutis euehitur, in corruptelam & uitium degeneret, & ſi iam maxime contingeret, ut eſt mortalium natura mutabilis, tamen qua ſunt paucitate, nec ulla præter honorem poteſtate prædíti, ad publicam certe perniciem nihil magni ab his momenti pertimeſcẽdum ſit. Quos ideo tam raros atq; infrequentes habent, ne dignitas ordinis, quem nunc tanta ueneratione proſequuntur, communicato cum multis honore uileſceret, præſertim quum difficile putent frequentes inuenire tam bonos, ut ei ſint dignitati pares, ad quam gerendam non ſufficit mediocribus eſſe uirtutibus. Nec eorum æſtimatio apud ſuos magis, quàm apud exteras etiam gentes

Fœminæ ſacerdotes

Excõmunicatio.

At apud nos quãta turba eſt.

tes habetur, quod inde facile patet, unde etiam natum puto. Nempe decernentibus prælio copijs, ſeorſum illi non admodum procul conſidunt in genibus, ſacras induti ueſtes, tenſis ad cælum palmis, primum omnium pacem, proxime, ſuis uictoriam, ſed neutri cruẽtam pariti comprecantur, uincentibus ſuis decurrunt in aciem, ſæuientesq; in profligatos inhibent, uidiſſe tantũ atq; appellaſſe præſentes ad uitam ſatis, diffluentium contactus ueſtium, reliquas quoq; fortunas ab omni bellorum iniuria defendit. Qua ex re apud oñes undiq; gentes, tanta illis ueneratio, tantum ueræ maieſtatis acceſſit, ut ſæpe ab hoſtibus non minus ſalutis ad ciues reportarint, quàm ab ipſis ad hoſtes attuliſſent. ſiquidem aliquando conſtat, inclinata ſuorum acie, deſperatis rebus, quum ipſi in fugam uerterentur, hoſtes in cædem ac prædam ruerent, interuentu ſacerdotum interpellatam ſtragem, ac diremptis inuicem copijs, pacem æquis conditionibus eſſe compoſitam atque conſtitutam. Neq; enim unquàm fuit ulla gens tam fera, crudelis ac barbara, apud quos ipſorum corpus non ſacroſanctum, atq; inuiolabile ſit habitum. feſtos celebrant initialem atque ultimum cuiuſq; menſis diem, & anni item, quem in menſes partiuntur, circuitu lunæ finitos, ut ſolis ambitus annum circinat. Primos quoſque dies Cynemernos, poſtremos ipſorum lingua Trapemernos appellant, quæ uocabula perinde ſonant, ac ſi primi

O ſacerdotes noſtris longe ſanctiores.

Feſtoʒ dierum apud Vtopiẽſes obſeruatio

Templa cuiusmodi.

mifesti & finifesti uocentur. Delubra uisuntur egregia, utpote nõ operosa modo, sed quod erat in tanta ipsorum paucitate necessarium, immensi etiam populi capacia. Sunt tamen omnia subobscura, nec id ædificandi inscitia factum, sed consilio sacerdotum ferunt, quod immodicam lucem cogitationes dispergere, partiore ac uelut dubia colligi animos, & intendi religionem putant. quæ quoniam non est ibi apud omnes eadem, & uniuersæ tamen eius formæ quanquàm uariæ ac multiplices, in diuinæ naturæ cultum uelut in unum finem diuersa uia commigrant, idcirco nihil in templis uisitur, auditurúe, quod non quadrare ad cunctas in commune uideatur. Si quod proprium sit cuiusquàm sectæ sacrum, id intra domesticos quisque parietes curat, publica tali peragunt ordine, qui nulli prorsus ex priuatis deroget. Itaque nulla deorum effigies in templo cõspicitur, quo liberum cuicp̃ sit, qua forma deum uelit è summa religione concipere. nullũ peculiare dei nomen inuocant, sed Mythræ duntaxat, quo uocabulo cuncti in unã diuinæ maiestatis naturam, quæcunqp̃ sit illa, conspirant, nullæ concipiuntur preces, quas non pronunciare quiuis inoffensa sua secta possit. Ad templum ergo in finifestis diebus uespere conueniunt, ad huc ieiuni, acturi deo de anno, mẽséue cuius id festum postremus dies est, prospere acto gratias, postero die, nam is primifestus est, mane ad templa confluitur, ut

insequentis anni, mensísue, quem ab illo auspicaturi festo sint, faustum felicemcp̃ successum comprecẽtur. At in finifestis antea quàm templum petũt uxores, domi ad uirorum pedes, liberi ad parentum prouoluti, peccasse fatentur sese aut admisso aliquo, aut officio indiligenter obito, ueniamcp̃ errati precãtur. ita si qua se nubecula domesticæ simultatis offuderat, tali satisfactione discutitur, uti animo puro ac sereno sacrificijs intersint. nam interesse turbido, religio est. eócp̃ odij, iræue in quencp̃ sibi conscij, nisi reconciliati ac defecatis affectibus ad sacrificia non ingerunt sese, uindictæ celeris, magnæcp̃ metu. Eò quum ueniunt, uiri in dextram delubri partem, fœminæ seorsum in sinistram commeãt. tum ita se collocant, ut cuiuscp̃ domus masculi ante patremfamilias consideant, fœminarum materfamilias agmen claudat. Ita prospicitur, uti omnes omnium gestus foris ab his obseruẽtur, quorum autoritate domi ac disciplina reguntur, quin hoc quoq; sedulo cauent, uti iunior ibi passim cũ seniore copuletur, ne pueri pueris crediti, id temporis puerilibus transigant ineptijs, in quo deberent maxime religiosum erga superos metũ, maximum, ac propè unicum uirtutibus incitamentum cõcipere. Nullum animal in sacrificijs mactant, nec sanguine rentur, ac cædibus diuinam gaudere clemẽtiam, qui uitam animantibus ideo est elargitus, ut uiuerent. Thus incendunt & alia item odoramenta, ad hæc ce-

Confessio Vtopiẽsiũ.

At apud nos q sunt inquinatissimi, aris pximi esse cõtendũt.

reos numeroſos præferunt, non quod hæc neſciant ni
hil ad diuinam conferre naturam, quippe ut nec ipſas
hominum preces, ſed & innoxium colendi genus pla/
cet,& hijs odoribus luminibuſq;, ac cæteris etiam ceri
monijs neſcio quomodo ſeſe ſentiunt homines erigi,
atque in dei cultum animo alacriore conſurgere. Can-
didis in templo ueſtibus amicitur populus, ſacerdos
uerſicolores induitur, & opere & forma mirabiles ma/
teria non perinde precioſa. neque enim auro intextæ,
aut raris coagmentatæ lapidibus, ſed diuerſis auium
plumis,tam ſcite,tantóq; artificio laboratæ ſunt,ut ope
ris precium nullius æſtimatio materiæ fuerit æquatu/
ra. Ad hoc in illis uolucrum pennis, plumiſq;,& certis
earũ ordinibus,quibus in ſacerdotis ueſte diſcriminan
tur,arcana quædam dicunt cõtineri myſteria, quorum
interpretatione cognita (quæ per ſacrificos diligenter
traditur)diuinorum in ſe beneficiorum,ſuæq; uiciſſim
pietatis in deum,ac mutui quoq; inter ſe officij admo/
neantur. Quum primum ſacerdos ita ornatus ex ady-
to ſeſe offert, cuncti protinus in terram uenerabundi
procumbunt, tam alto ab omni parte ſilentio, ut ipſa
rei facies, terrorem quẽdam uelut præſentis cuiuſpiam
numinis incutiat. Tellure paulum morati, dato ab ſa/
cerdote ſigno,erigunt ſeſe,tum laudes deo canũt, quas
Muſica Vtopiẽſiũ. muſicis inſtrumentis interſtingunt,alijs magna ex par
te formis,quàm quæ noſtro uiſuntur orbe. Ex illis ple/
raq;

raq; ſicuti quæ nobis in uſu ſunt,multum ſuauitate uin
cunt.ita quædam noſtris ne conferenda quidem ſint.
Verum una in re haud dubie longo nos interuallo præ
cellũt.quod omnis eorum muſica, ſiue quæ perſonatur
organis,ſiue quam uoce modulantur humana, ita na/
turales affectus imitatur & exprimit, ita ſonus accom
modatur ad rem, ſeu deprecantis oratio ſit, ſeu læta,
placabilis,turbida,lugubris,irata, ita rei ſenſum quen-
dam melodiæ forma repræſentat,ut animos auditorũ
mirum in modum afficiat,penetret, incendat. ſolẽnes
ad ultimum conceptis uerbis preces, ſacerdos pariter
populuſq; percenſent, ita compoſitas, ut quæ ſimul
cuncti recitant,priuatim quiſque ad ſemet referat. In
his deum & creationis,& gubernationis, & cæterorum
præterea bonorum omnium, quilibet recognoſcit au/
torẽ,tot ob recepta beneficia gratias agit. nominatim
uero quod deo propitio in eam rempublicã inciderit
quæ ſit feliciſſima,eam religionem ſortitus ſit,quã ſpe-
ret eſſe ueriſſimam. Qua in re,ſi quid erret, aut ſi quid
alterutra melius, & quod deus magis approbet, orare
ſe eius bonitas efficiat,hoc ut ipſe cognoſcat.paratum
enim ſequi ſe quaquà uerſus ab eo ducatur, ſin & hæc
Reip.forma ſit optima, & ſua religio rectiſſima, tũ uti
& ipſi cõſtantiã tribuat,& cæteros mortales omneis ad
eadẽ inſtituta uiuẽdi,in eandẽ de deo opinionẽ perdu
cat,niſi inſcrutabilẽ eius uoluntatẽ etiã ſit, quod in hac
religio/

religionum uarietate delectet. Deniq; precatur, ut facile defunctum exitu ad se recipiat, quàm cito, seróue præfinire quidem nõ audere se. Quanquàm quod inoffensa eius maiestate fiat, multo magis ipsi futurum cordi sit, difficillima morte obita, ad deum peruadere, quàm ab eo diutius, ꝓsperrimo uitæ cursu distineri. Hac prece dicta rursus in terrã proni, paulóq; post erecti, discedunt pransum, & quod superest diei, ludis & exercitio militaris disciplinæ percurrũt. Descripsi uobis quàm potui uerissime eius formam Reip. quã ego certe non optimam tantum, sed solam etiam censeo, quæ sibi suo iure possit Reip. uendicare uocabulum. Siquidem alibi, de publico loquentes ubiq; commodo, priuatum curant. Hic ubi nihil priuati est, serio publicum negotiũ agunt, certe utrobiq; merito. Nam alibi, quotus quisq; est qui nesciat, nisi quid seorsum prospiciat sibi, quantumuis florente Rep. semet tamẽ fame periturũ, eóq; necessitas urget, ut sui potius, q̃ populi id est aliorũ habendã sibi rationẽ censeat. Cõtra hic, ubi om̃ia omniũ sunt nemo dubitat (curet̃ modo, ut plena sint horrea publica) nihil quicq̃ priuati cuiquàm defuturũ. Neq; enim maligna rerum distributio est, neq; inops, neque mendicus ibi quisquàm. & quum nemo quicquàm habeat, omnes tamen diuites sunt. Nam quid ditius esse potest, quàm adempta prorsus omni solicitudine, læto ac tranquillo animo uiuere? non de suo uictu trepidum,

dum, non uxoris querula flagitatione uexatum, non paupertatem filio metuẽtem, nõ de filiæ dote anxium, sed de suo, suorumq; omnium, uxoris, filiorum, nepotum, pronepotum, abnepotum, & quàm longam posterorum seriem suorum, generosi præsumunt, uictu esse, ac felicitate securum. Quid quod nihilo minus his prospicitur, qui nũc impotes olim laborauerunt, quàm his qui nunc laborant. Hic aliquis uelim cum hac æquitate audeat aliarum iustitiam gentium comparare, apud quas dispeream, si ullum prorsus comperio, iustitiæ, æquitatisq; uestigium. Nam quæ hæc iustitia est, ut nobilis quispiam, aut aurifex, aut fœnerator, aut deniq; alius quisquàm eorum, qui aut omnino nihil agunt, aut id quod agunt, eius generis est, ut nõ sit Reip. magnopere necessarium, lautam ac splendidam uitam, uel ex ocio, uel superuacuo negotio consequatur, quum interim mediastinus, auriga, faber, agricola, tanto, tamq; assiduo labore, quàm uix iumenta sustineant, tam necessario, ut sine eo ne unum quidem annum possit ulla durare Resp. uictum tamen adeo malignum parant, uitam adeo miseram ducũt, ut longe potior uideri possit conditio iumentorum, quibus nec tam perpetuus labor, nec uictus multo deterior est, & ipsis etiã suauior, nec ullus interim de futuro timor. At hos & labor sterilis, atq; infructuosus, in præsenti stimulat, & inopis recordatio senectutis occidit, quippe quibus parcior est

diurna merces,quàm ut eidem possit diei sufficere,tantum abest ut excrescat, & supersit aliquid quod quotidie queat in senectutis usum reponi. An non hæc iniqua est & ingrata respublica, quæ generosis ut uocant & aurificibus, & id genus reliquis, aut ociosis,aut tantum adulatoribus, & inanium uoluptatum artificibus, tanta munera prodigit.agricolis cõtra,carbonarijs,mediastinis, aurigis & fabris, sine quibus nulla omnino Resp.esset,nihil benigne prospicit. Sed eorum florentis ætatis abusa laboribus,annis tãdem ac morbo graues,omnium rerum indigos,tot uigiliarum immemor, tot ac tantorum oblita beneficiorum miserrima morte repensat ingratissima.Quid quod ex diurno paupertã demenso diuites cotidie aliquid,nõ modo priuata fraude,sed publicis etiam legibus abradunt, ita quod antea uidebatur iniustum,optime de Rep.meritis pessimam referre gratiam,hoc isti deprauatum etiã fecerunt,cum prouulgata lege iustitiam. Itaq; omnes has quæ hodie usquàm florent Resp. animo intuenti ac uersanti mihi,nihil sic me amet deus, occurrit aliud quàm quædã conspiratio diuitum,de suis commodis Reip.nomine, titulóq; tractantium. comminiscunturq; & excogitant omnes modos atque artes quibus, quæ malis artibus ipsi congesserunt,ea primum ut absque perdendi metu retineant,post hoc ut pauperum omnium opera,ob laboribus quàm minimo sibi redimant, eisque abutan-

Hæc anno ta lector.

tur.Hæc machinamenta, ubi semel diuites publico nomine hoc est etiam pauperum, decreuerunt obseruari, iam leges fiunt.At homines deterrimi cum inexplebili cupiditate,quæ fuerant omnibus suffectura, ea omnia inter se partiuerint,quàm longe tamen ab Vtopiensiũ Reip.felicitate absunt? è qua cum ipso usu sublata penitus omni auiditate pecuniæ,quanta moles molestiarum recisa, quanta scelerum seges radicitus euulsa est? Quis enim nescit fraudes, furta, rapinas, rixas, tumultus,iurgia,seditiones,cædes,proditiones,ueneficia, cotidianis uindicata potius quàm refrenata supplicijs, interempta pecunia commori, ad hæc metum sollicitudinem,curas,labores,uigilias, eodem momẽto quo pecunia perituras,quin paupertas ipsa,quæ sola pecunijs uisa est indigere,pecunia prorsus undiq; sublata, protinus etiam ipsa decresceret.id quo fiat illustrius,reuolue in animo tecum annũ aliquem sterilẽ atq; infœcundũ, in quo multa hominũ millia,fames abstulerit, contendo planè in fine illius penuriæ excussis diuitũ horreis, tantum frugum potuisse reperiri,quantũ si fuisset inter eos distributum,quos macies ac tabes absumpsit illam cæli,soliq; parcitatem,nemo omnino sensisset. tam facile uictus parari posset,nisi beata illa pecunia,quæ præclare scilicet inuẽta est,ut aditus ad uictum per eam patefaceret,sola nobis ad uictum uiam intercluderet. Sentiunt ista,non dubito,etiam diuites,nec ignorãt quan-

to potior esset illa conditio nulla re necessaria carere, quàm multis abundare superfluis, tam numerosis eripi malis, quàm magnis obsideri diuitijs. Neque mihi quidem dubitare subit, quin uel sui cuiusq; commodi ratio, uel CHRISTI seruatoris autoritas (qui neq; pro tanta sapientia potuit ignorare quid optimum esset, neq; qua erat bonitate id consulere, quod non optimũ sciret) totum orbem facile in huius Reip. leges iamdudum traxisset, nisi una tãtum belua, omnium princeps parensq; pestium superbia, reluctaretur. hæc non suis Mire dictũ. cõmodis prosperitatem, sed ex alienis metitur incommodis. hæc ne Dea quidẽ fieri uellet, nullis relictis miseris quibus imperare atque insultare possit. Quorum miserijs præfulgeat ipsius comparata felicitas, quorum suis explicatis opibus, angat atque incendat inopiam. Hæc auerni serpens mortalium pererrans pectora, ne meliorem uitæ capessant uiam, uelut remora retrahit ac remoratur. quæ quoniam pressius hominibus insixa est, cq; ut facile possit euelli, hanc Reip. formã, quam omnibus libenter optarim, Vtopiensibus saltem contigisse gaudeo, qui ea uitæ sunt instituta sequuti, quibus Reip. fundamenta iecerunt non modo felicissime, uerumetiam quãtum humana præsagiri coniectura contigit, æternum duratura. Extirpatis enim domi cum cæteris uitijs ambitionis, & factionum radicibus, nihil impendet periculi, ne domestico dissidio laboretur, quæ una

una multarum urbium egregie munitas opes pessundedit. At salua domi cõcordia, & salubribus institutis, non omnium finitimorum inuidia principum (quæ sæpius id iam olim semper reuerberata tentauit) concute re illud imperium, aut commouere queat. Hæc ubi Raphael recensuit, quanquàm haud pauca mihi succurrebant, quæ in eius populi moribus, legibusq; perquàm absurde uidebãtur instituta, non solum de belli gerendi ratione, & rebus diuinis, ac religione, alijsq; insuper eorum institutis, sed in eo quoque ipso maxime, quod maximum totius institutionis fundamentum est uita scilicet, uictúque communi, sine ullo pecuniæ commercio, qua una re funditus euertitur omnis nobilitas, magnificentia, splendor, maiestas, uera ut publica est opinio decora atq; ornamenta Reipub. tamen quoniam defessum narrando sciebam, neque mihi satis exploratum erat, posset ne ferre, ut contra suam sententiam sentiretur, præsertim quod recordabar, eo nomine quosdam ab illo reprehensos, quasi uererentur, ne non satis putarentur sapere, nisi aliquid inuenirent, in quo uellicare aliorum inuenta possent, idcirco & illorum institutione, & ipsius oratione laudata, manu apprehendens intro cœnatum duco, præfatus tamen aliud nobis tempus, ijsdem de rebus altius cogitandi, atque uberius cum eo conferendi fore. Quod utinam aliquando contingeret interea quemadmodum haud possum omni-

bus assentiri quæ dicta sunt, alioqui ab homine citra controuersiam eruditissimo simul & rerum humanarū peritissimo, ita facile confiteor permulta esse in Vtopiensium republica, quæ in nostris ciuitatibus optarim uerius, quàm sperarim.

SECVNDI LIBRI FINIS.

SERMONIS POMERIDIANI RAPHAËLIS HYTHLODAEI, DE LEGIBVS ET INSTITVTIS VTOPIENSIS INSVLAE PAVCIS ADHVC COGNITAE, PER CLARISSIMVM ET ERVDITISSIMVM VIRVM D. THOMAM MORVM CIVEM ET VICECOMITEM LONDINENSEM,

FINIS.

HIERONYMVS BVSLIDIVS THOMAE MORO S. D.

NON SAT FVIT ORNATISSIME More, olim omnem curam, operam, studium, intulisse in rem & cōmodū singulorū, nisi uel ea (quæ tua pietas & liberalitas est) conferres in uniuersum, ratus hoc (tuū qualecunq; foret) beneficium, eo maiorem hinc mereri fauorem, uenari gratiam, aucupari gloriam, quāto illud & latius propagatum, & in plures distributum, pluribus esset profuturum. Quod & si aliâs semper præstare contenderis, tamen id maxime es nuper mira felicitate adsecutus, scilicet pomeridiano illo sermone abs te in literas relato. Quem de recte & bene cōstituta (ab omnibus expetenda) Vtopiēsium Rep. ædidisti. In cuius pulcherrimi instituti felici descriptiōe nihil est, in quo uel summa eruditio, uel absoluta rerum humanarū peritia desyderari possit. Quando ea quidē ambo in illo tanta paritate & æquabili congressu cōcurrunt, ut neutro alteri herbam porrigente, utrunq; æquo Marte de gloria contendat. Tam siquidē multifaria polles doctrina, Rursum tam multa, eáq; certa rerū peritia, ut prorsus expertus affir-

mes quicquid ſcripſeris, doctiſſime ſcribas, quicquid affirmandum deſtinaueris. Mira profecto, rará q̃ felicitas, ac planè eo rarior, quo magis ipſa ſeſe inuidens plurimis, nõ præbet niſi raris. Maxime ijs, qui ſicut candore uelint, ita eruditione ſciant, fide queãt, autoritate poſſint, tam pie, recte, prouide, in cõmune cõſulere, ſicut tu iam facis probe, qui quod nõ ſolum tibi, uerũetiam toti te gentium orbi exiſtimas, operæpreciũ duxeris, hoc tuo pulcherrimo merito, uel totũ ipſum orbem demereri, qd̃ præſtare alia ratione neq̃ rectius, neq̃ melius potuiſſes, cũ̃ ipſis mortalibus ratione pollentibus, eam Reip. ideam, eam morũ formulam, abſolutiſſimumq̃ ſimulacrum præſcribere, quo nullo unq̃ in orbe uiſum ſit, uel ſalubrius inſtitutũ, uel magis abſolutũ, uel quod magis expetendum uideatur, utpote multo quidẽ præſtante, atq̃ longo poſt ſe interuallo relinquẽte, tot celebratiſſimas, tantopere decantatas Lacedæmoniorum, Atheniẽſium, Romanorũ, reſpublicas. Quæ ſi ijſdem eſſent auſpicijs auſpicatæ, ijſdẽ (quibus hæc tua Reſp.) inſtitutis, legibus, decretis, moribus, moderatæ. Profecto hæ nõdum labefactatæ & ſolo æquatæ. Iam proh dolor citra ſpem omnem inſtaurationis extinctæ iacerent. Sed cõtra, incolumes adhuc, beatæ, felices, fortunatiſſime agerent. Interim rerum dominæ, ſuũ late imperium terra mariq̃ fortitæ. Quarũ quidem rerũ publicarum, tu miſerandã miſeratus ſortẽ, ne aliæ itidẽ (quæ hodie

hodie rerum potitæ ſummũ tenent) parem ſuſtinerent uicem, proſpicere uoluiſti, ſcilicet hac tua abſolutiſſima republica, quæ nõ tam in condendis legibus, cũ̃ uel probatiſſimis magiſtratibus formandis, maxime elaborauit. Nec id quidẽ ab re, quãdo alioqui ſine illis omnes (uel optimæ) leges, ſi Platoni credimus, mortuæ cenſerentur, præſertim ad quorum magiſtratuũ ſimulacrũ, probitatis ſpecimen, exemplar morũ, iuſtitiæ imaginẽ, totus ſtatus, & rectus tenor cuiuſuis abſolutæ Reip. ſit effingendus. In quo in primis concurrant, prudentia in optimatibus, fortitudo in militibus, temperantia in ſingulis, iuſtitia in omnibus. quibus quũ tua (quã tantopere celebras) reſpublica ſit tam pulcherrime, ut liquet, cõpoſita. Non mirũ ſi hinc ueniat non ſolũ multis timenda, ſed & cunctis gentibus ueneranda, ſimul omnibus ſæculis prædicanda. Idq̃ eo magis, quod in ea omnis proprietatis cõtentione ſublata, nulli ſit quippiam proprij. Cæterum in rem ipſam cõmunem, communia ſunt omnibus omnia, Adeo ut omnis res, quæuis actio ſeu publica, ſeu priuata, non ad multorũ cupiditatem, non ad paucorũ libidinem ſpectet, ſed ad unam iuſtitiam, æquabilitatem, cõmunionem ſuſtinendam (quantulacunq̃ ſit) tota referat. Quo illa integre relata, oñis materies, fax & fomes, ambitus, luxus, inuidentiæ, iniuriæ faceſſat neceſſe eſt. In quæ nonnunq̃, aut priuata rerũ poſſeſſio, aut ardens habendi ſitis, omniumq̃ miſerri-

ma rerum

ma rerum ambitio, mortales (uel reluctãtes) protrudit, maximo ſuo, idq; incomparabili malo. Quando hinc ſæpenumero diſſenſiones animorũ, motus armorum, & bella pluſq; ciuilia derepente oriantur. Quibus non ſolum florentiſſimus ſtatus beatiſſimarũ Rerũp. funditus peſſundatur, uerum illarum olim parta gloria, acti triumphi, clara trophea, totiesq; opima ſpolia, de uictis hoſtibus relata, penitus obliterantur. Quod ſi in his hæc noſtra pagina minorẽ forte, ac uelim, fidem fecerit, certe in promptu aderunt teſtes ad quos te relegẽ, locupletiſſimi, uidelicet tot & tãtæ olim uaſtatæ urbes, dirutæ ciuitates, pſtratæ Reſp. incenſi & cõſumpti uici, quorũ uti hodie uix ullæ tãtæ calamitatis reliquiæ, aut ueſtigia uiſuntur, ita nec nomina illorũ ulla quantũuis uetus, & longe deducta hiſtoria, ſat probe tenet. Quas quidem inſigneis clades, uaſtationes, euerſiones, cæteraſq; belli calamitates, noſtræ (ſi quæ ſint) Reſp. facile euaſerint, modo ad unam Vtopiẽſium reipublicæ normam ſeſe adamuſſim componentes, ab ea ne tranſuerſum quidem, ut aiunt, unguẽ recedant. Quod ſic demũ præſtantes, tandem re ipſa cumulatiſſime agnoſcent, quantũ hoc tuum in ſe collatum beneficium profuerit, maxime quo accedente, didicerint, ſuam Remp. ſaluã incolumẽ, triumphantẽ ſeruare. Proinde tãtum tibi ſuo præſentiſſimo ſeruatori debituræ, quantũ is haud iniuria promeretur, qui nõ tantũ aliquem è republica ciuẽ, ſed

ſed uel ipſam totã Rẽp. ſeruarit. Interea Vale, ac feliciter perge nõnihil uſq; meditari, agere, elaborare, quod in Remp. collatum, illi perpetuitatem, tibi immortalitatem addat. Vale doctiſſime, & idẽ humaniſſime More, tuæ Britãniæ, ac noſtri huius orbis decus. Ex ædibus noſtris Mechliniæ. M. D. XVI.

GERARDVS NOVIOMAGVS DE VTOPIA.

Dulcia lector amas? ſunt hic dulciſſima quæq;.
Vtile ſi quæris, nil legis utilius.
Siue utrunq; uoles, utroq; hæc inſula abundat,
Quo linguam ornes, quo doceas animum.
Hic fontes aperit, recti prauiq; diſertus
Morus, Londini gloria prima ſui.

CORNELIVS GRAPHEVS AD LECTOREM.

Vis noua monſtra, nouo dudum nunc orbe reperto?
Viuendi uaria uis ratione modos?
Vis qui uirtutum fontes? uis unde malorum
Principia? & quantum rebus inane latet?
Hæc lege, quæ uario Morus dedit ille colore,
Morus Londinæ nobilitatis honos.

BASILEAE APVD IOANNEM FROBENIVM MENSE MARTIO.
AN. M. D. XVIII.

EPIGRAMMATA CLARISSIMI DISERTISSIMIQVE VIRI THOMAE MORI BRITANNI, PLERAQVE E GRAECIS VERSA.

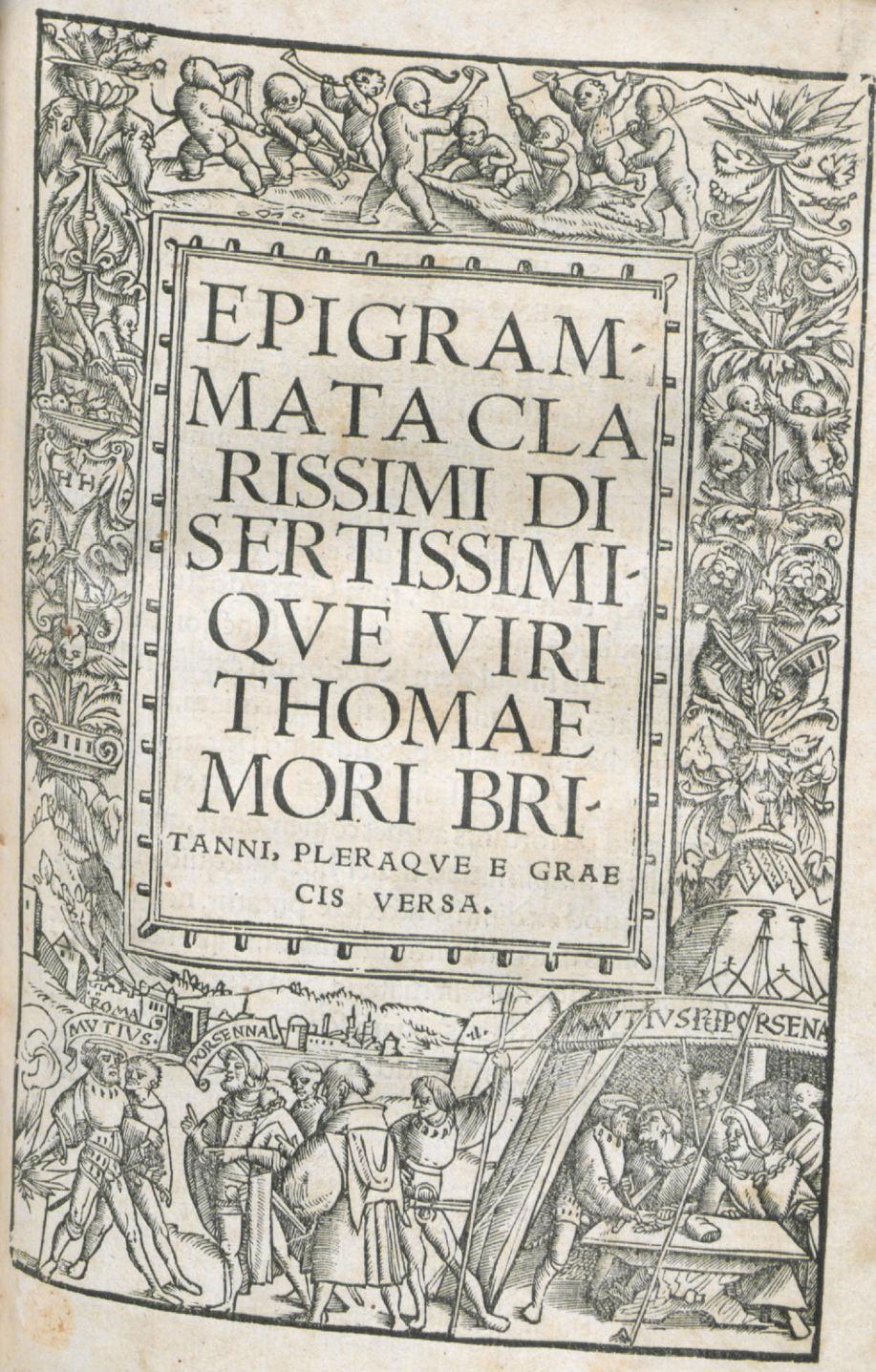

κίνεσθε φρόνιμοι ὡς αἱ ἄφεις,

Prudens simplicitas amorq; recti.

ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί.

IN INCLYTA GERMANIAE BASILEA.

M. D. XVIII.

BEATVS RHE-
NANVS BILIBALDO PIRCHEIMERO, MAXIMILIANI CAESARIS À CON SILIO, ET SENATORI NV- RENBERGENSI S. D.

BELLE prorsus conuenire mihi uisum fuit, clariſſime Bilibalde, ſi THOMAE MORI illius Britãniæ decoris Epigrammata, quæ nuper ERASMVS noſter Roterodamus ad me miſit, tibi nominatim inſcriberem. Siquidẽ mul tis adeo rebus ſimiles inter uos eſtis. Vterq; iuriſperi tus, uterq; cum Romane, tum Græce doctus, Vterq; non in publicis modo ſuæ ciuitatis functionibus uer ſans, ſed & ob ſingularem negociorum explicandorum dexteritatẽ, & in dandis cõſilijs prudentiam, ſuo quiſq; principi chariſſimus, ille potentiſſimo Britannorum re gi Henrico, tu ſacratiſſimo Cæſari MAXIMILIANO. nam quid de fortunis attinet cõmemorare, quas utriq; poſſidetis ampliſſimas, ut uel hoc quicquid eſt orna menti, quod ex diuitijs accedere putatur, neutri deſit, quinpotius ædendis uirtutum maxime liberalitatis ex emplis abunde ſuperſit materia. Sed & utriq; pater ob tigit non minus literis, quàm ſenatoria familia clarus. Ita q; cũ amicitiæ ſimilitudo ſit autor & æqualitas, hanc Mori

MORI fœturam tibi nuncupare congruentiſſimũ du xi, ut quem multis alioqui nominibus amore proſe queris, de his etiam Epigrammatis impenſius comple ctaris, ames, magnifacias. Huc adde quod nemini re ctius mitti poterant hi lepidiſſimi luſus, quàm ei, qui in hanc, quod aiunt, harenam aliquando ſit deſcende re ſolitus. Nam is demum nouerit, quàm ſit egregia res doctum epigramma, quiſquis ipſe fuerit, ſuum nõ nunquàm ingenium in hoc exercitationis genere peri clitatus. Sed enim, id quod te non latet, argutiam habe at epigramma cum breuitate cõiunctam, ſit feſtiuum, & acclamatiunculis, quæ ἐπιφωνήματα Græci uocãt, ſub inde claudat. Quas ſanè dotes omneis cumulatiſſime licet in his Moricis Epigrãmatibus reperire, præſertim in his quæ ipſe genuit. nã in cæteris, quæ è Græcis uerſa ſunt, inuentionis laus priſcis tribuitur. Quanquàm hic quoq; non minus magni fieri meretur cõmode reddẽs ex aliena lingua, quàm ſcribens. labor certe uertentis ſæ pe maior. Siquidem qui ſcribit, liber eſt, & inuentioni li bere uacat. at qui trãſfert, ad aliud ſubinde reſpicere co gitur, nimirum ad id quod uertendũ deſumpſit. quod quoties fit, multo plus ſudat ingenium, quàm cum ſuũ aliquid progignit. Vtrobiq; ſanè mirus eſt THOMAS MORVS. nam elegantiſſime cõponit, & feliciſſime uer tit. Quàm fluũt ſuauiter huius carmina? Quàm eſt hic nihil coactum? Quàm ſunt omnia facilia? Nihil hic du

rum, nihil ſcabrum, nihil tenebricoſum. Candidus eſt, argutus, latinus. Porrò gratiſſima quadam feſtiuitate ſic omnia temperat, ut nihil unquàm uiderim lepidius. Crediderim ego Muſas quicquid uſquàm eſt iocorũ, leporis, ſalium, in hunc cõtuliſſe. Quàm luſit eleganter ad Sabinum alienos pro ſuis tollentem liberos? Quàm ſalſe Lalum ridet, qui uideri Gallus tam ambitioſe cupiebat? Sunt autem huius ſales nequaquàm mordaces, ſed candidi, melliti, blandi, & quiduis potius quàm amarulenti. Iocatur enim, ſed ubiq; citra dentem, ridet, ſed citra cõtumeliam. Proinde quemadmodum Syrus Therentianus Demeam belle prædicans, Tu quantus quantus, inquit, nil niſi ſapientia es, ita de MORO dicere licebit, Quantus quantus eſt, nil niſi iocus eſt. Iam inter epigrammatographos Pontanum & Marullum in primis hodie miratur Italia. at diſpeream, ſi non tantundẽ in hoc eſt naturæ, utilitatis uero plus. niſi ſi quis inde magnopere ſe credit iuuari, dum ſuam Neæram celebrat Marullus, & in multis ἀινίηεται Heraclitũ quendam agens, aut dum Io. Pontanus ueterum nobis Epigrammatiſtarum nequitias refert, quibus nihil ſit frigidius, & boni uiri lectione magis indignum, ne dicam Chriſtiani. Scilicet uſq; adeo uetuſtatem iſtis æmulari cordi fuit. quã ne cõtaminarent, ſic à ſacris abſtinuerũt, ut à Græcis olim Põponius Lætus ne Romanæ linguæ caſtimoniam uiolaret, homo ſuperſtitioſe Romanus.

Cæterũ

Cæterũ quemadmodũ hi luſus MORI ingeniũ oſtendunt, & inſignem eruditionem, ſic iudicium nimirum acre, quod de rebus habet, ex VTOPIA cumulatiſſime eluxerit. De qua paucis obiter meminero, quod hãc accuratiſſimus in literis BVDEVS, incõparabilis ille meli oris eruditionis antiſtes, & ingens, atq; adeo unicum Galliarum decus, ita ut decebat, luculenta præfatione laudauit. Habet ea hoc genus decreta, qualia nec apud Platonem, nec apud Ariſtotelem, aut etiam Iuſtiniani ueſtri Pandectas ſit reperire. Et docet minus forſan philoſophice, quàm illi, ſed magis Chriſtiane. Quanq; (audi per Muſas bellam hiſtoriam) cum hic nuper in quodam grauium aliquot uirorum conſeſſu, Vtopiæ mentio orta fuiſſet, & illam ego laudibus ueherem, negabat quidam pinguis plus habendũ MORO gratiæ, quàm actuario cuipiam ſcribæ, qui in curia aliorũ ſentẽtias dũtaxat enotet, doriphorematis ritu (quod aiũt) interim aſſidendo, nihil ipſe cenſens. quod diceret hæc omnia ex Hythlodæi ore excepta, & à MORO tantũ in literas miſſa. Proinde MORVM nullo laudandum alioqui nomine, niſi quod hæc commode retuliſſet. Et nõ deerant, qui hominis iudicio uelut rectiſſime ſentientis album adĳcerent calculum. ἆρα οὐ σὺ τουτονὶ τὸν Μώρου χαριεντισμὸν λέχῃς, τοιούτους ἄνδρας οὐ τοὺς τυχόντας ἀλλὰ τοὺς δοκίμους παρὰ τοῖς πολλοῖς, καὶ ταῦτα θεολόγους, πλανᾶσαντος; Poſtremo ſi hoc quoq; ſcire cupis, Guil. Lilius,

MORI ſodalis, cum quo uertendis Græcis epigrammatibus iam olim colluſit, quæ Progymnaſmatum titulo ſunt inſcripta, Britannus eſt, uir omnifariam doctus, non modo Græcos autores, ſed & eius nationis mores uernaculos domeſtice notos habens, ut qui in inſula Rhodo fuerit aliquot annos cõmoratus. is nunc ludũ literarium, quem Londini Coletus inſtituit, magna cũ laude exercet. Quod ſupereſt, cum tibi per occupationes licebit, quibus in obeundis legationibus adminiſtrandaq; Republica, laborioſiſſime diſtraheris, hoc libelli in manum cape, lege. & MORO, cuius os, ut puto, nondum uidiſti, ſed ex ſcriptis iam pridem cognitũ habes, faue.

Bene Vale clariſſime uir. Baſileæ, VII Cal. Martias.

ANNO M. D. XVIII.

PROGYMNASMATA THOMAE MORI, ET GVILIELMI LILII SODALIVM.

ΛΟΥΚΙΛΛΙΟΥ.

Μυρὶ ἀσκληπιάδης ὁ φιλάργυρος εἶδεν ἐν οἴκῳ,
μῶν τί ποιεῖς φησὶν φίλτατε μῦ παρ' ἐμοί;
ἤδυ δ' ὁ μῦς γελάσας, μηδὲν φίλε φησὶ φοβηθῇς
οὐχὶ τροφῆς παρὰ σοὶ χρῄζομεν, ἀλλὰ μονῆς.

T. MORI IN AVARVM.

Murem Aſclepiades ut apud ſe uidit auarus,
Mus quid in æde facis dixit amice mea?
Mus blande arridens, tolle inquit amice timorem,
Hic ego non uictum quæro, ſed hoſpitium.

G. LILII.

Murem Aſclepiades in tecto uidit auarus,
Et quid apud me o mus, inquit, amice facis?
Mus ridens inquit, nihil o uerearis amice,
Non abs te uictum, ſed mihi quæro domum.

ΠΑΛΛΑΔΑ.

πλοῦτον Μ. πλουτοῦντος ἔχεις, ψυχὴν δὲ πένητος.
ὦ τοῖς κληρονόμοις ὠλόμενε, σοὶ δὲ πένης.

G. LILII IN AVARVM.

Diuitias locupletis habes, animam ſed egeni.
Hæredi o diues, ſed tibi ſolus egens.

T. Mori.

T. MORI.

Diuitias locupletis habes, inopis tibi mens est.
O miser hæredi diues, inopsq; tibi.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ.

Ἀγρὸς ἀχαιμενίδου γενόμην ποτὲ, νῦν δὲ μενίππου,
οὐδὲ πάλιν ἐξ ἑτέρου, εἴσομαι εἰς ἕτερον.
καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἔχειν μὲ ποτ' ᾤετο, κ' πάλιν οὗτος
οἴεται. εἰμὶ δ' ὅλως οὐδενός, ἀλλὰ τύχης.

G. LILII, DE POSSESSIONIBVS INCERTIS.

Nuper Achemenidæ, sed nunc sumus arua Menippi,
Et nunc huncrursus, nunc alium petimus.
Ille etenim nuper, nunc & nos alter habere
Se putat. at nobis nil nisi casus inest.

T. MORI.

Nuper Achemenidæ fueram, nunc ecce Menippi,
Adq; alium rursus deueniam ex alio.
Me proprium nunc iste putat, proprium ille putabat.
Ast ego nullius sum, nisi sortis ager.

ΑΔΗΛΟΝ.

Σώματα πολλὰ τρέφειν, οὐ δ' ὤματα πολλὰ ἀμεγείρειν,
ἀτραπὸς εἰς πενίην ὀξὺν ἑτοιμοτάτη.

T. MORI, DE LVXV IMMODICO.

Multas ædificare domos, & pascere multos,
Est ad pauperiem semita recta quidem.

G. LILII.

Corpora multa alere, & complures ponere sedes,
Ipsa est

Ipsa est ad summam semita pauperiem.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ.

Ὡς τεθνηξόμενος, τῷ σῶμ ἀγαθῶν ἀπόλαβε,
ὡς δὲ βιωσόμενος, φείδεο σῶν κτεάνων.
ἔστι δ' ἀνὴρ σοφὸς οὗτος, ὃς ἄμφω ταῦτα νοήσας,
φείδοι, καὶ δ' ἀπάνῃ μέτρον ἐφαρμόσατο.

G. LILII. DE MODERATO SVMPTV.

Diuitijs utare tuis tanquàm moriturus.
Tanquàm uicturus, parcito diuitijs.
Vir sapiens est ille quidem, qui hæc ambo uolutans
Parcit, quiq; modum sumptibus applicuit.

T. MORI.

Tanquàm iam moriturus partis utere rebus.
Tanquàm uicturus denuo parce tuis.
Ille sapit, qui perpensis hijs rite duobus,
Parcus erit certo munificusq; modo.

ΑΔΗΛΟΝ.

Βλῶσις καὶ σὺ τύχη, μέγα χαίρετε. τὸν λιμέν' εὗρον.
οὐδὲν ἐμοὶ, χὔμῖν. παίζετε τοὺς μετ' ἐμέ.

T. MORI. DE CONTEMPTV FORTVNAE.

Iam portum inueni, Spes & Fortuna ualete.
Nil mihi uobiscum est. ludite nunc alios.

G. LILII.

Inueni portum, Spes & Fortuna ualete.
Nil mihi uobiscum. ludite nunc alios.

ΠΑΛΛΑΔΑ.

γῆς ἐπέβην γυμνὸς, γυμνὸς δ' ὑπὸ γαῖαν ἄπειμι,
καί τι μάτην μοχθῶ, γυμνὸν ὁρῶν τὸ τέλος;

G. LILII. DE MORTE.

Ingredior nudus terram, egredior quoq; nudus,
Quid frustra studeo, funera nuda uidens?

T. MORI.

Nudus ut in terram ueni, sic nudus abibo.
Quid frustra sudo, funera nuda uidens?

ΑΔΗΛΟΝ.

οἶνος, καὶ τὰ λοετρὰ, καὶ ἡ περὶ κύπριν ἐρωὴ,
ὀξυτέρην πέμπει τὴν ὁδὸν εἰς ἀΐδιν.

T. MORI. DE LVXV ET LIBIDINE.

Si quis ad infernos properet descendere manes,
Huc iter accelerant, balnea, uina, Venus.

G. LILII.

Nos caligantis rapiunt ad tecta tyranni,
Præcipiti cursu, balnea, uina, Venus.

ουχ ὄυτω βλάπτει μισεῖν ὁ λέγων ἀναφανδὸν
ὥσπερ ὁ τὴν καθαρὰν ψευδόμενος φιλίαν.
τὸν μὲν γὰρ μισοῦντα, προειδότες, ἐκτρεπόμεσθα,
τὸν δε λέγοντα φιλεῖν, οὐ προφυλασσόμεσθα.
ἐχθρὸν ἐγὼ κεῖνον κρίνω βαρὺν, ὅς ποτε λάθρῃ
τὴν ἀπὸ τῆς φιλίης πίστιν ἔχων, ἀδικεῖ.

T. Mori

T. MORI. DE FICTO AMICO.

Non æque nocet hic, qui sese odisse fatetur,
Atq; hic qui puram fingit amicitiam.
Osorem monitus fugio. fugisse sed illum
Quomodo qui se me fingit amare, queo?
Pessimus hic certe est inimicus, quisquis amicus
Creditus, occulta subdolus arte nocet.

G. LILII.

Non is tam lædit, liquide qui dixerit, odi,
Quàm qui sinceram fingit amicitiam.
Vitabis certe quem noueris esse nocentem,
Ast illum nunquàm qui tibi dixit, amo.
Ille mihi grauis est hostis, qui clam nocuisse
Gaudet, quiq; fidem fert in amicitia.

ΕΙΣ ΛΑΚΑΙΝΑΝ ΑΔΗΛΟΝ.

γυμνὸν ἰδοῦσα λάκαινα παλίντροπον ἐκ πολέμοιο
παῖδ' ἑὸν ἐς πάτραν ὠκὺν ἰέντα πόδα,
ἀντίκ' ἀΐξασα, δι' ἤπατος ἤλασε λόγχην
ἄῤῥενα ῥηξαμένη φθόγγον ἐπὶ κταμένῳ.
ἀλλότριον σπάρτας εἶπεν γένος, ἔῤῥε πόδ' ἅδαν,
ἔῤῥε ἐπεὶ ἐψεύσω πατρίδα, καὶ γενέτας.

T. MORI. DE MILITE SPARTANO.

In patriam amissis celeri pede dum redit armis,
Conspiciens gnatum sæua Lacæna suum.
Obuia sublata corpus transuerberat hasta,
Hæc super occisum mascula uerba loquens.

Degener o Spartes genus, ito in Tartara tandem,
Ito degeneras, & patria, & genere.

GVIL. LILII.

Quum nudum è bello gnatum remeare Lacæna
Vidit, & in patrios accelerare lares.
Insultans contra, pectus traiecerat hasta,
Horrida in extinctum uoce uirago furens.
Spartanam quando es patriam mentitus, auoscp,
Ad manes tandem degener inquit, abi.

ΑΓΑΘΙΟΥ.

Χωλὸμ ἔχεις τ νοῦν ὡς τὸμ πόδα. καὶ γὰρ ἀληθῶς.
εἰκόνα τ ἐντὸς σὴ φύσις ἐκτὸς ἔχει.

T. MORI. IN CLAVDVM ET STVPIDVM.

Clauda tibi mens est, ut pes. natura notascp
Exterior certas interioris habet.

GVIL. LILII.

Tardus es ingenio, ut pedibus. natura etenim dat
Exterius specimen, quod latet interius.

ΑΔΗΛΟΝ.

Εἰ μ̓ ἦν μαθεῖν ἃ δεῖ παθεῖν,
καὶ μὴ παθεῖν, καλὸν ἦν τ̀ μαθεῖν.
ἐπεὶ δ̓ παθεῖν ἃ δεῖ μαθεῖν,
τί δεῖ μαθεῖν. πάθεῖν γὰρ χρή.

T. MORI. THEOPHRASTI APVD AVLVM GELLIVM DILEMMA.

Si uitare queas, quæ sunt patienda, sciendo,
Scire quidem pulchrum, quæ paterere, foret.
Sin quæ præscieris uitandi est nulla potestas,
Quid præscire iuuat, quæ patiere tamen?

G. LILII.

Si posset casus quisquàm præscire futuros,
Et uitare simul, scire suaue foret.
Sin patienda tibi prorsus quæ scire requiris,
Quid præscisse iuuat? namcp necesse pati.

T. MORI, CARMINE IAMBICO TRIMETRO.

Præscire si queas, quæ oporteat pati,
Queascp non pati, bonum est ut præscias.
At si te oporteat, licet scias, pati,
Præscire quid iuuat? necesse enim est pati.

ΠΑΛΛΑΔΑ.

Δὶς δ̓ ὦ ἀδελφοὺς ὧδ̓ ἐπέχει τάφος. ἓν γὰρ ἔπεχον
ἦμαρ καὶ γενεὴ οἱ δύο τ̀ θανάτου.

T. MORI. IN DVOS FRATRES, VNO ET NATOS ET MORTVOS DIE.

Quatuor hic tumulus fratres complectitur. ex his
Lux simul una duos & parit, & perimit.

G. LILII.

Quatuor hic tumulus fratres habet. una duobus
Lux & natalis, mortis & una fuit.

ζεὺς, κύκνος, ταῦρος, σάτυρος, χρυσὸς δ̓ ἔρωτα
λήδης, ἐνρώπης, ἀντιόπης, δανάης.

T. MORI. DE IOVE MVTATO.

Taurus, olor, ſatyrusq́ ob amorē & Iuppiter aurū eſt
Europes, Ledes, Antiopes, Danaës.

G. LILII.

Taurus, olor, ſatyrus, per amorem Iuppiter aurum
Europæ, Ledes, Antiopæ, Danaës.

ΑΔΗΛΟΝ.

Εννέα τὰς μούσας φασίν τινες, ὡς ὁλιγώρως
ἠνί δε καὶ σαπφὼ λεσβόθεν ἡ δεκάτη.

T. MORI. IN SAPPHO.

Muſas eſſe nouem referunt, ſed prorſus aberrant,
Leſbica iam Sappho Pieris eſt decima.

G. LILII.

Quàm temere dixere nouem quidam eſſe ſorores
Muſarum, en Sappho Leſbis adeſt decima.

ΑΓΑΘΙΟΥ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΥ.

Η σάτυρος τὸν χαλκὸν ὑπέδραμεν, ἢ διὰ τέχνης
χαλκὸς ἀναγκασθεὶς, ἀμφεχύθη σατύρῳ.

G. LILII. IN AEREAM SATYRI STATVAM.

Aut Satyrus fuſus circum æs, aut arte coactum
Illud idem circum fuſum erat æs Satyro.

T. MORI.

Prorſum admiranda dum circumflectitur arte,
Aut Satyrum hoc tegit æs, aut Satyro æs tegitur.

EIVSDEM.

Aut iſti Satyrus iam circumflectitur æri,

Aut iſto

Aut iſto Satyrus iam circumflectitur ære.

ΕΙΣ ΑΓΑΛΜΑ ΝΙΟΒΗΣ.

Εκ ζωῆς μὲ θεοὶ τεύξαν λίθον. ἐκδὲ λίθοιο
ζωὴν πραξιτέλης ἔμπαλιν εἰργάσατο.

G. LILII. IN STATVAM NIOBES.

Ex uita ſaxum Dij me fecere, ſed ipſe
Ex ſaxo uitam denuo Praxiteles.

T. MORI.

Dij ex uiua lapidem fecere, at quum lapis eſſem,
Me uiuam fecit denuo Praxiteles.

ΣΙΜΩΝΙΔΟΥ.

Δῆμος ἀθηναίων σὲ νεοπτόλεμ' εἰκόνι τῇδε
τίμησ' εὐνοίης εὐσεβίης θ' ἕνεκα.

T. MORI. IN STATVAM NEOPTOLEMI.

Cecropis urbs te tota Neoptoleme hac ſtatua ornat.
Vt faciat, faciunt hinc amor, hinc pietas.

G. LILII.

Hoc te donarat propter pietatem & amorem,
Signo Cecropidûm turba Neoptoleme.

FINIS PROGYMNASMATON THO
MAE MORI, ET GVILIELMI
LILII SODALIVM.

Epigrammata

EPIGRAMMATA CLARISSIMI, DISERTISSIMIQVE VIRI THOMAE MORI BRITANNI, PLERAQVE E GRAECIS VERSA.

EREOR illustrissime princeps, dum more uirginum, quæ satis formæ suæ non fidũt, picturæ lenocinio gratiam illepidis uersiculis cõparare studeo, ne eos quæ maxime dote placere potuissent, id est ipsius rei nouitate, fraudarim. Nam quũ ilico in præsentem coronationem tuam conscriptos eos pictori exornãdos dedissem, effecit certe podagra, quæ protinus quàm opus inchoauit, incõmodissime tẽtatus est, ut eos nunc tandem, serius aliquanto quàm res postulare uidebatur, exhibeam. Itaq; (si tecum pro insita humanitate tua liberius agi sinis) haud scio, maiorem ne gratiã uersiculis nostris pictoris manus adiecerint, an pedes ademerint. Quippe quibus effectum est, ut mihi uerendum sit, ne nõ minus sera, ac proinde intempestiua uideri tibi possit hæc nostra gratulatio, quàm olim

olim Tiberio principi uisa est, Ilienſium illa consolatio, qua eum de morte filij, iamdiu defuncti, consolabantur. quam ille faceta dicacitate delusit, respondens se eorum quoq; uicem dolere, quod bonum militem amisissent Hectorem. uerum eorum officium, ad luctum nõ senescentem modo, sed planè præmortuum, non potuit esse non ridiculum. meum uero ab hoc uitio uendicat immẽsa illa de celebri coronatione tua lætitia. quæ quum pectoribus omniũ tam efficacem sui uim ac præsentiam impresserit, ut senescere uel integra ætate non possit, effecit nimirum, ut hoc meum officium non sero re peracta atq; euanida, sed præsens in rem præsentem peruenisse uideatur. Vale princeps illustrissime, &(qui nouus, ac rarus regum titulus est) amatissime.

IN SVSCEPTI DIADEMATIS DIEM HENRICI OCTAVI, ILLVSTRISSIMI AC FAVSTISSIMI BRITANNIARVM REGIS, AC CATHERINAE REGINAE EIVS FELICISSIMAE, THOMAE MORI LONDONIENSIS CARMEN GRATVLATORIVM.

I qua dies unq̃, si quod fuit Anglia tẽpus,
Gratia quo superis esset agenda tibi.

Hæc eſt illa dies niueo ſignanda lapillo,
Læta dies faſtis annumeranda tuis.
Meta hæc ſeruitij eſt, hæc libertatis origo,
Triſtitiæ finis, lætitiæq; caput.
Nam iuuenem ſæcli decus o memorabile noſtri
Vngit, & in regem præficit iſta tuum.
Regem qui populi non unius uſq;, ſed orbis
Imperio dignus totius unus erat.
Regem qui cunctis lachrymas detergat ocellis,
Gaudia pro longo ſubſtituat gemitu.
Omnia diſcuſſis arrident pectora curis,
Vt ſolet excuſſa nube nitere dies.
Iam populus uultu liber præcurrit amœno,
Iam uix lætitiam concipit ipſe ſuam.
Gaudet, ouat, geſtit, tali ſibi rege triumphat,
Nec quicquàm niſi rex quolibet ore ſonat.
Nobilitas, uulgi iamdudum obnoxia feci,
Nobilitas, nimium nomen inane diu,
Nunc caput attollit, nunc tali rege triumphat,
Et merito cauſas unde triumphet, habet.
Mercator uarijs deterritus ante tributis,
Nunc maris inſuetas puppe reſulcat aquas.
Leges inualidæ prius, imo nocere coactæ,
Nunc uires gaudent obtinuiſſe ſuas.
Congaudent omnes pariter, pariterq; rependunt
Omnes uenturo damna priora bono.

Iam

Iam quas abdiderat cæcis timor ante latebris,
Promere quiſq; ſuas gaudet & audet opes.
Iam iuuat o, potuit tot furum ſi qua tot uncas
Tam circumſpectas fallere præda manus.
Non iam diuitias ullum eſt (magnum eſſe ſolebat)
Quæſitas nullo crimen habere dolo.
Non metus occultos inſibilat aure ſuſurros,
Nemo quod taceat, quodúe ſuſurret, habet.
Iam delatores uolupe eſt contemnere, nemo
Deferri, niſi qui detulit ante, timet.
Conueniunt igitur ſimul ætas, ſexus, & ordo,
Cauſaq; non ullum continet ulla domi.
Quo minus interſint, dum ſacris rite peractis,
Rex init auſpicijs regna Britanna bonis.
Quacunq; ingreditur, ſtudio conferta uidendi
Vix ſinit anguſtam turba patere uiam.
Opplenturq; domus, & pondere tecta laborant,
Tollitur affectu clamor ubiq; nouo.
Nec ſemel eſt uidiſſe ſatis, loca plurima mutant,
Si qua rurſus eum parte uidere queant.
Terſpectare iuuat, quid ni hunc ſpectare iuuaret,
Quo natura nihil finxit amabilius?
Mille inter comites excelſior omnibus extat,
Et dignum auguſto corpore robur habet.
Nec minus ille manu eſt agilis, quàm pectore fortis,
Seu res diſtricto debeat enſe geri.

Seu quum protentis auide concurritur haſtis,
Seu petat oppoſitum miſſa ſagitta locum.
Ignea uis oculis, Venus inſidet ore, geniſq;
Eſt color, in geminis qui ſolet eſſe roſis.
Illa quidem facies alacri ueneranda uigore
Eſſe poteſt teneræ uirginis, eſſe uiri.
Talis erat, Nympham quũ ſe ſimulauit Achilles.
Talis, ubi Aemoniꝰ Hectora traxit equis.
O ſi animi præſtans unà cum corpore uirtus.
Cerni, natura non prohibente, queat.
Imo etiam uultu uirtus pellũcet ab ipſo,
Eſt facies animi nuncia aperta boni.
Quàm matura graui ſedeat prudentia mente,
Quàm non ſolliciti pectoris alta quies,
Quoq; modo ſortem ferat, & moderetur utranq;,
Quanta uerecundæ cura pudicitiæ,
Quàm tranquilla fouet placidum clementia pectus,
Quàm procul ex illo faſtus abeſt animo,
Principis egregius noſtri (quas fingere non eſt)
Præ ſe fert certas uultus & ipſe notas.
At qua iuſtitia eſt, regnandi quas habet artes,
Proſequitur populum qua pietate ſuum,
Hæc facile ex uultu fiunt illuſtria noſtro,
Hæc ſunt ex noſtris conſpicienda bonis.
Quod ſic afficimur, quod libertate potimur,
Quodq; abiere timor, damna, pericla, dolor,

Quod rediere ſimul, pax, commoda, gaudia, riſus,
Eximij uirtus principis inde patet.
Eneruare bonas immenſa licentia mentes,
Idq; etiam in magnis aſſolet ingenijs.
At quàmuis erat ante pius, mores tamen illi
Imperium dignos attulit imperio.
Nam bona quæ pauci ſera fecere ſenecta,
Protinus in primo præſtitit ille die.
Illico correptos incluſit carcere, quiſquis
Conſilio regnum læſerat ante malo.
Qui delator erat, uinclis conſtringitur arctis,
Vt mala quæ multis fecerat, ipſe ferat.
Ad mercatores aperit mare. ſi quod ab illis
Durius exactum eſt ante, remiſit onus.
Deſpectusq; diu magnatum nobilis ordo,
Obtinuit primo priſtina iura die.
Ille magiſtratus & munera publica, uendi
Quæ ſueuere malis, donat habenda bonis.
Et uerſis rerum uicibus feliciter, ante
Quæ tulit indoctus præmia, doctus habet.
Legibus antiquam (nam uerſæ euertere regnum
Debuerant) ſubito uimq; decusq; dedit.
Omnis cumq; prius prorſus deſciſceret ordo,
Protinus eſt omnis redditus ordo ſibi.
Quid quod in his etiam uoluit reſcindere quædam,
Vt populo poſſit commodus eſſe ſuo.

Quæ tamen ante ſuo nouit placuiſſe parenti?
Sic patriam, ut decuit, prætulit ille patri.
Nec miror. quid enim non principe fiat ab illo,
Cui cultum ingenuis artibus ingenium eſt?
Caſtalio quem fonte nouem lauere ſorores,
Imbuit & monitis Philoſophia ſuis.
Nominibus populus multis obnoxius omnis
Regi erat. hoc unum pertimuitq; malum.
At rex, hinc metui quum poſſet, poſſet & inde
Congerere immenſas, ſi uoluiſſet, opes.
Omnibus ignouit. ſecuros reddidit omnes.
Sollicitiq; malum ſubſtulit omne metus.
Ergo alios populi reges timuere, ſed iſtum,
Per quem nunc nihil eſt quod timeatur, amant.
Hoſtibus o princeps multum metuende ſuperbis.
O populo princeps non metuende tuo.
Illi te metuunt. nos te ueneramur, amamus.
Illis, noſter erit, cur metuaris, amor.
Sic te ſecurum, demptoq; ſatellite tutum,
Vndiq; præſtabunt, hinc amor, inde timor.
Extera bella quidem, coëat ſi Gallia Scotis,
Sit tantum concors Anglia, nemo timet.
At procul inteſtina aberunt certamina. namq;
Semina, quas cauſas unde oriantur, habent?
Primum equidem de iure tuæ tituloq; coronæ
Quæſtio iam non eſt ulla, nec eſſe poteſt.

Quæ

Quæ certare ſolet iam tu pars utraq; ſolus.
Nobilis hanc litem ſoluit uterq; parens.
Aſt magis abs te etiam eſt populi procul ira, tumultus
Impia ciuilis quæ ſolet eſſe caput.
Ciuibus ipſe tuis tam charus es omnibus unus,
Vt nemo poſſit charior eſſe ſibi.
Quod ſi forte duces committeret ira potentes,
Soluetur nutu protinus illa tuo.
Tanta tibi eſt maieſtatis reuerentia ſacræ,
Virtutes merito quam peperere tuæ.
Quæ tibi ſunt, fuerant patrum quæcunq; tuorum,
Sæcula priſca quibus nil habuere prius.
Eſt tibi namq; tui princeps prudentia patris.
Eſtq; tibi matris dextra benigna tuæ.
Eſt tibi mens auiæ, mens religioſa paternæ.
Eſt tibi materni nobile pectus aui.
Quid mirum ergo, nouo ſi gaudeat Anglia more,
Cum qualis nunquàm rexerat ante, regat?
Quid quod lætitia hæc, quæ uiſa eſt non potuiſſe
Creſcere, coniugio creuit adaucta tuo?
Coniugio, ſuperi quod decreuere benigni,
Quo tibi, quoq; tuis conſuluere bene.
Illa tibi coniunx, lætus communia tecum
Quam uidit populus ſceptra tenere tuus,
Cuius habent tantam cæleſtia numina curam,
Vt thalamis ornent, nobilitentq; tuis.

Illa eſt

Illa eſt, quæ priſcas uincat pietate Sabinas.
Maieſtate ſacras uicerit heroidas.
Illa uel Aceſtes caſtos æquarit amores,
Vel prompto ſuperet conſilio Tanaquil.
Illo ore, hoc uultu, forma eſt ſpectabilis illa,
Quæ talem ac tantam ſola decere poteſt.
Eloquio fœcunda cui Cornelia cedat,
Inćþ maritali Penelopeia fide.
Illa tibi princeps multos deuota per annos,
Sola tui longa manſit amore mora.
Non illam germana ſoror, nec patria flexit,
Non potuit mater, non reuocare pater.
Vnum te matri, te prætulit illa ſorori.
Te patriæ, & charo prætulit illa patri.
Illa tibi felix populos, hinc & inde potentes
Non diſſoluenda iunxit amicitia.
Regibus orta quidem magnis, nihiloćþ minorum eſt
Regum, quàm quibus eſt orta, futura parens.
Hactenus una tui nauem tenet ancora regni,
Vna, ſat illa quidem firma, ſed una tamen.
At regina tibi ſexu fœcunda uirili
Vndiqþ firmatam perpetuamq; dabit.
Proueniunt illi magna ex te commoda, rurſus
Ex illa ueniunt commoda magna tibi.
Non alia ulla fuit certe te digna marito.
Illa non alius coniuge dignus erat.

Anglia

Anglia thura feras, ſacrumćþ potentius omni
Thure, bonas mentes innocuasćþ manus.
Connubium ut ſuperi hoc, ſicuti fecere, ſecundent,
Vt data cæleſti ſceptra regantur ope.
Vtćþ ipſis geſtata diu hæc diademata, tandem
Et natus nati geſtet & inde nepos.

EIVSDEM, IN SVBITVM IMBREM, QVI IN POMPA REGIS AC REGINAE LARGE OBORTVS, NEC SOLEM ABSTVLIT, NEC DVRAVIT.

Dum peterent ſacras rex & regina coronas,
Pompa quâ nunquàm pulchrior ulla fuit.
Aureus explicuit late ſe Phœbus, eratćþ
Læta dies populi conſona pectoribus.
At ubi iam mediam celebris peruenit in urbem,
Tota ſtatim æthereis pompa rigatur aquis.
Nulla tamen Phœbi ſubduxit lumina nubes,
Et minima nimbus perſtetit ille mora.
Res bene contra æſtus cecidit, rem ſiue quis ipſam
Spectet, ſiue omen, non potuit melius.
Principibus noſtris uberrima tempora ſpondent,
Et Phœbus radijs, & Iouis uxor aquis.

EIVSDEM AD REGEM.

Cuncta Plato cecinit tempus quæ proferat ullum,
Sæpe fuiſſe olim, ſæpe aliquando fore.

A Ver fugit,

Ver fugit ut celeri, celericꝫ reuertitur anno,
Bruma pari ut ſpacio quæ fuit ante, redit.
Sic inquit rapidi poſt longa uolumina cæli
Cuncta per innumeras ſunt reditura uices.
Aurea prima ſata eſt ætas, argentea poſt hanc.
Aerea poſt illam, ferrea nuper erat.
Aurea te princeps redierunt principe ſæcla.
O poſſit uates hactenus eſſe Plato.

EIVSDEM AD REGEM DE SPECTACVLIS EQVESTRIBVS PER EVM AEDITIS, EPODON IAMBICVM.

Quæcunꝫ reges ædiderunt hactenus
Equeſtrium ſpectacula,
Lugubris illa ſemper aliqua reddidit
Calamitas inſignia.
Aut tabido tranſuerberati militis
Madens harena ſanguine.
Aut lanceis icta ungulisúe ſonipedum
Obtrita plebs ferocium,
Turbaḿ ue comprimens ſimul miſerrimam
Lapſæ ruina machinæ.
Verum tua hæc ſpectacula o rex omnium
Quæ uidimus pulcherrima,
Non ulla clades, ſed tua digna indole
Inſignit innocentia.

Eiuſdem

EIVSDEM, DE VTRAQVE ROSA IN VNVM COALITA.

Purpureæ uicina fuit roſa candida. utranꝫ
Vtraꝫ dum certant, ſit prior utra, premit.
Vtraꝫ ſed florem roſa iam coaleuit in unum.
Quoćꝫ poteſt uno lis cadit illa modo.
Nunc roſa conſurgit, nunc pullulat una. ſed omneis
Vna habet hæc dotes, quas habuere duæ.
Scilicet huic uni ſpecies, decor, atꝫ uenuſtas,
Et color, & uirtus, eſt utriuſꝫ roſæ.
Alterutram ergo roſam uel ſolam quiſquis amauit.
Hanc in qua nunc eſt, quicquid amauit, amet.
At qui tam ferus eſt, ut non amet, ille timebit.
Nempe etiam ſpinas flos habet iſte ſuas.

IN RHETOREM INDOCTVM. È GRAECO.

Quinꝫ Soloeciſmis donaui Rhetora Flacchum.
Quinꝫ ſtatim decies reddidit ille mihi.
Nunc numero hos, inquit, paucos contentus habeto,
Menſura accipies quando redibo Cypro.

IN SVSPICIONEM. È GRAECO.

Magnã habet in rebus uim ac pondus, opinio. non uis
Lædere, uelle tamen ſi uideare, peris.
Sic & Philolaum quondam occidere Cretenſes,
Quem falſo credunt uelle tyrannum agere.

IN RHETOREM INFANTEM SCITE PICTVM. E GRAECO.

Ipſe tacet Sextus, Sexti meditatur imago.
Ipſa eſt rhetor imago, ab imagine rhetor imago eſt.

IN CAECVM ET CLAVDVM MENDICOS.

Claudipedem geſtat cæcis uicinus ocellis,
Conducitq; oculos arte, locatq; pedes.

ALITER.

Cæcus claudipedem geſtat, prudenter uterq;
Rem gerit. atq; oculos hic locat, ille pedes.

ALITER.

Cæcus fert claudum, atq; opera conducit eadem,
Iſtius ille oculos, illius iſte pedes.

ALITER.

Claudum cæcus onus graue, ſed tamen utile uectat.
Proſpicit atq; oculis, huic regit ille pedes.

IDEM FVSIVS.

Triſtis erat nimium miſeris Fortuna duobus.
Huic oculos, illi dempſit iniqua pedes.
Sors illos copulat ſimilis, claudum uehit alter.
Sic ſua communi damna leuant opera.
Hic pedibus quouis alienis ambulat, itur
Huic recta alterius ſemita luminibus.

IDEM ALITER.

Vtilius nihil eſſe poteſt, quàm fidus amicus.
Qui tua damna ſuo leniat officio.

Fœdera

Fœdera contraxere ſimul mendicus uterq;
Cum claudo ſolidæ cæcus amicitiæ.
Claudo cæcus ait, collo geſtabere noſtro.
Rettulit hic, oculis cæce regēre meis.
Alta ſuperborum fugitat penetralia regum,
Incq; caſa concors paupere regnat amor.

ALITER.

Cum claudo cæcus ſic lege paciſcitur æqua, ut
Hic ferat illum humeris, hunc regat ille oculis.

PINVS NAVTICA LOQVITVR VENTO SVBVERSA. E GRAECO.

Pinus ego uentis facile ſuperabilis arbor,
Stulte quid undiuagam me facis ergo ratem?
An non augurium metuis? quum perſequitur me
In terra, Boream qui fugiam in pelago?

IDEM ALITER.

Ventis pinus humo ſternor, quid mittor in undas?
Iam nunc paſſa prius quàm nato naufragium.

IN NAVIM EXVSTAM.

Iam ratis æquoreas oneraria fugerat undas,
Matris at in terræ deperijt ſinibus.
Corripitur flammis, atq; ardens auxiliares
Quas maris hoſtiles fugerat, optat aquas.

CVNICVLA LOQVITVR, QVAE ELAPSA MVSTELAE INCIDIT IN DISPOSITA VENATORVM RETIA.

Muſtelam obliquo dilapſa foramine fugi,
Sed feror humanos heu miſera in laqueos.
Hic ego non uitam celerem, non impetro mortem.
Seruor ut heu rapidis obijciar canibus.
Qui mea dum laniant ſcelerato uiſcera morſu,
Spectat, & effuſo ſanguine ridet homo.
O durum genus, atq; fera truculentius omni,
Nex cui crudelem præbet acerba iocum.

INNOCENTIAM OBNOXIAM ESSE INIVRIAE. È GRAECO.

Auſus erit mordere malum uel mus, uetus hoc eſt
Verbum. ſed longe res habet ipſa ſecus.
Innocuos audet uel mus mordere. nocentem
Tangere non audet territus ipſe draco.

IN EFFLATVM VENTRIS. È GRAECO.

Te crepitus perdit, nimium ſi uentre retentes.
Te propere emiſſus ſeruat item crepitus.
Si crepitus ſeruare poteſt & perdere, nunquid
Terrificis crepitus regibus æqua poteſt?

DE MORTIS AEQVALITATE. È GRAECO.

Victor ad Herculeas penetres licet uſq; columnas,
Te terræ cum alijs pars manet æqua tamen,

Iro par moriere, obolo non ditior uno,
Et tua te (ſed non iam tua) ſoluet humus.

IN SORDIDVM. È GRAECO.

Te ditem appellant omnes, ego planè inopem te.
Nam facit uſus opes, teſtis Apollophanes.
Si tu utare tuis, tua fiunt. ſin tua ſerues
Hæredi, tua iam nunc aliena facis.

VENATVS ARANEAE.

Inſidiata uagam comprhendit aranea muſcam,
Et lentis trepidam caſſibus implicuit.
Iamq; hiat in morſum. ſed ſæpe os inter & offam,
Vt uerbum uetus eſt, multa uenire ſolent.
Sors muſcæ miſeretur, & aduerſatur Arachnæ,
Inq; malam è miſera tranſtulit exitium,
En ſtimulante fame properans inuadis utramq;
Sturne. ruunt caſſes. hæc fugit, illa perit.
Sic miſero ſpes eſt plerunq; ſecure ſub ipſa,
Inter & armatos mille malo metus eſt.

IN CYNICVM STVLTE ABSTINENTEM. È GRAECO.

Barbati Cynici, baculoq; uagantis egeni
In cœna magnam conſpicimus ſophiam.
Scilicet hic raphanis Cynicus primum atq; lupino,
Ne uirtus uentri ſeruiat, abſtinuit.
At niueum poſtq; bulbum conſpexit ocellis,
Iam rigidum & ſapiens excutit ingenium.

Flagitat atq; auide ſpem præter deuorat omnem,
Virtuti bulbus, nil ait officiet.

EPITAPHIVM MEDICI. E GRAECO.

Theſſalus Hippocrates, Cous genere, hac iacet urna.
Phœbi immortalis ſemine progenitus.
Crebra trophæa tulit morborum armis medicinæ,
Laus cui magna, nec id ſorte, ſed arte fuit.

IN SERVVM MORTVVM. E GRAECO.

Hic ſeruus dum uixit, erat. nunc mortuus idem
Non quàm tu Dari magne minora poteſt.

IN ANCILLAM MORTVAM.

Ante fuit ſolo Soſime corpore ſerua,
Nunc fato pars eſt hæc quoq; miſſa manu.

IN PISCATOREM ADAMATVM. E GRAECO.

Piſces dum captat piſcator, diuitis illum
Nata uidet, uiſi flagrat amore uiri.
Deinde uiro nubit. ſic illi ex paupere uita,
Magna ſuperbarum copia uenit opum.
Adſtetit & ridens Fortuna ait, heu Venus haud iam
Mars erat iſte tuus, Mars erat iſte meus.

ALITER.

Mars erat iſte meus, Venus, inquit, uerba retorquens,
Illico Sors eadem, Mars erat iſte meus.

IN REPENTE FELICEM E MISERO. E GRAECO.

Non tibi quod faueat, ſic te Fortuna leuauit.
Vel de te liqueat, uult ſibi, quid liceat.

In mediocri

IN MEDIOCRITATEM. È GRAECO.

Inuidia eſt peior miſeratio, Pindarus inquit.
Felici inuidiam ſplendida uita facit.
At nimium miſeros miſeramur, Pindarus inquit.
Hei nimium felix, nec miſerandus ego.
Scilicet extremis longe mediocria præſtant.
Infima calcantur, ſumma repente ruunt.

NIHIL PRODESSE TORQVERI METV MALI VENTVRI. È GRAECO.

Cur patimur ſtulti, nanq; hæc uæcordia noſtra,
Vrat ut indomitus pectora noſtra metus.
Seu mala non uenient, iam nos metus urit inanis.
Sin uenient, aliud fit metus ipſe malum.
Ipſe quidem cecini, ſcripſit diuinus Homerus.

IN RIDICVLVM IVDICIVM. È GRAECO.

Lis agitur, ſurduſq; reus, ſurdus fuit actor.
Ipſe tamen iudex ſurdus utroq; magis.
Pro ædibus hic petit æs, quinto iam menſe peracto.
Ille refert, tota nocte mihi acta mola eſt.
Aſpicit hos iudex, & quid contenditis, inquit.
An non utriq; eſt mater? utriq; alite.

AD LVCERNAM NOCTVRNAM.

Lychne reuerſuram ter te iurauit amica.
Hæc redit, o pœnas det tibi, ſi deus es.
Ludenti cum nocte places, extinguere. & aufer
Tam ſacra tam ſacris lumina luminibus.

LAIS ANVS AD SPECVLVM. È GRAECO.

Nequiter arrisi tibi, quæ modo gratia, amantum
Turbam in uestibulis Lais habens iuuenum,
Hoc Veneri speculum dico. nam me cernere talem
Qualis sum nolo, qualis eram nequeo.

IN MORTIS DIEM OMNIBVS INCERTVM.

Non ego quos rapuit mors, defleo. defleo uiuos,
Quos urunt longo fata futura metu.
Fleres si scires unum tua tempora mensem.
Rides quum non sit, forsitan una dies.

IN APVM INDVSTRIAM. È GRAECO.

Mellis apes fluuios ipsæ sibi in æthere fingunt.
Ipsæ quos habitant ædificant thalamos.
Grata apis humanæ frugesq; facillima uitæ est.
Non bouis aut curuæ falcis egebit ope.
Tantum opus hic situla est, ubi dulcia pocula mellis
Vbertim paruo fundat ab alueolo.
Congaudete sacræ, uarios & pascite flores,
Aetherei uolucres nectaris artifices.

IN ANVM FVCIS FRVSTRA VTENTEM.

Sæpe caput tinguis, nunc̄q; tinctura senectam,
Aut tensura genis quæ tibi ruga tuis.
Desine iam faciem stibio perfundere totam,
Ne persona tibi hæc sit modo, non facies.

Quum nihil assequeris fuco stibioq;, quid amens
Vis tibi? nunquàm Hecuben hæc faciēt, Helenen.

IN HOMINIS NATIVITATEM. È GRAECO.

Heus homo si memor es, quid te dum gigneret, egit
Tum pater, ex animo iam tumor ille cadet.
At Plato te factum dum somniat, inflat, inani
Aeternumq; uocat semen & æthereum.
Factus es ecce luto, quid suspicis alta? sed istud
Plasmate, qui te ornat, nobiliore feret.
Quin si uera uoles audire, libidine fœda
Natus es è coitu, guttula & è misera.

DE ASTROLOGO RIDICVLO.

Non Cumæa sacro uates correpta furore,
Certius afflata mente futura uidet.
Quam meus astrologus diuina clarus in arte
Præuidet inspecto sydere præterita.

ALIVD IN ASTROLOGVM VXORIS IMPVDICAE MARITVM.

Astra tibi æthereo pandunt sese omnia uati,
Omnibus & quæ sint fata futura, monent.
Omnibus ast uxor quod se tua publicat, id te
Astra, licet uideant omnia, nulla monent.

IN EVNDEM IAMBICVM.

O chare nobis syderum cælestium
Inspector astris, ipse nunc Phœbus tibi
Optem libenter indicare clanculum

Quiddam, quod ad te pertinens quàm maxime.
Dum cuncta lustro, deprehendi pridie.
Sed territat Venus, minatur & mihi
Secundum amorem, qui nihilo secundior
Mihi sit futurus, quàm fuit Daphnes prior,
Quicquàm cuiuis garrulus si deferam
Desse marito, quale detuli prius.
Nescibis ergo hoc. cæteras rerum uices
Docebo te. nuptæ sed in rebus tuæ
Si quid tua non cedat ex sententia,
Hoc omnibus prius patebit, quàm tibi.

ALIVD IN EVNDEM.

Quid inter alta stulte quæris sydera
In humo manentis coniugis mores tuæ?
Quid alta spectas? infiet, id est cui tu times?
Dum iam tu, agat quid illa, quæris in polo,
Hæc quæ libebat, interim egit in solo.

ALIVD IN ASTROLOGVM EVNDEM.

Sydera uestigans inter cælestia demens,
Cur dubia semper mente quid uxor agat?
Si nescis qualis tibi sit, crede esse pudicam.
Quod tibi persuades si bene, iam bene habes.
Quid cognoscere uis, quæ non nisi cognita lædunt?
Quid fieri studio uis miser ipse tuo?
Hic furor haud dubie est, quum iam desistere possis,
Quærere sollicite quod reperire times.

ALIVD IN ASTROLOGVM.

Saturnus procul est, iamq; olim cæsus, ut aiunt,
Nec prope discernens à puero lapidem.
Luna uerecundis formosa incedit ocellis,
Nec nisi uirgineum uirgo uidere potes.
Iuppiter Europen, Martem Venus, & Venerem Mars,
Daphnen Sol, Hyrcen Mercurius recolit.
Hinc factum astrologe est, tua quũ capit uxor amãtes,
Sydera significent ut nihil inde tibi.

DE FORMA, DILEMMA IAMBIS TRIMETRIS SCAZONTIBVS.

Quid forma confert, Hercules nihil cerno.
Si ferueas, deformis ecce formosa est.
Sin frigeas, formosa iam sit informis.
Quid forma confert, Hercules nihil cerno.

DE ASTROLOGO DE QVO SVPRA.

Sæpe suam inspectis uxorem Candidus astris,
Prædicat en uates omnibus esse bonam.
Inspectis iterum postquàm uxor adultera fugit,
Prædicit uates omnibus esse malam.

PARAENESIS AD VIRTVTEM VERAM.

Heu miseris quicquid misero blanditur in orbe,
Illico marcescens ut rosa uerna cadit.
Nec quenquàm usq; adeo placidis complectitur ulnis
Sors, ut non aliqua parte molesta premat.

Imbibe uirtutes, & inania gaudia ſperne.
Sunt animi comites gaudia uera boni.

AD CONTEMPTVM HVIVS VITAE.

Nos uelut inſtabiles uentus quatit omnis ariſtas,
Quolibet impellunt ſpes, dolor, ira, metus.
Nil habet in rebus pondus mortalibus ullum.
Momento pudor eſt ſi moueare leui.

MORTEM NON ESSE METVENDAM, CVM SIT FINIS MALORVM. È GRAECO.

Non ſtultum eſt mortem matrem timuiſſe quietis?
Quam fugiunt morbi, mœſtaq; pauperies?
Sola ſemel miſeris ſeſe mortalibus offert,
Nec quiſquàm eſt ad quem mors iterum rediit.
At reliqui morbi uariij, multiq; uiciſſim
Nunc hunc, nunc illum, terq; quaterq; premunt.

IN EPISCOPVM QVENDAM SORDIDVM AC PERPARCVM.

Vita Sibyllinos mea ſi duraret in annos,
Non bonitas unquàm præſulis excideret.
Iugera multa ſoli locat, amplas poſſidet urbes,
Centum ſtipatus progreditur famulis.
Me tamen exigui cenſus, quum nuper adirem,
Excipit, & uere comiter alloquitur.
Quin abiens nigri guſtarem ut pocula uini,
È loculo clauem liberat ipſe ſuo.

De uiciſſi-

DE VICISSITVDINE FORTVNAE. È GRAECO.

Lubrica non ſeruat certum Fortuna tenorem,
Sed rotat inſtabilem cæca ſubinde rotam.
Sternere ſumma libet, libet infima tollere. rerum
Inq; uicem nulla uertere lege uices.
Maxima quũ bona ſunt, iã ſunt mala proxima. rurſus
Maxima quũ mala ſunt, proxima iam bona ſunt.
Forti animo mala fer, nec bis miſer eſto dolore,
Ne cito uenturis præmoriare bonis.

VITA BREVIS.

Non tibi uiuacem furor eſt ſpondere ſenectam?
Quum non ſit uitæ certa uel hora tuæ.
Finge age Neſtorium ſis peruenturus in ævum,
Longa tument multis tempora fœta malis.
Omnia ut effugias uiridis quibus angitur ætas,
Tedia longa tibi curua ſenecta feret.
Tu tamen ad ſeros (nulli quod contigit) annos
Vt uenias, nullo percitus ante malo.
Hoc tamen exiguum eſt. ubi nunc tot Neſtoris anni?
Ex tanto ſupereſt tempore nulla dies.

PATIENTIA.

Triſtia qui pateris perfer, Sors triſtia ſoluet.
Quod ſi non faciat Sors, tibi mors faciet.

VITA IPSA CVRSVS AD MORTEM EST.

Nugamur, mortemq; procul procul eſſe putamus.
At mediis latet hæc abdita uiſceribus.

Scilicet

Scilicet ex illa, qua primum nascimur hora,
Prorepunt iuncto uitaq; morsq; pede.
Partem aliquam furtim qua se metitur, & ipsam
Surripit è uita quælibet hora tua.
Paulatim morimur, momento extinguimur uno,
Vt lampas oleo deficiente perit.
Vt nihil interimat, tamen ipso in tempore mors est.
Quin nunc, interea dum loquimur, morimur.

DIVES AVARVS, PAVPER EST SIBI. È GRAECO

Diuitias animi solas ego iudico ueras.
Qui rebus pluris se facit ipse suis,
Hunc adeo ditem, hunc opulentum rite uocamus,
Magnarum quis sit qui uidet usus opum.
Calculus at si quem misere numerandus adurit,
Qui misere semper diuitias cumulet.
Hic ut apes paruo crebroq; foramine fosso,
Sudat in alueolo, mel alij comedunt.

DILEMMA EPICVRI.

Deijciat miseram tibi nulla molestia mentem.
Si longa est, leuis est. si grauis est, breuis est.

CONTRA.

Deijcit heu miseram, prosternit & utraq; mentem.
Longa nec ulla leuis, nec grauis ulla breuis.

DE MORTE.

Somniat, hic ditem qui se putat esse, uidetq;
Morte experrectus illico quàm sit inops.

Sola

SOLA MORS TYRANNICIDA EST.

Duriter es quicunq; uiris oppressus iniquis,
Spem cape. spes luctus leniat alma tuos.
Versilis in melius uel te Fortuna reponet.
Vt solet excussa nube nitere dies.
Aut libertatis uindex frendente tyranno,
Eruet iniecta mors miserata manu.
Auferet hæc (quo plus tibi gratificetur) & illum.
Afferet atq; tuos protinus ante pedes.
Ille opibus tantis, fastuq; elatus inani,
Ille ferox crebris ante satellitibus,
Hic neq; toruus erit, uultu nec ut ante superbo,
Sed miser abiectus, solus, inermis, inops.
O quid uita tibi dedit unquàm tale? uicissim
Iam ridendus erit, qui metuendus erat.
O Cor triste malis misere immersumq; profundis
Rumpere. sit pœnæ terminus iste tuæ.
Sanguinolenta tuæ dominæ tua uulnera pande.
Illa breui est, quæ nos diuidet una duos.
Quàm miser ergo diu sic heu lachrymabo, querarq;.
Mors ades, & tantis horrida solue malis.

IN AMICAM FOEDIFRAGAM IOCOSVM.

Dij melius, uenere in hac quæ somnia nocte?
Tota semel mundi machina uersa ruit.
Nec sua lux Phœbo constabat, nec sua Phœbe
Iamq; tumens omnem strauerat æquor humum.

Maius adhuc mirum, uox en mihi dicere uisa est,
Heus tua iam pactam fregit amica fidem.

DE CVNICVLO BIS CAPTO.

È rete extrahor, è digitis in rete relabor.
Heu semel heu fugi, bis miser ut caperer.

IN VIRGINEM MORIBVS HAVD VIRGINEIS.

Blanda, salax, petulans, audax, uaga, garrula uirgo,
Si uirgo est, uirgo est bis quoq; quæ peperit.

IN VXORES.

Hoc quisq; dicit, rebus in mortalibus
Quod tristius sit, ac magis uiros grauet,
Natura nil produxit his uxoribus.
Hoc quisq; dicit, dicit, at ducit tamen.
Quin sex sepultis, septimam ducit tamen.

IN EASDEM.

Res uxor grauis est, poterit tamen utilis esse,
Si sua det propere se moriente tibi.

IN IMAGINEM DISSIMILEM. È GRAECO.

Hæc tua quam nuper pinxit Diodorus imago,
Cuiusuis magis est, quàm tua Menodote.

IN EANDEM.

Sic se totum isthac expressit imagine pictor,
Vt nulli tam sit, quàm tibi dissimilis.

CHORIAMBICVM DE VITA SVAVI.
È GRAECO.

Non est cura mihi Gygis, Qui

Qui rex Sardibus imperat.
Aurum non ego persequor,
Reges non miser æmulor.
Curæ est, barba suauibus
Vnguentis mihi perfluat.
Curæ est, ut redolentibus
Cingam tempora floribus.
Curæ sunt hodierna mi,
Nam quis crastina nouerit?
Tornato bene Mulciber
Argento mihi poculum.
Iam nunc effice concauum,
Et quantum potes imbibum.
Et fac illud ut ambiant
Non currus, neq; sydera,
Orion neq; flebilis.
Vites fac uirides mihi.
Botri fac mihi rideant
Pulchro cum Dionysio.

IN MEDICVM IMPOSTOREM, QVI GVTTVLAM FICTI BALSAMI MAGNO VENDIDIT.

Febre laboranti medicus, feret o tibi certe
Aut nihil, aut tantum balsamus, inquit, opem.
Sed nemo me præter habet, perpaululum & ipse,
Gutta emitur libris non minus una decem.

Nunc mihi quinq; dabis, reliquàs mihi quinq; daturus
Sanus, ut has nunquàm te moriente, petam.
Nunquàm rem facies, tanto in discrimine qui uis
Tam charæ guttæ ponere dimidium.
Pacta placent, minimoq; è uitro & sindone tecto,
Iacta petit gladij cuspide gutta merum.
Abluat ut uino mucronem, æger obsecrat. absit,
Inquit, adhuc libras bis habet ille decem.
Gutta, ait, una sat est, & erat satis. unica tantum
Gutta potest. unam uix bibit, & moritur.
O nimis aduerso contractum sydere pactum.
Hinc guttæ, hinc uitæ dimidium perijt.

IN FVCATAM. È GRAECO.

Tinguis capillos fœmina. at qui scis, rogas?
Nigri fuere quum referres è foro.

IN IMAGINEM MALE PICTAM.

Effigie studuit tua in hac ostendere pictor,
Expressisse queat quàm tibi dissimilem.

IN EANDEM.

Hac tua tam uere est facies expressa tabella,
Vt iam non tabula hæc sit tibi, sed speculum.

IN EANDEM.

Quam mihi monstrasti demiror Posthume pictor,
Effigiem quanta finxerat arte tuam.
Inspicit hanc quisquis, si te conspexerit unquàm,
Si non artificis tangitur inuidia.

Tam

Tam similem hic ouo non esse fatebitur ouum,
Effigies hæc est quàm tibi dissimilis.

IN ANGLVM, GALLICAE LINGVAE AFFECTATOREM.

Amicus & sodalis est Lalus mihi,
Britanniaq; natus, altusq; insula.
At cum Britannos Galliæ cultoribus
Oceanus ingens, lingua, mores, dirimant,
Spernit tamen Lalus Britannica omnia.
Miratur, expetitq; cuncta Gallica.
Toga superbit ambulans in Gallica,
Amatq; multum Gallicas lacernulas.
Zona, locello, atq; ense gaudet Gallico,
Filtro, bireto, pileoq; Gallico,
Et calceis, & subligare Gallico,
Totoq; deniq; apparatu Gallico.
Nam & unum habet ministrum, eumq; Gallicum.
Sed quem (licet uelit) nec ipsa Gallia
Tractare quiret plus (opinor) Gallice,
Stipendij nihil dat, atq; id Gallice.
Vestitq; tritis pannulis, & Gallice hoc.
Alit cibo paruo, & malo, idq; Gallice.
Labore multo exercet, atq; hoc Gallice.
Pugnisq; crebro pulsat, idq; Gallice.
In cœtu & in uia, & foro, & frequentia
Rixatur, obiurgatq; semper Gallice.

Quidꝫ Gallice illudꝫimo ſemigallice.
Sermonem enim (ni fallor) ille Gallicum
Tam callet omnem, quàm Latinum Pſytacus.
Creſcit tamen, ſibiq́ nimirum placet,
Verbis tribus ſi quid loquatur Gallicis.
Aut Gallicis ſi quid nequit uocabulis,
Conatur id, uerbis licet non Gallicis,
Sonoq́ ſaltem perſonare Gallico,
Palato hiante acutulo quodam ſono,
Et fœminæ inſtar garrientis molliter,
Sed ore pleno, tanquàm id impleant fabæ,
Balbutiens uidelicet ſuauiter
Preſſis quibuſdam literis, Galli quibus
Ineptientes abſtinent, nihil ſecus,
Quàm uulpe gallus, rupibusq́ nauita.
Sic ergo linguam ille & Latinam Gallice,
Et Gallice linguam ſonat Britannicam.
Et Gallice linguam refert Lombardicam.
Et Gallice linguam refert Hiſpanicam.
Et Gallice linguam ſonat Germanicam,
Et Gallice omnem, præter unam Gallicam.
Nam Gallicam ſolam ſonat Britannice.
At quiſquis inſula ſatus Britannica,
Sic patriam inſolens faſtidiet ſuam,
Vt more ſimiæ laboret fingere,
Et æmulari Gallicas ineptias,

Ex amne

Examne Gallo ego hunc opinor ebrium.
Ergo ex Britanno ut Gallus eſſe nititur.
Sic Diȝ iubete, fiat ex gallo capus.

IN NICOLAVM MALVM MEDICVM.

Nunc uideo haud rerum tantum, ſed & ipſa uirorum
Nomina, non temere, ſed ratione dari.
Nicolaus nomen medici eſt. qui conuenit? inquis,
Hoc potius nomen debuit eſſe ducis.
Dux populos armis uincit. ſed & iſte uenenis
Et populum, & forteis ſternit ubiq; duces.
Sæpe ducem bello repetunt, bis nemo rebellat
Huic medico, uero eſt nomine Nicolaus.

IN IMAGINEM ELEGANTEM, SED DEFORMISSIMI.

Ipſam iudice me Venerem ſuperabat Apellis,
Hæc tua quæ uiſa eſt nuper imago mihi.
Pictor in hanc omnes unam conſumpſerat artes,
Spectari hac una quid ualuit, uoluit.
Qualia in re decor, qui naſus, qualia labra,
O quales oculi, qualis ubiq; color.
Tam fuit ex omni longe pulcherrima parte,
Quàm fuit à nulla parte tibi ſimilis.

IN IMAGINEM DISSIMILEM.

Nuper ut ingredior pictoris forte tabernam,
Effigies oculis eſt tua uiſa meis.

Ex te

Ex te dum pictor sic exprimat omnia,uultum
Immotum credo te tenuisse diu.
Sic te totum inspecta refert.intelligo cuia est
Protinus ut pictor rettulit esse tuam.

IN PARCVM MORIENTEM.

Chrysalus heu moritur diues, dolet,ingemit, unquàm
Nemo magis tristi pectore fata tulit.
Non quoniam ipse perit, cui nil se uilius ipso est,
Sed nummi pereunt quatuor in tumulum.

IN GRAMMATICVM PVTIDVM.

Quũ mihi grammaticus mentem subit Heliodorus,
Nostra Solœcismos illico lingua timet.

IN PROGNOSTEN RIDICVLVM.

Hoc anno in regno rex nobilis ille quiescet
Gallorum,celeber scripserat astrologus.
Rex ubi uix cœpto uita defungitur anno,
Iam nil se uates quo tueatur, habet.
Rem quidam prorsum cœpit defendere, uerum est
Augurium, rex iam nonne quieuit? ait.
Latius hoc uerbum prorepit, & undiq; ridens
Id populus,rex iam nonne quieuit? ait.
Audit ut in populo hoc uates,iam serio uerum est
Augurium,rex iam nonne quieuit? ait.

IN VEHEMENTER NASVTVM. È GRAECO.

Nunquàm Procle manu nares emungere possis.
Nam tua nare manus,magna licet.minor est.

Quando

Quãdo Iouem inclamas sternutans, quippe nec audis
Tam procul ab nasus prominet aure tuus.

IN POËTAM FVRIOSVM.

Sunt etiam in Musis furiæ,quibus ipse poëta
Fis,per quas temere carmina multa facis.
Ergo age plurima scribe precor.tibi nempe furorem
Non ego maiorem quem precer inuenio.

IN PERPVSILLVM. È GRAECO.

Grus ne te rapiat Pygmeo sanguine gaudens,
Si sapias,media tutus in urbe mane.

NEGLIGENDOS VVLGI RVMORES. È GRAECO.

Tu te ipsum oblectes,& uulgi uerba loquacis
Sperne.bene hic de te dicet,& ille male.

IN FATVVM. È GRAECO.

Quem mordent pulices extinguit Morio lychnon,
Non me inquit cernent amplius hij pulices.

DE SOMNO. È GRAECO. SENTENTIA ARISTOTELIS.

Fermè dimidium uitæ dormitur. in illo
Aequales spacio diues,inopsq; iacent,
Ergo Crœse tibi regum ditissime, uitæ
Fermè dimidio par erat Irus egens.

ALIVD.

Non es dum in somno es,dum nec te uiuere sentis,
Felix. at somnus ni ueniat miser es.

Qui felix igitur ſorte indulgente ſuperbit,
Inflatuſq; leui proſperitate tumet,
Nox quoties uenit, aut toties iam deſinit eſſe
Felix, aut toties incipit eſſe miſer.

QVID INTER TYRANNVM ET PRINCIPEM.

Legitimus immaniſſimis
Rex hoc tyrannis intereſt.
Seruos tyrannus quos regit,
Rex liberos putat ſuos.

SOLLICITAM ESSE TYRANNI VITAM.

Magna diem magnis exhaurit cura tyrannis,
Nocte uenit requies, ſi tamen ulla uenit.
Nec tamen hi pluma requieſcunt mollius ulla,
In dura pauper quàm requieſcit humo.
Ergo tyranne tibi hæc pars feliciſſima uitæ eſt,
In qua mendico par tamen eſſe uelis.

BONVM PRINCIPEM ESSE PATREM, NON DOMINVM. IAMBICVM.

Princeps pius nunquàm carebit liberis,
Totius eſt regni pater.
Princeps abundat ergo feliciſſimus
Tot liberis, quot ciuibus.

DE BONO REGE ET POPVLO.

Totum eſt unus homo regnum, idq; cohæret amore,
Rex caput eſt, populus cætera membra facit.
Rex

Rex quot habet ciues (dolet ergo perdere quenq;)
Tot numerat parteis corporis ipſe ſui.
Exponit populus ſeſe pro rege, putatq;
Quilibet hunc proprij corporis eſſe caput.

BONA NON COGNOSCI, NISI DVM AMITTVNTVR.

Perdendo bona noſtra ferè cognoſcimus omnes.
Dum poſſidemus, ſpernimus.
Sic populo quoq; ſæpe malus, ſed ſero benignum
Commendat hæres principem.

TYRANNVM IN SOMNO NIHIL DIFFERRE À PLEBEIO.

Erigit ergo tuas inſane ſuperbia criſtas,
Quod flexo curuat ſe tibi turba genu.
Quod populus nudo ſurgat tibi uertice, quod ſit
Multorum in manibus uitáq;, morſq; tuis.
At ſomnus quoties artus adſtringit inertes,
Hæc tua iam toties gloria dic ubi ſit?
Tunc ignaue iaces trunco non impar inani.
Aut paulo functis ante cadaueribus.
Quod niſi concluſus timide intra tecta lateres,
In cuiuſq; foret iam tua uita manu.

DE PRINCIPE BONO ET MALO.

Quid bonus eſt princeps, canis eſt cuſtos gregis inde
Qui fugat ore lupos. quid malus? ipſe lupus.

IN RAPTOREM ET PATRONVM.

Raptam ſe queritur uirgo, crimenq; negari
Non potuit, raptor iam periturus erat.
Callidus at ſubito patronus protrahit ipſe
Membrum deducta ueſte uirile rei,
Hoccine uirgo tua membrum fuit, inquit, in aluo?
Illa uerecundo mota pudore negat.
Vicimus o iudex clamat patronus. ea ipſa eſt.
Id negat en ſine quo ſe negat ipſa rapi.

IN FVREM ET PATRONVM.

Dum furti metuit damnari Clepticus, amplo
Non ſine conſuluit munere cauſidicum
Sic ubi ſæpe diuq; immenſa uolumina uoluit
Spero ait effugies Cleptice, ſi fugias.

IN ASTROLOGVM QVI FACTVM PRAEDIXIT. È GRAECO.

Sæpe patri frater quod debuit eſſe ſuperſtes,
Hoc uelut uno omnes aſtrologi ore canunt.
Aſt Hermoclides obiturum præ patre ſolus
Dixit, ſed dixit poſtquàm obiiſſe uidet,

IN HVIVS VITAE VANITATEM.

Damnati ac morituri in terræ claudimur omnes
Carcere, in hoc mortem carcere nemo fugit,
Carceris in multas deſcribitur area partes,
Inq; aliis alij partibus ædificant,

Non aliter quàm de regno de carcere certant.
In cæco cupidus carcere condit opes,
Carcere obambulat hic uagus, hic uincitur in antro,
Hic ſeruit, regit hic, hic canit, ille gemit.
Iam quoq; dum carcer non tanquàm carcer amatur,
Hinc aliis alij mortibus extrahimur.

REGEM NON SATELLITIVM, SED VIRTVS REDDIT TVTVM.

Non timor inuiſus, non alta palatia regem,
Non compilata plebe tuentur opes,
Non rigidus uili mercabilis ære ſatelles
Qui, ſic alterius fiet ut huius erat.
Tutus erit populum, qui ſic regit, utiliorem
Vt populus nullum cenſeat eſſe ſibi.

POPVLVS CONSENTIENS REGNVM DAT ET AVFERT.

Quicunq; multis uir uiris unus præeſt,
Hoc debet his quibus præeſt.
Præeſſe debet neutiquàm diutius
Hi quàm uolent quibus præeſt.
Quid impotentes principes ſuperbiunt?
Quod imperant precario?

IN PERPVSILLVM. È GRAECO.

Ex atomis Epicurus totum fabricat orbem.
Alchime, dum nihil his credidit eſſe minus,

Ex te feciſſet ſi tum Diophante fuiſſes,
Nempe atomis multo es tu Diophante minor.
Aut forte ex atomis iam cætera ſcriberet eſſe,
Aſt ipſas ex te ſcriberet eſſe atomos.

IN AMOREM CASTVM ET IN-
CESTVM. È GRAECO.

Hi duo detraxere duos inceſtus & almus,
Dum contra occurrunt hinc amor, inde pudor.
Phedram amor Hippolyti cõſumpſerat igneus, ipſum
Interimítq; ſacer proh pudor Hippolytum.

IN VRBEM ROMAM. È GRAECO.

Gradiui genus Hector aue, ſi quid ſub humo audis,
Reſpira, & patriæ nomine creſce tuæ.
Ilios urbs colitur, nunc inclyta, gens colit illam,
Quam tu Marte minor, Martis amica tamen.
Mirmydones periere, ades & dic Hector Achilli,
Eſſe ſub Aeneadis undiq; Theſſaliam.

DE MEDIOCRITATE. È GRAECO.

Ingratũ eſt quicquid nimiũ eſt. ſic ſemper amarũ eſt,
Vt uerbum uetus eſt, mel quoq; ſi nimium eſt.

IN VEHEMENTER INFELI-
CEM. È GRAECO.

Nunquàm uixiſti o pauper nunquàm morieris.
Nempe miſer uiſus uiuere mortuus es.
At quibus immenſa eſt fortuna, pecunia multa,
His uitæ finem mors aliquando facit.

In Pythagoræ

IN PYTHAGORAE ECHEMY-
THIAM. È GRAECO.

Rebus in humanis magna eſt doctrina tacere,
Teſtis erit ſapiens hic mihi Pythagoras.
Nempe loqui doctus, reliquos docet ille tacere.
Magnũ hoc ad requiem pharmacon inueniens.

RIDICVLVM IN
GELLIAM.

Quid modo ſæclorum miremur monſtra priorum,
Quod loquitur taurus, quod cadit imbre lapis.
Monſtra antiqua nouum ſuperat. ſurrexerat ecce,
Ante tenebroſum Gellia ueſper heri,
Plus dicturus eram, niſi me ridere putares,
Surrexit mediam, ſed tamen ante diem,
Mira licet ſæpe illa tamen uidere priores,
Sæpe poteſt forſan cernere poſteritas,
Iſtud at heſternam nemo unquàm uiderat ante,
Et poſt hanc poterit nemo uidere diem.

IN PALLADEM, VENEREM-
QVE. È GRAECO.

Cur ita me lædis Venerem tritonia uirgo,
Corripis in digitos, cur mea dona tuos?
Scilicet Idæis memor eſto in rupibus olim.
Me non te pulchram cenſuit eſſe Paris.
Haſta tua eſt, enſiſq; tuus. mihi uendico malum.
Mars modo ſit malo priſtinus ille ſatis.

Vitam

VITAM HOMINIS
ESSE NIHIL.

Nos tenuem ſtrictis ſpirantes aëra fibris,
Viuimus & Phœbi lampada conſpicimus.
Quotquot uiuimus hic ſumus omnes organa, quæ
Viuificis animat flatibus aura leuis,
Quot tua ſi tenuem reſtringat palma uaporem
Eripiens animam miſeris uſq; ſtygem.
Sic ſumus ergo nihil. Plutoni paſcimur omnes,
E flatu minimo nos leuis aura fouet.

IN PVGIONEM EBETEM
EBETIS. È GRAECO.

Plumbeus hic mucro tuus eſt obtuſus, ebeſq;,
Mucro aciem ingenij fert tuus iſte tui.

DE GLORIA ET PO-
PVLI IVDICIO.

Maxima pars hominum fama ſibi plaudit inani,
Atq; leuis uento fertur in aſtra leui.
Quid populi tibi uoce places? ſæpe optima cæcus,
Dat uicio. & temere deteriora probat.
Sollicitus pendes alieno ſemper ab ore.
Ne laudem cerdo quam dedit, eripiat.
Fors tamen irridet quo tu laudante ſuperbis.
Ex animo laudet: laus tamen illa fugit.
Quid tibi fama facit? toto lauderis ab orbe,
Articulus doleat, quid tibi fama facit?

Ridiculum

RIDICVLVM IN MINISTRVM.

Muſcas è cratere tulit conuiua priuſquàm
Ipſe bibit, reddit rurſus, ut ipſe bibit.
Addidit & cauſam muſcas ego non amo dixit,
Sed tamen è uobis neſcio num quis amet.

DE CANE VENANTE.

Os canis implet anas alium capturus hiabat.
Non capit. at quam iam ceperat ore fugit.
Sic miſer interea dum rem captas alienam,
Sæpius & merito perdis auare tuam.

CANIS IN PRAESEPI,
AVARVS HOMO.

In præſepe canis fœno nec ueſcitur ipſe,
Nec ſinit ut fœnum qui cupit edat equus.
Seruat auarus opes, opibus non utitur ipſe,
Atque alios uti qui cupiunt, prohibet.

IN ORESTEM PARANTEM
OCCIDERE MATREM.

Quâ gladium intrudes per uentremne an'ne papillas?
Te peperit uenter, te lactauere papillæ.

QVID PAVCIS ORAN-
DVS DEVS.

Da bona ſiue rogere deus, ſeu nulla rogere,
Et procul à nobis mala quæq; petentibus aufer,
Et mala ſiue petare nega, ſeu nulla petare.

IN DIGAMOS. È GRAECO.

Qui capit uxorem defuncta uxore ſecundam,
Naufragus in tumido bis natat ille freto.

IN FATVM. È GRAECO.

Si ferris ferre & fer. ſin iraſceris, & te
Læſeris, & quod fert te feret, immo trahet.

DE SOMNO AEQVANTE PAVPEREM CVM DIVITE.

Somne quies uitæ ſpes & ſolamen egenis,
Diuitibus noctu, quos facis eſſe pares.
Triſtia demulcens lethæo pectora rore,
Excutis & ſenſum totius inde mali.
Læta benignus opes inopi per ſomnia mittis.
Quid falſas rides diues opes inopis?
Diuitibus uere curas, tormenta, dolores,
Pauperibus falſe gaudia uera ferunt.

IN DEFORMEM ET IMPROBVM. È GRAECO

Pingere difficile eſt animum, depingere corpus,
Hoc facile eſt, in te ſunt tamen am[illegible]o ſecus.
Nam prauos animi mores natura reuelans,
Fecit ut emineant undiq; perſpicui.
Sed formæ portenta tuæ deformia membra
Quis pingat? quando hæc cernere nemo uelit?

IN CAPPADOCEM VIRVLENTVM. È GRAECO.

Vippera Cappadocẽ mordens mala protinus hauſto,
Tabifico periit ſanguine Cappadocis.

In ſtatuam

IN STATVAM FERREAM. È GRAECO.

Effigiem ſtatuere tibi rex perditor orbis
Ex ferro, ut longe uilius ære foret.
Hoc fecere fames, cædes, furor æris, egeſtas,
Hæc tua, quis omnes perdit auaritia.

VERSVS IAMBICI DIMETRI BRACHYCATALECTICI AD CANDIDVM, QVALIS VXOR DELIGENDA.

Iam tempus id petit
Monetq; Candide,
Vagis amoribus
Tandem renuncies,
Tandemq; deſinas
Incerta Cypridis
Sequi cubilia.
Quærasq; uirginem,
Quam rite iam tibi
Concorde uincias
Amore coniugem,
Quæ iam genus tuum,
Quo nil beatius,
Fœcunda dulcibus
Natis adaugeat,
Pater tibi tuus
Hoc ante præſtitit
Quod à prioribus
Prius receperis
Non abſq; fœnore
Repende poſteris.
Non ſit tibi tamen
Hæc cura maxima
Spectare Candide
Quid dotis afferat,
Quàm ſit ue candida,
Infirmus eſt amor,
Quem ſtultus impetus
Decore concitus
Parit, uel improbus
Ardor pecuniæ.
Quicunq; amauerit
Propter pecuniam
Amatur huic nihil

Præter pecuniam.
Capta pecunia
Vanescit ilico,
Item fugax amor,
Ferēq; iam prius
Perit quàm nascitur.
At nec pecunia,
Quam auarus antea
Miser cupiuerat,
Iuuare postea
Quicquàm potest, ubi
Quam non amauerit
Inuitus attamen
Omnino cogitur
Tenere coniugem.
Quid formam? nunqd hæc
Vel febre decidit?
Annis ue deperit?
Vt sole flosculus
Tum defluentibus
Genæ coloribus.
Amor ligauerant
Quem hæc sola uincula
Solutus aufugit.
At uerus est amor,
Quem mente perspicax,
Ratione consule
Prudens iniuerit.
Et quem bono omine
Virtutis inclytæ,
Quæ certa permanens
Non febre decidit,
Annis ue deperit,
Respectus efficit.
Primum ergo quam uoles
Amice ducere.
Quibus parentibus
Sit orta perspice.
Vt mater optimis
Sit culta moribus,
Cuius tenellula
Mores puellula
Insugat, exprimat.
Tum qua sit indole,
Quam ducis, hoc uide,
Vt ore uirginis
Insit serenitas,
Ab ore uirginis
Absitq; toruitas.
At rursus ut tamen
Sit in genis pudor,
Nec ore uirginis

Insit procacitas,
Et sit quieta, nec
Cingat salacibus
Viros lacertulis,
Vultu modesta sit,
Nec spectet undiq;
Vagis ocellulis.
Proculq; stulta sit
Paruis labellulis
Semper loquacitas.
Proculq; rusticum
Semper silentium.
Sit illa uel modo
Instructa literis,
Vel talis ut modo
Sit apta literis.
Felix, quibus bene
Priscis ab optimis
Possit libellulis
Vitam beantia
Haurire dogmata.
Armata, cum quibus
Nec illa prosperis
Superba turgeat,
Nec illa turbidis
Misella lugeat
Prostrata casibus
Iucunda sic erit
Semper, nec unquàm erit
Grauis, molestáue
Vitæ comes tuæ.
Quæ docta paruulos,
Docebit & tuos
Cum lacte literas
Olim nepotulos.
Iam te iuuauerit
Viros relinquere,
Doctæq; coniugis
Sinu quiescere.
Dum grata te fouet,
Manúq; mobili.
Dum plectra personat,
Et uoce qua nec est
Progne sororculæ
Tuæ suauior.
Amœna cantilat,
Apollo quæ uelit
Audire carmina.
Iam te iuuauerit
Sermone blandulo
Docto tamen, dies
Noctesq; ducere.

Notare uerbula
Mellita maximis
Non absq; gratijs
Ab ore melleo
Semper fluentia,
Quibus coherceat.
Si quando te leuet
Inane gaudium,
Quibus leuauerit,
Si quando deprimat
Te mœror anxius
Certabit, in quibus
Summa eloquentia.
Iam cum omnium graui
Rerum scientia.
Talem olim ego putem,
Et uatis Orphei
Fuisse coniugem.
Nec unquàm ab inferis
Curasset improbo
Labore fœminam
Referre rusticam,
Talemq; credimus
Nasonis inclytam,
Quæ uel patrem queat
Aequare carmine,
Fuisse filiam.
Talemq; suspicor
Qua nulla charior
Vnquàm fuit patri,
Quo nemo doctior
Fuisse Tulliam.
Talisq;, quæ tulit
Gracchos duos, fuit
Quæ quos tulit, bonis
Instruxit artibus.
Hoc profuit minus.
Magistra quàm parens.
Quid prisca sæcula,
Tandem reuoluimus?
Vtcunq; rusticum,
Vnam tamen tenet
Nostrumq; uirginem
Tenet, sed unicam.
At sic ut unicam
Plerisq; præferat.
Cuiq; conferat
Ex hijs fuisse, quæ
Narrantur omnibus
Tot retro sæculis,
Quæ nunc & ultimam
Monet Britanniam

Perlata

Perlata penulis
Fame uolucribus.
Laus atq; gloria
Orbis puellula
Totius unica,
Ac non modo suæ
Cassandra patriæ.
Dic ergo Candide,
Si talis & tibi
Puella nuberet,
Quales ego tibi
Supra recensui.
Desit licet queas
Formam requirere.
Dotis ue quod parum
Lucrere conqueri,
Hic sermo uerus est,
Quæcunq; sit satis
Est bella quæ placet,
Nec quisq; habet magis,
Quàm qui sibi satis
Quodcunq; habet, putat.
Sic nunc me amet mea,
Vt nil ego tibi
Amice mentiar.
Cuicunq; gratiam
Formæ negauerit
Natura uirgini.
Certe licet siet
Carbone nigrior.
Foret tamen mihi hac
Virtutis indole
Olore pulchrior.
Cuicunq; lubrica
Dotem negauerit.
Fortuna uirgini
Certe siet licet
Vel Iro egentior
Foret tamen mihi hac
Virtutis indole
Te Crœse ditior.

RIDICVLVM IN MINACEM.

Thrasonis uxorem Bubulcus rusticus
Absente eo uitiauerat,
Domum reuersus miles ut rem comperit,
Armatus & ferus insilit.

Tandem

Tandem assequutus solum in agris rusticum,
Heus clamat heus heus Furcifer.
Restat bubulcus, saxáq; in sinum legit.
Ille ense stricto clamitat,
Tu coniugem meam attigisti carnifex?
Respondit imperterritus,
Feci. fateris, inquit? At ego omnes deos,
Deasq; testor o scelus,
In pectus hunc ensem tibi capuló tenus,
Ni fassus esses, abderem.

DE MEDIOCRITATE.
È GRAECO.

Agros ego haud porrectiores appeto
Non auream aut Gygis beatitudinem.
Quæ sit satis sibi, uita sat eadem est mihi,
Illud nihil nimis, nimis mihi placet.

HECTOR MORIENS. È GRAECO.

Proïcitote meum Danai post fata cadauer,
Nam metuunt lepores occisi membra leonis.

IN STVLTVM POËTAM.

Scripserat Aeneam nulli pietate secundum,
Vates secundus nemini.
Quidam igitur regem dum uult laudare, Maronem
Pulchre æmulatus scilicet,
Hic hic est, inquit, princeps cui nemo secundus.
Hac laude rex indignus est,

Ipse sed est uates dignissimus. ergo age demus
Vtriq; laudem debitam.
Hic hic est igitur uates, cui nemo secundus,
Rex qui secundus nemini.

IN QVENDAM QVI SCRIPSERAT HYMNOS DE DIVIS PARVM DOCTE, TESTATVS IN PRAEFATIONE SE EX TEMPORE SCRIPSISSE, NEC SERVASSE LEGES CARMINVM, ET ARGVMENTVM NON RECIPERE ELOQVENTIAM.

Hic sacer Andreæ cunctos ex ordine fastos
Perstringit mira cum breuitate liber.
Ipsos quos cecinit superos dum scriberet omneis,
Credibile est uati consuluisse suo.
Nam subito scripsit, sed sic ut scribere posset
Quantumuis longo tempore non melius.
Et pia materia est, priscisq; intactus ab ipsis
Seruatus fato est huic operi iste stilus,
Seq; ad numeros non anxius obligat omnes,
Hoc quoq; non uitio, sed ratione facit.
Maiestas operis metro esse obnoxia non uult,
Nempe ibi libertas est, ubi spiritus est,

Ipsa operis pietas indocto sufficit. At tu
Castalio quisquis fonte bibisse soles,
Singula si trutines, erit hinc tibi tanta uoluptas.
Quanta tibi ex alio non fuit ante libro.

IN STRATOPHONTA PVGILEM IGNAVVM. È GRAECO.

Dux Ithacus, patria bis denos abfuit annos.
Quum rediit, celeri cognitus usq; cani est.
Te pugil o Stratophon, certantem quatuor horas,
Et canis & populus dedidicere simul.
Quin etiam speculum de te si consulis ipse.
Iuratus Stratophon te Stratophonta neges.

IN PVGILEM IGNAVVM. È GRAECO.

Nesimus ecce pugil uatem consultat Olympum,
An uentura sibi sera senecta foret.
Fors rude donatus uiues ait ille, minatur
Certanti gelidus sed tibi falce deus.

IN PARASITVM. È GRAECO.

Stare putes stadio Eutychides quum curreret, at quum
Curreret ad cœnam, nempe uolare putes.

IN BIBONEM. È GRAECO.

Serta, unguenta, meo ne gratificare sepulchro.
Vina, focus, lapidi sumptus inanis erit.
Hæc mihi da uiuo, cineres miscere falerno,
Nempe lutum facere est, non dare uina mihi.

IN BIBONEM. È GRAECO.

E terra genitus, sub terram morte recondar,
Ergo lagena mihi terrea, plena ueni.

IN MVLIEREM FOEDAM. È GRAECO.

Te speculum fallit, speculum nam Gellia uerum,
Si semel inspiceres, nunquàm iterum inspiceres.

IN FOEDAM. È GRAECO.

Fugerit ad Parthos, uel ad Herculis usq; columnas.
Visa semel, positis uestibus, Antipatra.

IN FOEDAM. È GRAECO.

Qui miser uxorem deformem duxit, habebit
Vespere, iam accenso lumine, adhuc tenebras.

IN BARBA TANTVM PHILOSOPHVM. È GRAECO.

Si promissa facit sapientem barba, quid obstat
Barbatus possit quin Caper, esse Plato?

DE LICENTIA.

Vltra concessos indulta licentia fines
Prouehitur celeri, non reuocanda, gradu.
Si patiare pedem calcet tibi uespere coniunx,
Calcabit surgens hæc tibi mane, caput.

EPITAPHIVM ABYNGDONII CANTORIS.

Attrahat huc oculos, aures attraxerat olim
Nobilis Henricus cantor Abyngdonius.

Vnus erat,nuper mira qui uoce ſonaret,
Organa qui ſcite tangeret,unus erat.
Vellenſis primo templi decus,inde ſacellum
Rex illo uoluit nobilitare ſuum.
Nunc illum Regi rapuit deus, intulit aſtris.
Ipſis ut noua ſit gloria cælitibus.

ALTERVM DE EODEM.

Hic iacet Henricus,ſemper pietatis amicus.
Nomen Abyngdon erat,ſi quis ſua nomina quærat.
Vuellis hic eccleſia fuerat ſuccentor in alma.
Regis & in bella cantor fuit ipſe capella.
Millibus in mille cantor fuit optimus ille.
Præter & hæc iſta,fuit optimus orgáq; iſta.
Nunc igitur Chriſte quoniam tibi ſeruijt iſte
Semper in orbe ſoli,da ſibi regna poli.

IN IANVM HAEREDEM ABYNGDONII.

Scripſi elegum carmen,Iano me hærede rogante,
Quod tumulum Henrici ſignet Abyngdoniſ.
Diſplicet,& doctis bene diſplicuiſſet,at illi
Diſplicet hoc tantum ſi quid ineſt melius.
Non reſonant iſti uerſus ait, ilico ſenſi
Qualeis lactucas talia labra petant.
Ridendos ergo ridens effutio uerſus.
Hos uorat applaudens Ianus utráq; manu.
Hos tumulo inſculpſit, ſub eundem protinus obdi,
Atq; ijſdem dignus uerſibus ipſe legi.

Ante,

Ante,retróq; bifrons Ianus deus omnia uidit.
Talpa,effrons uidet hic Ianus utrinq; nihil.

AD AVLICVM.

Sæpe mihi iactas faciles ad principis aures
Liber, & arbitrio ludis ut ipſe tuo.
Sic inter domitos ſine noxa ſæpe leones,
Luditur, ac noxæ non ſine ſæpe metu.
Infremit incerta crebra indignatio cauſſa.
Et ſubito mors eſt, qui modo ludus erat.
Tuta tibi non eſt,ut ſit ſecura uoluptas
Magna tibi eſt,mihi ſit dummodo certa,minor.

IN TYNDALVM DEBITOREM.

Ante meos quàm crediderã tibi Tyndale nummos,
Quum libuit,licuit te mihi ſæpe frui.
At nunc ſi tibi me fors angulus offerat ullus,
Haud ſecus ac uiſo,qui pauet angue,fugis.
Non fuit unq̃ animus mihi crede repoſcere nummos
Non fuit,at ne te perdere cogar,erit.
Perdere te ſaluo nummos uolo, perdere utrunq;
Nolo,ſat alterutrum ſit periſſe mihi.
Ergo tibi nummis,aut te mihi redde,retentis.
Aut tu cum nummis te mihi redde meis.
Quod tibi ſi neutrum placeat, nummi mihi ſaltem
Fac redeant,at tu non rediture, Vale.

IN MENDICVM GERENTEM SE PRO MEDICO.

Tu te fers medicum, nos te plus esse fatemur.
Vna tibi plus est litera, quàm medico.

IN VXOREM IMPVDICAM.

Est fœcunda mei fœcunda est uxor Arati,
Nempe suo genuit ter sine fœta uiro.

IN PERPVSILLVM. È GRAECO.

Vt fugeret miseræ Diophantus tedia uitæ,
Vsus Arachneo est stamine, pro laqueo.

DE PVELLA QVAE RAPTVM FINXIT.

Conspiceret solam iuuenis cum forte puellam,
Et sibi oportunum crederet esse locum,
Improbus inuitam cupidis amplectitur ulnis,
Basiáq; & plusquàm basia ferre parat.
Illa reluctata est, legemq; irata minatur.
Qua miser effuso sanguine raptor, obit.
Instetit ille tamen iuuenili ardore proteruus,
Nunc precibus satagit, nunc superare metu.
Non precibus, non illa metu superata, reclamat,
Calce petit, mordet dente, manúq; ferit.
Ira subit iuuenem iam penè libidine maior,
Et ferus o demens siccine pergis, ait,
Per tibi ego hunc ensem iuro, simul extulit ensem,
Commoda ni iaceas, ac taceas, abeo.

Ilico

Ilico succubuit tam tristi territa uerbo
Atq; age, sed quod agis, ui tamen, inquit, agis.

IN CHRYSALVM.

Chrysalus in syluis loculos quum conderet, hæsit.
Certa loci possent, quæ sibi signa capi.
At super ut summa raucum uidet arbore coruum,
Hic mihi conspicua est, inquit, abitq;, nota
Capti sola scopi redeuntem copia lusit,
Nam sua iam in quauis arbore signa uidet.

IN ASTROLOGVM.

Dum tua quos noster celebrat pro uatibus error,
Fata cient positu syderis Astrologi,
Hæc dum stella fauet, dumq; hæc tibi stella minatur,
Pendula mens inter spemq;, metumq; tua est.
Prospera seu uenient, uenient reticentibus illis,
Assolet & subitum lætius esse bonum.
Seu uenient aduersa, diu nescire iuuabit.
Vsura & medij temporis usq; frui.
Quin iubeo fatis etiam prohibentibus ipsis
Fac tibi mens hilares transigat æqua dies.

IN CRVCE DIGNVM. È GRAECO.

Mastaurωn elementa tibi duo subtrahe prima,
Nemo te reliquis dignior esse potest.

EPITAPHIVM. È GRAECO.

Quatuor hic tumulus fratres complectitur, ex his
Prohdolor una duos lux parit, ac perimit.

E græco.

È GRAECO.

Fortis erat bello Timocritus, hic iacet ergo.
Fortibus haud parcis Mars ferè, sed timidis.

È GRAECO.

Ista Neoclidæ gnatos habet urna gemellos
Seruitio hic patriam liberat, hic uitio.

AD QVENDAM CVI VXOR MALA DOMI.

Vxor amice tibi est semper mala, quum male tractas
Fit peior, sed fit pessima, quando bene.
Sed bona si moriatur erit, melior tamen id si
Te faciat uiuo, ast optima si propere.

DE NAVTIS EIICIENTIBVS MONACHVM IN TEMPESTATE, CVI FVERANT CONFESSI.

Cum tumida horrisonis insurgeret unda procellis,
Et maris in lassam ferueret ira ratem,
Religio tumidis illabitur anxia nautis,
Heu parat exclamant hoc mala uita malum.
Vectores inter Monachus fuit, huius in aurem
Se properant uitijs exonerare suis.
Ast ubi senserunt nihilo sibi mitius æquor,
Sed rapido puppim uix superesse freto.
Quid miri est ait unus, aqua si uix ratis extat,
Nostrorum scelerum pondere adhuc premitur.

Quin monachũ hũc, in quẽ culpas exhausimus oñeis,
Eijcite, & secum hinc crimina nostra ferat.
Dicta probant, rapiuntq; uirũ, simul in mare torquẽt,
Et lintrem leuius quàm prius isse ferunt.
Hinc hinc quàm grauis est peccati sarcina, disce,
Cuius non potuit pondera ferre ratis.

AD CANDIDVM, PAROCHVM VITAE IMPROBAE.

Factus es o populi pastor mi Candide magni,
Ter tibi, terq; tuo gratulor ergo gregi.
Aut mihi iudicium minuit fauor, aut tuus usquàm
Non potuit talem grex habuisse patrem.
Non tibi uanarum est fastosa scientia rerum,
Quippe nec in populum est utilis illa tuum.
At raræ tibi sunt uirtutes, sic tibi raros
Patribus ex priscis credo fuisse pares.
Quid faciant, fugiant ue tui, quo cernere possint.
Vita potest claro pro speculo esse tua.
Tantum opus admonitu est, ut te intueantur, & ut tu
Quæ facis, hæc fugiant. quæ fugis, hæc faciant.

È GRAECO.

Naufragus hac situs est, iacet illa rusticus urna.
Ad styga siue solo par uia, siue salo.

IN POSTHVMVM EPISCOPVM.

Præsul es, & merito præfectus Posthume sacris,
Quo magis in toto non erat orbe sacer.

Gaudeo tam magnum, tam ſanctum gaudeo munus,
Tandem non temere nunc, uelut ante dari.
Nempe errare ſolet temerarius impetus, at te
Delectum magna ſedulitate patet.
Namq; ubi de multis tantummodo ſumitur unus,
Sæpe malus caſu, peſſimus arte uenit.
At te, de multis legitur ſi millibus unus,
Stultior haud poſſit, deterior ue legi.

DE BOLLANO.

Vrticis lectum Bollano urentibus omnem
Inſternunt ſocij, quum cubiturus erat.
Se tamen urticis uſtum negat, haud negat illas
In tenebris nudum ſe reperiſſe tamen.
Vnguibus aut, igitur uitata carne neceſſe eſt,
Aut nudis tantum dentibus inciderint.
Cum tamen in tenebris illæſus repperit herbas,
Vrticas qua nam repperit eſſe nota.

DE VVLPE AEGROTA ET LEONE APOLOGVS.

Dum iacet anguſta uulpes ægrota cauerna,
Ante fores blando conſtitit ore Leo.
Ecquid amica uales? cito me lambente ualebis,
Neſcis in lingua uis mihi quanta mea.
Lingua tibi medica eſt, uulpes ait. at nocet illud
Vicinos quod habet tam bona lingua malos.

DE LEONE ET LYSIMACHO.

Dum domitus placido Leo lamberet ore magiſtrum,
Prouocat exemplo quemlibet ipſe ſuo.
Cumq; diu ex tanta prodiret nemo corona,
Proſilijt forti pectore Lyſimachus.
Ipſe, ait, audebo leoninam tangere linguam,
Sed tam uicinis dentibus haud faciam.

IN FABIANVM ASTROLOGVM.

Vno multa die de rebus fata futuris,
Credula quum de te turba frequenter emat,
Inter multa unum ſi fors mendacia uerum eſt,
Illico uis uatem te Fabiane putem.
At tu de rebus ſemper mentire futuris.
Si potes hoc, uatem te Fabiane putem.

IN IACOBVM REGEM SCOTORVM.

Dum pius Henricus uictricibus aſſerit armis
Romano te iterum Gallia pontifici,
Scotorum Iacobus regnum rex ecce Britannum
Occupat, infeſtis impius agminibus.
Fœdera non illum toties iurata morantur,
Coniugis in fratrem quin ferat arma ſuæ.
Quin Gallo fidei comitem ſe adiungeret hoſti,
Quin cuperet Petri mergere nauiculam.
Nec mirum eſt, ſcelera hæc ſi uir conceperit, infans
Cæde patris teneras imbuit ante manus.

Ergo uolente Deo, perijt cum ſtrage ſuorum.
Exitus & ſcelerum qui ſolet eſſe, fuit.

IN REGEM SCOTIAE, QVI ARCEM NORHAMAM PRODITAM SIBI TAMEN OPPVGNAVIT, DISSIMVLANS PRODITAM ESSE.

Scote quid oppugnas Norhamam uiribus arcem?
Ante tibi falſa proditione datam.
An fraudis pudet? at tam multis, & tot apertis
In uitijs non eſt illa pudenda tuis.
Artibus ergo malis capta fuit arce, uoluptas
Magna tibi forſan, ſed breuis illa fuit.
Teq́ꝫ, tuiſq́ꝫ mala (merita ſed) morte peremptis,
Arx intra eſt paucos capta, recepta dies.
Proditor inq́ꝫ tuo peteret cum præmia regno,
Mors ſceleri eſt merces reddita digna ſuo.
Proditor ut pereat, pereat cui proditur hoſtis.
Inuicta in fatis arx habet iſta ſuis.

EPITAPHIVM IACOBI REGIS SCOTORVM.

Scotorum Iacobus princeps, regno hoſtis amico
Fortis & infelix hac ego condor humo.
Quanta animi fuerat, fidei uis tanta fuiſſet.
Cætera contigerant non inhoneſta mihi.
Sed pudet heu iactare, queri piget, ergo tacebo.
Garrulaq́ꝫ o utinam fama tacere uelis.

Vos

Vos tamen o reges moneo, rex nuper & ipſe,
Ne ſit (ut eſſe ſolet) nomen inane fides.

IN MALVM PICTOREM.

Exprimit egregia pictor mirabilis arte,
Dira canis pauitans ut fugit ora lepus.
Intima naturæ ſcrutatus uiſcera fingit,
In curſu leporem retro metu aſpicere.
Tam bene qui leporem fugientem expreſſerit, opto
Sit lepus, & fugiens ipſe retro aſpiciat.

IN EVNDEM.

Cum cane ſic pictus lepus eſt, ut dicere nemo
Eſſet utér ue canis poſſet, utér ue lepus.
Pictor ubi hoc didicit, quod inerti defuit arti,
Suppleuit miro callidus ingenio.
Res ut aperta foret, longeq́ꝫ faceſſeret error,
Subſcripſit tantum, eſt hic canis, iſte lepus.

DE TYNDARO.

Non minimo inſignem naſo dum forte puellam
Baſiat, en uoluit Tyndarus eſſe dicax.
Fruſtra ait ergo tuis mea profero labra labellis,
Noſtra procul naſus diſtinet ora tuus.
Protinus erubuit, tacitaq́ꝫ incanduit ira,
Nempe parum ſalſo tacta puella ſale,
Naſus ab ore meus tua ſi tenet oſcula, dixit,
Qua naſus non eſt hac dare parte potes.

IN BRIXIVM GERMANVM FALSA SCRIBENTEM DE CHORDIGERA, NAVE GALLORVM, ET HERVEO EIVS DVCE.

Heruea dum celebras Brixi, tua carmina damnas.
Nam tibi scripta mala est res bene gesta, fide.
Historiam spondes illa Germane poesi,
Quæ modo quum non sit uera, nec historia est.
Aut odio incipiant, aut indulgere fauori,
Et quisnam historijs qui modo credit, erit?
Iamq; nec ipse tuus per te laudem Herueus ullam
Sublata rerum possit habere fide.

IN EVNDEM. DE EODEM HERVEO, ET EADEM NAVE, QVAE IN PVGNA NAVALI CONFLAGRAVIT.

Brixius immerita quod sustulit Heruea laude,
Quod merito aduersum fraudat honore ducem,
Quod de Chordigera mendacia mille carina,
Contra quàm sese res habuere, canat.
Non equidem miror, neq; prauo falsa fauore,
Quod uoluit prudens scribere, credo tamen.
Sed de Chordigera, uatem qui uera doceret,
Quiuit adhuc reducem nemo referre pedem.
Ipse tamen (sciret quo certius omnia) dignus,
Qui media præsens naue fuisset, erat.

Versus

VERSVS EXCERPTI È CHORDIGERA BRIXII, AD QVOS ALLVDVNT QVAEDAM EPIGRAMMATA SEQVENTIA.

Circumeunt unum dextra, leuaq; Britanni
Heruea, tela uolant brumali grandine plura
In caput unius Heruei, quæ fortiter heros
Excutiens clypeo, contraria in agmina uertit.

POSTEA DE EADEM CHORDIGERA.

Ipse suos Herueus comites hortatur, & instat,
Atq; inter primos audax magno impete in hostes
Inuehitur, ferit hos misso per tempora telo.
Transigit huic gladio costas, huic ilia nudat.
Decutit his caput, impacta per colla bipenni.
His latus, his humeros hasta perstringit acuta.

EPIGRAMMA MORI, ALLVDENS AD VERSVS SVPERIORES.

Quod ferit hos Herueus misso per tempora telo,
Iliaq; & costas transigit huic gladio.
Decutit his caput impacta per colla bipenni.
His humeros hasta perforat, atq; latus.
Tum clypeo aduersa quod tela uolantia parte
Fortiter excutiens unde uolant, regerit.
Effugit hoc sensum, tot telis pugnet ut unus,
Isq; cui clypeo est altera onusta manus.

Fortis

Fortis huic pugnæ rerum natura repugnat,
Præteritum quiddam est hac puto parte tibi.
Namq; ubi magnanimum produxeris Heruea, telis
Pugnantem pariter quatuor, det clypeo.
Forte tibi exciderat, sed debuit ante moneri
Lector, tunc Herueo quinq; fuisse manus.

ALIVD DE EODEM.

Miraris clypeum, gladium, hastam, tela, bipennem,
Herueus quoćp gerat belligeretćp modo.
Dextera crudeli manus est armata bipenni,
Instructa est gladio sæua sinistra suo.
Iam telum, telićp uicem quæ præbeat, hastam
Fortiter (impressis dentibus) ore tenet.
At quia tela caput brumali grandine plura
Inuolitant, clypeum collocat in capite.
Duritia capitis draco cesserit, ungue Celeno,
Sic elephas illi dentibus impar erat.
Ergo nouum aduersos monstrum procurrit in hostes,
Terribilis rictu, terribilisćp manu.

HIC PRIMVS VERSVS BRIXII EST, QVO HERVEA IAM MORITVRVM DE SE FACIT VATICINANTEM.

Inter Phœbeos non aspernandus alumnos
Heruei magna canit Brixius acta ducis.
Inter Phœbeos non aspernandus alumnos,
Herueum, hostes, socios, concremat atq; rates.

Inter

Inter Phœbeos non aspernandus alumnos,
Vnde igitur uates, quæ cecinit, didicit?
Inter Phœbeos non aspernandus alumnos,
Phœbeo reliquum est audiat ex tripode.

IN EVNDEM, VERSVS POËTARVM SVFFVRANTEM.

Priscos poetas nemo te colit magis,
Legit ue diligentius.
Nam nemo priscis è poetis omnibus
Est, cuius ipse ex uersibus,
Non hinc & inde flosculos, & gemmulas
Manu capaci legeris.
Vatem redonans tanto honore protinus,
Scriptis tuis ut inseras.
Beasćp uatem. nempe quæ tu congeris,
Suos parentes indicant,
Magisćp resplendent tua inter carmina,
Quàm nocte lucent sydera.
Tantum decus uati inuidere nemini
Soles, amicus omnium,
Ne quis, decus prioris olim sæculi,
Neglectus abs te defleat.
Ergo sacrati ne poetarum modi
Longo situ obsolescerent.
Iniuria tu uindicatos temporis
Nouo nitore percolis.

Hoc eſt uetuſtis arte nouitatem dare,
Qua re nihil felicius.
Ars o beata, quisquis arte iſthac tamen
Vetuſta nouitati dabit,
Is arte nulla (quamlibet ſudet diu)
Nouis uetuſtatem dabit.

ALLVSIO AD CENOTAPHIVM HERVEI.

Heruea cum Decijs unum conferre duobus,
Aetas te Brixi iudice noſtra poteſt.
Sed tamen hoc diſtant, illi quod ſponte peribant,
Hic perijt, quoniam non potuit fugere.

PHOEBVS BRIXIVM ALLOQVITVR.

Vis de grandiſono quid ſentio ſcire libello,
Qui arma, necemq; Heruei bellipotentis habet.
Ergo ſacer Phœbo ſacra hæc oracula uates
Accipe Phœbeo reddita de tripode.
Vna opere in toto deeſt ſyllaba, mille ſuperſunt.
Plenũ opus eſt, nam quid poſſet abeſſe minus?
Vna uno hæc legitur, ſed non legitur tibi menſe,
Mens. Et plus quàm medium ſyllaba menſis habet.

AD SABINVM, CVI VXOR ABSENTI CONCEPIT.

Subſidium uitæ, ſeræ ſpes una ſenectæ,
Nata tibi eſt ſoboles, curre Sabine domum.
Curre,

Curre, ſalutanda eſt uxor fœcunda, uidenda eſt.
Chara tibi ſoboles, curre Sabine domum.
Curre inquam, ac propera, nimiumq; uidebere lentus,
Quantumuis properes, curre Sabine domum.
Iam queritur coniunx de te tua, iam tua de te
Conqueritur ſoboles, curre Sabine domum.
Nunquàm ingratus ades, neq; cũ ſoboles tibi nata eſt,
Sed neq; cum genita eſt, curre Sabine domum.
Curre, ut adeſſe, puer ſacro dum fonte lauatur,
Nunc ſaltem poſſis. curre Sabine domum.

AD CANDIDVM, LAVDANTEM SANCTOS VIROS, CVM IPSE ESSET MALVS.

Sæpe bonos laudas, imitaris Candide nunquàm.
Laudo, inquis, poſita Candidus inuidia.
Nam quicunq; bonos imitatur, & æmulus idem eſt,
O lacte, o niuibus Candide candidior.

QVIS OPTIMVS REIPVB. STATVS.

Quæris uter melius, Rex ne imperet, an úe Senatus.
Neuter (quod ſæpe eſt) ſi ſit uterq; malus.
Sin ſit uterq; bonus, numero præſtare Senatum,
Inq; bonis multis plus reor eſſe boni.
Difficile eſt numerum forſan reperire bonorum,
Sic facile eſt unum ſæpius eſſe malum.
Et fuerit medius ſæpe inter utrunq; Senatus,
Sed tibi uix unquàm Rex mediocris erit.

Consilioq; malus regitur meliore Senator,
Rex consultores sed regit ipse suos.
Alter ut eligitur populo, sic nascitur alter.
Sors hic cæca regit, certum ibi consilium.
Illeq; se factum populo, populum sibi factum
Scilicet hic ut sint quos regat ipse putat.
Rex est in primo semper blandissimus anno,
Omni anno consul rex erit ergo nouus.
Rex cupidus longo populum corroserit æuo.
Si consul malus est, spes melioris adest.
Nec me nota mouet quæ pastam fabula muscam
Ferre iubet, subeat ne male pransa locum.
Fallitur expleri regem qui credit auarum,
Nunquàm hæc non uacuam mittet hirudo cutẽ.
At patrum consulta grauis dissensio turbat,
Regi dissentit nemo, malum hoc grauius.
Nam quum de magnis uaria est sententia rebus,
Quæstio sed tamen hæc nascitur unde tibi?
Est ne usquàm populus, cui regem siue Senatum
Præficere arbitrio tu potes ipse tuo?
Si potes hoc, regnas. nec iam cui, consule, tradas
Imperium. prior est quæstio, an expediat.

DE FVSCO POTORE.

Potando medicus perituros dixit ocellos
Fusco, qui cum se consuluisset, ait, *Perdere*

Perdere dulcius est potando, quàm ut mea seruem
Erodenda pigris lumina uermiculis.

AD AMICVM.

Litera nostra tuis quantum mihi colligo scriptis,
Sera tibi ueniet, nec tibi sera tamen.
Nec bello ueniunt intempestiua peracto,
Quæ bello poterant tela iuuare nihil.

DE REGE ET RVSTICO.

Rusticus in syluis nutritus uenit in urbem.
Rusticior Fauno, rusticior Satyro.
En populus plena stetit hinc, stetit inde platea,
Vnaq; uox tota, Rex uenit, urbe fuit.
Rusticus insolita uocis nouitate mouetur,
Quidnam ita respectet turba, uidere cupit.
Rex subito inuehitur, celebri præeunte caterua,
Aureus excelso conspiciendus equo.
Tum uero ingeminant, uiuat rex. undiq; regem
Attonito populus suspicit ore suum.
Rusticus, o ubi rex? ubi rex est? clamat. at unus,
Ille, ait, est illo qui sedet altus equo.
Hiccine rex? puto me derides, rusticus inquit.
Ille mihi picta ueste uidetur homo.

IN EPISCOPVM ILLITERATVM, DE QVO ANTE EPIGRAMMA EST SVB NOMINE POSTHVMI.

Magne pater damas, occidit litera, in ore

Hoc unum, occidit littera ſemper habes.
Cauiſti bene tu,ne te ulla occidere poſſit
Littera,non ulla eſt littera nota tibi.
Nec fruſtra metuis ne occidat littera, ſcis non
Viuificet qui te ſpiritus eſſe tibi.

DE SACERDOTE RIDICVLE ADMONENTE POPVLVM DE IEIVNIO, CVM DIES IAM PRAETERISSET.

Admonuit populum noſter cum forte ſacerdos,
Proxima quos faſtos afferat hebdomada,
Martyris Andreæ magnum & memorabile feſtũ eſt,
Scitis,ait,charus quàm fuit ille deo.
Squalida laſciuam macerent ieiunia carnem.
Hoc ſuetum eſt,ſancti hoc inſtituere patres.
Præmoneo ergo omneis, in martyris huius honorem,
Quod ieiunari debuit,inquit,heri.

DE QVODAM MALE CANTANTE, ET BENE LEGENTE.

Tam male cantaſti,poſſis ut epiſcopus eſſe.
Tam bene legiſti, ut non tamen eſſe queas.
Non ſatis eſſe puto,ſi quis uitabit utrumuis.
Sed fieri ſi uis præſul, utrunq; caue.

AD SABINVM.

Quos ante coniunx quattuor
Natos Sabine protulit
Multum ecce diſſimiles tibi,

Tuos nec ipſe deputas.
Sed quem tibi puellulum
Enixa iam nuperrime eſt,
Solum tibi ſimillimum
Pro quatuor complecteris.
Adulterinos quatuor
Vocas,repellis,abdicas.
Hunc unicum ceu γνήσιον,
Qui ſit tibi hæres,deſtinas.
Hunc ergo in ulnis geſtiens,
Exoſculandum ab omnibus
Vt filium fert ſimia,
Totam per urbem baiulas.
Atqui graues tradunt Sophi,
Quibus laboréq;,ſtudiumq́; id eſt,
Secreta quicquid efficit
Natura perſcrutarier.
Ergo graues tradunt Sophi,
Quodcunq; matres interim
Imaginantur fortiter,
Dum liberis datur opera,
Eius latenter & notas,
Certas & indelebileis,
Modoq́; inexplicabili
In ſemen ipſum congeri.
Quibus receptis intime,

Simulq; concrescentibus
À mente matris insitam
Natus refert imaginem.
Quum tot abesses millibus,
Dum gignit uxor quatuor,
Quod esset admodum tui
Secura, dissimiles parit.
Sed unus omnium hic puer
Tui refert imaginem,
Quod mater, hunc dum concipit,
Sollicita de te plurimum,
Te tota cogitauerat,
Dum pertimescit anxia,
Ne tu Sabine incommodus
Velutq; Lupus in fabulam
Superuenires interim.

DE PRINCIPE ET RVSTICO SELANDO, RIDICVLVM.

Quum spectaret aquas princeps, in ponte resedit,
Primoresq; suos ante stetere pedes,
Rusticus adsedit, modico tamen interuallo,
Ciuilemq; dato se putat esse loco.
Suscitat hunc quidam, & cum principe, dixit, eodem
Ponte sedere audes rustice? non ne pudet?
Ille refert, scelus est in eodem ponte sedere?
Quid si pons longus millia dena foret?

De Aulico

DE AVLICO RIDICVLVM.

Quum descendit equo de circumstantibus uni
Aulicus hunc teneas quisquis es inquit equum.
Ille ut erat pauidus dixit, domine ergo ferocem,
Hunc rogo qui teneat sufficit unus equum?
Vnus ait potis est retinere, subintulit ille.
Si potis est unus, tu potes ipse tuum.

IN MILITEM FVGACEM ET ANVLATVM.

Aureus iste manus miles cur annulus ornat
Iure tuos ornet qui meliore pedes?
Vtilior nuper, meliorq; in Marte feroci
Planta tibi palmis una duabus erat.

IN BRIXIVM POËTAM.

Brixi tale tuo natum est ænigma libello
À Sphinge opponi possit ut Oedipodi.
Cordigera est tibi tota frequens, tibi nõ tamẽ usq; est.
Cordigeræ in toto syllaba prima libro.

IN TVSCVM POTOREM.

Perdis ait Tusco Medicus tua lumina uino,
Consultat secum quid uelit ergo sequi.
Sydera, terra, fretumq; solent quecunq; uideri,
Omnia sunt inquit uisa reuisa mihi.
Multa mihi sed uina tamen gustanda supersunt,
Multa refert annus quum noua musta nouus.

Cor.

Iam certus,firmusq; ualebitis inquit ocelli
Nempe satis uidi,non satis usq; bibi.

IN ARNVM PERIVRVM.

Iurasti satis Arne diu,tandem obtinuisti,
Iurare ut posthac iam tibi non sit opus.
Cœpit ubiq; tuo uir iuratissime uerbo
Quàm iuramento non minor esse fides.

IN EVNDEM.

Te semper iuras,& cunctis Arne minaris,
Vis scire utilitas quæ uenit inde tibi.
Sic iuras,ut nemo tibi iam denicq; credat,
Sic minitaris, ut has nemo minas metuat.

IN EVNDEM.

Arno nemo magis pedibus ualet usq;,sed olim
Frigore contractas perdidit ille manus.
Optat bella tamen,cui pes citus,utraq; manca est
Cui manus,in bello,scis puto quid faciet.
At cui lingua procax,manus est ignaua,procax est
Huic non ignaua lingua secanda manu.

DE MARVLLO.

Admonuit Medicus lippum Theodore Marullum,
Ne uinum (cæcus ni uelit esse) bibat.
Pareat ut medico (quanq; ægre) abstemius esse
Ecce duos totos sustinet usq; dies.
Post,sitit assueti reuocatus imagine uini,
Iamq; foras Medico uera minante ruit.

Ventum erat ad uinum,quum sic sua lumina mœstus
Affatur, posito iam peritura mero.
Huc iter est,huc me fidi duxistis ocelli.
Hunc bibite,& dulces ambo ualete duces.
Gustus,odorq; manent,miratur abire colorem,
In nigras subeunt lumina dum tenebras.
Hoc tamen aduersum lenit solamine casum,
Dote meri minima quod cariturus erat.

IN RISCVM EQVITEM IMBELLEM.

Riscus eques prudens longoq; peritus ab usu
Dissimiles,causa non sine,pascit equos.
Nanq; alit ille duos,uolucrem præuerterit alter,
Alter sed pigro,pigrior est Asino,
Hic ergo non festinantem ad prælia defert,
Ille prius tuba q̄ clanxerit,inde refert.

IN GELLIAM.

Mentitur qui te dicit mea Gellia fuscam
Iudice me non es Gellia fusca,nigra es.

IA EANDEM.

Candida sum dicis,fateor,sed candida quum sis,
Cur tibi candorem hunc obtegit atra cutis?

IN EVPARYPHVM VESTE, OPPIGNERATO FVNDO, EMPTA.

Non miror sudare tuæ te pondere uestis,

Quatuor hæc terræ iugera ueſtis habet.
Quantum uiuenti tibi terræ ingeſſeris uſq;
Tam magnum tumulũ, nec tumulatus habet.

IN GAREMANVM VENDITIS AGRIS PAVPEREM.

En patrios nuper Garemanus uendidit agros,
Nunc ſubito fama uiuere fertur inops.
Non illi ingenium, non illi induſtria deſit,
Verum inimica uiro fata, nocere puto.
Nam putres fuluo glebas mutauerat auro
Callidus, & nunc̃ rem tamen ille facit.

AD SABINVM.

Interiere duæ, coniunx tibi tertia nupſit
Nec tibi fida tamen de tribus ulla fuit.
Non tantum ergo tuas, ſed damnas improbe totum
Fœmineum irata mente Sabine genus.
Si tamen hanc æqua rem uis expendere lance,
Fies erga ipſas mitior ipſe tuas.
Nam tres quum fuerint iiſdem tibi moribus omnes,
Aſtra hæc naſcenti fata dedere tibi.
Si geneſis tua te ſemper iubet eſſe cucullum
Scilicet expectas uxor ut aſtra regat?
Caſta futura alij fuerat, quod adultera tecum eſt
Hoc merito fatis imputat illa tuis.

In nauſra

IN NAVFRAGVM MORSVM À VIPERA IN LITTORE, È GRAECO.

Aequoris inſanas euaſit naufragus undas,
Triſtius Afra ſalo præbet harena ſolum.
Dum iacet ecce graui preſſus prope littora ſomno,
Nudus, & infeſto feſſus abuſq; freto,
Vipera trux perimit, fruſtra fugis æquora fruſtra,
Heu miſer, in terris debita fata tibi.

DE CHIRVRGO ET ANV.

Vnxit anus ægros uelans chirurgus ocellos
Vtile perſuadens hoc fore quinq; dies.
Interea mappas, pelues, mortaria, diſcos,
Quicquid onus tutum non facit, inde rapit.
Quum ſanata oculos circumtulit illa reuinctos
Inſtrumenta ſuæ ſentit abeſſe domus.
Mercedem ergo exacta, tua contingeret inquit
Vberior pactum eſt, ut mihi uiſus ope.
At uideo nunc c̃q; ante minus, quorum uſus in æde eſt,
Vidi multa prius, nunc uideo inde nihil.

AD QVENDAM.

Quàm tibi mens leuis eſt, tibi ſi pes tam leuis eſſet,
In medio leporem poſſes præuertere campo.

DE HERODE ET HERODIADE.

Coràm Herode Herodiadis dum filia ſaltat
Dum quo debuerat diſplicuiſſe placet.

Ebrius affectu rex coniugis, ebrius illo
Fortunæ luxu, prætereá q; mero.
Opta ait o uirgo, dabitur, iurauimus, huius
Dimidium regni poscere si libeat.
Impia suggestu sceleratæ filia matris,
Inquit, Baptistæ da precor ergo caput.
Dona petis uirgo (si saltatricula uirgo est)
Quæ uix sustineas cernere dona petis.
O funesta parens, o natæ dira nouerca,
Saltare, atq; homines quam iugulare, doces,
Rex dolet, & tristis concedit. nempe coactus
Iurisiurandi relligione sui.
O regem fidum, sed tunc tantummodo fidum,
Maius perfidia est quum scelus, ipsa fides.

AD QVENDAM EBRIOSVM.

Tecum in colloquium quod non properantius iui
Segniciem incusas, conquereriśq; meam,
Confiteor uere, tibi non in tempore ueni,
Serior, aut citior debuit hora legi.
Aut utinam eiusdem uenissem mane diei,
Aut tibi uenissem mane sequente die.
Nunc res luce nimis tractari cœpit adulta,
Quando tua factum est ebrietate nihil.

IN PICTVRAM HERODIANAE MENSAE.

Sanguine funesta est Herodis mensa uirili,
Sanguine funesta est, mensá q; Flamminiś. Tam

Tam similes cædes, similes fecere puellæ,
Illam saltatrix obtinet, hanc meretrix.
Id tamen intererat, meretrici uita nocentis,
At saltatrici penditur innocui.

IN EANDEM PICTVRAM.

Ora uiri fœdo sancti fluitantia tabo,
Decussumq; gerit regia mensa caput.
Corpora sic regi rex Atreus ambo Thyesti
Natorum apposuit frater edenda patri.
Sic regi Odrysio natum regina peremptum
Fida soror, genitrix perfida ponit Itim,
Talia regales ornant bellaria mensas.
Crede mihi non est pauperis iste cibus.

IN VEHEMENTER NASVTVM È GRAECO.

Si tuus ad solem statuatur nasus, hiante
Ore, bene ostendas dentibus hora quota est.

IN FVCATVM È GRAECO.

Quur emitur fucus, coma, dens, mel, cerá q;, posset
Quum persona tibi tota minoris emi?

IN HISTRIONEM È GRAECO.

Cætera ad historiam, quid dā tamen, id quoq; magnū
Iam tibi saltatum contra erat historiam.
Dum Nioben ageres, stabas tanq; lapis esses,
Quum fieres Canapeus ecce repente cadis.

At

At Canacem gladio referens, quum uiuus abisti,
Hoc tibi saltatum contra erat historiam.

IN HISTRIONEM È GRAECO.

Saltauit Nioben, saltauit Daphnida Memphis
Ligneus ut Daphnen, saxeus ut Nioben.

IN EBRIOS È GRAECO.

Vespere quũ bibimus homines sumus, atq; benigni.
Mane homini siccus trux fera surgit homo.

IN ANDREAM IN MARE VOMENTEM.

Gratus es Andrea, dignusq; cui bene fiat
Nam pisces toties qui te pauere, repascis.

DE EODEM.

Aequoris edisti pisces, irascitur æquor.
Eq; tuo fœtus exigit ore suos.

IN PVELLAM DIVARICATIS TIBIIS EQVITANTEM.

Ergo puella uiri quis te negat esse capacem,
Quum tua tam magnum circũdãt crura caballum?

AD GALLVM SVBLEGENTEM VETERVM CARMINA.

Vatibus idem animusq;, & uere spiritus idem,
Qui fuit antiquis est modo Galle tibi.
Carmina nanq; eadem, uersusq; frequenter eosdem
Quos fecere illi, tu quoq; Galle facis.

De histrione

IN SCVRRAM PAVPEREM.

Scurra ubi iam fures totam sibi nocte uideret
Scrutanteis magna sedulitate domum,
Risit, & o media quid uos hic nocte uidetis
Miror ait, media nil ego cerno die.

DE SOLLICITA POTENTVM VITA.

Semper habet miseras immensa potentia curas,
Anxia perpetuis sollicitudinibus.
Non prodit, multis nisi circumseptus ab armis,
Non nisi gustato uescitur ante cibo.
Tutamenta quidem sunt hæc, tamen hæc male tutum
Illum, aliter tutus qui nequit esse, docent.
Nempe satellitium, metuendos admonet enses,
Toxica prægustans esse timenda docet.
Ergo timore locus quisnam uacat hic? ubi gignunt,
Hæc eadem pellunt, quæ metuenda, metum.

IN PRIVIGNVM COLLAPSA NOVERCAE STATVA OPPRESSVM. È GRAECO.

Flore nouercalem cingis priuigne columnam,
Morte ratus mores interisse malos.
Te tamen illa premit subito inclinata, nouercæ
Si priuigne sapis, ipsa sepulchra fuge.

AD QVENDAM POËTAM EXTEMPORALEM.

Hos quid te scripsisse mones ex tempore uersus?
Nam liber hoc loquitur, te reticente, tuus.

IN NOVERCAS. È GRAECO.

Priuigno uel amans infortunata nouerca est.
Hippolyto grauis, hoc Phædra docere potest.

IN QVENDAM QVI DICEBAT CARMINIBVS SVIS NON DEFVTVRVM GENIVM.

Hoc habet Hispani festiuum epigramma poëtæ,
Victurus Genium debet habere liber.
Dum legis hunc uersum, iam tu quoq; scribere uersus
Tota mente paras, sed sine mente tamen.
Quæ ue canas, quali úe modo contemnis, ea est spes
Victura hæc Genio qualiacunq; suo.
Namq; tuis Genium uir tam genioso Camœnis,
Non dubitas aliquem mox alicunde fore.
Tu tamen (& cariturus erit) tuus hic liber, opta
Vt careat Genio, qui caret ingenio.
Cui Genius uitam producat si quis, erit quis
Ex Genijs, adsunt qui tibi mille, malis.
Sed neq; sic uiuet, uati si credis eidem,
Nam non uiuere, sed uita ualere bene est.
Quod si uita libri est iugi languescere probro,
Detur & æterna uiuere morte tibi.

DE CVPIDITATE REGNANDI.

Regibus è multis regnum cui sufficit unum,
Vix Rex unus erit, si tamen unus erit.

Regibus

Regibus è multis regnum bene qui regat unum,
Vix tamen unus erit, si tamen unus erit.

DE DEDITIONE NERVIAE HENRICO VIII ANGLIAE REGI.

Belliger inuictam domuit te Neruia Cæsar,
Non tamen extremis absq; utriusq; malis.
Te capit Henricus, capit & sine sanguine, princeps
Magno tam maior Cæsare quàm melior.
Sensit honorificum sibi Rex cœpisse, tibiq;
Vtile sensisti non minus ipsa capi.

DE FABVLLA ET ATTALO.

Fabulla nuper nescio quid Attalo
Irata, & illum commouere gestiens,
Ostendereq; quàm prorsus hunc nihili putet,
Iurauit illi, si sibi centum forent
Membra, mulier quibus fit, è centum tamen
Præstare dignaretur haud unum Attalo.
Non inquit ille? quæ, malum, est ista hæc noua
Frugalitas tibi? quæ ue parsimonia?
Certe solebas esse liberalior.
Vnum ne de centum grauareris modo
Auara commodare? at aliquando unicum
Tantum quum haberes, unicum tamen, uiris
Centum solebas dare benigna centies.
Hei metuo ne quid ista portendat tibi
Monstrosa tandem parcitas, magni mali.

DE FEBRICITANTE ET MEDICO BIBACI.

Febre laboraret mihi quum puer Hemitritæo,
Forte ibi Sauromatæ posco medentis opem.
Sensit ut admoto salientem pollice uenam,
Fortis, ait, calor est, sed calor ille cadet.
Flagitat ergo cyphum, fundumq; exhaurit ad imum,
Quantum nec Bitias ebibiturus erat.
Haurit, ad æqualeis ægrotum prouocat haustus.
Et facere hoc temere ne uideatur, ait,
Aestuat hic ualde, ualde bibat ergo necesse est,
Non paruo obruitur magna liquore pyra.

DE HESPERO CONFITENTE.

Ex more sacro dum sacerdoti Hesperus
Commissa fassus expiaret crimina,
Explorat huius ille conscientiam,
Et cautus omne examinat scelerum genus,
Interq; multa quærit, an unquàm malos
Ritu prophano crediderat in dæmonas.
Vah egó ne credam in dæmones, inquit, pater?
Multo labore uix adhuc credo in Deum.

DE OCCASIONE DEO. È GRAECO.

Vnde erat hic plastes? Sicyonius. at quis erat, dic.
Lycippus. tu quis? tempus ego omne domans.
Cur summis instas digitis? roto semper. at alas
Cur pedibus gestas? ut leuis aura feror.

At dextram cur armat acuta nouacula? signum est,
Quod conferri acies non potis ulla mihi est.
Cur coma fronte iacet? quod qui me prendere captat,
Præueniat. caluum est cur tibi retro caput?
Quod postq; leuibus præceps effugero pennis,
Nil aget à tergo qui reuocare uolet.
Vnde igitur posses documentum sumere, talem
Artificis posuit me tibi docta manus.

DE PHYLLIDE ET PRISCO IMPARITER AMANTIBVS.

Clam Phyllis cupido bene nubet candida Prisco,
Quàm bene spumanti uitrea lympha mero.
Phyllida Priscus amat calido feruentius igne,
Frigidius gelida Priscus amatur aqua.
Iungetur tuto, nam si simul ardeat illa,
Sustineat flammas quæ domus una duas?

DE NVMMIS ANTIQVIS APVD HIERONYMVM BVSLIDIANVM SERVATIS.

Roma suis olim ducibus quàm debuit, illi
Tam debent omnes Buslidiane tibi.
Roma suis ducibus seruata est, ipse reseruas
Romanos Roma præmoriente duces.
Nam quæ Cæsareos antiqua nomisma uultus,
Aut referunt claros tum ue priusue uiros,

Hæc tu sæclorum studio quæsita priorum
Congeris, & solas has tibi ducis opes.
Cunq; triumphaleis densus cinis occulat arcus,
Ipse triumphantum nomen, & ora tenes.
Nec iam Pyramides procerum monumenta suorum
Tam sunt, quàm pyxis Buslidiane tua.

AD EVNDEM.

Ecquid adhuc placidam mi Buslidiane Camœnam
Tua coërces capsula?
In tenebras abdis cur dignam luce, quid illi?
Quid inuides mortalibus?
Musæ fama tuæ toto debetur ab orbe.
Quid huic repellis gloriam?
Gratus ab hac fructus toti debetur & orbi
Quid unus obstas omnibus?
An tibi casta procul cœtu cohibenda uirili
Cohors uidetur uirginum?
Sunt hæc uirginibus fateor metuenda, sed illis
Deuirginari quæ queunt.
Aede tuam intrepidus, pudor est inflexilis illi.
Nec ille rudis, aut rusticus.
Vt tua non ipsi cessura est uirgo Dianæ
Pudore grata lacteo,
Sic tua non ipsi cessura est uirgo Mineruæ
Sensu, lepore, gratia.

AD BVSLIDIANVM DE AEDIBVS MAGNIFICIS MECHLINIAE.

Culta modo fixis dum contemplabar ocellis,
Ornamenta tuæ Buslidiane domus,
Obstupui quonam exoratis carmine fatis
Tot rursus ueteres nactus es artifices?
Nam reor illustreis uafris ambagibus ædes,
Non nisi Dædaleas ædificasse manus.
Quod pictum est illic pinxisse uidetur Apelles,
Quod sculptum credas esse Myronis opus.
Plastica quum uideo Lysippi suspicor artem,
Quum statuas, doctum cogito Praxitelem.
Distticha, quodq; notant opus. at quæ distticha uellet,
Si non composuit, composuisse Maro.
Organa tam uarias modulis imitantia uoces,
Sola tamen ueteres uel potuisse negem.
Ergo domus tota est, uel sæcli nobile prisci,
Aut quod prisca nouum sæcula uincat opus.
At domus hæc noua nunc, tarde, seróq; senescat
Tunc uideat dominum, nec tamen usq; senem.

DE PHILOMENO ET AGNA, CONIVGATIS MALA FIDE.

En redeunt nostro Veneris miracula sæclo
Qualia nec prisco tempore facta reor.
Flos iuuenes inter Philomenus, & Agna puellas.
Iunguntur Paphiæ rite fauore Deæ.

Ille sed heu nimium laudata uoce superbit,
Illa tumet placidi laudibus ingenij.
Ergo coniugium uotis tam sæpe petitum
Non Veneri acceptum, sed retulere sibi.
Ingratis adimit formam Dea, néue coirent
Mutati, dispar indit utriq; genus.
Mox Philomenus enim quauis æstate canentem
In cuculum, inq; auidam uertitur Agna lupam.

MEDICINAE AD TOLLENDOS FOETORES ANHELITVS PROVENIENTES À CIBIS QVIBVSDAM.

Sectile ne tetros porrum tibi spiret odores,
Protinus à porro fac mihi cepe uores.
Denuo fœtorem si uis depellere cepe,
Hoc facile efficient allia mansa tibi.
Spiritus at si post etiam grauis allia restat,
Aut nihil, aut tantum tollere merda potest.

AD LECTOREM DE NOVO TESTAMENTO VERSO AB ERASMO ROTERODAMO.

Sanctum opus, & docti labor immortalis ERASMI
Prodit, & ò populis commoda quanta uehit?
Lex noua nam ueteri primum est interprete læsa
Scribentum uaria post uitiata manu.
Sustulerat forsan mendas Hieronymus olim,
Sed periere pigro tam bona scripta situ. Tota

Tota igitur demptis uersa est iam denuo mendis,
Atq; noua CHRISTI lex noua, luce nitet.
Nec tamen ambitiose singula uerba notauit,
Sanctum habuit quicquid uel mediocre fuit.
Quo fit ut hæc celeri si quis præteruolet ala,
Huic nihil hic magni forte putetur agi.
Idem si presso relegat uestigia gressu,
Censebit maius commodiús ue nihil.

AD REVERENDISSIMVM &c. THOMAM CARDINALEM ET ARCHIEPISCOPVM EBORACENSEM, IN LIBRVM NOVI TESTAMENTI, EI AB ERASMO DATVM.

Vnice doctorum pater, ac patrone uirorum,
Pieridum pendet cuius ab ore chorus,
Cui populus quantum defert ac cedit honore,
Virtutes infra est tantum honor ipse tuas.
Ab liber iste tuo longe tibi uenit ERASMO.
Hunc precor hoc animo quo dedit ipse, cape.
Nec dubito, capies. operi nam iure fauorem
Autor, & autori conciliabit opus.
Ille tui cultor semper fuit, est opus ipsum
Lex CHRISTI, studium quæ fuit usq; tuum.
Illa paratur ab hac prudens tibi lege facultas,
Qua Momo coram reddere iura potes.

Namq;

Namq; ita perplexas populo mirante querelas
Diſcutis,ut uictus non queat ipſe queri.
Non humana tibi facit hoc ſollertia,ſed lex
CHRISTI,iudiciſs unica norma tuis.
Ergo opus hoc placido Præſul digniſſime uultu
Excipe,& autori(quod facis)uſq; faue.

AD REVERENDISSIMVM &c̄. ARCHIEPISCOPVM CANTVARIENSEM.

Quod bene ſunt collata tuo pie præſul ERASMO
Tanta tua toties munera prompta manu,
Quàm non ducat iners,quæ tu facis ocia, monſtrant
Multa,ſed in primis indicat iſtud opus.
Aediderit quàmuis numeroſa uolumina, fructu
Non ſine,uincit opus cuncta priora nouum.
Cunctorum utilitas,ſed honor te eſt inter,& illum.
Præſtitit ille operam,tu bone præſul opem.
At partem ille ſuam toto tibi pectore cedit,
Quicquid agit,meritis imputat omne tuis.
Hunc petit ille ſui fructum pater alme laboris,
Charus ut hoc tu ſis omnibus,ille tibi.

EPITAPHIVM IN SEPVLCHRO IOHANNAE OLIM VXORIS MORI, DESTINANTIS IDEM SEPVLCHRVM ET SIBI ET ALICIAE POSTERIORI VXORI.

Chara Thomæ iacet hoc Iohanna uxorcula Mori,
Qui tumulum Aliciæ hunc deſtino, quicq; mihi.
Vna

Vna mihi dedit hoc coniuncta uirentibus annis,
Me uocet ut puer,& trina puella patrem.
Altera priuignis(quæ gloria rara nouercæ eſt)
Tam pia,quàm gnatis uix fuit ulla ſuis.
Altera ſic mecum uixit,ſic altera uiuit,
Charior incertum eſt,hæc ſit,an hæc fuerit.
O ſimul o iuncti poteramus uiuere nos tres
Quàm bene, ſi fatum relligioq; ſinant.
At ſociet tumulus,ſociet nos obſecro cælum:
Sic mors, non potuit quod dare uita,dabit.

EPIGRAMMATVM CLARISSIMI DISERTISSIMIQVE VIRI THOMAE MORI, CIVIS ET VICECOMITIS LONDINENSIS, FINIS.

BASILEAE, APVD IOANNEM FROBENIVM, MENSE MARTIO, AN. M. D. XVIII.

EPIGRAMMATA

DES. ERASMI ROTE RODAMI.

APVD INCLYTAM GERMANIAE BASILEAM.

LIPPVS MELANCHTHON.

Κρατῆρας ἡ πειθὼ τύχον
αἰτεῖτο νεκταρίους, διός
πάρα τοῦ μεγίστου, ποικιλόι
φρων ἡ θεὰ καὶ θελξινοῦς,
ἀμβροσίαν εἰς τῶν συμπότων
παρνασσίων φιλοτησίας
φοροῦσα. τῇ δὲ ἥπιος
ὁ ζεὺς. τέκνον ἀγὼ πειθέμον
κἀμοὶ μέλει, τῷ ξεινίῳ,
τῶν συμπότων παρνασσίων.
εὔθυμος οὖν τὴν δωρεὰν
τὸ σὺν ἀμαλθείης κέρας,
ἐρασμικῶν τῶν ἀνθέων,
τῶν ἠϋωδέων, λάβε,
νυμφῶν θυσίας οὐρειάδων.
οἷς ὠκεανὸς τοῦ νέκταρος
κἀμβροσίας εἴβει πλησμονή.
ἔστω δὲ, μελιφθόγγοις, δρόσος
μουσῆσι, τέρπνιστον πόμα,
καλοῖς τ' ἐρῶσι, κἰμέρει,
καὶ ταῖς χάρισιν ἐπισκόποις.
Αἰεὶ δὲ θαλλῆ τοῦ κέρως
ἐρασμικοῦ τὰ λείρια,
στέφη θεοῖς. τὰ τοῦ διός
παρνασσίοις ἀγγέλλετο
πειθὼ. θεοί δε συμποται
χαίρουσι. τέρπονται κερᾷ
τῶν ἀνθέων ἐρασμικῶν.

Tubingæ XIII. Calend. Septemb.
Anno. M. D. XVI.

IOANNES FRO-
BENIVS CANDIDO LRCTO
RI S. D.

ACCEPIMVS iam pridem, Erasmi Roterodami compatris nostri Epigrammata à studiosis summopere flagitari. Proinde dedimus operam, ut quicquid illius uersiculorũ aut apud Beatum nostrum Rhenanũ esset, aut Brunonem Amorbacchiũ, id omne uno complexi libello typis nostris excuderemus. Quanq̃ intelligebamus, plurimum nos hac re studiosis, Erasmo uero minimũ gratificaturos. Nam magnam horum Epigrãmatum partem non in hoc scripsit ut æderentur, sed ut amicu-lis suis (ut est minime morosus) obsequeret. Quin ipsi uidimus cum abhinc sesquiannum apud nos ageret Euãgelica & Apostolica monumẽta, partim latine uertens, partim recognoscens, & doctissimas illas in nouũ instrumẽtum Annotationes, nec non in diuum Hieronymũ scholia scriberet, deum immortalem, q̃ laboriosis lucubrationibus, q̃ pertinaci studio, quantum sudoris illi cotidie exhauriebatur? ipsi inquam uidimus nõ defuisse è magnatibus, qui uirum occupatissimũ (si quisquàm in literis unquàm fuit occupatus) interpella-

re de nugis auderent, aliquot epigrammation aut epi-
ſtolium eblandientes. Sed eñ quid ageret uir ſuauiſſi-
ma morum facilitate præditus, negaret, inciuile hoc exi-
gentibus uideret, ſcriberet, at animus aliis cogitationi-
bus impediebatur, nec ab inceptis laboribus quicq; re-
ſpirare licebat. Nihilo ſecius ſcribebat, ſed ex tempore
& obiter ad Muſarum ſacra diuertens. Quanq; huius
extemporalia planè talia ſunt, ut aliorum diu medita-
tis anteponi mereantur. Et ueniet nunc triobolaris ali-
quis pædagogulus, qui inſtar Momi, tãtum carpendi
ſtudio ſingulis curioſiſſime exploratis, uerbulum ali-
quod reperiet, quod ſibi nõ probet, ut non Baptiſtinia
nicum aut Fauſtinum, aut deniq; ſi diis placet Marulli
cum. hic ſtatim ſuclamabit, o uirum carminis indo-
ctum. Regererem in illum ego, ſi quem ſuperbe ſic in-
eptientem audirem, o nebulonem, o furciferum, Tu
ne tantum tibi tribuis, ut tanti uiri cenſorem agas? De-
cem totis menſibus non poſſes uel unum uerſiculum
ſcribere, caput ſcabens & arroſis ante digitis, quod ge-
nus hic multos, (ut Horatius inquit) ſtãs pede in uno,
minima parte horæ, amanuenſi ſuo dictat. Sed hæc in
malignos iſtos. Candidi uel infeliciora boni cõſulunt,
tantum abeſt ut quæ docta ſunt, uellicent. Bene Va-
le. Baſileæ Cal. Martiis. Anno M. D. XVIII.

Des. Eraſmi

DES. ERASMI ROTERODAMI RHYTHMVS IAMBICVS IN LAVDEM ANNAE AVIAE IESV CHRISTI.

Salue parens ſanctiſſima,
Sacro beata coniuge,
Sacratiore filia,
Nepote ſacratiſſimo.
Domo quid hac illuſtrius?
Ornatiusue? Quæ altera
Tam multiplex habuit decus?
Tantum una monſtrorum tulit?
Hic hic maritum annis grauem
Effœta anus facit patrem.
Eſt uirgo fœta filia
Nepos dei uerbum, ac deus.
Gener pudicus ſe negat
Partus parentem uxoriũ.
At integram iurat, necp;
Riuale pallet ſuſpicax.
Ergo Anna mater optima,
Cumulatius multo tuas
Lachrymas deus ſolatus eſt,
Quàm uel Rebeccæ, uel Saræ.

Vel illius,quæ te refert
Et rebus,& uocabulo.
Quæ dum ſilenter anxĩ
Proferret æſtus pectoris,
Viſa eſt Heli multo mero
Amens,parumq; ſobria.
At te pio cum coniuge
Amore prolis annua
Templis ferentem munera
Procax ſacerdos reppulit.
Heus,inquit,hinc mihi ocyus
Prophana uota tollite,
Ipſi ſimul procul procul
Aris ſacris abſiſtite.
Veſtran'deo donaria
Futura grata creditis?
Quorum pudendæ nuptiæ
Præter libidinem nihil
Luxum & ſenilem ſcilicet
Tanto tulere tempore?
Quo ſe locorum uerterent
Vultus pudentum coniugum,
Repulſa quos tam fœda,tam
Inſignis exanimauerat?
Ioachim pudorem non ferens
Gregum ad ſuorum paſcua

Se proripit. triſtis ſuam
Recepit Anna ſe domum.
Largis uterq; fletibus
Votisq; pertinacibus
Orare non ceſſat deum
Vt probe probrum tolleret.
Cælum penetrarunt preces
Adeſt ab aſtris Angelus
Qui prole promiſſa,graues
Luctus iuberet ponere.
Surgunt alacres,inuicem
Narrare uiſa geſtiunt,
Porta maritus aurea
Se querentem coniugem
Offendit.hic lætus ſtupor,
Dulces utriq; lachrymas
Excuſſit.hinc modicos lares
Iunctis reuiſunt greſſibus,
Haud uana uox oraculi
Luſit piam ſenum fidem.
Bis Luna nata quinquies
Anum uidet puerperam.
Tanto quidem felicius,
Fœcunda quanto ſerius,
Fit Anna filiæ parens,
Nec filiæ cuiuſlibet.

Sed filiæ,quæ fertilis
Eademq; uirgo gigneret.
At quem beata gigneret?
Summi parentis filium.
Qui sceptra terræ & ætheris
Cum patre habet communia,
Qui deus & idem homo,necis
Autore,victo per necem,
Vitam reduxit mortuis,
Aperuit in cælos iter.
O terq; quaterq; & amplius
Parens beata,Nam potes
Iuua preces mortalium
Tuo uacantum cultui,
Nam te patrona quidlibet
Speramus assequi.modo
Voles,uoletq; & filia.
Nec huic petenti pusio
Negare quicquàm nouerit.
Amat parentem filius
Neq; filio negat pater
Amans & ipse filium.

Amen.

Ad Guiliel/

DES. ERASMI ROTERODAMI CARMEN AD GVILIELMVM COPVM BASILEIENSEM DE SENECTVTIS INCOMMODIS, HEROICO CARMINE, ET IAMBICO DIMETRO CATALECTICO.

VNica nobilium medicorum gloria Cope,
Seu quis requirat artem,
Siue fidē spectet,seu curā,in quolibet ho-
Vel iniquus ipse nostro (rum
Præcipuos tribuit Gulielmo liuor honores.
Cedit fugitq; morbi
Ingenio genus omne tuo. Teterrima porrò
Senecta morbus ingens,
Nullis arceriue potest,pelliue medelis.
Quin derepente oborta,
Corporis epotet succos,animiq; uigorem
Hebetet,simul trecentis
Hinc atq; hinc stipata malis,quibus omnia carptim
Vellitq; deteritq;
Commoda,quæ secum suboleſcens uexerit ætas,
Formam,statum,colorem.
Partem animi memorē,cum pectore,lumina,somnos
Vires,alacritatem,
Autorem uitæ igniculum,decerpit,& huius
Nutricium liquorem,

Vitaleis adimit flatus,cum ſanguine corpus,
Riſus,iocos,lepóres.
Deniq; totum hominem paulatim ſurripit ipſi.
Neq; de priore tandem
Præterq; nomen,titulumq; relinquit inanem.
Cuiuſmodi tuemur
Paſſim marmoreis inſcalpta uocabula buſtis.
Vtrum hæc ſenecta quæſo,
An mors lenta magis dicenda eſt? inuida fata, &
Impendio maligna,
Vt quæ deteriora labantis ſtamina uitæ,
Pernicitate tanta
Accelerare uelint,rapidiſq; allabier alis.
At floridam iuuentam
Vſqueadeo male præcipiti decurrere filo,
Vt illius priuſquàm
Cognita ſat bona ſint,iam nos fugitiua relinquant.
Et citius atq; noſmet
Planè uiuere ſenſerimus,iam uiuere fracti
Repente deſinamus.
At cerui uolucres,& cornix garrula, uiuunt
Tot ſæculis,uigentq;.
Vni porrò homini poſt ſeptima protinus,idq;
Vixdum peracta luſtra,
Corporeum robur carioſa ſenecta fatigat.
Neq; id ſatis,ſed ante

Quàm

Quàm decimum luſtrum uolitans abſoluerit ætas,
Tentare non ueretur
Immortalem hominis,ductamq; ex æthere partem.
Et hanc laceſſit audax,
Nec timet ingenij ſacros inceſſere neruos,
Sua ſi fides probato
Conſtat Ariſtoteli.ſed quorſum opus obſecro tanto
Autore,quando certam
Ipſa fidem,heu nimium facit experientia certam.
Quàm nuper hunc Eraſmum
Vidiſti media uiridem florere iuuenta?
Nunc is repente uerſus,
Incipit urgentis ſenij ſentiſcere damna,
Et alius eſſe tendit,
Diſſimiliſq; ſui,nec adhuc phœbeius orbis
Quadragies reuexit
Natalem lucem,quæ bruma ineunte Calendas
Quinta anteit Nouembreis.
Nunc mihi iam raris ſparguntur tempora canis,
Et albicare mentum
Incipiens,iam præteritis uernantibus annis,
Vitæ monet cadentis
Aduentare hyemem,gelidamq; inſtare ſenectam.
Eheu fugacis,ohe
Pars ueluti melior,ſic & properantior æui
O ſæculi caduci

Flos nimium breuis,& nulla reparabilis arte,
Teneræ o uiror iuuentæ,
O dulces anni, o felicia tempora uitæ
Vt clanculum excidistis,
Vt sensum fallente fuga, lapsuq; uolucri
Furtim auolastis,ohe
Haud simili properant undosa relinquere cursu,
Virideis fluenta ripas.
Impete nec simili, fugiunt caua nubila,siccis
Quoties aguntur euris.
Sic sic effugiunt tacitæ uaga somnia noctis
Simul auolante somno,
Quæ desyderium,curas & præter inaneis,
Sui nihil relinquunt.
Sic rosa,quæ tenero modo murice tincta rubebat
Tenui senescit haustro.
Atq; ita,me miserum,nucibus dum ludo puellus,
Dum literas ephebus
Ardeo,dum scrutor,pugnasq; uiasq; sophorum,
Dum rhetorum colores,
Blandáq; mellifluæ deamo figmenta poësis,
Dum necto syllogismos,
Pingere dum meditor tenueis sine corpore formas,
Dum sedulus per omne
Autorum uoluor genus,impiger undiq; carpo,
Apis in modum Matinæ,

Pædias

Pædias solidum cupiens absoluere cyclum,
Sine fine gestienti.
Singula correptus dum circumuector amore,
Dum nil placet relinqui,
Dumq; prophana sacris,dum iungere græca latinis
Studeóq; moliorq;,
Dum cognoscendi studio,terráq; mariq;
Volitare,dum niuosas
Cordi est,& iuuat & libet ereptare per alpeis,
Dulceis parare amicos
Dum studeo,atq; uiris iuuat innotescere doctis,
Furtim inter ista pigrum
Obrepsit senium,& subito segnescere uireis
Mirorq; sentioq;.
Vixq; mihi spatium iam defluxisse ualentis
Persuadeo iuuentæ.
Quur adeo circumspecte parceq; lapillis,
Quur purpuris & ostro
Mortales utuntur,& ætas aurea,tanto
Preciosior lapillis,
Et quouis auro,quouis preciosior ostro,
Prodigitur,inq; nugis
Conteritur miseris nullo uecorditer usu,
Sinituráq; abire frustra?
Adde quod illa queant sarciri perdita,Crassos
Speres tibi licebit,

Et Lydos ſperes Crœſos,iam Codrus,& Irus
Sed quod ſemel ſeuera
Penſilibus fuſis Clotho deuoluerit æuum,
Id nec uenena Circes,
Nec magicum Maia nati geſtamina,ſceptrum
Neq; dira Theſſalorum,
Medeæ ſuccis reuocare precamina poſſint.
Non ſi uel ipſe diuûm
Nectare te ſaturet pater,ambroſióq; liquore.
Nanq; his ali iuuentam
Arceri ſenium ſcripſit nugator Homerus.
Non ſi tibi efficaci
Rore riget corpus Tithoni Lutea coniunx.
Non ſi ter,octieſq;
Phaon per Chias Venerem tranſuexeris undas,
Non ſi tibi ipſe Chiron
Omneis admoueat,quas tellus proferit, herbas,
Nec anulus,nec ulla
Pharmaca,cum neruis annos remorantur euntes.
Atqui ferunt Magorum
Monſtrifico ſiſti torrentia flumina cantu,
Iiſdem ferunt relabi
Præcipites amnes,uerſo in contraria curſu.
Et Cynthiæ uolucres,
Et rapidas Phœbi ſiſti,figiq; quadrigas.
Sed ut hæc ſtupenda poſſint

Carmina,

Carmina,non ſperes tamen improbus, ut tibi quondã
Aut iam peracta uitæ
Sæcla,iterum referant,aut prætereuntia ſiſtant.
Sol mergitur,uiciſſimq;
Exoritur nouus,& nitido redit ore ſerenus.
Extincta luna rurſum
Naſcitur,inq; uices nunc decreſcente minuta
Senſim ſeneſcit orbe.
Nunc uegeta arridet tenero iuueniliter ore.
Redit ad ſuam iuuentam.
Bruma ubi conſenuit,zephyris redeuntibus annus.
Et poſt gelu, niueisq;
Ver nitidum,floresq; reuerſa reducit hirundo.
At noſtra poſteaquàm
Feruida prætertit ſæclis labentibus æſtas,
Vbi triſtis occupauit
Corpus hyems,capitisq; horrentia tempora,poſtq;
Niue canuere denſa,
Nulla recurſuri ſpes, aut ſucceſſio ueris,
Verum malis ſupremum
Imponit mors una,malorum maxima,finem.
More Phrygum inter iſta
Incipimus ſero ſapere,& diſpendia uitæ
Incogitanter actæ
Ploramus miſeri,& conſumptos turpiter annos.
Horremus,execramur.

Quæ

Que quondã heu nimiũ placuere, & quæ uehementer
Mellita uiſa dudum,
Tum triſti cruciant recolentia pectora felle
Fruſtrácꝫ maceramur
Tam rarum ſine fruge bonum fluxiſſe, quod omni
Bene collocare cura
Par erat, & nullam temere diſperdere partem,
At nunc mihi oſcitanti
Qualibus heu nugis, quanta eſt data portio uitæ.
Satis hactenus miſelle
Ceſſatum, ſatis eſt dormitum, pellere ſomnos
Nunc tempus eſt Eraſme
Nunc expergiſci & tota reſipiſcere mente
Velis dehinc, equiſcꝫ,
Et pedibus, manibuſcꝫ, & totis deniqꝫ neruis
Nitendum, ut anteacti
Temporis, & ſtudio iactura uolubilis ævi
Vigilante ſarciatur
Dum licet, ac dum triſtis adhuc in limine primo
Conſiſtimus ſenectæ,
Dum noua canicies, & adhuc numerabilis, & dum
Pilis notata raris
Tempora, duntaxat ſpatium effluxiſſe uirentis
Iam clamitant iuuentæ,
Nec tam præſentem iam teſtificantur adeſſe
Quàm nunciant citatum

Ferre gradum, & ſterilem procul aduentare ſenectam.
Cuiuſmodi uidetur
Tum rerum facies, quum autumni frigore primo,
Iam uernus ille pratis
Deceſſit decor, ac langueſcunt lumina florum.
Iam iam minus nitenteis
Herbas affirmes, Boreaſcꝫ, gelúcꝫ nocentis
Iam prætimere brumæ.
Ergo animus, dum totus adhuc conſtatcꝫ, uigetcꝫ,
Et corporis puſillum
Detrimenta nocent, age iam meliora ſequamur.
Quicquid mihi deinceps
Fata ævi ſupereſſe uolent, id protinus omne
CHRISTO dicetur uni.
Quo, cui uel ſolidam decuit ſacrarier, ut cui
Bis, tercꝫ debeatur,
Principio gratis donata, hinc reddita gratis,
Totieſcꝫ uindicata,
Huic ſaltem pars deterior, breuiorcꝫ dicetur.
Poſthac ualete nugæ,
Fucatæcꝫ uoluptates, riſuſcꝫ, iocicꝫ
Luſus, & illecebræ,
Splendida nobilium decreta ualete ſophorum,
Valete ſyllogiſmi.
Blandæ Pegaſides, animoſcꝫ trahentia Pithûs
Pigmenta, floſculicꝫ.

Pectore iam ſoli toto penituſq; dicato,
Certum eſt uacare CHRISTO.
Hic mihi ſolus erit ſtudium, dulceſq; Camœnæ,
Honos, decus, uoluptas.
Omnia ſolus erit, neq; quicq̃ ea cura (quod aiunt)
Mouebit Hippodidem.
Terrea ſi moles, compagóq; corporis huius
Marceſcet obſoleſcens,
Mens modo pura mihi, ſcelerumq; ignara, per illum
Niteatque, floreatque,
Donec ſumma dies pariter cum corpore mentem
Ad priſtinum nouata
Conuictum reuocabit, & hinc iam uere perenni
Pars utraq; fruetur.
Hæc facito, ut rata ſint uitæ exorabilis autor,
Vitæque reſtitutor.
Quo ſine nil poſſunt unquàm mortalia uota, &
Vires labant caducæ.

ERASMVS AD IOANNEM SAPIDVM SVVM, IN DISCESSV.

Quando diſtrahimur abſens abſentis amici
Candide Ioannes hoc tibi pignus, habe.
Quoq; magis ſpatium ſeiunget corpora noſtra,
Mutuus hoc propius pectora iungat amor.

Illuſtriſſimo

ILLVSTRISSIMO

PVERO DVCI HENRICO ERASMVS ROTERODAMVS S. P. D.

MEminiſſe debes Henrice Dux illuſtriſſime, eos qui te gemmis, auróue honorant, dare primum aliena, quippe fortunæ munera, præterea caduca, deinde qualia q̃ plurimi mortales poſſint elargiri, poſtremo quæ tibi ipſi domi abũdent, quæq; donare alijs q̃ accipere, magno principi longe ſit pulchrius. At qui carmẽ ſuo ingenio, ſuis uigilijs elucubratum, nomini tuo dicat: is mihi nõ paulo præſtantiora uidetur offerre: utpote qui non alienа, ſed propria largiatur, nec paucis annis intermoritura: ſed quæ gloriam etiam tuam immortalem queant efficere, tum ea quæ perq̃ pauci poſſint donare (neq; enim pecunioſorum & bonorum poëtarum par copia) deniq; quæ non minus ſit regibus pulchrum accipere, q̃ remunerari. Et opibus quidẽ nemo non regum abũdauit, nominis immortalitatem nõ ita multi ſunt aſſequuti, quam quidem illi pulcherrimis facinoribus emereri poſſunt, at ſoli uates eruditis carminibus præſtare. Siquidem & ceras & imagines, & ſtemmata, & aureas ſtatuas, & inciſos in æs titulos, & operoſas pyramidas, longa annorũ ſeries demolitur. Sola poetarũ mo-

numẽta,ipſa ætate,quæ res omnis debilitat inualeſcũt. Quod prudẽter intelligens,Alexander ille cognométo Magnus,à Cherylo poëta,nõ admodũ ſanè bono,ſingulos uerſiculos tolerabileis, ſingulis Philippicis exacto redimebat.proſpiciebat nimirũ & Apellis tabulas, & Lyſippi ſtatuas, paucis annis interituras, nec quicq̃ omnino fortiũ uirorũ memoriã æternã poſſe reddere: præter immortalitate dignas,eruditorũ hominum literas.nec ullũ eſſe gloriæ genus ſyncerius,ac præſtantius, q̃ quod à poſteris uirtuti datur hominũ,non fortunæ, non ab amore,non à metu,non ab aſſentatione,ſed libero iudicio profectũ. Age iã qui malos uerſus tã chare prodigus emit, nõne optet Homericos non ſingulis aureis,ſed ſingulis urbibus emercari? Quẽ quidẽ poëtã,& in delitijs habuiſſe,& Achilli inuidiſſe legitur.beatum illũ pronuncians,nõ ſolũ uirtute, ſed potiſſimũ tali uirtutũ ſuarũ præcone. Quanq̃ nõ me clam eſt, hac noſtra memoria,principes pleroſq̃ literis tã non delectari,q̃ eas nõ intelligunt.qui utrũq̃ iuxta ineptũ exiſtimant,imo pudendũ,optimatẽ uirũ , uel ſcire literas, uel à literatis laudari,quaſi uero ſint ipſi,uel cũ Alexandro,uel cũ Cæſare,uel omnino cũ ullo ueterũ,aut grauitate,aut ſapientia, aut benefactorũ gloria conferendi. Ineptũ putant à poëta laudari,quia deſierũt facere laudanda,nec tamen à gnatonibus ſuis laudari refugiunt, à quibus rideri ſe,aut ſciunt,aut id ſi neſciũt, ſtultiſſimi ſint

ſint oportet.Quos quidẽ ego uel ipſo Mida ſtolidiores iudico,qui aſininis auriculis deturpatus eſt,nõ q̃ carmina contẽneret,ſed quod agreſtia præferret eruditis.Midæ itaq̃ nõ tã animus defuit,q̃ iudiciũ . at his noſtris utrunq̃ . À quorũ ſtultitia quũ intelligerẽ generoſam tuã indolẽ uehementer abhorrere,dux clariſſime, eóq̃ iã nunc à puero tuos conatus ſpectare,ut non tã tuorũ temporũ,q̃ ueterũ ſimilis euadere cupias,non ueritus ſum hunc qualẽcunq̃ panegyricũ nomini tuo nũcupare,Qui ſi tuæ celſitudini,longe impar(ut eſt)uidebitur, memineris facito & Artaxerſem regem præſtãtiſſimũ aquã à ruſticano quodã operario,quã ille manu utraq̃ hauſtã,obequitãti obtulerat,hilarẽ,ſubridentẽq̃ accepiſſe,& eiuſdẽ nominis aliũ (ut opinor) pro malo, à pauperculo quopiã allato,perinde,ut pro magnificentiſſimo munere gratias egiſſe, ratũ uidelicet, nõ minus eſſe regale parua prompte accipere,q̃ magna munificẽ elargiri.Quid? nonne etiã ſuperi ipſi,qui nullis mortaliũ opibus egent,ita muneribus huiuſmodi delectantur,ut cõtempta interim diuitũ Hecatombe, ruſticana mica,& thuſculo paupere placentur,animo nimirũ offerentis nõ rerũ precio,noſtra donaria metiẽtes.Et hæc quidẽ interea tãq̃ ludicra munuſcula tuæ pueritiæ dicauimus,uberiora largituri,ubi tua uirtus unà cum ætate accreſcens uberiorẽ carminũ materiã ſuppeditabit . ad quod equidẽ te adhortarer, niſi & ipſe iã dudũ ſponte

tua uelis,remiſq; (ut aiunt) eò tenderes,& domi habe
res Skeltonum,unum Britannicarum literarum lumen
ac decus,qui tua ſtudia poſſit,nõ ſolum accendere, ſed
etiam conſummare. Bene uale,& bonas literas ſplen
dore tuo illuſtra,autoritate tuere,liberalitate foue.

ODE ERASMI ROTERODAMI DE LAVdibus Britanniæ,Regiſq; Henrici ſeptimi,ac regiorum liberorum, carmine hexametro, & Iambico trimetro acatalectico.

BRITANNIA LOQVITVR.

SI iactare licet magnorũ munera diuûm,
Sibiq; ueris fas placere dotibus,
Quur mihi nõ uidear fortunatiſſima tellꝰ?
» Digna eſt malis,bona quæ parũ nouit ſua.
India,extrema. Vltima lanigeris animoſa eſt India lucis,
Arabia. Suis ſuperbus eſt Arabs odoribus,
Panchaia. Thuriferis gaudet Panchaia diues harenis
Hiſpaniæ Tagus. Ibera flumen terra iactat aureum.
Aegypti Nilus. Aegypto faciunt animos ſeptem oſtia Nili,
Vina Rheni. Laudata Rheni uina tollunt accolas.
Aphricæ fertilitas. Læta nec uberibus ſibi diſplicet Africa glebis,
Hæc portubus ſuperbit,illa mercibus. At mihi

At mihi nec fontes,nec ditia flumina deſunt. Angliæ dotes.
Sulciúe pingues,prata nec ridentia.
Fœta uiris,fœcunda feris,fœcunda metallis.
Ne glorier,quod ambiens largas opes.
Porrigit Oceanus,neu quod nec amicius ulla Temperies Angliæ.
Cælum,nec aura dulcius ſpirat plaga.
Serus in occiduas mihi Phœbus conditur undas. Lõgi dies.
Sororq; nocteis blanda ducit lucidas. Nocteslucidæ.
Poſſem ego laudati contemnere uellera Beti, Lana Angliæ.
Vbi uillus albis mollior bidentibus?
Et tua non nequeam miracula temnere Memphi. Miracula Angliæ.
Verum illa maior,iuſtiorq; gloria,
Quod Latijs,quod ſum celebrata Britannia Graijs, Alter mũdus Anglia.
Orbem uetuſtas,quod uocauit alterum.
Non tamen hæc iacto.nam ſunt antiqua,ſed inde
Attollo criſtas,ac triumpho ſerio,
Quod mihi rex pulchri pars eſt pulcherrima regni. Regis Henrici laudes
Rex unicum huius ſæculi miraculum.
Inſtructus pariter Martisq;, & Palladis armis, Artes belli & pacis.
Belli peritus,pacis eſt amantior.
Indulgens alijs, ſibi nil permittit,habenas Regis moderatio.
Suis relaxans ciuibus,ſtringit ſibi.
Hoc regnum ille putat,patriæ chariſſimus eſſe, Regis clementia.
Blandus bonis,ſolis timendus impijs.
Non Decijs ſua Roma, ſuo non Attica Codro,
Pluris fuit,fatis redempta mutuis. Regis in patriam pietas.

Numinis

Regis reli/gio.

Numinis ac cæli tanta est reuerentia, quanta
Nec erat Metello, nec marito Aegeriæ.

Regis facũ/dia.

Non mellita magis Pylio facundia regi,
Nec Cæsari mens maior, aut sublimior,

Regis libe/raliſſimi ſũma san/guinis par ſimonia.

Nec Mecœnati, uel dextra benignior uncq;
Vel sanguinis tam magna parsimonia.
Creditus Aeneas Veneris de semine cretus.
Dictus parente Scipio satus Ioue.
Quid si prisca meum uidissent sæcula regem,
Hoc ore tam decente, tali pectore?
Nonne Iouem humanis ipsum succurrere rebus,
Nostro latentem credidissent corpore?
Atq; hic semper erit magni mihi numinis instar.
Meus hic Apollo sæculi pater aurei.

Alludit ad assertũ im/perium.

Hoc oriente meis gens ferrea cessit ab oris,
Fraudes reuersa Astrea distulit malas.

Alludit ad uictũ eum qui se re/gis filiũ e/mẽtiebat.

Non secus, ac toto uanescunt sydera cælo
Simul ore Titan emicauit igneo.

Pax An/gliæ.

Claudere iam Ianum fas est, iam ducere longas
Custode rerum tam potente ferias.

Optat regi immortali tatem.

Me miseram, quur huic æternos Iuppiter annos
Non addidisti, cuncta quum donaueris?
Nolunt nostra suis æquari numina regnis.
At si qua magnos uota tangunt cælites,
Serus sydereas certe referatur in arces,
Fatale sera stamen amputet Atropos.

Finit

Finit Alcides speciosos morte labores,
Debetur altum regibus cælum bonis.
Hunc repetant superi, sed tum, quum Nestoris æuũ,
Vbi senectam uicerit Tithoniam
Et uiuet tamen usq; mihi, dum regia proles
Referet parentis nomen, os, & indolem.

Laus q;q; regis liberorum.

Quæ mihi purpureis iam quina adolescit in aulis
Regum futuri tres patres, matres duæ.
Non aliter pictis Pesti uernantis in hortis,
Almo nitentis rore pubescunt rosæ.

Cõparatio de rosis pe/stanis. Rosæ laudes.

Formosæ Veneri flos acceptissimus, & quo
Nec spirat alter, aut renidet blandius,
Nec cui nexilibus sit gratia tanta coronis,
Ambire solus regiam dignis comam.
Hic ubi cultoris lasciua industria docti,
Miscere gaudet punicanteis candidis.

Rubra ro/sa & alba.

Plurimáq; in spina rutilat rosa, & albicat, unà
Vt lacteum si murici iungas ebur,
Omnibus idem odor est. ros omneis educat idem.
Eadem iuuenta. forma par, idem frutex.
Atq; eadem tellus succo nutricat eodem.
Fouentur auris ijsdem, eodem sydere.

Rosa Ed/mundi.

Sunt duo, quæ uariant, cognatáq; germina pulchros,
Aetas, colorq; diuidunt discrimine.
Hæc modo nata, latet propè cortice tota uirenti,
Tenuiq; rima tenera lucet purpura.

Rosa Mariæ.

Hæc niuei tantum fastigia protulit oris,
Sensim at dehiscens turgidos rumpit sinus.

Rosa Henrici.

Exerit hæc totum discissa ueste mucronem,
Clausas minata iam comas euoluere.

Rosa Margaritæ.

Illáq; lacteolos nondum exinuauit amictus,
Vix credit auris tam rudeis adhuc opes,
Candida sed tenui suffunditur ora rubore,
Seu fratris hic est, siue syderis color.
Maxima ter seno foliorum gaudet honore,

Rosa Arcturi.

Tyrio micantes explicans ostro comas.
Non sic lana rubet bis Concha imbuta marina,
Non sic Eóis phœbus emergens aquis.
Nec solum arridet pulchro uenientibus ore,
Luteola sed iam pollicetur semina.

Arcturi laus.

Hic meus Arcturus qui nominis omine felix,
Virtute reddet, quem refert uocabulo.

Arcturi indoles.

Aspice quod specimen generosæ frontis in illo est,
Vt lucet oculis uiuidus mentis uigor.

Arcturi præmatura prudentia.

Præcoqua nec tardam expectat sapientia pubem,
Præuertit annos indoles ardens suos.

Dauid puer.

Talis Iesides, illiq; simillima proles,
Hic quum timendas dissecat puer feras,

Salomon puer.

Hæc quando ancipitem potuit dissoluere litem,
Malamq; fraudem, fraude docta prodere.

Margaritæ laus.

Proxima consequitur Nymphe quæ nomina ducit

Vnionis natura.

Ab unione, Persici fœtu maris. Omine

Omine delector, blando candore lapillus
Placet. pudore Margarita lacteo.
Hic teres est, nec inæquali leuore rotundus.
In Margaritæ moribus scabrum nihil.
Est noua cum liquido gemmæ cognatio cælo.
Claret sereno sole, pallet nubilo.
At mea uirgo pijs est addictissima diuis,
Cælumq; mauult, quàm uagum pelagus sequi.
Hanc qui cum socijs uidisset ludere Nymphis,
Habiliq; fratrem tela torquentem manu,
Aureus hic Phœbus, soror hæc argentea Phœbi est.
Per ipsa iuret alma Phœbi lumina.

Henrici laus.

Iam puer Henricus genitoris nomine lætus,
Monstrante fonteis uate Skeltono sacros.
Palladias teneris meditatur ab unguibus arteis.
Quàm multus illi lucet in uultu pater.
Talis in Ascanio renitebat imago parentis,
Sic pulchram Achilles ore reddebat Thetin.

Mariæ laus.

Nescio quid Maria præclari spondet ab ipso
Nunq; occidentis syderis cognomine.

Edmondi laus.

Sed cunas Edmonde tuas quo carmine dicam?
Adeste plectris huc sorores aureis
Et puero fidibus placidos accersite somnos,
Ac Fesceninis insonate uersibus.
Muneribus blandis cunabula spargite Nymphæ.
Aggerite, quicquid est odori graminis.

Ambrosiã, Casiã, Calthamq;, Thymumq;, Crocumq;
Et Syra Amôma, nec insuauem Amaracum.
Tum florum mille species, ac mille colores,
Sed plurima omneis inter ardeat rosa.
Hanc turbam, hanc niueam pulchris miscete corollis
Gaudet paternis parua proles floribus.
Vos precor o puero date uellera candida Parcæ,
Eatq; fausto molle stamen pollice.

DES. ERASMI ROTERODAMI AD GAGVINVM NON DVM VISVM, CARMEN HENDECASYLLABVM.

ALLOQVITVR MVSAS SVAS.

QVid dum mittimini uerenda ad ora
Gaguini, laceræ ac leues Camœnæ,
Restatis trepidæq; pallidæq;,
Nec non Parmeno uti Terentianus
Causas nectitis, ecquis? ecquid? ecquo?
Vos solas adeo, fugit Roberti
Nomen, scripta diserta cuius ingens
Nouit, suspicit, ac adorat orbis?
Ergo nos humilesq; barbaræq;
Ad tanti patris irruemus, altas
Docti, nobilis, ac potentis ædes?
Magna est rusticitas, nihil pudere,
Summa est rusticitas nimis pudere,

Ecquem fingitis obsecro Robertum?
Personam Tragicam? cauete cultum
Tam raris studijs, & expolitum,
Vulgi moribus æstimare pectus.
Sunt fastidia tetra barbarorum,
Sunt commercia gratijs solutis
Cum blando Aonidum choro sororum.
Vanum ponite pectoris timorem,
Et doctum celeres adite uatem.
Vos quàmuis humilesq; barbarasq;
Blando comiter ille, candidóq;
Exceptabit (ut est benignus) ore.
Si dictáq; salute, redditáq;
Percontabitur, illico, unde, cuiæ?
Ne crassum pudeat solum fateri.
Obscuriúe uocabulum magistri
Si quid ueneritis rogabit, hoc oratum carminis huius ut Poëtam
Commendatum habeat, suumq; scribat.

IN ANNALES GAGVINI, ET EGLOGAS FAVSTINAS, EIVSDEM CARMEN RVRI SCRIPTVM, ET AVTVMNO.

NVper quũ uiridis nemoroso in margine ri
Irrigua spatiarer in herba, (pæ

Errabam tacitæ per amica silentia syluæ,
Dulci tactus corda furore.
Iam nemora & fontes, iam rustica uita placebat,
Turbam, & fumida tecta peroso.
Cumq; Marone meo, gelidis in uallibus Hemi
Sisti tercq; quatercq; precabar.
Quum subito affulgens, Venericq; simillima pulchræ,
Obuia fit tua Fauste Thalia.
Protinus illa oculis est eminus agnita nostris,
Comi arrisit molliter ore.
Vt coram stetit, ecquid, agit meus, occupo, Faustus?
Quidue decus commune Gaguinus?
Viuit uterq;, & uterq; suo deuinctus Erasmo,
Aut eadem, aut meliora precatur.
Gaudeo. uerum age dic, quidnam molitur uterq;
Quod cantet schola Franca, legatue?
Quæ reor à tam ditibus atq; feracibus aruis,
Iamdudum annua munera sperat,
Autumnumq; suum? primum tuus ille Robertus
Exæquat sermone soluto
Stemmata Francorum, & decus, & fera prælia regum.
Iam nihil est, quod Gallia docto
Inuideat Latio, suus ipsi contigit alter
Liuius, ac Salustius alter.
Quid tuus ille parat uates? quonam monumento
Fastum nigris inuidet umbris?

An silet

An silet, alterna cupiens recreare quiete
Longis hausta laboribus arua?
Ille quidem felix agit ocia, qualia quondam
Scipiades agitare solebat,
Vrbe procul, tacitis, solus, neq; solus, in agris
Ocia pulchri plena negoci.
Quippe inter colles, uinetáq; Gallica solus,
Parrisijs uagus errat in agris.
Sunt comites pingui gaudentes rure Camœnæ,
Illic raptus Apolline toto,
Et sese, & Musis dignum, Phœbóq; poëma
Agresti meditatur auena.
Quale nec æquari doleat sibi Tityrus ipse,
Qui patulæ sub tegmine fagi,
Syluestrem tenui tentabat arundine musam.
Quale trahat, camposq; pecusq;,
Quale queat rigidas deducere montibus ornos,
Sistere flumina, flectere saxa,
Reddere quale queat placidos tigresq; luposq;,
Quale feros euincere manes.
Deniq; (quod proprie tecum lætabere) castum
Nulla hic Liuia, nulla Columba.
Nusquàm hic formosum Corydon ardebit Alexin.
Phyllis toto in carmine nulla.
Quod neq; Sorbonæ nequeat censura probare.
Et multos habet illa Catones.

Quod

Quod neq; grammaticus teneræ dictare iuuentæ,
Plagosa uereatur in antro,
Nec tetrico Hippolytum pudeat recitare parenti
Felicem ter & amplius illum,
Quisquis Faustina dicetur arundine Gallus,
Vel Varus, uel Pollio quisquis,
Viuet, & æternum pulchro cum carmine notus,
Quadrifido cantabitur orbe.

EIVSDEM IN MORBO DE FATIS SVIS QVERELA.

MIror, quæ mihi sydera
Nascenti implacido lumine fulserint,
O Gaguine meum decus,
Nam seu iure aliquo nostra negotia
Ignes ætherei regunt,
Me primum teneras lumen ad insolens
Aedentem querimonias,
Nec mitis rutilo sydere Iuppiter
Aspexit, neq; prospera
Arrisit radijs mi Venus aureis.
Tantum Mercurius celer
Adfulgens nitidis eminus ignibus.
Adflarat sua munera.
Sed stella uetuit falcifer inuida,
Vulcanicq; minax rubens.

Rivalis,

Riualis, calidus cum gelido senex.
Seu tres terrigenûm deæ
Fortunas triplici numine temperant,
Sum durissima stamina
Sortitus, Volucrem, seu potius deam
Versare omnia credimus,
Hanc in perniciem certe ego deierem
Coniurasse meam miser.
Felicis mihi nec fata Polycratis,
Nec Scyllæ precor improbus.
Arpinas toties consul, iniquus
Fortunam insimulat suam,
Quæ tot prospera, tot dulcia, paululo
Fermento uitiauerit.
Ingrate ille quidem rusticus, ac foro
Rerum nescius utier,
Alterius dominæ qui queritur uices.
Sat felicem ego iudico,
Qui præsentia lenire potest mala,
Actis prosperius memor,
Ac sperare iterum iam fore, quod fuit.
At me matris ab ubere
Fati persequitur tristis & asperi
Idem ac perpetuus tenor,
In me crediderim proruit improbi
Pixis tota Promethei,

Et quicquid ſtabulat triſte uel aſperum,
Nigri in limine tartari.
Heu quid ſimplicibus uatibus inuidum
Numen, quis Genius malus?
Quæue infeſta nouem Iuno ſororibus
Sic noſtrum caput impetit?
O fatis genite proſperioribus
Bis Gaguine meum decus.
Hunc ſi tu minime temnis amiculum,
Non totus fuero miſer,
Nec cedent grauibus pectora caſibus.

ARX VVLGO DICTA HAMMENSIS.

MEqa ſim nõ magna, caue cõtẽpſeris hoſtis,
Arx Tarpeia Remi nõ mage tuta fuit.
Qz̃ bene defenſat primũ hicq ſuſtinet ag-
Tũ q̃ me cingit nõ inamœna palꝰ. (ger:
Iſta quidem omnigenos mihi cõmoda ſeruit in uſus.
At ſubito infuſis, quum uolo ſtagnat, aquis.
Iam uero, ut ceſſet, uigilum cuſtodia pernox,
Stertat ut aërea Lynceus in ſpecula,
Attamen excubias Grus officioſa diurnas
Intus, nocte foris peruigil Anſer agit.
Grus neqꝫ docta, nec admonita, ſpeculantis ad æra
Reſponſans, acri clangit in aſtra tuba.

Et procul inſidias (nam præſentire uidetur)
Fida, ſono uigili prodit & arcet auis.
Anſer item non doctus, obit ſua munia, quum fas
Pabulat, & nota ad ſymbola rurſus adeſt.
Aſt ubi uicino ſe condidit æquore Titan,
Milite tum denſo mœnia noſtra ſubit.
Partiturq̃ aliquis mira arte locoſq̃, uiceſq̃
Quiúe ætate prior ſortéue lectus erit.
Nec cedunt ſtatione ſua, dum rurſus ab undis
Emicet, & clarum lux agat alma diem.
Adde quod hic miles tam fidus & impiger, annos
Complures, nullo iam meret ære mihi.

EPITAPHIVM ODILIAE FIGENDVM IN CIMITERIO SVB SIGNO CRVCIFIXI.

SEpulta uiuum te ſalutat Odilia.
Quid ad ſepultæ uerba mox fugit color?
Viuum ſaluto uiua, quur lubitum eſt rei
Placidæ bonæq̃ dira dare uocabula?
Mala uita mors eſt, & ſepulchrum, & inferi.
Vna hæc tibi timenda, ſi mortem times.
Nam quod uocant mori, eſt piis renaſcier.
Noſtri peribit nihil, & haud pilus, niſi

Perit,feraci ſemen abditum ſcrobe,
Mox ſe benigno redditurum fœnore.
Si rem putaris,quid mori eſt,niſi ſeri?
Condi ſepulchro,quid? niſi occari fata?
Iamq; in propinquo eſt ille fatalis dies,
Quum uere noſtro flantibus Fauonijs
Rediuiua putri pullulabunt è cauo.
Moxq; emicabit læta corporum ſeges.
Quorum uiror perennis,haud unq; amplius
Marceſcet,hanc in ſpem fidelis interim
Sopita gremio terra ſeruat fragmina.
At mens caducis expedita uinculis
Inuiſa quanquàm,uiuit,ac te cominus
Sentit,uidetq;,triplici diſcrimine
Vitæ anteactæ merita carpens præmia,
Meſſemq; pro ſemente quam fecit metens.
Bona pars relictis artubus circumuolans
Captat,pias hâc commeantium preces,
Vt à luendis expiata noxijs,
Quas terreo contraxit è contagio
Iam pura purum adire poſſit æthera.
Has flagitato ſubleua precamine,
Memor,uices te mox manere mutuas.
Pendentis alto uictimæ de ſtipite
Mors obſecranda eſt,obſecranda uulnera.
Hoc fonte,ſi quod efficax piaculum, Viuiſq;

Viuiſq; manat,manat hinc & mortuis.
Si porro properas,tum precatus uerbulo
Lucem & quietem,perge curſum,te quoq;
Para ſepulchro,mox ſequuturus. uale.

EIVSDEM QVERELA DE FILIO SVPERSTITE.

Dictũ erat ad ſacras mihi nomẽ Odilia lym
Idq; mei ſolũ,iã ſupereſſe uides. (phas.
Cætera mors rapuit.cineres atq; arida tan
Terra parẽs gremio cõfouet oſſa ſuo.(tũ
Quid tibi te dignum,niſi te mors ſæua precemur
Scindere cui cordi eſt,quæ bene iunxit amor?
Iam nihil eſt charam à membris diſcerpere uitam
Quiddam etiam dulci dulcius eſt anima.
Tu potes à gnato dilectam auellere matrem,
Impia,uel centum rumpere uincla potes,
Quos natura potens,te præter in omnia uictrix
Mutua quos pietas,quos ita rara fides.
Quos mores placiti,& dulcis concordia uitæ
Tam bene,tam multis nexibus unierant,
Hos tu ut diſtraheres tollis,ſine pignore matrem
Atq; ita pars melior orba relicta mei eſt.
Sed bene,qd' mors noſtra ſcidit,tua CHRISTE reſar-
Pluſq; boni reddit,q; dedit iſta mali. (cit

RESPONDET FILIVS SVB PICTVRA CHRISTI CRVCIFIXI MOYSI ET SERPENTIS.

VIta fugax haud lõga dedit diuortia noſtri,
En mors æqua tibi,qd' tulit ipſa refert.
Vna duos pietas uiuos bñ iũxerat,ut nũc
Amborũ cineres una recondit humus.
Amborum,uultus tabula uiſuntur eadem,
Subripuit leto hoc ingenioſa manus.
At tu ſpectator,ſortis memor omnibus æquæ,
Hæc ſaltem ex animo fundito uota ſitis.
CHRISTE necis domitor ac uitæ perpetis autor,
Iugem animis uitam morte repone tua.
Tu ſacra illa ſilex,teretis quæ uerbere uirgæ
Vitaleis ſcatebras gentibus icta dedit.
Tuq; ſalutiferum ſerpentis in arbore ſignum,
Quod ueteris colubri cuncta uenena domat.
Quin hodiéq; piis uitæ fons ille perennis
Pectore defoſſo ſanguis & unda ſcatet.
Ille dat exanimes reduci recaleſcere flatu
Hæc animæ maculas abluit omnigenas.
His age muneribus dulci cum pignore matrem
In dextrum referens aſſere CHRISTE gregem.

In filiam

IN FILIAM BEKAE QVOD SONAT RIVVM LINGVA NOSTRATE.

SVm Gulielma, pře Arnoldo cognomine
Iuris fős gemini,nõ mõ riu9erat.(Beka,is
Cui gener Antoni placuiſti ex omib9 un9,
Iſbrandum referens ore animóq; patrẽ.
Nec minus eſt mea uita tibi,quàm forma probata,
Templa,domus,proles,hæc mea cura fuit.
Quatuor enixam pueros totidemq; puellas,
Mors rapit,intra æui ſeptima luſtra mei.
Lector age huic requiem,cineriq;, animæq; precatus,
Viue diu,imo diu eſt hic nihil,ergo bene.

EPITAPHIVM MARGARETAE HONORAE.

Hic ſita Margareta eſt,merito cognomine Honora,
Fiſcini tedis digna Guihelme tuis
Quàm bene congruerant,& forma,& pectus,& anni,
Et ne morte quidem diſſolüendus amor.
Rapta ſed eſt uiridis primæuo in flore iuuentæ,
Vt roſa lacteolis ſemadaperta comis.
Dimidius ſupereſt dulci ſine coniuge coniunx
Mœrens,ut uiduus compare turtur aue.

EPISCOPO TRAIECTENSI DAVID NOTHO PHILIPPI DVCIS BORGONDIONVM.

HIc ſitus eſt præſul,nõ tãtũ nomine Dauid,
Digna patre, ꝑles magne Philippe tua.

Iſte

Iſte gregem pluſq; patria pietate fouebat,
Pacis amans, uirtuti ingenijſq; fauens.

EIDEM.

Hic Dauid ille duci proles iactanda Philippo,
Commiſſum patrio fouit amore gregem.

IACOBO BATTO, græco dimetro Iambico.

Ιάκωβε βάττε. θάρσει
καλῶς θανὼν παλιμφύη.

IIDEM LATINI VERSVS.

Iaco be Batte ne time,
Bene moriens renaſcitur.

IN TERGO CODICIS BATTICI.

Sum Batti, qui me manibus ſubduxerit uncis
Huic ne quo Battus defuat opto loco.

DVO SALINA ARGENTEA ABBATI CVIdam dono miſſa, à monialibus, monaſterij, uulgo dicti, uallis uirginum.

Virginea de ualle, duo ſine labe ſalilla
Adſumus, hanc menſam non niſi pura decent.

IN ALTERO SALINO.

Virginitas nitor argenti, ſapientia ſal eſt.
Virgo dat argentum, tu pater adde ſalem.

IN SEX TINTINABVLA RESTITVTA, quæ fulmine conflagrarant.

Concinimus ſex æra, at ego cui maxima uox eſt
Alpha & ω Triadi rite dicata uocor. Nos

Nos, ædemq; ſacram, Scaſti pia cura Girardi,
Præſulis, abſumptam fulmine reſtituit.

IN TINTINABVLVM MARIAE SACRVM.

Aenea mi uox eſt, ac ſic nulla ænea uox eſt,
Vt par Chriſtiparæ laudibus eſſe queat.

IN IDEM.

Maria nomen inditum eſt mihi mutuum,
Qua trinitati nil ſedet uicinius.

TERTIVM BAPTISTAE SACRVM.

Vox clamantis erat, cuius gero nomina plebem
Ad CHRISTI cultum nocte diéq; uoco.

QVARTVM PETRO SACRVM.

Petro ſacra fugo cacodæmonas, arceo fulmen,
Funeráq;, & feſtos cantibus orno dies.

QVINTVM MAGDALENAE SACRVM SCAZON.

Sum Magdalenæ, iuuit impium fulmen,
Meliora quando cuncta dat pius præſul.

SEXTVM OMNIBVS SANCTIS SACRVM.

Exilis mihi uox, ſed quæ ferit eminus aures,
Dat mihi cælicolûm nomina tota cohors.

ALITER.

Non mihi Dodones. non æra prophana Corinthi
Certent. nam cunctis tinnio cælitibus.

IN AVLICVM QVENDAM CLERO INFESTVM.

Vrſalus ecce Midas, ſed Lydo ſtultior illo
Se properat quouis nobilitare modo.

Et furit in clerum, capit hinc exordia famæ,
Eóq; Mida subito uertitur in Phalarim.
Sic quondam exusto peperit sibi nomina templo
Credo autor generis græculus ille mali.
Tam stolidam mentem nullis aboleueris undis.
At rabiem solus tollere mucro queat.

IN EVNDEM.

Tam stolidum credo, nec te Mida pectus habebat
Malce nec in clerum tam uiolentus eras,
Quàm quidam, non est sententia dicere nomen,
Nam famam affectat qualibet ille uia.
Huic utinam aut aliquis asininas addat Apollo
Aut ambas Petrus demetat auriculas.
Aut certe crepet ipse magis, faciatq; paterni
Quod cognomenti syllaba prima monet.

IN EVNDEM.

Bacchanti in clerum tibi dixerat Vrsale quidam
Et ius Cæsareum lædier atq; sacrum,
Hic tu ridebas hominem multumq; diúq;
Et merito, quid enim hoc stultius ac leuius?
Qui præter tibi iura coqui notissima iuris
Auditum nomen crederet esse aliud.

IN PICTVRAM FABVLAE GIGANTEAE.

En stolida sine patre sati tellure Gigantes
Montibus accumulant montes, ipsumq; minantur
Cælicolûm regem superа detrudere ab arce. Sed

Sed male uæsanæ cedent sine pectore uires.

IN EOSDEM FVLMINE DEPVLSOS.

Iuppiter extructas disturbat fulmine moles
Ignibus inuoluens rapidis, monteisq; uirosq;.
Sic sic uis sine consilio, sic impia facta
Præcipitata ruunt superis ultoribus usq;.

IN TABVLAM PENTHEI TRVCIDATI.

Penthea cernis Echioniden.
Hospitis Orgia qui Bromij
Spreuerat. impius ecce deo
Vindice iam malefacta luit.
Matris enim, Orgia dûmq; manu,
Dum fera creditur esse, perit.
Quàm sceleri bene pœna suo
Congruit, & mala digna malis.

IN PICTVRAM EVROPAE STVPRATAE.

Hic qui à monte boues ad proxima littora uertit,
Aurea te, quis sit, uirga monere potest.
Tum testes alæ, neq; non talaria, testis
In flauo bicolor crine galerus erit.
Si rogitas quid agat, patrio subseruit amori.
Inscius, obsequio, furta dolosa tegens.
Raptor enim niuei latitat sub imagine tauri
Improbus, ac prædam per freta longa uehet.
Vt Cretam attigerit, mox taurus desinet esse
Iuppiter. & uirgo non erit ista diu.

Quid non cæcus amor mortalia pectora cogat,
Si taurum æthereum non piget esse Iouem?
Aut quæ formosis satis est cautela puellis,
Hic quoq; stuprator si metuendus erat?

IN FRONTE LIBELLI DONO MISSI EPI SCOPO ATREBATENSI. SCAZON.

Auibus sequundis uade charteum munus,
Exile quanq; te breuis dicat uates.
Liceat modo placere Præsuli docto.
Precio lapillos uiceris & Erithreos.

IN FRONTE LIBELLI DE IMPERA TORIA MAIESTATE.

Christianum orbem tuenti qui fauetis Cæsari,
Huic fauebitis libello, qui tuetur Cæsarem.

IN FRONTE ODARVM GVILIELMI.

Huc, siquidem pia, si pudica Musa
Delectat, nihil hic uel inquinatum.
Vel quod melle nocens tegat uenenum.
CHRISTVM tota sonat chelis Guihelmi.

IN FRONTE LIBELLI BVSLIDIO DONO MISSI.

Non ego Busslidiæ decus adfero bibliothecæ,
Sed decus apponit bibliotheca mihi.

IN FRONTE ALTERIVS.

Non equidem ornabis tu Antoni bibliothecam,
Te magis ornabit bibliotheca liber.

In cæcum

IN CAECVM TRAGOEDIARVM CASTIGATOREM.

Quur adeo lector crebris offendere mendis?
Qui castigauit, lumine captus erat.

SVB PICTVRA VVLTVS CHRISTI.

Hic intuetur & intimos mentis sinus.
Fac tota niteant pectoris penetralia.

AGIT CARMINE GRATIAS PRO- MISSO MVNERE.

Antistes sacer elegantiorum, ac
Princeps Carmiliane literarum,
En uersus tenuis tibi Poëta
Hos pro munere splendido rependit.
Hoc est scilicet, ære mutat aurum.
At quid tandem aliud deis uel ipsis,
Gratus sed tenuis referre uates
Possit, quàm numeros modosq; uerum
Largiri numeros tibi Petre, hoc est
Syluæ ligna, uago mari addere undas.

IN FRONTE ENCHIRIDII.

Nil moror aut laudes, leuis aut conuicia uulgi,
Pulchrum est uel doctis, uel placuisse prjs.
Spe quoq; maius erit mihi si contingat utrunq;.
Cui CHRISTVS sapit, huic si placeo, bene habet.
Vnicus ille mihi uenæ largitor Apollo,
Sunt Helicon huius mystica uerba meus.

LIBELLVS DONO MISSVS

Mittere quur uerear magno leue munus amico
Quum capiant ſummos thuſcula pauca deos.

IOANNI OKEGO MVSICO SVMMO, EPITAPHIVM.

Ergó ne conticuit
Voxilla quondam nobilis,
Aurea uox Okegi?
Sic muſicæ extinctum decus?
Dic age, dic fidibus
Triſtes Apollo nænias.
Tu quoq; Calliope
Pullata cum ſororibus
Funde pias lachrymas.
Lugete, quotquot muſicæ
Dulce rapit ſtudium,
Virumq; ferte laudibus.
Artis Apollineæ
Sacer ille Phœnix occidit.
Quid facis inuida mors?
Obmutuit uox aurea
Aurea uox Okegi,
Vel ſaxa flectere efficax,
Quæ toties liquidis
Et arte flexilibus modis
Per ſacra tecta ſonans,

Demulſit aures cælitum
Terrigenûmq; ſimul
Penitusq; mouit pectora?
Quid facis inuida mors?
Vel hoc iniqua maxime,
Aequa quod omnibus es.
Sat erat tibi promiſcue
Tollere res hominum,
Diuina res eſt Muſica
Numina quur uiolas?

HENRICI EPISCOPI CAMERACENSIS EPITAPHIVM.

Henricus hic eſt, Bergicæ ſtirpis decus,
Qui laude morum auita uicit ſtemmata.
Gregis ſalute nil habuit antiquius,
In quem pius paterna geſſit uiſcera.
Hic incitatus amore miro cælitum,
Iacobe ſedem uiſit impiger tuam,
Arcemq; Petri uiſit, & Solymas ſacras.

DE EODEM.

Berganæ ſtirpis ſeptem de fratribus unum
Condidit Henricum hoc inuida Parca loco.
Ille gregis Cameracini præſulq; paterq;,
Cui ſimul & patriæ non ſibi, natus erat,
Bisq; Iacobæam uiſit pius aduena ſedem,
Dehinc Romã, & Solymas uectus aduſq; ſacras,

Sic pietate uagus, uirtute grauiſſimus, æuum
Exegit felix & ſine labe ſuum.

IN MAGNATEM QVENDAM, SED FICTO NOMINE, QVI LAVDES SVAS EXIGVO MVNVSCVLO PENSARAT.

COrrexit errorem meum
Lepide Marullus. nam mihi
Laudatus æquo largius
Nimium puſillo prodigum
Vatem redonat munere.
Ò pectus, ò memorabilem,
Huius modeſtiam uiri.
Non uult cani, quæ non facit,
Vult & ſileri quæ facit.
Proin pudendis præmijs
Inuitat ad palinodiam.
Inuitat ad ſilentium.
Non ſuadet hoc frugalitas
Tenaxq; Parſimonia,
Quum ſannionibus quoq;
Fœdiſq; Morionibus
Prolixa donet munera.
Quod iſta donat uatibus,
Quæ dare minus q̄ nil dare eſt,
Pudore non uitio facit.

ODE DICOLOS, DISTROPHOS, ALTERO uerſu Heroico Hexametro, altero Iambico Dimetro. De caſa natalitia pueri IESV, deq; paupere puerperio uirginis deiparæ Mariæ.

HEcquid adhuc ueterũ ſequimur ſpectacula rerũ?
Huc huc frequentes currite.
Hæc caſa, quæ lacera & ſtat agreſtibus horrida culmis,
Nouum dabit ſpectaculum.
Quale nihil ſæclis proaui uidere uetuſtis,
Nihil uidebunt poſteri.
Hic cuius tonitru telluſq; tremiſcit & æther,
Teneris crepat uagitibus.
Hic orbis magni moderator maximus infans
Virginea mulget ubera.
His ego non ſtabulis auguſta palatia Romæ
Feliciora iudicem.
Non (operoſa licet) Solomonia templa, nec auream
Lydi tyranni regiam.
Salue clara domus, cæloq; beatior ipſo,
Partus ſacrati conſcia.
Iure tibi Iouis inuideant Capitolia falſi,
Diuis ſuperba ſaxeis.
Aegyptus ſancta inuideat cunabula, monſtris
Finem datura turpibus.

Nec minus apta deo es, quod hiantibus undiq; rimis
Imbres & Euros accipis.
Quod lodicis egens, rigidoq; incommoda fœno
Fœtus rubenteis excipis.
Talia naſcentem decuere cubilia CHRISTVM, ut
Qui dedocere uenerit
Faſtum, nullaq; non ſuadentem turpia luxum.
Non hic renident purpuræ,
Sertá ue frondea, non imitantes fulmina tædæ,
Non menſa ſumptuoſior,
Nec ſtrepit officijs domus ambitioſa, nec alti
Fouent puerperam thori.
Pannoſus iacet in duris præſepibus infans.
Diuinus attamen uigor
Emicat, & patrios uagitu diſpuit ignes.
Senſere præſentem deum,
(Quodq; licet) puero iumenta tepentibus auris
Frigus decembre temperant.
Vpilio calamis iiſdem, quibus ante capellis,
Agreſte, ſed pium canit.
Aethereiq; chori uolitant cunabula circum,
Vt menſibus uernis, apum
Degenerem ſimul ac pepulere examina regem,
Regi nouo, fauentibus
Applaudunt alis, ſublimemq; agmine tollunt.
Sic turma cælitum duci

Circumfuſa ſuo, gaudens ſtupet, atq; iacentem
Pronis adorat uultibus,
Et natalitium ſonat ad præſæpia carmen.
Coniux pudicus interim,
Fuſus humi, magnum trepidus ueneratur alumnum.
Porrò puella, nobilis
Pars bona ſpectacli, defixis hæret ocellis,
Primumq; ſeſe non capit,
Séq;, ſuumq; ſtupens genitrix uirgunccula partum.
Nulli marito debitum.
At ſimul ejecit pietas materna ſtuporem,
Prædulce pignus corripit,
Ac modo porrectis prohibet uagire papillis,
Modo tepente frigidum
Blanda fouet gremio, paruiſq; dat oſcula labris.
Nunc pectori adprimit ſuo,
Nunc bleſo teneros inuitat murmure ſomnos,
Amabili inuicem modo.
Lætam prole deo uideas geſtire parentem,
Prolem parente uirgine.

DES. ERASMI ROTERODAMI EXPOSTVLATIO IESV CVM HOMINE SVAPTE CVLPA PEREVNTE.

Vm mihi ſint uni bona, quæ uel frõdea tel
Vel olympus ingens continet, (lus,

Dicite mortales,quæ uos dementia cepit?
Hæc aucupari ut unde uis
Malitis,quàm de proprio deposcere fonte,
Adeo benigno,& obuio?
Mendacesq; iuuet trepido,miseroq; tumultu
Vmbras bonorum persequi?
Pauci me, qui sum ueræ largitor & autor
Felicitatis,expetant?
Forma rapit multos, me nil formosius usquàm est,
Formam ardet hanc nemo tamen.
Suspiciunt ceras,antiquaq; stemmata multi,
At me quid est illustrius?
Vt qui sim genitore deo deus ipse profectus,
Genitrice natus uirgine.
Vnde fit,ut mecum uix gestiat unus & alter
Affinitatem iungere?
Maximus ille ego sum cælicq; solicq; monarcha,
Seruire nobis cur pudet?
Diues item,& facilis dare magna,& multa roganti,
Rogari amo, nemo rogat.
Sumq;,uocorq; patris summi sapientia, nemo
Me consulit mortalium.
Ipse ego sum ætherei splendorq;, decusq; parentis,
Me nemo stupet,aut suspicit.
Sum firmus iuxta,ac iucundus amicus amico,
Me pariter,ac meas opes

Candidus,atq; lubens charis impertio,nemo hanc
Ambit necessitudinem.
Sum uia qua sola cæli itur ad astra, tamen me
Terit uiator infrequens.
Cur tandem ignarum dubitat mihi credere uulgus?
Aeterna cum sim ueritas.
Pollicitis cur stulte meis diffidere perstas?
Cum sit nihil fidelius.
Autor ad hæc uitæ cum sim unicus,ipsaq; uita
Cur sordeo mortalibus?
Lux ego sum,cur huc uertunt sua lumina pauci?
Dux,cur grauantur insequi?
Viuendi recte certissima regula solus,
Aliunde formas cur petunt?
Ipse ego sum solus uera,& sine felle uoluptas,
Quid est quod ita fastidior?
Vnica pax animi,quin huc deponitis ægri
Curas edaces pectoris?
Si benefacta truces etiam meminere leones,
Referuntq; beluæ uicem,
Respondere feri merito didicere dracones,
Si meminit officij canis,
Si redamant aquilæ, redamant delphines amantem,
Cur efferacior feris,
Me me non redamas homo? cui semel omnia feci,
Quem condidi,quem sanguine

Asserui proprio, propriáq; à morte recepi
Dispendio uitæ uolens.
Si bos agnoscit dominum, si brutus asellus
Agnoscit altorem suum,
Cur me solus homo male gratus, nosse recusas,
Et conditorem, & uindicem?
Vnus ego hic tibi sum cunctorum summa bonorum?
Quid est quod extra me petas?
Quorsum distraheris per tot dispendia grassans
Laboriosa inertia?
Sum placabilis, & pronus miserescere, quin hoc
Miser ad asylum confugis?
Idem iustus, & implacabilis ultor iniqui.
Cur non times offendere?
Corpus ego, atq; animum nutu sub tartara mitto,
Nostri metus uix ullum habet.
Proinde mei desertor homo secordia si te
Adducet in mortem tua,
Præteritum nihil est, in me ne reijce culpam,
Malorum es ipse autor tibi.
Nam quid adhuc superest? si te neq; prouocat ardens,
Suiq; prodiga charitas,
O bis marmoreum pectus, neq; mitigat unquàm
Adeo profusa benignitas,
Si neq; tantarum uel spes certissima rerum
Expergefacit, & allicit.
Si neq; tartareæ cohibet formido gehennæ, Nec

Nec ullus admonet pudor,
Immo si durant magis hæc, adduntq; stuporem
Tam multa, tamq; insignia,
Vt facile immanesq; feras, chalybemq;, petramq;
Rigore uicto molliant.
Quid faciat pietas, quibus artibus abstrahat ultro
Deuota morti pectora?
Inuitum seruare, nec est mentis, puto, sanæ,
Et patria prohibet æquitas.

CARMEN IAMBICVM.

NOn inuenusto antiquitas ænigmate
Studij magistram uirginem
Finxit Mineruam, ac literarum præsides
Finxit Camœnas uirgines.
Nunc ipse uirgo matre natus uirgine,
Præsideo uirgineo gregi.
Et sospitator huius, & custos scholæ.
Adsunt ministri uirgines,
Pueros meos mecum tuentes angeli.
Mihi grata ubiq; puritas,
Decetq; studia literarum puritas.
Procul ergo sacro à limine
Morum arceant mihi literatores luem,
Nihil huc recipiant barbarum.
Procul arceant illiteratas literas,
Nec regna polluant mea.

Sapphicum.

SAPPHICVM.

Oeperit fauſtis auibus precamur,
Semper augeſcens meliore fato,
Hic nouæ ſudor nouus officinæ,
Auſpice IESV.

Hic rudis (tanquàm noua teſta) pubes
Literas Graias, ſimul & Latinas,
Et fidem ſacram, teneriſq; CHRISTVM
Combibet annis.

Quid fuit læta ſobolem dediſſe
Corporis formæ, niſi mens & ipſa
Rite fingatur, ſtudiiſq; caſtis
Culta niteſcat?

Stirpe ab hac ſenſim noua pullulabit
Ciuium proles, pietate iuxta, ac
Literis pollens, breuiterq; regno
Digna Britanno.

Ludus hic ſyluæ pariet futuræ
Semina, hinc diues nemus undequaq;
Denſius ſurgens decorabit Anglum
Latius orbem.

IMAGO PVERI IESV IN LVDO LITE-
rario, quem nuper inſtituit Coletus.

Diſcite me primum pueri, atq; effingite puris
Moribus, inde pias addite literulas. Carmé

CARMEN PHALECIVM.

Sedes hæc puero ſacra eſt IESV,
Formandis pueris dicata. quare
Edico, procul hinc faceſſat, aut qui
Spurcis moribus, aut inerudita
Ludum hunc inquinet eruditione.

ALIVD.

Quin hunc ad puerum pueri concurritis omnes?
Vnus hic eſt uitæ regula, fonſq; piæ.
Hunc qui non ſapiat, huius ſapientia ſtulta eſt,
Abſq; hoc uita hominis mors (mihi crede) mera eſt.

CHRISTIANI HO-
MINIS INSTITVTVM ERASMI
ROTERODAMI.

Ad Galat. Quinto. Valet in CHRISTO fides,
quæ per dilectionem operatur.

FIDES.

CREDO. PRIMVS ARTICVLVS.

Confiteor primum ore pio, uenerorq; fideli
Mente deum patrem, uel nutu cuncta potentem.
Hunc, qui ſtelligeri ſpacioſa uolumina cæli,
Et ſolidum omniparæ telluris condidit orbem.

ET IN IESVM. II.

Eius item gnatum IESVM, cognomine CHRISTVM,
Quem dominum nobis agnoscimus ac ueneramur.

QVI CONCEPTVS. III.

Hunc MARIA afflatu diuini numinis, aluo
Concepit uirgo. peperit puriſſima uirgo.

PASSVS SVB PONTIO. IIII.

Et graue ſupplicium immeritus damnante Pilato
Pertulit, infami ſuffixus in arbore mortem
Oppetijt, tumulatus homo eſt, clauſuſq; ſepulchro.
Interea penetrat populator ad infera regna.

TERTIA DIE. V.

Mox ubi tertia lux mœſto ſe prompſerat orbi.
Emerſit tumulo, ſuperas rediuiuus in auras.

ASCENDIT. VI.

Inde palam ætheream ſcandit ſublimis in arcem
Illic, iam dexter patri aſſidet omnipotenti.

ITERVM VENTVRVS EST. VII.

Idem olim rediturus, ut omnem iudicet orbem,
Et uiuos pariter, uitáq; ac lumine caſſos.

CREDO IN SPIRITVM. VIII.

Te quoq; credo fide ſimili ſpirabile numen
Halitus, afflatuſq; dei ſacer, omnia luſtrans.

SANCTAM ECCLESIAM. IX.

Et te confiteor ſanctiſſima concio, qua gens
Chriſtigena arcano nexu coit, omnis in unum
Corpus,

Corpus, & unanimis capiti ſociatur IESV.
Hinc proprium neſcit, ſed habet communia cuncta.

REMISSIONEM PECCATORVM. X.

Hoc equidem in cœtu ſancto, peccata remitti
Credo, uel ijs ſacro fuerint qui fonte renati.
Vel qui diluerint ultro ſua crimina fletu.

CARNIS RESVRRECTIONEM. XI.

Nec dubito, quin exanimata cadauera ſurſum
In uitam redeant, animas ſortita priores.

VITAM AETERNAM. XII.

Vtraq; pars noſtri corpuſq;, animuſq; deinceps
Iuncta ſimul, uitam ducent ſine fine perennem.

SACRAMENTA. VII.

Hoc quoq; perſuaſum eſt, eccleſia myſtica ſeptem
Munera diſpenſat, quæ ſacramenta uocantur.
Hinc uariæ dotes, & gratia plurima menti
Cælitus inſeritur, ſi quis modo ſumpſerit apte.

ORDO. I.

Ordine nanq; ſacro, confertur ſacra poteſtas
Vt fungare miniſterijs, CHRISTO auſpice, ſanctis.

MATRIMONIVM. II.

Munere coniugij nati hunc prodimus in orbem,
Vſq; adeo pulchri, pulcherrima portio, mundi.

BAPTISMVS. III.

Munere baptiſmi longe felicius ijdem
Q̃ prius, in te CHRISTE renaſcimur, atq; nouamur.

CONFIRMATIO. IIII.

Deinde in amore dei, nos confirmatio ſacra
Conſtabilit, mentemq; inuicto robore durat.

EVCHARISTIA. V.

Myſticus ille cibus (Græci dixere ſynaxin)
Qui panis uiniq; palàm ſub imagine, CHRISTVM
Ipſum præſentem uere exhibet, intima noſtri
Viſcera, cæleſti ſaginat, & educat eſca,
Inq; deo reddit uegetos, & reddit adultos.

POENITENTIA. VI.

Si quem forte deo capitalis reddidit hoſtem
Noxia, continuo metanœa medebitur illi.
Reſtituet lapſum, reſciſſaq; fœdera rurſum
Sarciet, offenſi placabit numinis iram,
Commiſſi modo pœniteat, pigeatq; nocentem,
Iſq; uolens peragat præſcripta piamina culpæ.

VNCTIO. VII.

Vnguinis extremi munus nos munit, & armat,
Migrantemq; animam per ſumma pericula, tuto
Tranſmittit patriæ, & ſuperis commendat euntem.

AMOR DEI.

Hæc eſt indubitata fides, cui pectore certo
Nixus, amabo patrem ſuper omnia cunctipotentem,
Qui me condiderit q;, & in hunc produxerit orbem.
Rurſus amore pari dominum complectar IESVM,
Qui nos aſſeruit, precióq; redemit amico.

Spiritum

Spiritum item ſanctum, qui me ſine fine benigno
Afflatu fouet, atq; animi penetralia ditans.
Dotibus arcanis, uitali recreat aura.
Atq; hic ternio ſanctus, & omni laude ferendus,
Toto ex corde mihi, tota de mente, ſupremis
Viribus, obſequio, meritóq; coletur honore.
Hunc unum reuerebor, & hoc ſemel omnis in uno
Spes mea figetur, hoc omnia metiar uno,
Hic propter ſeſe mihi ſemper amabitur unus.
Poſt hunc haud alia ratione, ac nomine charus
Ipſe mihi fuero, niſi quatenus omnis in illum
Ille mei referatur amor, fonteq; reuiſat.

FVGA PECCATI

Culpam præterea fugiam pro uiribus omnem,
Præcipue capitale tamen uitauero crimen.
Quod necat atq; animam letali uulneret ictu.

SVPERBIA. INVIDIA. IRA.

Ne faſtu tumeam, ne uel liuore maligno
Torquear, aut bili rapiar feruente, cauebo.

GVLA. LVXVRIA. PIGRITIA.

Ne uel ſpurca libido, uel inſatiabilis aluus
Imperet, enitar, ne turpis inertia uincat.

AVARITIA.

Ne nunquàm ſaturanda fames me uexet habendi,
Plus ſatis ut cupiam fallacis munera mundi.

FVGA MALORVM HOMINVM.

Improba peſtiferi fugiam commertia cœtus
Omnia, ſummo animi conatu, próq; uirili.

STVDIVM PIETATIS.

Atq; huc incumbam neruis ac pectore toto,
Vt magis atq; magis ſuperet mihi gratia, uirtus,
Augeſcatq; piæ diuina ſcientia menti.

ORATIO.

Orabo, ſuperoſcq; precum libamine puro
Placare adnitar, cum tempore ſedulus omni.
Tum uero eximie, quoties lux feſta recurret.

FRVGALITAS VICTVS.

Frugales epulæ ſemper, menſæq; placebit
Sobria mundicies, & auari neſcia luxus.

IEIVNIVM.

Seruabo reuerens, quoties ieiunia nobis
Indicit certis eccleſia ſancta diebus.

MENTIS CVSTODIA.

Sancta uti ſint mihi ſecretæ penetralia mentis,
Ne quid eò ſubeat fœdum ue, nocens ue, ſtudebo.

LINGVAE CVSTODIA.

Ne temere iuret, ne unquàm mendacia promat.
Turpia ne dictu dicat mea lingua, cauebo.

MANVS CVSTODIA.

A furto cohibebo manus, nec ad ulla minuta
Viſcatos mittam digitos, & ſi quid ademptum

Cuiq;

Cuiquàm erit, id domino properabo reddere iuſto.

RESTITVTIO REI FORTE REPERTAE.

Id quoq; reſtituam, ſi quid mihi forte repertum eſt.
Me penes haud patiar prudens aliena morari.

AMOR PROXIMI.

Nec ſecus atq; mihi ſum charus, amabitur omnis
Proximus, eſt autem (ni fallor) proximus ille
Quiſquis homo eſt, ac ſic ut amor referatur amici
In CHRISTVM, uitamq; piam, ueramq; ſalutem,
Huic igitur fuerit quoties opus, atq; neceſſe,
Sedulus officio corpuſcq;, animumq; iuuabo,
Vt mihi ſuccurri cupiam, ſi forſan egerem.
Id tamen in primis præſtabo utriq; parenti,
Per quos corporeo hoc naſci mihi contigit orbe,
Tum præceptori, qui me erudit, inſtituitq;
Morigerus fuero, ac merito reuerebor honore.
At rurſuſcq; dulciſcq; ſcholæ, ſtudijſq; ſodales,
Semper (uti par eſt) ſyncero amplectar amore.

ASSIDVA CONFESSIO.

Si quando crimen fuero prolapſus in ullum,
Protinus enitar, pura ut confeſſio lapſum
Erigat, ac iuſta tergatur noxia pœna.

SVMPTIO CORPORIS CHRISTI IN VITA.

Aſt ubi ſacrati me ad corporis atq; cruoris
Cæleſtes epulas pietaſcq;, dieſq; uocabit,
Illotis manibus metuens accedere, pectus

Ante

Ante meum,quanta cura,ſtudióq; licebit,
Purgabo maculis,uirtutum ornabo nitelis.

MORBVS.

Porro ubi fatalis iam terminus ingruet æui,
Extremumq; diem cum morbus adeſſe monebit,
Mature ſacramentis me armare ſtudebo,
Atq; his muneribus,quæ eccleſia ſancta miniſtrat
Chriſtigenis, reteget confeſſio crimina uitæ
Sacrifico,ſumam CHRISTI uenerabile corpus.

MORS.

Quod ſi uicinæ propius diſcrimina mortis
Vrgebunt, ſupplex accerſam qui mihi ritè
Oblinat,ac ſignet ſacro ceromate corpus.
Atq; his præſidijs armatus,ſic uti dignum eſt
Chriſticola,forti ac fidenti pectore,uita
Decedam,bonitate dei ſuper omnia fretus.

HOC FAC ET VIVES.

IN LAVDEM MICHAËLIS ET ANGE-
lorum omnium, Ode dicolos hendecaſyl-
laba Sapphica,ſuffigenda in tem
plo Michaëli ſacro.

Caelitum princeps Michaële,& omnes
Spiritus ſacri,libeat precamur
Supplicum uotis tribuiſſe pronas
Cælitus aures.

Sordidæ,

Sordidæ ſed ne merito canentum
Sordeant odæ,citus huc ab arce
Deuolet fulgente, Seraph decoris
Igneus alis.
Qui foco ſacro uſq; calentis aræ
Calculum uiuum rapiens (ut olim)
Applicet noſtris placidus labellis
Oraq; tergat.
Luridæ quicquid maculæ,perurat.
Deſidem pellens animo teporem.
Igneas cantent acies (ut æquum eſt)
Ignea uerba.
Porrò tu primas tibi uendicato
Carminis partes Michaël beate,
Primipilari duce quo triumphant
Agmina cæli.
In quibus luces, itidem ut Pyropus
Nobiles inter radiat lapillos,
Vt ue formoſus ſocia inter ardet
Lucifer aſtra.
Ius tibi ſummum necis atq; uitæ,
Tradidit magni moderator orbis.
Tu potes ſeruare probos, & idem
Perdere ſontes.
Tu piorum tutor & aduocatus,
Tu dei in templo nitidas ad aras,

Viſus es dextra tenuiſſe plenam
Thuris acerram.
Inde ſurgens fumus odore multo,
Ibat ad ſummi ſolium tonantis,
Ac dei nares liquidi iuuabant
Dona uaporis.
Tu pias lætis animas reponis
Sedibus, cantu procul audiendo
Squalidis olim gelida exciebis
Funera buſtis.
Quàm dedit lætos pia turba plauſus,
Cum graui cælum quateret ruina,
Hoſtis & ſerpens ueterator, acri
Non ſine pugna.
Illi ſublimes ſubito ſub auras
Emicans, ſeptem (ſtupuere cuncti)
Ora tollebat, colubris tumebant
Colla trecentis.
Flammeis ardens oculis, auernum
Virus efflabat furiale monſtrum,
Fulminisq; inſtar, piceos uomebat
Faucibus ignes.
Te nihil terret rabies minacis
Beluæ, ſed ui domitam ſuperna,
Cogis abſorptam, ſuperas ad auras
Reddere prædam.

Quæ

Quæ tuas ſuluas fugitat ſub alas
Læta, præſenti ſed adhuc periclo
Palpitans, elapſa uelut rapaci
Ales ab ungui.
Ergo ne quid iam trepident, cadauer
Triſte deturbas, labat ac labantis
Pondus exhorrens, aperit profunda
Tartara tellus.
Non ſecus, quàm ſi Siculo Peloro
Pendulum in fluctus abeat cacumen,
Territum cedit, refluumq; late
Diſſilit æquor.
Ferreis illic domitus catenis,
Horridum quaſſat caput, ac minatus
Multa nequicquàm, furibundus iras
Voluit inanes.
Te manet palma ò Michaël ſuprema.
Te noui plauſus, tibi non iniquas
Impius pœnas dabit Antichriſtus,
Orbe leuato.
Lætus idcirco meritos uterq;
Orbis, en hymnos canit, altus æther
Inclyto gaudet duce, gaudet æque
Præſide tellus.
At meri cantus celebrantur iſthic,
Hic (uti res ſunt uariæ atq; mixtæ)

Reddimus proni querulis remixta
Carmina uotis.
En uides, quantis miseri premamur
Cladibus (nostro merito fatemur)
Tota proh cæci terimus nefandis
Sæcula bellis.
Si tibi haud frustra data cura nostri est,
Si tibi pax non temere uocablum
Mutuat, belli procul o cruentos
Pelle furores.
Fac tua lenis prece, rex olympi,
Vindicem condat miseratus ensem,
Ferias donet, referatq; festis
Ocia terris.

DE SINGVLARI
LAVDE GABRIELIS ANGELI.

TE quibus digne recinemus odis
Gabriel, quem rite chorus supernus
Proximum primo colit: O tonantis,
Armiger alti.
Illius tu strennuus administras
Bella, nec quisquàm melior, piorum
Castra tutari, & rabidas nocentum
Frangere uires.

Tu tenes;

Tu tenes oracula sacra, te olim
Nuncio, casus didicit futuros,
Ille quem insonti leo gaudet atrox
Lambere rictu.
Tu Zachariæ uetulo marito,
Thura dum festis adolet sacellis,
Pignoris seri subitus stupenti
Nuncius adstas.
Cuncta quid frustra sequimur canendo,
Illius dulce est meminisse nunci,
Lætius quo nil lachrymosus unquàm
Audijt orbis.
Nec salus olim, neq; spes salutis
Vlla erat, sed mors stygijs profecta
Sedibus, gentem rapiebat omnem,
Vindice nullo.
Tum nouas autor meditatus artes,
Ipse ut inuisat homo factus orbem,
Te rei tantæ Gabriel, ministrum
Deligit unum.
Aduola terris, ait, & saluta
Virginem, matrem mihi mox futuram.
Fac sacramentum tege, ne ille scisat
Callidus hostis.
Sic opus facto, neq; plura fatus
Ille, tu lapsu placido uolucres

Dissecas nubes, decorasq; pictis
Aethera pennis.
Qualis aduersos feriente nimbos
Sole, resplendet (monumenta pacti
Iris antiqui) uariocq; cælum
Cingit amictu.
Vidit obliquis oculis uolantem
Dextero cælo, metuitq; latis
Incubans terris draco, luridoq;
Palluit ore.
Tecta tu pernix Nazaræa tangis,
Mox & illapsus thalamis pudicæ
Virginis, mandata refers sereno
Regia uultu.
Nostra cui primum hic lyra gratuletur,
Hæsitat, mundó ne malis leuato,
An deo fœtæ potius puellæ,
An tibi diue
Conscio mentis, meritoq; summis
Rebus accersi, tibi tam sacrato,
Tamq; felici licuit uel uni
Munere fungi.
Noster ò salue bone pacifer, qui
Surculum adportans oleæ uirentem,
Nuncias primus, meliora mersis
Sæcula terris.

De laude

DE LAVDE
RAPHAELIS.

PRoxime primis Raphaël canere,
Ordinis pars non humilis superni,
Tute nam clarum comitem duobus
Tertius addis.
Ò salus, ac certa hominum medela
Rebus afflictis, ope cuius olim
Reddito uidit reducem Thobias
Lumine gnatum.
Nec modo saluum, sed & ære largo
Diuitem, multa serie clientum
Diuitem, ac longis gregibus, nouaq;
Coniuge lætum.
Ethnici Phœbumq; genusq; Phœbi,
Saxeos olim coluere diuos,
Hos rati morbis dubijs rogatam
Ferre salutem.
Nos magis nos te colimus, potentem
Vel nigro manes reuocare ab Orco,
Rursus & pigris animam liquentem
Spargere uenis.
Tu simul membris, simul ò medere
Mentibus præsens opifer, luemq;

In tuos

In tuos euheu male sæuientem
Exige terris.

DE OMNI-
BVS ANGELIS.

NEc tacendi estis proceres, ducesq;
Cæteri nobis, breuiterq; cuncti
Milites regis ditione late
Cuncta tenentis.
Ambitu quem ter triplici triformem
Dextera leuaq;, frequentiores
Cingitis, quàm nocte silente plenam
Sydera lunam.
O salutandi nouies beati,
Ocium quorum mala nulla terrent,
Certa quos diui beat intuentes
Copia uultus.
Inuidet uestræ miser ille sorti,
Eminus sedes quotiens ademptas
Suspicit frendens, & inauspicati
Pœnitet ausus.
Vespero quondam similis rubenti
Inter æternos rutilabat ignes.
At simul regis diadema miles
Ambijt audax,

Iam

Iam pares uoluens animo cathedras
Flammeo telo, grege cum sequaci
Ictus eiectusq;, rudem ruina
Terruit orbem.
Excipit partim caua Styx ruenteis,
Abditur lucis bona pars opacis,
Cursitat magnum per inane, multo
Plurima turba.
Densior, q; Cecropijs in hortis,
Tinnulos æris crepitus secuta,
Euolant examina, quamq; cælo
Decidit imber.
Pugnat hoc unum hæc uigil, improbóq;
Omnis incumbit studio, pios ut
Distrahat, tundat, geminóq; raptos
Funere perdat.
Ah nefas, quantum daret illa stragem?
Cui salus tandem? nisi frangeretur
Obuijs uobis furor, & nocendi
Dira libido?
Vestra nos tutela fidelis ortos
Excipit, nec luce prius relinquit.
Semper hac freti nihili furentem
Ducimus hostem.
Imus hac tuti tumidum per æquor,
Asperas tuti penetramus alpeis,

Viuimus ueſtro, morimurq; demum
Munere tuti.
Vos parum firmis dare robur, ijdem
Anxios noſtris gemitus leuare
Nuncijs felicibus, ac ſubinde
Viſere caſtos.
Cælici ciues, adeóne uobis
Exules curæ ſumus, ut uacet ſic
Obſequi nobis, pigeatq; nunc̄q;
Sortis iniquæ?
Nuncij crebri uolitatis, inter
Arduos cælos, humilesq; terras,
Hinc preces fertis querulas, at iſtinc
Dona refertis.
Porrò nos tantis meritis (quod unum
Poſſumus) gratos memori camœna
Reddimus cantus, ferimusq; templis
Dona dicatis.
Ferias anno referente ſacras,
Cælat hic feſtus ſimulacra fumus,
Hic chorus ſupplex manibus faceſſit
Vota ſupinis.
Quæ patris ſummi penetrent ad aures
Semper, ac per uos rata ſint precamur,
O patroni præſidium q; felix
Chriſtigenarum.

Eraſmi

ERASMI ROTERODAMI CARMEN IAMBI-
cũ, ex uoto dicatum uirgini Vualſingamicæ
apud Britannos.

Ὦ χαῖρ' Ἰησοῦ μῆτερ ἐυλογημένη,
Μόνη γυναικῶν θεοτόκ' ἠδὲ παρθένος.
Ἄλλοι μὲν ἄλλας σοὶ διδόασι δωρέας
Ὁ μὲν γε χρυσόν, ὁ δὲ πάλιν τὸν ἄργυρον,
Ὁ δὲ τιμίους φέρων χαρίζετ' λίθους.
Ἀνθ' ὧν ἅπαντα σοὶ μὲν ὑγιαίνειν δέμας,
Ἄλλοι δὲ πλουτεῖν, καί τινες γυναικίαν
Κυῶντ' ἐρατὸν ὄνομ' ἐλπίζειν παῖδος,
Πυλίαν τινὲς γέροντ' αἰῶνας λαχεῖν.
Αὐτὸς δ' ἀοιδὸς, ἐυμενὴς, πένης γ' ὅμως
Στίχους φέρηκας, οὐ γὰρ ἔξεστ' ἄλλο σοι
Δόσεως ἀμοιβὴν ἐυτελεστάτης, γέρας
Μέγιστον αὐτῷ, θεοσεβῆ πλὴν καρδίαν
Πασῶν θ' ἅπαξ ἁμαρτιῶν ἐλευθέραν.

Εὐχὴ τοῦ ἐρᾴσμου.

EPITAPHIVM SCVRRVLAE temulenti. Scazon.

Pax ſit uiator, tacitus hos legas uerſus,
Vt ſacra uerba muſſitant ſacerdotes,
Ne mihi ſuauem ſtrepitus auferat ſomnum,
Repetatq; uigiles ilico ſitis fauces.
Nam ſcurrula hocce ſterto conditus ſaxo,
Quondam ille magni clarus Euij myſtes,
Vt qui bis octo luſtra perbibi tota,

Oculis profundus, deinde somnus obrepsit,
Vt fit, benigno membra cum madent Baccho.
Atq; ita peractis suauiter bonis annis,
Idem bibendi finis atq; uiuendi
Fuit. sed etiam me aliquis ebrium credat,
Aut somniare, qui ista dormiens dicam.
Vale uiator, iam silenter abscede.

ENCOMIVM SELESTADII CARMINE ELEGIACO PER ERASMVM ROTERODAMVM.

NObile Slestadiũ, tua qs pomeria primus
Signans, tam dextris cõdidit auspicijs:
Vnde tibi Genius tã felix, tãq; benignus:
Sydera nascenti quæ micuere tibi:
Cum uidearis enim, neq; muro insigne capaci,
Plebe nec innumera diuitijsue scatens,
Vrbibus in cunctis, tamen haud felicior ulla est
Quotquot Cæsarea sub ditione uigent.
Non ego iam memoro, quod fertilis undiq; campus
Adiacet, & segetem prosperat alma Ceres.
Quodq; hinc uitiferos monteis, hinc ditia Rheni
Flumina prospectas, grata quod aura fouet.
Cõmoda bella, sed hæc tecum cõmunia multis.
Dotibus hisce simul uinceris, & superas.
Illa tibi propria est, quod & una, & parua, tot ædis
Virtute insigneis ingenióq; uiros. Tot pa

Tot pariter gemmas, tot lumina fundis in orbem,
Quot multis alijs uix genuisse datum est.
Doctrinæ proceres tot habes, quot proditor ille
Vix belli proceres occuluisset equus.
Quam nõ Vuimphlingus, quã nõ Spiegellius urbem,
Quam non Kirherus nobilitare queat:
Vnde tibi Sapidus, doctis quoq; dignus Athenis:
Vnde sacer Phrygio, Storkius unde tibi:
Vnde tibi Arnoldus, Musis excultus, & unde
Matthias niueo pectore Schurerius:
Vt sileam reliquos, non te satis ille Beatus
Rhenanus, lingua doctus utraq;, beat:
Quæ tibi cum liquido tacita est cognatio cælo:
Num quod Palladia numen ab urbe fauet:
Corpora gignit humus, mens æthere manat ab alto.
Membra aliæ pariunt, tu paris ingenia.
Quis non inuideat tam splendida commoda, ni quod
Non tibi, sed mundo fertilis, ista paris.
Gloria te penes est unam, sed fructus ad omneis
Peruenit, humanum quâ patet orbe genus.
Hæc memor hospitij, tibi carmina panxit Erasmus
Haud lepida, at grata qualiacunq; cheli.

AD SEBASTIANVM BRANT ARCHIGRAMMATEUM urbis Argentineñ. Phalecium Erasmi.

Ornarunt alios suæ Camœnæ,
Ornas ipse tuas magis Camœnas.

Multos patria reddidit celebres,
Vrbem tu celebrem,celebriorem
Multo constituis Sebastiane,
Lingua,moribus,eruditione
Libris,consilio,seueritate.
Sic cum fœnore plurimo rependis
Acceptum decus,è tuo uicissim
Illustrans,patriamq;,literasq;.

AD THOMAM DIDYMVM AVCVPARIVM POËTAM LAVREATVM, ERASMI ROT. CARMEN.

Quas mihi transcribis doctissime Didyme laudes,
Vt sunt maiores,quàm quas agnoscere possim,
Ni prorsus frons nulla foret, sic rursus eædem
Sunt adeo doctæ,talicq; è pectore natæ,
Vt minime libeat,quas das rescribere. Veras
Esse perinde optans,quàm sunt lepidæ,atq; uenustæ.
His ego non sanè placeo mihi. Tu mihi Vates
Lauro digne places. nam dum me reddere magnum
Carmine magnifico docte conniteris,ipsum
Te ostendis uere magnum,ueréq; stupendum,
Vt qui uiribus ingenij possis Elephantum
Reddere de musca,nihilicq; attollere tricas.
Sed quo iudicium minus approbo,maxime Vates
Hoc mage lætor amore tuo,candoréq; mentis. Des.

DES. ERASMI ROTERODAMI CARMEN IAMBICVM AD ANDREAM AMMONIVM LVCENSEM, INVICTISSIMI REGIS ANGLORVM À LIBELLIS.

Quicunq; dotes reputet Ammoni tuas,
Oculisq; totum lustret admotis prope
Oris decus,proceritatem heroicam,
Vultuq; toto & uniuerso corpore
Bene temperatam dignitate gratiam,
Nitentium blandum uigorem luminum,
Linguæq; plectrum tam suaue tinniens,
Mores dehinc horas ad omneis commodos,
Facileis,amicos,melle melleos magis,
Veneres,lepores,gratias,risus,iocos,
Mitem indolem,mentisq; candorem nouum,
Mireq; mixtam simplicem prudentiam.
His pectus adde sordido auersum lucro,
Dextramq; quàm pro sorte largiusculam.
Iam quàm benigni uena diues ingenij
Quot animus unus expolitus literis?
Ac rursus his par addita est facundia.
Demum uniuersa hæc rara condit comitas,
Et improbi liuoris arcet fascinum
Modestiæ iucunditas,cum dotibus
In tam superbis,nil superbum in moribus.

Hæc quiſquis inquam penſitet, tot affatim
Congeſta in unum, nonne merito dixerit?
Soli parentem fuiſſe naturam tibi,
Contra nouercam cæteris mortalibus.
Horum licet tibi ipſe debes pleraq;
Reſtant tuæ fortuna iam partes, uti
Dotes ita amplas, opibus exæques tuis,
Niſi uis uideri aut cæca planè aut inuida.

AD LVCAM PALIVRVM RVBEAQVEN SEM EPISCOPI BASILEIENSIS CANCELLARIVM, ERAS. ROT. CARMEN.

LVCAE PALIVRO RVBEAQVENSI ERASMVS ROTERODAMVS EX TEMPORE.

Exhauſtum immodico nouale cultu
Mentitur queruli ſpei coloni.
Effœtum ingenium labore longo,
Nil dignum parit hoc amore noſtro
Quo te proſequor unice, inter omneis
Mellitiſſime Paliure amicos,
Nec dignum meritis tuis, nec ipſi
Quod reſpondeat eruditioni.
Quod ſolum licet, hoc in omne tempus
Præſtabo, ex animo medullituſq;
Noſtrum (ſic meritum eſt) amabo Lucam.

In fugam

IN FVGAM GALLORVM INSEQVENTIBVS Anglis apud Morinum, AN. M.D.XIII. Scazon Des. Eraſmi Roterodami. Alludit ad carmen Martialis de Catone.

Audiuit olim cenſor ille Romanus,
Ludos iocoſæ quando noueras Floræ
Cur in theatrum Cato ſeuere ueniſti?
An ideo tantum ueneras ut exires?
At iure nunc imbellis audiat Gallus,
Ludum cruenti quando noueras Martis,
Animos ferocis quando noueras Angli,
Quid quæſo in aciem timide Galle prodiſti,
Ferro minaci ſplendidas agens turmas?
An ideo tantum ueneras, uti fœde
Fugiens ſequenti terga uerteres hoſti?
Ac ſi pedum certamen eſſet, haud dextræ.
Cato fœminas uidere non poteſt, Gallus
Viros. Cato mutare poteſt non uultum,
Gallus nequit mutare pectus ignauum.

CVM MVLTOS MENSES PERPETVO PLVIſſet, & per unã modo dieculã ſe mundo ſol oſtendiſſet, rurſuſq; nõ minus odioſe q̃ antea pluret, ERASMVS Baſileã repetẽs, in itinere ſic luſit in Iouem, AN. M.D.XV.

Menſes cum propè Iuppiter per octo
Vota ſurdus ad omnium pluiſſet,

Agros

Agros iam male perdidiſſet omneis,
Vexaſſet ſegeteſq;,uineaſq;,
Tandem deſierat,pudore credo,
Et tandem licuit uidere ſolem,
Quem migraſſe polo,timebat orbis,
Aeternam ratus imminere noctem.
Vix dum ſeſquidiem nitere paſſus
Obducit nebuliſq; nubibuſq;
Totum quâ patet undequáq; mundum.
Ac rurſum ſimilis ſui eſſe pergit.
Iſtoc ſi moderere pacto olympum,
Nec quicq̃ es niſi nubium coactor,
Quis non officium probet gigantum?
Et cognomina conſueta uertens,
Peſſimum uocet, infimumq; diuûm?

EPITAPHIVM PHILIPPI COENOBITAE CLVNIACENSIS.

Viator. Iſti cur lubet aſſidere ſaxo,
Cum toto Pietas choro ſororum?
Pietas. Hic noſter iacet unicus cateruæ
Vindex,ille Philippus,ille dudum
Cœtus gloria prima Cluniaci.
Viator. Luctum at pulla ſolet decere ueſtis,
Vos albis uideo nitere totas.
Pietas. Cuius tam niuei fuere mores,
Cui tam candida ſit peracta uita,

Huius

Huius funera non puto decere
Aut pulla,aut lachrymis nigrandum.

ERASMVS ROTERODAMVS GVILIELMO NESENO CALAMVM DONO DEDIT CVM HOC EPIGRAMMATE.

CALAMVS LOQVITVR.

Tantillus Calamus,tot,tanta uolumina ſcripſi
Solus,at articulis ductus Eraſmiacis.
Aediderat Nilus,dederat Reuchlinus Eraſmo,
Nunc rude donatum, me Gulielmus habet.
Iſq; ſacrum Muſis ſeruat,Phœbóq; dicatum,
Aeternæ charum pignus amicitiæ,
Ne peream obſcurus,per quem tot nomina noſcet
Poſteritas,longo nunquàm abolenda die.

EPIGRAMMATVM DES. ERASMI ROTERODAMI, FINIS.